Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ENCUADERNACIONES
CHULIÁ - Valencia
C. Nave, 16 - Teléfono 16486

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Lluís Durán y Ventosa

Regionalisme y Federalisme

Pròlech d'Enrich Prat de la Riba

BARCELONA: Francisco Puig, Plassa Nova, 5.
1905

Digitized by Google

Digitized by Google

REGIONALISME Y FEDERALISME

LIBRERIA
SERRED
CASSERIA 29 SAN MIGUELETE 2
VALENCIA

Digitized by Google

Digitized by Google

ISIDRO BALLESTER TORMO
Archivo y Biblioteca

Lluís Durán y Ventosa

Regionalisme y Federalisme

Pròlech d'Enrich Prat de la Riba

BARCELONA: Francisco Puig, Plassa Nova, 5.
1905

Digitized by Google

Es propietat.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233, Barcelona.

Digitized by Google

ISIDRO B. LISTER TORMO
Archivo y Biblioteca

JC
355
D73

PROLECH

L'OBRA DEN DURÁN EN LA EVOLUCIÓ DEL PENSAMENT POLÍTICH CATALÁ

Caràcter d'aquet pròlech: no és la presentació de l'autor. — Vida pública den Duràn. — Obra capdal de la generació den Duràn.

I. — Evolució del pensament polítich català. — Provincialisme. — La provincia. — Provincialisme de Catalunya. — La seva fòrmula doctrinal primera. — Unitat y varietat. — Les fòrmules orgàniques. — Orgue y organisme. — Els cèrcols concèntrichs. — Regionalisme. — Sistema particularista de l'Almirall. — Falla capital del meteix y de tots els sistemes regionalistes. — Arbitrarietat de la divisió en regions. — Llevat nacionalista.

II. — Génesis del Nacionalisme — Romanticisme. — Els poetes, els historiadors, els arqueòlechs. — Sentiment de patria. — La personalitat de Catalunya. — El catalanisme — Idees y tendencies que s'hi confonen. — El dret català. — La escola històrica. — L'esperit nacional en les obres d'art. — Tradició del pensament català. — Nació y nació catalana. — La Nació y l'Estat.

III — Iniciació y difusió del nacionalisme. — El Centre Escolar Catalanista. — Tres discursos — Proselitisme de la nova fòrmula — Primers periòdichs que varen acullirla. — Compendi de la Doctrina Catalanista. — Campanyes periodístiques d'esperit nacionalista. — Conferencies al Ateneu sobre la nacionalitat catalana.

IV. — Interpretacions equivocades del nacionalisme. — Deficiencies de la exposició del meteix. — Pseudo nacionalisme. — Necessitat d'una fixació sistemàtica de la doctrina nacionalista. — L'obra den Duràn. — La seva forma externa. — Idea mare del sistema. — Una observació. — Dues generacions.

No és pas aquet pròlech la clàssica presentació de l'autor del llibre. ¡Bé prou que'l públich el coneix! El treball abstret en el fons de l'estudi solitari no és possible entre nosaltres. La especial situació de la nostra terra, el seu trágich conflicte ab l'Estat que la governa, ens fa ser polítichs a tots, sacerdots y obrers, negociants y artistes, pagesos, industrials, pensadors... Per això els que dintre una Catalunya lliure en la quietut igno-

Digitized by Google

rada dels arxius y biblioteques brodaríem tranquilament els nous ideals, els ideals de les generacions futures, en la Catalunya d'avuy, doblats tots de polítich, hem d'aplicar desseguida les idees que elaborem, y les elaborem tot vivintles, tot lluitant, en plena febre de combat, sempre al carrer y a la plassa pública com els homes de les democracies helèniques.

Anys y anys fa que en Durán está en constant comunicació ab el públich, que s'hi presenta cada día, que més que presentarshi viu devant d'ell una vida activa y plena, d'acció política y social, en els diaris, en les revistes, en les corporacions científiques, en les reunions públiques, en els organismes directors del nostre renaixement nacional. Vaig conèixel a la classe den Permanyer quinze anys enrera; no havía tombat encara la segona dena de la vida y ja per nosaltres els estudiants tot just entrats en la carrera, no era un altre estudiant, sinó l'escriptor conegut que en les planes de la prempsa catalanista examinava ab fina imparcialitat l'aconteixement del día. El veig encara com si fos avuy assegut en l'últim banch de la petita aula en que en Permanyer ens explicava la historia del dret, y desde llavors, que la impressió d'admiració y respecte ab que ens l'ensenyavem uns als altres perdura en la forta y estreta trama de la nostra íntima amistat.

Tal com el vaig veure llavors, l'he vist sempre més. No era l'estudiant que deya de cor la llissó apresa, sinó l'home fet, aconseguida ja la plenitut de desenrotllo físich y de forsa intelectual, serè, reflexiu, equilibrat, en perpetua activitat de producció, tal com s'ha mostrat després en les ocasions més variades, tal com l'he trobat sempre en les accidentades peripecies d'una lluita ni un moment interrompuda.

Molts anys han passat desde llavors, molts per nosaltres que ab ells hem viscut lo millor de la nostra vida, hem prodigat la flor de la nostra activitat, hem anat fent sortir de terra com un somni encarnat, forta y sana, la nostra obra, la obra ideal pressentida al apuntar el día de la nostra joventut y com el més gran dels nostres amors desitjada.

Content pot estar en Durán de la feina feta, contents podem

Digitized by Google

estar del nostre treball. La nostra generació no ha passat inútilment sobre la terra catalana. No és d'aquelles generacions que marxen pel camí fressat, quietament, descansadament, com un remat anónim, sortit totjust de la fosca y corrent depressa a colgarshi altra vegada; la nostra generació ha lluitat, ha fet obra propia y feconda, tindrá un nom en les genealogíes de la patria.

Títol d'honor d'aquesta generació, y no pas dels més petits, és l'haver donat forma y basa científiques a la vaguetat sentimental de les reivindicacions de Catalunya, portant a la obra santa dels poetes la fermesa de la ciencia y la forsa de la voluntat que actúa y crea, trayent a les reivindicacions econòmiques l'aspecte d'egoísme que les rebaixava, rectificant y fecondant les romántiques fantasíes criades entre la pols dels arxius y les runes venerables del passat ab les realitats viventes de les modernissimes investigacions sociològiques.

El llibre den Durán és la condensació clara, metòdica y complerta d'aquet treball de formació doctrinal nacionalista. Primer entre'ls primers que pressentíen la magna obra a fer, primer entre'ls primers que públicament assenyalaren la orientació a seguir, la nova vía a empendre, primer que ningú també ha formulat y explicat el nou evangeli, l'evangeli de la plenitut del pensament polítich catalá.

I

Consideremne un moment la evolució. Comensa ab un esblaimat provincialisme, feble y vergonyant protesta de la gran diferenciació latent que pugna per manifestarse. Es el primer pas, l'embarbussat tanteig de la veu que per primer cop cerca la paraula. Dominava allavors la concepció purament mecánica de l'Estat y de la organisació social: l'Estat era una máquina, quelcom inorgánich, inanimat, com un conjunt de bancades de ferro, de rodes y llivants que una voluntat mou y combina a son pler, era la clássica *nau* de les comparacions retòriques, l'Estat-Quar-

Digitized by Google

tel, uniforme, gris, ab ses llargues rengleres de finestres totes iguals, habitació de l'home número, de l'home regimentat, que mou y governa una voluntat de fòra en comptes de la seva propia voluntat.

Dintre d'aquesta concepció de l'Estat, la provincia no té substancia propia, no és res, ni una part tan sols; és un tros, és un fragment. El veritable provincialisme se troba bé ab aqueix estat, vol mantenir y posseir en tota la seva plenitut els distintius de provincia; lluita desesperadament com a la Corunya anys enrera pera que no li prenguin una capitanía general, pera que no li toquin una audiencia o no la deixin sense tal o qual comandancia, escola militar o fábrica de tabachs.

El provincialisme a Catalunya no ha pres may aquesta forma. Els nostres passats dels primers temps de la renaixensa catalana en parlaven certament, però hi posaven la llevor d'un esperit que és precisament la negació del provincialisme. El provincialisme de Catalunya, glosat per en Balmes y els primers presidents dels Jochs Florals restaurats és un provincialisme prenyat de radicals reivindicacions, que defensa no lo que'ns uneix y assimila més a l'Estat, sinó'l manteniment de lo característich existent, encara que sovint se tracti d'atardades persistencies d'un règim general modificat en les altres provincies. El títol que s'adueix es l'amor o adhessió dels catalans y l'amor d'aquets a les coses de la seva provincia se llegitima ab l'aforisme: *No pot estimar la nació qui no estimi sa provincia*, síntesis de tota la teorisació del provincialisme.

No existeix encara conciencia d'una diferenciació fonamental: les diferencies són detalls, són escepcions, furs o privilegis més o menys disculpats o escusats. *Nuestros clásicos* són els clássichs castellans, la llengua castellana és la nostra llengua, la nostra historia és la historia d'Espanya, els reys castellans són els nostres reys, Covadonga el primer crit de la nostra reconquesta, els grans homes y les grans obres de la civilisació castellana els nostres grans homes y les nostres grans obres. El catalá o llemosí, llengua materna uns cops, dialecte altres vegades, no'ls deya casi res; y el dret civil catalá, dret foral o muni-

Digitized by Google

cipal, va ser desnaturalisat per la lley hipotecaria sense aixecar protestes, com no n'havía aixecat cap el primer intent de codificació; y fins quan més enllá algunes veus varen sortir en defensa seva deyen raons d'oportunitat, però s'ajupíen a acceptar com a veritat inconcusa que havía d'anar desapareixent pera fer lloch al dret general o comú, és a dir, al dret castellá.

Tota la apologètica d'aquesta fase del nostre renaixement, cab dintre d'allò tan rebregat que *per estimar la nació s'ha d'estimar la provincia*, sofisme buyt que no més va enganyar als catalans que l'utilisaven, que se'n servíen pera justificar als seus propis ulls la contradicció vivent que'ls atormentava.

Els demés no varen enganyarshi, no. Perque, ¿còm havíen de creure la gent veritablement espanyola que per estimar més la llengua castellana havía d'estudiarse, conreuar y estimar primer la catalana; que la existencia de les nostres particularitats jurídiques havia de fernos apreciar més el *derecho común*, fundat cabalment en principis contraposats als nostres; que donantnos al gòtich y románich dels nostres monuments sentiríem més intensa devoció per l'Alhambra o la Giralda; que enamorantnos de les institucions catalanes creixería la nostra adhessió a les institucions de l'Estat, basades en principis, tradicions y lleys que són negació dels principis, lleys y tradicions que informaven les nostres?

Això entenent per provincia Catalunya y per provincialisme l'afició o amor a les coses de Catalunya. De les veritables provincies no cal pas parlarne ni se n'ha parlat may entre nosaltres. ¿Què són sinó una divisió arbitraria que ni arriba a tocar tan sols l'epidermis del país? ¿Còm ha d'influir en l'amor a la nació l'estimar uns quants kilòmetres de carretera, la capitalitat d'una audiencia o l'allotjament d'alguns batallons? ¿Què'n pot sortir d'un provincialisme semblant sinó una ridícula parodia del veritable patriotisme, del patriotisme sagrat que porta al sacrifici de la vida quant més al de miserables engrunes del ápat burocrátich?

Va anar fent vía l'amor a la llengua catalana, l'estudi de la

Digitized by Google

historia propia, la adhesió al dret civil. Les costums patriarcals de la familia catalana, la milenaria barretina, tot lo típich y especial de la nostra terra, va inspirar als poetes que ho veyen a la hora santa de la declinació, a la claror d'una posta embellidora. Va seguir la bifurcació de l'ánima catalana que continuava tenint per seu y propi tot lo que'l poble castellá havía anat fent passar com únich espanyol, però comensavem ja a no demanar perdó de ser catalans. Al parlar de la *nostra* llengua, del *nostre* dret, del *nostre* teatre, tractant de la llengua, el dret, el teatre de Castella, ja no'ns disculpavem com d'una falta de tenir també una llengua, un dret, una literatura propis. Admetíem la monstruosa coexistencia de les dues cultures, de les dues psicologíes sobreposades d'inferior a superior y fins volíem trobarhi un fonament.

El fonament que de boca en boca o de ploma en ploma ha durat fins avuy és l'armonía de l'unitat y la varietat. Argument espigolat pels camps de l'estètica alemanya, empeltat de sabor teològich ab analogíes cercades en el dogma catòlich de la Trinitat, no sortía d'una vaga y estèril poetisació. De tant que podía probar, no probava res. ¿Què havía de ser hu, què havía de ser vari? Y dintre de cada element ¿fins aónt ha d'arribar la unitat, desde aónt ha de comensar la varietat? El principi de la varietat en la unitat no'ns dirá, per exemple, si hi ha d'haver una sola lley civil en tot l'Estat, ni admetent escepcions ens ensenyará quines materies ha de reservarse la lley comú y quines la lley foral, ni si aquesta ha de compendre tal o qual territori. Per resoldre aquets punts haurem de recórrer a raons de tradició, econòmiques, d'oportunisme que ab altres raons de la meteixa mena podrán ser contradites. La varietat en la unitat no'ns servirá de res.

Molts catalans, no obstant, s'hi han repenjat pera anar pujant la costa de la nostra renaixensa, que és vella consuetut dels homes cercar raons que llegitimin els seus sentiments o els seus desitjos. Bon goig havem de sentir, donchs, an aquesta crossa venerable d'haver acompanyat tota una generació pels camins de la patria, d'haverla ajudada a pujar un graó més. Però no satis-

Digitized by Google

feya als enteniments cercadors ni donava compliment als sentiments cada día més vius y a les aspiracions cada día més definides.

Les teoríes orgániques escampades per l'escola històrica, el Krausisme y el positivisme a l'hora, varen donar els elements de la nova teoría, cercada ja en la terra ferma de la personalitat. L'igualament de la societat ab un ser orgánich y de les seves grans divisions internes ab els aparells orgánichs és el primer pas, que's perfecciona després ab la aplicació de la doctrina de les persones morals a les societats polítiques y administratives, fent aquella gradació de cèrcols concèntrichs que, comensant ab la familia, passa pel municipi, la comarca, la provincia o regió y la nació y's pert en la humanitat. Cada societat d'aquestes és una persona, cada persona té'ls seus drets.

Però ni'ls conceptes d'organisme y aparell orgánich precisaven prou la unitat y la varietat per la meteixa vaguetat de la seva equiparació purament metafòrica a la societat y a les seves divisions interiors, ni satisfeyen les aspiracions catalanes. La part está subjecte y subordinada al tot, l'orgue a l'organisme. Invocant el suprem interès d'Espanya (organisme total), podía exigirse'l sacrifici de lo privatiu o especial de Catalunya: riquesa, llengua, costums, institucions... y el sacrifici podía arribar fins a la amputació. ¿Y còm negarshi dintre de semblant teoría a no ser ab raons d'oportunitat y de conveniencia, es a dir, ab raons de diagnòstich que confirmen el dret de l'Estat a imposarnos semblant sacrifici?

De l'organisme únich Espanya ab orgues regionals, traducció literal en llenguatge de moda del principi de la unitat y la varietat, va sortirne la concepció de varis organismes, de varies unitats orgániques més o menys encaballades, però ab personalitat propia, espressades gráficament ab cèrcols concèntrichs. Però tampoch hi ha dins dels cèrcols concèntrichs la veritat que's cercava. La lley de creixensa del sentiment, en que vol fundarse és una falsedat: que mimvi en forsa, en intensitat a mida que guanyi en extensió és veritat unes vegades, mentida unes altres: l'home estima més la familia que'l municipi, el mu-

Digitized by Google

nicipi més que la comarca, però ni la comarca ni'l municipi ni la provincia són tan estimats com la nació. Pera salvar la seva terra els russos varen calar foch a Moscou, y les ciutats y viles sacrificades al bé suprem de la nació com la bona vila de Perelada, patria del nostre Muntaner, són innombrables.

D'altra banda la familia y'l municipi tenen contorns ben definits: són unitats, són personalitats que se sab aont comensen y aont acaben. *L'unum a se et divisum ab aliis* que constitueix la individualitat, defineix clarament la seva, ho pas ab aquella separació absoluta ab que distingeix un home dels altres homes, però prou marcadament pera fer impossible tota confusió. No passa aixís ab les altres persones morals esmentades. Tret de la provincia en la seva accepció administrativa, creació arbitraria del poder sense efectivitat social, ni diferenciació intrínseca, però ab límits ben detallats en l'acte meteix de la seva constitució, tret de la provincia en aquet sentit purament legalista ¿aont comensa y aont acaba la comarca, la regió, la nació?

En el cervell purament nominalista de molts autors de dret la cosa no tenía cap dificultat. A la manera de qualsevol llegislador espanyol que's pensaria haver fet regionalisme batejant ab el nom de *regió* les actuals provincies, com un temps se va imaginar fer federalisme dientne *estats*, fan les comarques igual que'ls *juzgados de primera instancia é instrucción*, les regions igual que departaments o provincies, tot per proclamació dogmática del Estat infalible, y la nació és el cos meteix del Estat, l'Estat meteix en el seu conjunt de governants y governats.

A Catalunya la teoría abstracta tenía al devant la realitat viventa. Per això va deixarse de banda la comarca com a entitat secundaria y la nació que's considerava sinónima d'Estat independent y tot l'esfors de la elaboració doctrinal va concentrarse en la provincia històrica, tradicional, víva, es a dir, en la REGIÓ. Era possible parlar de provincia referintse a la nostra terra al bell comensament, quan encara era fresca la antiga divisió que feya de tot Catalunya una sola provincia, però després quan la provincia no va ser Catalunya sinó una entitat administrativa arbitraria, va comensar a sonar la paraula

Digitized by Google

regió que temps a venir devía ser universalment admesa: y la regió era l'antich principat de Catalunya.

Ab la fase regionalista la bifurcació de l'ánima catalana va desapareixent. Desde'l regionalisme incipient més social que polítich y administratiu dels publicistes conservadors, que abrassats a la tradició catalana, continuaven subordinantla a la tradició espanyola, quasi sempre als seus ulls superior com encarnació del principi monàrquich, fins al regionalisme polítich y administratiu de fesomía federalista, el cicle de modalitats y matisos va passant del dualisme psicològich a la afirmació unitaria de la personalitat catalana, llevat del nacionalisme.

Ab tanta varietat de matisos, va ser aquet un veritable període caòtich, de incoerencies, contradiccions y vaguetats, en plena coexistencia de totes les concepcions y doctrines, com si totes volguessin ferse actuals pera contribuir al adveniment de la síntesis.

Primer esfors per arrivarhi y esfors potent de esplèndida volada, va ser la teoría del particularisme de l'Almirall, nascuda al trobarse la corrent formalista, externa, exclusivament jurídica del federalisme ab la deu feconda del sentiment catalá nodrit per la corrent històrica y literaria. Semblava arribat el moment de que'l principi substantiu s'escarnés prenent forma tangible, però no, no hi va haver encarnació sinó juxtaposició; els dos elements no varen fondres, van marxar junts, però destriats com l'oli y l'aygua.

En el gran llibre de l'Almirall sobre'l Catalanisme, poden separarse tots els capítols de la primera part, veritable exposició y defensa empírica del catalanisme, dels demés del llibre en que's constitueix la teoría particularista y s'aplica al problema catalá. Els uns no necessiten ni serveixen de res als altres. Van plegats en el meteix volúm, però no en un meteix sistema o concepció doctrinal. Són dos bastiments separats, una cleda al voltant y un sol nom a sobre.

En la part destinada al Catalanisme ab algunes remarcables originalitats en la exposició, no fa més que recullir les idees que suren en els cercols y taules de literats, historiadors y artistes.

Digitized by Google

La seva obra personal, propia, és l'altra, és el sistema particularista (1).

La llibertat—diu—és el major bé del home, però no pot ser absoluta pel fet de la coexistencia social, y venen les limitacions que armonisen la dels uns ab la dels altres. El millor sistema polítich és aquell que permeti una major llibertat reduint més les seves limitacions. La llibertat representa el principi individual, la igualtat el social o colectiu; l'una la varietat, l'altra la unitat; per l'una ens acostem al pol de la *anarquía* en el sentit de mínimum de govern, ab l'altre rodolem cap a l'autoritarisme. La llibertat francesa, és igualtat, absorveix, destrueix les varietats, anivella, àixafa; la llibertat inglesa és la veritable llibertat, és el *self-government*, o govern de sí meteix, reconegut als homes, a les corporacions, als municipis, a totes les entitats socials: és el principi de la autonomía. En el *self-government* se troba el máximum de llibertat ab el mínimum de limitacions. La organisació política que realisa sistemáticament aquet ideal és l'Estat compost, format d'Estats petits, associats o federats ab una sobiranía propia pera la vida interior de cada un, y una sobiranía delegada pera la representació exterior, guerra y marina, vida comercial, drets individuals, comunicacions, moneda, pesos y mesures; Estat compost que fomenta la varietat y ab la varietat la lluita y ab la lluita el progrés, sumant totes les ventatges dels Estats petits ab la forsa y ventatges dels grans Estats.

La falla capital del sistema particularista és la meteixa del federalisme: no'ns diu quines entitats han de formar Estats petits ni quines s'han de constituir en federació, ni's preocupa del criteri ab que aquesta selecció hagi de ferse. Ens dóna un procediment d'unió o de separació segons s'apliqui a societats

---

(1) *Lo Catalanisme*, Barcelona, 1886. — En 1879 l'Almirall encara usava la denominació de *provincialisme*. En *Los Fueros de Cataluña* s'usa la paraula *regió* aplicada a Catalunya, pero no's parla de *regionalisme* seguidament fins a la *Memoria en defensa de los intereses morales y materiales de Cataluña* (1885).

Digitized by Google

unitaries o a societats independents però no'ns dóna cap criteri per saber lo que s'ha d'unir o lo que s'ha de separar, quan procedeix la federació que uneix lo deslligat, quan procedeix la federació que deslliga lo ben unit. Particularisme y federalisme fan sempre això meteix: ens donen el contracte, però's descuyden de les parts contractants que han de firmarlo.

Com un detall secundari, incidentalment al aplicar la seva teoría a Espanya, diu — y es de tots els escriptors del período regionalista el que diu més — que'ls Estats membres del Estat compost hauríen de ser les grans regions, *que havien sigut regnes independents*: Castella, Lleó, Galicia, Mallorca, Catalunya, Aragó, Valencia, Asturias, Navarra... Y també com a postulat indiscutible aixís mateix ho entenen els catalanistes de la corrent històrica y literaria, portats o mantinguts en aquet prejudici lo meteix que en el del regionalisme federalista pel gran exemple de la monarquía federal aragonesa. Ni l'ombra d'un dubte entelava la convicció dels uns y dels altres.

Y no obstant, una empenta no més, la feya caure. Principi elemental de tota clasificació és unir lo semblant, separar lo diferent, y quan hi ha diferentes gradacions de semblances y de diferencies han de correspondrehi gradacions de classificació. Posar, donchs, com a membres de una sola divisió Castella, Catalunya, Valencia, Galicia, Lleó y Viscaya y Andalucía, sense tenir en compte les majors o menors diferencies que uneixen o separen les unes de les altres, és insostenible. ¿Per què Extremadura y no la Mancha? ¿Per què Asturias y no la Rioja?

Són grosses, totals, irreductibles les diferencies que separen Castella y Catalunya, Catalunya y Galicia, Andalusía y Basconia: les separa, per no buscar res més, lo que més separa, allò que fa estrangers els homes uns pels altres, allò que segons deya Sant Agustí en el temps de la gran unitat romana, ens fa preferir a la companyía d'un estranger la del nostre gos que al cap d'avall més o menys ens entén: les separa la llengua.

En cambi ¿com se justificará la separació en dos cossos diferents de Castella y de Lleó, de Castella y Lleó y Extremadura y Andalusía? ¿Aont cercar les diferencies y sobre tot aont

Digitized by Google

trobarles? ¿Què quedará després d'una bona garbellada sinó un pam més de calanyés o uns pams menys de calses?

Motiu intrínsech, substancial, nascut en la naturalesa de les meteixes societats unides o separades, no hi és; el motiu que les fa unir o separar és fòra d'elles y independent d'elles: és una supervivencia.

Els fets acomplits lliguen tant als homes, pesen tant sobre'l seu esperit, que la existencia separada en Estat més o menys independent allá al cor de la Edat Mitja, sugestionava encara als nostres reformadors en ple sigle XIX. El veritable principi de classificació era aquet. Se parlava de Castella, Lleó, Aragó, Catalunya, Asturies, Mallorca, per haver sigut estats independents o grans provincies en la avior: per res més. No hi havía cap més raó. Aquet era el grop gros, fonamental del regionalisme. Quan els unitaristes parlaven de retrocés, d'atavismes, y retreyen el fet del Estat, de la existencia unitaria d'Espanya com argument suprem, tenien raó. L'Estat viu pesa més, molt més que una colla d'Estats morts.

Per això, com si sentissin la inconsistencia de la seva posició, donaven al meteix temps arguments fonamentats en consideracions ètniques, llingüistiques, arguments dislocats que suposaven un concepte ètnich de la regió contradit sempre en les aplicacions práctiques que'ns feyen a les regions espanyoles.

Aquets arguments, no obstant, són lo millor de la obra dels teorisadors regionalistes y ab ells y per ells se fan precursors y coadjutors del futur nacionalisme. L'Almirall no va poder sustreures a la diferenciació fonda entre lo que ell ne diu el grupo castellá y el grupo catalá y va escriure sobre això hermoses págines. Y tots els escriptors d'aquell período y del anterior período provincialista, desde els precursors com en Balmes, que al passar l'Ebre se trobava molt més estranger que al passar els Pirineus, fins els que com l'Ixart escribíen fòra del moviment politich catalá, tots una hora o altre varen sentir presenta en el seu esperit aqueixa realitat trascendental.

Digitized by Google

II

Al mitj de la revolta incoerencia del moviment catalá marxava sempre ab pas ferm y orientació segura un estol de catalans, petit a la primería com filet d'aygua al rajar de la congesta, que mormolaven paraules estranyes, incompreses, en el cor de la nostra societat atrafagada. Eren els románticks, els sentimentals, els que reyen y ploraven, eren els que estimaven. Y l'amor no s'enganya may; per això no varen enganyarse. Al voltant seu polítichs y advocats deyen que si provincialisme, que si descentralisació, que si federalisme o regionalisme; ells repetíen humilment la paraula del temps, però dintre d'aquella paraula hi posaven sempre lo meteix, hi posaven Catalunya.

Eren els enamorats de la llengua catalana, que ploraven humiliada y malmesa, d'aqueixa llengua que cercaven amorosament per valls y montanyes, escorcollant la memoria del poble y les obres de les generacions passades; eren els pacients confegidors de pergamins, abocats sempre al passat aont veyen una Catalunya lliure, forta, gran; eren els copiadors de cansons, els registradors de pedres velles, els fervents admiradors de catedrals y monestirs, buscadors de l'or pur de la tradició catalana.

Els uns ens deyen que la llengua era la patria y la proclamaven reina, y ens la ensenyaven cuberta ab un mantell de pobles tallat per la espasa del gran Rey en Jaume; altres deyen que qui fa'ls pobles és la historia y ens retreyen els bons temps de la nació catalana; altres volíen que fos la literatura, l'art, les costums... Y tots tenían raó y tots alhora.

Dels seus cants y pergamins, infolis, coleccions y fotografíes anava sortint la afirmació capital del ésser de Catalunya. Però no n'hi havía prou. La obra era incompleta. L'ésser de Catalunya seguía encastat com els polips del coral al ésser castellá. Era una unitat, però no s'adonaven de que estés separada de les altres. No'n veyen la separació, no la sentíen. La forsa del

Digitized by Google

hábit, del ambent y de la educació feyen en l'esperit de molts d'ells un pòsit estrany, una segona naturalesa sobreposada d'elements exòtichs, que'ls privava de veure en tota sa netedat la seva obra meteixa, els seus meteixos sentiments. Ploraven els mals de la llengua catalana y a casa seva parlaven en castellá; enviaven als Jochs Florals hermoses composicions plorant els mals de Catalunya y fòra del clos dels Jochs ja de Catalunya no se'n recordaven y feyen lliga ab els seus enemichs, ab els que la dominaven; Espanya existía en la seva ánima, com existía en la dels polítichs regionalistes del meteix temps, com una realitat viva, per costum y educació més o menys respectada y estimada.

Calía acabar d'una vegada aquesta monstruosa bifurcació de la nostra ánima, calía saber que érem catalans y que no més érem catalans, sentir lo que no erem pera saber clarament, fondament lo que érem, lo que era Catalunya. Aquesta obra, aquesta segona fase del procés de nacionalisació catalana, no la va fer l'amor, com la primera, sino l'odi.

Ja sovint desde'ls primers moviments de l'ánima catalana renaixenta, els esplays d'adoració anaven acompanyats de retrets als causants de les desgracies de la patria, de cárrechs embossats, de ignocentes amenasses, y ab els anys va predominant aquesta nota. La obra de reconstrucció topava sempre ab el meteix obstacle, els mals de Catalunya venían sempre de la meteixa banda; varen tocarse y resseguirse les parets de la presó, y va brollar potenta, exaltada, vibrant la protesta. La forsa del amor a Catalunya, al petar contra l'obstacle, se va transformar en odi y deixantse d'odes y elegies a les coses de la terra, la musa catalana ab trágica volada, va maleir, va imprecar, va amenassar. (1) La reacció va ser violenta: ab aqueixa justicia sumaria dels moviments colectius, l'esperit catalá va volerse rescabalar de la esclavitut passada y no'ns varem acontentar ab reprobar y reptar la dominació y els dominadors, sinó que tant

(1) El discurs den Guimerà en els Jochs Florals del 1889 assenyala, el moment culminant d'aquesta fase.

Digitized by Google

com varem exagerar la apología de lo nostre, varem rebaixar y menyspreuar tot lo castellá a tort y a dret, sense mesura.

Mes d'aquesta afirmació y d'aquesta negació va sortir ben definida Catalunya, no pas en sos contorns físichs com entitat territorial, però si en sa fesomía moral, en son ésser psicològich. L'obra d'aquets homes no va ser una teoría, ni una doctrina, ni solament un programa; va ser un sentiment, el sentiment de patria, el *catalanisme*, que contenía com la llevor conté l'arbre, el programa y la doctrina y la teoría. Calía no més terra nova pera plantarlo, y nosaltres varem donarli els nostres cors verges de tot altre sentiment, els nostres cervells assedegats de nova llum.

Es aquesta la filiació de la nostra doctrina. No són els equilibris més o menys enginyosos del federalisme; no són vagues descentralisacions que tant se'ns en donen; no són la bondat y la bellesa de les nostres costums, ni les ventatjes del nostre dret, ni les virtuts y valer de la nostra llengua; no són els dalers de bon govern y d'administració civilisada. Es Catalunya, és el sentiment de patria catalana. Ser nosaltres, aquesta era la qüestió. Ser catalans.

Es clar que hi ha un nexe íntim entre'l catalanisme y aqueixes tendencies y doctrines que l'han acompanyat y ab qui tantes vegades s'ha confós y dissimulat. Quan puja un home pugen ab ell familia, amichs, poble; quan se remouen les entranyes de la terra pera infantar una montanya, cruixen y's disloquen les capes geològiques que la cubreixen, y ab la nova montanya pugen y s'enlayren cap a les neus eternes. Aixís una veritat, una gran veritat, y aquesta ho és ètnica, moral, social, jurídica, econòmica, se'n du ab ella tot un sistema de veritats secundaries, satèlits del nou astre, que l'acompanyen en les seves revolucions.

Descentralisació, *self-government*, federalisme, Estat compost, autonomisme, particularisme pugen ab l'astre nou, però no'l són. Una Catalunya lliure podría ser uniformista, centralisadora, democrática, absolutista, catòlica, lliurepensadora, unitaria, federal, individualista, estatista, autonomista, imperialista, sense deixar de ser catalana. Són problemes interiors que's resolen

Digitized by Google

en la conciencia y la voluntat del poble, com els seus equivalents se resolen en l'ánima del home, sense que home ni poble deixin de ser el meteix home y el meteix poble pel fet de travessar aquets estats diferents.

No és qüestió de bon govern ni d'administració; no és qüestió de llibertat ni de igualtat; no es qüestió de progrés ni de tradició: és qüestió de Patria. Aquesta és la gran ensenyansa que d'aquells homes varem treure, la pedra dels fonaments que anavem a aixecar.

Avuy en que ab l'obra den Durán donem al vent la bandera de cuberta, en aquet moment de plena definició del seu ideal boyrós, me complau declarar ben alt desde aquestes planes que les seves poesíes, les seves obres, els seus somnis y fantasíes ens han format; me complau acotar el cap devant dels vidents, dels poetes, dels escorcolladors d'arxius y cercadors de runes, que'ns han donat a nosaltres els sociòlechs y polítichs tot lo que necessitavem y lo únich que necessitavem: l'ánima de Catalunya.

Paralelament a n'aquesta corrent n'havía anat creixent una altra: la de adhessió al nostre dret civil. Les invasions del dret castellá provocaren una reacció cada cop més vigorosa a favor de les nostres lleys. S'exposaven les seves excelencies, s'anotaven les apologíes de la escola positivista den Leplay sobre la nostra organisació familiar, se vindicava l'hereu, se posava de relleu la missió econòmica y'l valer social de la enfiteusis, s'exaltava ab entusiasme la llibertat de testar...

Y defensant el dret catalá, s'havía de estudiar y defensar el dret romá que l'integra, y la consideració y investigació de la obra jurídica d'aquell gran poble, va portar als nostres jurisconsults insensiblement, naturalment, suaument a la escola dels romanistes alemanys, a la famosa escola històrica.

Al caliu d'aquesta escola en la forma característica catalana que den Permanyer y Tuyet y en Durán y Bas va rebre, va ferse la nostra educació jurídica. Ens parlaven del dret com d'una cosa viva, que va produint la conciencia nacional espontánia-

Digitized by Google

ment per una evolució constant; ens deyen que'l dret com la llengua són manifestacions del meteix esperit nacional. No sabíem, no trobavem explicat que era ni com era aqueix esperit nacional, però ho endevinavem. El dret de Catalunya, aquell dret viu, la historia ens ensenyava que era no més una branca del dret total de Catalunya: Catalunya tenía un dret propi; Catalunya tenía una llengua propia; donchs Catalunya tenía aqueix esperit nacional misteriós que al devallar dels segles va infantant y renovant el dret y la llengua...

Y aleshores furgaven en el nostre esperit pera trobarse les dues idees mares de la nostra formació intelectual y sentimental. Aqueix esperit nacional tret de la escola s'acostava al sentiment de patria despertat pels historiadors y els poetes. Els historiadors ens parlaven de la *nació catalana*, els poetes de Patria, els juristes de esperit nacional y tots volíen dir lo meteix: Catalunya. Patria, Nació, Catalunya...

Però ¿què era l'esperit nacional, què era la Nació? Sentíem la Patria, però no trobavem explicada la seva fòrmula intelectual, Nació. Llegíem que era un organisme y aquesta metáfora que per tot arreu trobavem precisava les nostres idees, ens marcava fortament la personalitat de la nació, com entitat absolutament separada y diferenta, però no'ns deya lo que cercavem.

Els historiadors del art ens parlaven del carácter nacional com d'una gran forsa emmotlladora de les obres dels artistes, del carácter nacional que cercaven en les capes més fondes, més fortes, més permanents de les formacions humanes, per sota de les modes que passen, per sota de la historia que muda, per sota de les civilisacions que cauen... Y nosaltres recordavem les dites dels nostres arqueolechs sobre l'art de Catalunya y sentíem que també aqueixa forsa misteriosa actuava desde les arrels de la nostra terra, al costat d'aquell esperit nacional dels juristes y ens preguntavem si serien la meteixa forsa.

Y ve aleshores un gran pensador y ens ensenya que Catalunya no solament té una llengua, un dret, un esperit y un carácter nacionals, sinó que té també un pensament nacional y va passant per devant dels nostres ulls un rosari de grans homes

Digitized by Google

de la nostra terra y de cada un ens fa veure com tradueix y actúa quelcom comú, permanent, desconegut, semblant al esperit nacional que infanta el dret y la llengua, semblant al carácter nacional que traspúa en les obres dels artistes.

Ben clara dibuixava tot això en la nostra ánima la concepció novella. Però ens estranyava que'l conjunt, la síntesis que vèyem feta, no la vegessen també els meteixos que'ns la presentaven. Y no la veyen. En tots ells al costat del pensament capital que recullíem com or fí, hi trobavem la farda que'l cubría, desferra de les construccions que ells meteixos feyen caure. Probavem devegades de posarlos devant del mirall de la nostra llògica que reflectava el conjunt de la seva obra y no la regonexíen.

Però nosaltres no dubtavem, no. Nosaltres vèyem l'esperit nacional, el carácter nacional, el pensament nacional; veyem el dret, véyem la llengua; y de llengua, dret y organisme, de pensament y carácter y esperit nacionals, en trèyem la Nació, això és, una societat de gent que parlen una llengua propia y tenen un meteix esperit que's manifesta hu y característich per sota de la varietat de tota la vida de la colectivitat.

Y vèyem més, vèyem que Catalunya tenía llengua, dret, art propis; que tenía un esperit nacional, un carácter nacional, un pensament nacional; Catalunya era, donchs, una nació. Y'l sentiment de patria, viu en tots els catalans, ens feya sentir que patria y nació eren una meteixa cosa y que Catalunya era la nostra nació, igual que la nostra patria.

Si ser patria, si ser nació era tenir una llengua, una concepció jurídica, un sentit de l'art propis, si era tenir esperit, carácter, pensament nacionals, la existencia de la nació o de la patria era un fet natural com la existencia d'un home, independent dels drets que li fossen de fet reconeguts. L'esclau romá era home, encara que per les lleys del seu temps fos una cosa en mans d'un altre home, de l'home oficial que les lleys regoneixíen. La nació era nació encara que les lleys la tinguessen subjecta com l'esclau romá a una altre nació, a la nació oficial, la nació privilegiada. L'home era home, encara que per la lley no ho fos; la nació és nació encara que per la lley no ho siga.

Digitized by Google

D'aquesta manera s'esvaíen en el nostre esperit les confusions que la imprecisió del llenguatge usat gairebé per tothom hi feya naixer.

L'Estat quedava fonamentalment diferenciat de la Nació, perque l'Estat era una organisació política, un poder independent en l'exterior, suprem en l'interior ab forsa material d'homes y diners pera mantenir la seva independencia y la seva autoritat. No podía identificarse l'una ab l'altre com se feya quasi sempre, fins pels meteixos patriotes catalans que deyen o escrivíen nació catalana en sentit d'Estat catalá independent. Polonia, Hungría, Grecia eren exemples contemporanis que'ns ho confirmaven. Polonia al ser esquarterada havía perdut la organisació política independent, havía deixat de ser un Estat, però no havía perdut la llengua, no havía perdut l'esperit nacional, dèu feconda de la seva individualitat. Grecia, abans de empendre la lluyta heroica contra'ls turchs que la esclavisaven tenía la meteixa llengua, el meteix esperit nacional que va poder més lliurement manifestar un cop aconseguida la seva independencia, un cop constituida en Estat. Y a casa nostra meteix ens ho trobavem: Catalunya va seguir sent Catalunya després de segles d'haver perdut el govern de sí meteixa.

Aixís varem arrivar a la idea clara y neta de nacionalitat, a la concepció d'aqueixa unitat social, primaria, fonamental, destinada a ser en la societat mondial, en la Humanitat, lo que és l'home per la societat civil.

Les relacions de la Nació ab l'Estat, la tendencia de cada Nació a tenir un Estat propi que tradueixi el seu criteri, el seu sentiment, la seva voluntat colectiva; la anormalitat morbosa de viure subjecta al Estat, organisat, inspirat, dirigit per una altra Nació; el dret de cada nació a constituirse en Estat; la determinació del domini propi del Estat nacional y del propi del Estat federal en les federacions o Estats compostos, tot rajava naturalment: no més calía relacionar la nova concepció ab els principis de la ciencia política.

¿Còm va anar sortint aquesta concepció, còm, de quina manera va anar manifestantse y escampantse?

Digitized by Google

III

De tant en tant, desde'l comensament de la renaixensa catalana, en les coleccions de la prempsa literaria catalanista, en discursos y memories, se retreya la nacionalitat perduda, entenent per nacionalitat la perduda llibertat política, o s'entreveya la nacionalitat resucitada, és a dir, una futura Catalunya lliure. (1) Altres vegades ja de la nacionalitat se'n feya quelcom actual, present, viu encara. En Coroleu y en Pella y Forgas, en la seva obra *Los Fueros de Cataluña*, escribíen l'any 1878: «La unitat de la llengua catalana ens demostra la de la nacionalitat. La idea de nacionalitat no ha de confondres ab la de *nació* per més que en el llenguatge vulgar s'usin sovint com a sinònimes aquestes dues paraules, ja que nació és un estat polítich, sobirá y independent. Al nostre entendre la unitat de llengua es un llás natural que agermana els pobles, creant les nacionalitats, y el pacte format entre aquestes constitueix varies *entitats polítiques naturals* en una sola agrupació.»

S'está ja en el bon camí, pero passen de llarch y depressa. Per altra part no s'adonen que nacionalitat está respecte de nació en la meteixa relació que humanitat respecte d'home, això és en la relació de qualitat constitutiva del ser a ser concret. La humanitat és el conjunt de elements que fan l'home, la nacionalitat el conjunt de elements que fan la nació. Això en el sentit natural de les paraules: ara si nacionalitat se pren en el sentit de societat concreta, allavors, és sinònima de nació y cap diferencia pot trobarse entre una y altra.

Guspires aislades com aquesta cuerejen de tant en tant, anunciant la nova concepció que s'acosta, però guspires no més, vagues, indeterminades, fochs follets que's fonen al instant.

---

(1) En Rubió y Lluch y després en Pico y Campamar formulen ab netedat aquesta concepció l'un a la Revista Catalana (1892), l'altra a la Presidencia dels Jochs Florals del mateix any.

Digitized by Google

El bressol de la nova doctrina va ser la associació d'estudiants Centre Escolar Catalanista fundada'l 1887, a redós del Centre Català. Allá en el cor d'aquell jovent inflamat pel sagrat amor de patria, va nèixer, va pendre cos la nova idea, va crèixer y definirse.

Comensá en Durán desde la presidencia de la secció de Dret (1889). El problema és plantejat ab precisió; parla del nacionalisme, troba en la llengua, en el dret, en la historia la seva base, esmenta *les diferencies que entre les nacions que formen l'Estat Espanyol* (1) existeixen.

En la meteixa associació, pochs dies abans, en Puig y Cadafalch, havía sentit la obsessió d'aquet meteix problema. «Som una veu en el concert dels pobles — deya — que ressuciten com si haguessen sentit divinial manament senyalant l'hora de tornar a viure sobre la terra les antigues nacionalitats patries naturals». Y ofegía: «Es que'ls pobles no s'esborren per real ordre sobre la terra; es que les nacions no's formen ab motllo ni artificis, és que la voluntat del home no fa desapareixer els carácters de les rasses...» Y en aquets carácters tals com en Taine els descriu, cerca'l fonament, les arrels del Regionalisme.

«Diu l'ilustre autor de la *Filosofía de l'Art:* ¿Quín és en l'home moral l'orde d'importancia dels caràcters y com averiguar llurs diferents graus de variabilitat? La historia'ns dóna un medi senzill y segurissim; perque'ls fets treballant sobre l'home, alteren en proporció distinta les diferentes capes de ses idees y sentiments. El temps grata y profondisa sobre nosaltres com el picot sobre'l terrer, y manifesta aixís nostra geología moral; a son treball se'n van els uns derrera'ls altres, uns més depressa, altres més poch a poch. Sos primers cops arrenquen un terreno flonxo, una mena d'aluvió humit encare, venen després graves més lligades, arenes més compactes, que per desapareixer exigeixen un trevall més llarch. Més ensota's troban les calisses, els marbres y les licorelles, tots resistents y compactes: és precís edats enteres de travall continuat, sots profundíssims y barrinades pera enderrocarlos. Més ensota s'enfonzen en abims indefinits el granit primitiu, suport del restant, que resisteix al atach dels sigles.

(1) Sessió inaugural del curs, vetlla 23 novembre del 1889.

Digitized by Google

A la superficie hi ha costums y idees, una mena d'esperit, la moda que dura tres o quatre anys; a sota n'hi han que'n duren vint, trenta, quaranta; més ensota n'hi ha de més fermes que duren un període històrich; més avall hi ha'l granit que no cambía sens inoculacions de sanch de distinta rassa y són els caràcters de les nacionalitats; més fondo encara hi ha capes desconegudes que avuv ens va descubrint la llinguística, agermanant pobles que habiten llunyanes regions de la terra: y més ensota encara hi ha lo comú a la humanitat entera, mena de materia primitiva de que han brollat el sens fi de caràcters dels pobles com de la primitiva materia cahótica brollaren el sens fi de roques que formen les valls y les montanyes.» (1).

L'any següent (1890), havent de dirigirme als meus companys d'Universitat, desde el meteix lloch, en la inauguració de les nostres tasques vaig parlarlos de *la Patria Catalana que petita o gran és la única patria nostra*, de la esclavitut dels homes que ha passat per sempre y *la esclavitut de les nacions que subsisteix encara*, de la llengua y'l dret, síntesis de la nacionalitat catalana.

«Contra aqueixa tiranía — deya — s'aixeca potent la veu que aclama les nacionalitats naturals y històriques. «La política de les nacionalitats está morintse, ha dit fa poch lo ministre Crispi, un dels autors de la unitat d'Italia. Desde son enlayrat setial no ovira lo que passa en el fons de les societats; veu com trontollen aqueixes unitats artificials que ell defensá, mes no s'adona de que llur agonía és la vida de les nacions veritables. Les nacionalitats que moren són aquelles de que'ns parlen els llibres, les *grandes nacionalidades*, constituides sempre en perjudici de les patries naturals pel poder avassallador d'una nacionalitat que a Fransa será la Neustria, a Bretanya Inglaterra, a Espanya Castella. Avuy ja per molts, Espanya és sols un nom indicatiu d'una divisió geográfica com ho és Europa. Avuy són molts els que veuen clar que Espanya no és una nació, sinó un Estat; y que's penetren de la diferencia que va de l'*Estat* obra d'homes, entitat artificial, a la Nació entitat natural, producte de la espontanitat del desenrotllo històrich. Y som molts també els que penetrats

(1) Discurs inaugural del Centre Escolar Catalanista, curs de 1889 a 1890.

Digitized by Google

d'aquesta diferencia, volem que'ls estats siguin nacionals; perque entenem que la nació és persona social, y tota persona social, pel sol fet de serho, té dret á proclamar sa soberanía.»

Y acabava:

«Mes jo voldría per ma patria més encara que sa llibertat. Jo voldría que Catalunya's penetrés bé de la significació y trascendencia d'aquet moviment social, y comprengués la gloria eterna que conquistarà la nacionalitat que's posi a la vanguardia del estol de guerra dels pobles oprimits. Jo voldria que aquesta nacionalitat fos la patria meva.

Ma veu no és prou potent pera dirigirme a Catalunya; per això'm dirigeixo a vosaltres tan sols que sou sos fills més amorosos. Resseguiula arreu, parleuli no ab la boca sinó ab el cor, perque ab lo cor us escolti; feuli sentir les remors primeres de la revolució que's prepara; convenceula de la trascendencia de la gran obra; digueuli que les nacions esclaves esperen, com la humanitat altre temps, que vingui'l redemptor que trenqui ses cadenes; feu que sía'l Geni de Catalunya el Mesíes esperat de les nacions» .. (1).

En aquells temps de lluita constant en defensa de les nostres idees, mofejades, ridiculisades y mal tractadas de mil formes y maneres, la nova concepció despertava en tots nosaltres els que anavem treballantla y els nostres amichs més acostats que'ns hi ajudaven, un entusiasme viu, un extraordinari esperit de proselitisme. Temps de discusions continues, de apostolat individual de tots els moments y en tots els llochs, aqueix principi de la nacionalitat catalana, guardat y estimat com el nostre gran dogma, donava una seguritat y un aplom que desconcertava als nostres enemichs, y era una posició inexpugnable, una font may estroncada d'arguments aclaparadors.

Un dels primers propagandistes d'aquesta doctrina, en Muntañola, anava trayent ab gran esperit dialèctich les conseqüencies del principi establert, y s'esforsava per ferles públiques en la prempsa catalanista d'allavors. Però la rutina ens barrava to-

(1) Discurs inaugural del curs de 1890 a 1891.

Digitized by Google

tes les portes y les de *La Renaixensa* les primeres. No més varen dar aculliment a les fòrmulas novelles dos semanaris comarcals, un de Vilafranca y un de Manresa, sent el de Vilafranca el primer periòdich catalanista que va adherirshi, batejantse ab el subtítol de *Periòdich nacionalista.*

Un concurs obert pel Centre Catalá de Sabadell ab l'objecte de premiar un Catecisme semblant al catecisme foral de Navarra ens donava la ocassió cercada de fer acceptar les nostres idees y varem agafanshi. Ab en Muntañola, que allavors meteix estava publicant una *Doctrina nacionalista* exposant ab llògica cruesa el nacionalisme, varem escriure'l *Compendi de doctrina catalanista*, premiat en el concurs y del qual se van fer desseguida dues edicions, una de luxo y una de propaganda de cent mil exemplars, avuy ja completament agotada.

En aqueix *Compendi* varem posarhi tota la novella doctrina, trayennte no més la terminología propia, substituida per la terminología allavors mes generalisada: sota dels noms vells hi vam fer passar la mercadería nova y va passar. Desde'l lema tret de la crònica del compte d'Urgell en que s'afirma la oposició entre'ls pobles catalá y castellá, y la subjecció del nostre poble, fins a la fórmula sintètica de les nostres revindicacions: *Catalunya pels catalans*, va desfilant en preguntes y respostes tota la doctrina nacionalista. Tot hi és, lo més granat: que no més hi ha patries de una sola mena; que Espanya no es la nostra patria, sino l'Estat que la governa; que l'Estat és una entitat artificial, que's fa y's desfa per la voluntat dels homes mentres la patria és una comunitat natural, necesaria, anterior y superior a la voluntat dels homes que no poden desferla ni mudarla, y que'n l'ordre polítich la patria és la entitat exclusiva sense superior ni igual. Y definida la Patria ab els seus carácters fonamentals, se defineix Catalunya demostrant que té tots els atributs que fan la Patria o Nació.

Un any després varem poder disposar d'un diari. *La Renaixensa*, tenía una vida molt pobre, nosaltres plens de delit de fer, sentíem que no podíen obrirse pas les nostres revindicacions sense una prempsa forta y llegida, y varem oferir al Alda-

Digitized by Google

vert el nostre actiu concurs a cambi de la seva promesa de gastar en millores materials del meteix diari, l'aument de suscripció, y d'anunci que la nostra cooperació li portés (1).

Les nostres campanyes varen ser d'un esperit intensament nacionalista: defugíem encara usar obertament la nomenclatura propia, però anavem destruint les preocupacions, els prejudicis y ab calculat oportunisme insinuavem en solts y articles les noves doctrines, barrejant a dretas regió, nacionalitat y patria pera avesarhi de mica en mica als lectors.

Aquesta obra va fer el seu camí. L'any 1897, des prés de donar a l'Ateneu les nostres primeres batalles, encaminades a conquistar les grans corporacions barcelonines, va obtenir la consagració de tota la nostra gent, aplegada en el gran saló del Ateneu pera escoltar les conferencies clarament, explicitament nacionalistes organisades ab el plan d'estudiar tots els elements de la nació catalana y inaugurades ab la meva conferencia sobre'l *fet de la nacionalitat catalana* (2).

El cop ja estava donat, la nova doctrina quedava definitivament consagrada.

Tanta via va fer desde llavors, que un dels periòdichs catalanistes que més difusió tenía per tot Catalunya, el quinzenari *Lo Regionalista*, va mudar'l nom, estampant en la nova capsalera aquestes paraules que resumíen tota la nostra elaboració doctrinal: *La Nació Catalana.*

IV

La manera com havíem anat donant la nova doctrina, a miques y bocins en diaris, revistes y conferencies, era molt avi-

(1) Vàrem entrar ab aquestes condicions a *La Renaixensa*, en Puig y Cadafalch, en Gallissà, en Moliner y Brases y jo. En Duràn ja hi escrivía y seguí ab nosaltres.

(2) Tret de les den Duràn y den Puig, no totes les conferencies per altra part molt notables varen respondre exactament al nostre plan y al nostre objectiu nacionalista.

Digitized by Google

nenta a produir confusions y interpretacions equivocades. Sempre l'home omple les paraules que sent, les idees que reb, ab lo que ell meteix porta a dintre. Els patriotes grechs varen sentir desde les valls de la Morea la declaració dels drets de les nacions, decretada per la Revolució francesa, y aquella fòrmula abstracta feta pera ciutadans sense patria varen sentirla com clarí de guerra, que'ls cridava a lluytar per la seva independencia. El crit de llibertat que glatía en tots els moviments polítichs europeus del sigle passat, nivellador, racionalista, centralisador y uniformista com era, va ressonar al cor de la gent d'Hungría que per crit de llibertat de la patria'l van entendre y com instrument d'aqueixa llibertat van adoptarlo. Historia de sempre.

Dintre d'aqueixes idees de nació y nacionalitat, alguns hi van posar els seus anhels separatistes y de la meteixa manera que al càure l'hora de les persecucions va ser proscripta per la censura militar y va donar lloch a una lley de repressió, per entendre els nostres governants la paraula en la seva accepció vulgar y pensarse que ab ella expressavem la independencia de Catalunya, aixís també és indubtable que alguns que de segona ma varen rèbrela s'hi varen agafar per la meteixa correlació que veyen entre les idees de Nació y de sobiranía independent.

Això per una banda. D'altra banda alguns neòfits que no havíen pogut pahir la biología germánica, se van apoderar d'aquestes paraules (les idees no van arribar a capirles) y jugantles ab monotonía aclaparadora en articles y discursos, ens han donat un neo-nacionalisme que cab sencer dintre d'un resum o manualet de sociología universal pera ús de tots els países, desde'l pol al equador; pseudo-nacionalisme deixeble de la ignocentamanía de les Corts de Cádiz, que's concreta a encomanarnos que'ls catalans siguem honrats y bons minyons y realisem normalment totes les funcions socials, com si això fos res que'ns toqués especialment a nosaltres y no fos lley universal, necessaria a tots els pobles. Aixís se tornava a aquells temps del primitiu regionalisme en que aquet se confonía ab les nostres costums patriarcals, ab l'antiga serietat y honradesa de la gent, ab l'esperit cristiá y els sentiments piadosos, carácters tots que sin-

Digitized by Google

gularisen un período històrich y ab aqueix período duren o se'n van, però no constitueixen la nacionalitat que perdura sota de les costums y idees, virtuts y vicis, que passen o revenen.

Com si això fos poch, les persecucions ens han obligat a usar expressions inexactes y confoses, a emboyrar idees y doctrines y ens hi han obligat cabalment en els moments de major difusió dels ideals catalanistes, quan una gran part del nostre poble girava els ulls esperansats cap a les nostres salvadores doctrines. Les necessitats y interessos immediats d'una lluita ardenta, apassionada, no'ns han deixat temps ni ocasió tampoch d'entretenirnos a fer doctrina, y aixís han anat seguint la indeterminació, les confusions, les interpretacions equivocades.

L'obra den Durán ve a desfer aquesta boyra baixa, presentant els principis en tota sa netedat sistemática, esvahint preocupacions, aclarint dubtes, acumulant arguments y aplicacions práctiques. Ve a ser pera les nebulositats del nostre período nacionalista lo que va ser el llibre de l'Almirall *Lo Catalanisme* en el período regionalista. Es aquest el carácter de l'obra, encara que'l seu títol y la seva forma externa d'estudi comparatiu fassin pensar una altra cosa.

Aquí meteix ja queda explicat, y també l'autor ho explica en el cos del llibre, perque en una obra destinada a exposar tot el sistema del nacionalisme catalá, segueix usantse la denominació inexacta y impropia de *regionalisme*. No ha arribat encara l'hora de poder arreconar aquesta crossa, que tan servey ens ha fet en tantes campanyes nostres fondament nacionalistes. Però no'ns hi enganyem may: a sota d'aquesta paraula ja no hi ha lo que hi havía abans, ara hi ha'l nacionalisme. Notemho y passem endevant.

La forma externa de la exposició, això és, la comparació entre'l Regionalisme y el Federalisme, no pot amagar el veritable carácter del llibre. Potser al cap d'avall, l'autor ha triat aquesta forma per aquesta excessiva y perjudicial modestia dels escriptors catalans, que'ls fa defugir els sistemes y les teoríes tant com els d'altres pobles les cerquen y les inflen. Lo cert és que'n Durán al decantarse a adoptarla ha respost a una antiga convicció

Digitized by Google

seva que'l duya ja en un dels seus primers treballs, el discurs ja esmentat, a distingir entre'l Federalisme y el Regionalisme, y al meteix temps ha seguit la tradició dels nostres jurisconsults que ab motiu dels Capítols Matrimonials y prenentlos per programa exposen tot el nostre dret privat com l'ilustre Fontanella, o comentant les sentencies de l'Audiencia de Barcelona com el meteix Fontanella y tants d'altres.

En el cas d'ara hi havía una raó molt poderosa que a més d'això ho llegitimava: la tendencia d'alguns regionalistes y federals a confondre les fronteres, a barrejar sistemes, doctrines y programes. Era, donchs, de gran conveniencia, y contribuía vigorosament a fixar la doctrina, marcar les diferencies fonamentals que separen aquestes dues concepcions polítiques.

Però la idea mare de l'obra den Durán és la nació o nacionalitat, la que ho omple tot, la que ho deslliga tot, la clau de totes les dificultats, la solució de tots els problemes. Dóna bo de veure a n'en Durán resseguint el camp immens de la nostra doctrina y ab aqueixa norma segura de criteri aclarint les qüestions senzilles igual que les complicades. Temperament equilibrat, de refinada cultura anglo-saxona, inteligencia flexible, esperit fluit, ágil, positiu alhora, va trenant y destrenant problemes ab una seguritat y una habilitat extraordinaries. Y aixís va vencent en aquesta carrera d'obstacles, sense esbufegar, ab la respiració normal y acompassada de qui no's mou del pas de cada día, ab moviments ordenats, tranquils, sense salts ni contorsions exagerades, sense acaloraments ni llampechs a la mirada.

Llegint aqueixes planes seves tan plenes de doctrina no'm podía estar de recordarme a cada pas d'un fet que ha cridat innombrables vegades l'atenció d'amichs y d'enemichs: la absoluta unanimitat de criteri que hi ha entre en Durán y els demés companys que hem treballat en aquesta elaboració doctrinal, primer núcleu de fundadors de *La Veu de Catalunya*. ¡Quántes vegades ens hem sentit retreure ab enveja aquesta forsa nostra verament extraordinaria, y la hem vista atribuir a un esperit de disciplina, que no s'esplicaven, que no podíen com-

Digitized by Google

pendre anantnos considerant d'un a un! Quántes vegades hem sentit atribuir a acort previ, a confabulació la nostra igualtat de apreciació sobre un criteri a fixar, sobre una linia de conducta a seguir, sense havernos vist, sense havernos parlat, sense havernos de cap manera comunicat les impressions, més, estant separats uns dels altres per centenars de kilòmetres! (1).

Mentres anava llegint l'obra den Durán, a cada plana se redressaven objeccions que a la primería anotava, objeccions que després l'autor meteix ja's proposava y anava resolent. Ni una sola vegada les notes preses m'han pogut servir pera senyalar una discrepancia important, pera fonamentar una crítica. Es que partím del meteix principi, es que a més de tenirlo dintre de l'ánima com convicció clara y fonda, el sentím, el vivím, és que sempre está en nosaltres y ab nosaltres la idea mare de la NACIONALITAT CATALANA.

Un día el pare d'en Durán, mestre meu molt estimat, en aquell despatx escenari del seu veritable ministeri, sentat en el silló, que encara avuy quan son fill l'ocupa veig ple de la seva figura venerable, ens en parlava de nació y nacionalitat. Ell ab aquestes idees no s'hi avenía, l'espantaven, l'esporuguíen... Nosaltres l'escoltavem ab el respecte ab que sempre hem escoltat les seves paraules: respecte filial de fill per la sanch l'un, de fills per l'inteligencia tots dos, y ens venían a flor de llabi paraules seves a la cátedra, en el llibre, en les academies, paraules que nosaltres havíem rebut com pluja fecondant en lo més íntim de la nostra ánima, premises d'una conclusió que's treya tota sola.

Avuy la conclusió ha granat. El vell Durán, al rebre de son

(1) La doctrina nacionalista tant com regla de criteri en l'ordre dels principis es norma segura de conducta perque com tota doctrina social engendra una política. La política del nacionalisme es la política posada en práctica per *La Veu* desde la seva fundació. L'ha exposada y desenrotllada últimament ab amplitut sistemàtica, en Cambó en una conferencia donada a la Lliga Regionalista.

Digitized by Google

fill aqueix volum, aspirará ab delicia l'amich perfum d'imprempta que ha respirat tota la vida y en les seves planes humides encara s'hi trobará ell meteix, podrá mirarse en l'obra del seu fill com en el seu fill meteix, sentirá circularhi sanch de la seva sanch, ánima de la seva ánima y hei fruirá el goig de una doble paternitat, a pochs homes reservada.

Y en Lluís Durán podrá fruir la doble alegría de veure que ha glorificat al seu pare al servir y glorificar la seva Patria.

Sarrià, Abril de 1905.

ENRICH PRAT DE LA RIBA

Digitized by Google

REGIONALISME

Y

FEDERALISME

Digitized by Google

Digitized by Google

INTRODUCCIÓ

Viuen devegades els pobles, llarchs anys adormits. Se diría que han mort perque sembla que hagin perdut la conciencia de sí meteixos. Fins ells s'ho creuen; que no s'en adonen de lo que són, y's pensen que formen part d'altres.

Mes arriva un moment en que la forsa misteriosa en son interior covada, la veritable forsa de vida que tot lo que viu porta dintre de sí, ve dexondintlos a poch a poch. Es que tornen a la vida o que's desperten: el meteix té. De fet, van adonantse de tot lo que són y de lo que'ls hi pertany: acaben per tenir conciencia plena de sí meteixos; afirmen de nou la llur personalitat; tornen a ser pobles com els altres.

Fà menos d'un sigle, Catalunya n'estava ben bé d'adormida. No s'adonava de lo que era, olvidantse de lo que havía sigut, y ni somiant tant sols lo que podría ser. Però al fí se li desvetllà aquell instint de conservació del que diu Ihering, que converteix a tot sér viu en guardià y protector de sí meteix; y reprenent la vida, s'ha anat redressant fins a aixecarse majestuosa, afirmant la totalitat de son ser, convensuda de sa personalitat.

Y aixís ha anat apareixent Catalunya ab expressions propies, ben seves, d'un pensament ben seu; portant

Digitized by Google

al art universal en totes les seves manifestacions, son concepte y ses modalitats; refent una llengua, creant una literatura, intentant una música d'horitzons vastíssims, aixecant monuments, fent art català en totes les formes.

Y girant la vista enrera, ha volgut saber lo que havía estat: y ab les indicacions més segures de la Historia, ha pogut investigar millor lo que encara era y li amagaven prejudicis y malesvolenses. Allavores s'ha adonat de que havía tingut y tenía encara conceptes propis de lo més essencial de la vida; que ella meteixa se l'havía regulada y governada; que podía y devía seguir fentho.

Y les lluites per la meteixa existencia material, ab aquesta represa de la conciencia catalana han perdut molt de son prosaisme y aparent accidentalitat pera anarse elevant a manifestacions de la integritat de la vida de Catalunya; y d'un convenciment a un altre, completantse la conciencia de la seva personalitat, afirmada en tots els ordres, ha acabat per dirse que anava errada al tenirse a sí meteixa no més com una entitat històrica. Y com es llògich, ab la conciencia de son ser actual no ha trigat a deduir de sa propia existencia, conseqüencies trascendentalíssimes, donant lloch a una serie d' enèrgiques aspiracions.

Però mentres seguía aquest procés, no ha pogut deixar d'adonarse Catalunya de que altres pobles retornaven com ella de son somni, mentres no'n mancaven de ben desperts que reclamaven ben fort lo que ella meteixa ab prou feynes s'atrevía a demanar. Y al meteix temps, mentres covava encara un dubte estrany de si son neguit era una deixa del passat o una ansia de la vida misteriosa del pervindre, s'ha adonat de

Digitized by Google

que pobles tot just nascuts però plens de sava, febrosos de la empenta generosa de la vida nova, afirmen sa personalitat per les rahons meteixes que ella té pera afirmar la seva, y reclamen com ella un lloch en les lluites constants per la civilisació y la llibertat.

Al adonarsen ha comprès Catalunya que son instint, manifestació llògica com tots, de necessitats de la vida, obeía a alguna lley íntima molt temps olvidada, reguladora de la existencia y del progrés dels pobles; que al donarse compte de lo que era y treuren tantes conseqüencies notables en sos drets y en ses aspiracions, tenía rahons fonamentals pera ferho, que no per no tenirles conegudes, deixaven d'influir l'integralitat del seu moviment.

Però al buscar la rahó del seu propi sentiment, la esplicació del perque de les afirmacions que'l propi estudi com instintivament li portava, ha tingut de triar entre les moltes que se li oferíen. Y allavores ha comprès que en principis fonamentals que de la meteixa manera esplicaven sos sentiments y ses aspiracions que'ls que sentíen y expresaven altres pobles, tenía de trobar aquella esplicació íntima. La rahó de ser de la propia vida y del instint de conservació y desenrotllo se li ha aparegut com a fonament capdal de la doctrina que li esplicava el perque de ses propies volicions.

El naixement y'l renaixement dels pobles son fenòmens socials massa grans pera poder ser esplicats per doctrines purament polítiques, excessivament preocupades de la organisació d'institucions y de la perfectibilitat de lleys més o menys racionalment concebudes. Pera esplicarlos y fonamentarlos, cal anar a l'arrel dels sentiments nacionals, a lo substancial de la vida, no perdentse en les branques espesses de detalls

Digitized by Google

d'organisacions immensament variades y forsosament variables.

Però al fons del problema si que es necessari anarhi. Sense una concepció clara del esplèndit perque de tan trascendentals sentiments, se correría'l risch d'un entortolligament de solucions y manifestacions vingudes de camps ben oposats, que en certs moments, emperò, se troben y's confonen; y ab aquest entortolligament y confusió poden aparèixer unes meteixes peticions, que, fundades en motius diferents, enclouen no obstant conseqüencies distintes.

Això obliga més a estudiar aquets diferents fonaments, entrant en el fons del problema de la reconstitució dels pobles.

Digitized by Google

CAPÍTOL PRIMER

CONCEPTES FONAMENTALS

I

La realitat contra la ficció. — Els moviments regionalistes representen la lluita de les societats naturals contra les organisacions artificioses. — La seva justificació per la ciencia.

El moviment regionalista té per fonament primer una reacció de la realitat contra la ficció, de la vida natural contra les organisacions artificioses que la oprimeixen.

Un més exacte y més fons sentit de la vida ha donat als pobles una major consciencia de sí meteixos, y ab ella un convenciment més fort de sos drets. Les noves doctrines han confirmat la llegitimitat de sentiments conservats per la tradició, però que falses filosofíes tendíen a destruhir; els conceptes nous dels organismes socials y de les lleys de la seva formació y evolucions han portat com a conseqüencia ineludible'ls estudis dels elements naturals de les societats actuals y la seva comparació ab les seves organisacions polítiques.

La no conformitat d'aquestes ab la manera de ser d'aquelles, ha fet nàixer els moviments regionalistes,

Digitized by Google

que ab uns o altres noms han aparegut per tot arreu plantejant una serie de problemes que, junt ab els obrers, han comprès durant la segona meitat del passat segle y segueixen comprenent ara tota la transformació política-social de tot el món.

No es pas que en tots temps els sentiments nacionals, vius de la meteixa manera a les petites com a les grans nacions, no hagin procurat constantment resistir tota mena d'invasions estranyes; mes aquestes lluites, que sempre han existit y sempre existiràn, dels dèbils contra'ls forts en resistencia als abusos d'aquets, han sigut sempre més propiament lluites de sentiment que de rahó. L'amor a la patria, induint als dèbils a defensarse contra les invasions dels poderosos, ha donat lloch constantment a heròiques campanyes; però ha sigut necessaria una nova noció dels problemes polítich-socials pera demostrar que aquestes lluites engendrades pel sagrat amor a la patria no constituíen senzillament protestes, ara pràctiques, ara platòniques, dels abusos dels forts, sinó que eren llissons eloqüents qual comprensió devía conduir al descobriment de les bases veritables en que dèu sentarse'l govern dels pobles civilisats.

La ciencia moderna ha acabat ab les falses concepcions del Estat y de la societat que han informat tants sistemes polítichs y que encara constitueixen la base tàcita de molts d'ells. En la esfera científica, avuy ja no es possible considerar les diferentes societats com entitats artificials, producte lliure y capritxós de la voluntat dels homes. Tota societat es un organisme natural, que responent a les necessitats de la vida del home, ha aparegut y s'ha desenrotllat de conformitat a certes lleys fixes, mes en manifestacions d'una va-

Digitized by Google

rietat infinita y ab caràcters propis inherents a sa meteixa naturalesa. La familia, la ciutat, la nació, la meteixa humanitat apareixen avuy estudiades per les ciencies sociològiques com entitats naturals, com veritables organismes, com sers colectius ab vida propia y que, per conseqüencia, no sols se han de regir, sino que's regeixen, vúlguintho o no'ls homes, per les lleys de sa propia existencia.

Les idees d'artifici han hagut de cedir el pas a la comprensió de la vida tal com es. Els sistemes fundats en concepcions apriorístiques de les societats humanes, y que pretenen organisarles o regularles de conformitat ab les meteixes y prescindint de ses peculiars condicions de vida, han desaparegut o desapareixen paulatinament, oferint major o menor resistencia segons lo que havíen tingut en compte aquestes meteixes condicions de la vida. En tots els ordres, la naturalesa vens a l'artifici; l'estudi dels fets s'adopta com camí més segur pera arrivar a la veritat, que no les enlluernadores propagandes de principis més o menys elevats; la ciencia sembla que s'anima ab son major contacte ab la vida social; al descobrir la vida arreu aumenta son vigor en benefici més directe de la civilisació universal y del progrés de tots el pobles.

En tots temps han sentit aquets com una necessitat de sa existencia, la del respecte als elements de sa propia vida. Els pobles no han deixat may de comprendre que la seva subjugació per altres més poderosos importava sa mort inevitable en un espay de temps més o menys proper; y sols per l'instint de conservació, tan veritable en les colectivitats ab ànima com en els individuus, desde que existeixen societats humanes, han lluitat totes per sa propia

Digitized by Google

vida, comprenent que la felicitat y el progrés dels homes exigeix pera la seva realisació el respecte de la existencia de les societats naturals en que han nascut y s'han desenrotllat, puig sols en elles poden trobarhi les condicions necessaries pera son propi fí.

L'amor a la patria no es pas un sentiment d'avuy; en tota societat política apareix com hermosíssima expressió en l'individuu del instint de conservació de la colectivitat. En la familia primitiva, en la tribu, en la ciutat, en les petites nacions de la Etat-Mitja, com en les immenses nacions d'avuy, ha existit y existeix l'amor a la patria sense necessitat de que la ciencia sociològica vingués a descobrir la seva llegitimitat y conveniencia; mes com sigui que en el curs de la historia s'hagin trobat en pugna en tantes ocasions els patriotismes dels diferents pobles, y que desde temps no llunyans s'hagi pretengut combatre en nom d'ideals en apariencia més enlayrats, els respectius sentiments nacionals de molts d'ells, sostenintse que són una rèmora pera la obra capital del progrés humà, la ciencia moderna, ab el resultat de ses investigacions, ha vingut a confirmar la llegitimitat dels esforsos fets per totes les nacions vives pera'l reconeixement de sa propia existencia, y ha sentat les bases fonamentals a que dèu ajustarse la vida política pera que'l lliure desenrotllament de tota societat nacional ab elements propis d'existencia, lluny de destorbarla, colabori activament a la civilisació universal.

Cal reconèixer que en aquesta afirmació de sos drets per part de les nacionalitats que'ls tenen desconeguts, l'instint nacional, per lo que he dit fà poch, precedeix a la reflexió científica. No sols ho demostra tota la serie interminable y gloriosa de les guerres sostingu-

Digitized by Google

des per tots els pobles pera la conservació de la seva independencia, sinó que ho acusa la meteixa aparició de les aspiracions regionalistes en nostres temps. Instintivament s'ha proclamat per tot arreu el dret a la vida de tota societat politica distinta y viva; y si bé es cert que les noves tendencies de la ciencia han contribuit no pas poch a despertar sentiments adormits o amagats, de totes maneres ha sigut sempre el patriotisme la seva primera expressió, anterior en els més al convenciment racional de la eficacia de les noves aspiracions.

Siga com siga, la Europa's troba avuy en vigilies d'una reconstitució total de les seves societats polítiques, a conseqüencia de les aspiracions, cada día més clarament definides, de les societats naturals o nacions que hi existeixen, y que no troben ajustada com hauría de ser, a sa propia existencia, la organisació dels Estats actualment constituits. El regionalisme creix cada día; a mida que avensa se defineix segons les necessitats de cada país; la ciencia y l'art s'han trobat d'acort pera fomentar son desenrotllo: a cada nació, prenen part en el maravellós moviment tots sos elements de vida, sobressortinthi els que representen la vida intelectual; sols falta guanyar, en la major part dels países, als homes d'Estat, y si ja ho han fet algúns, no podràn trigar en reconèixer tots que han de treure molt major profit de la satisfacció pacífica d'aspiracions tan llegítimes, que no pas de resistencies, inútils en definitiva, que al ocasionar inevitables desgastos de les forses contraposades, no poden pas deixar de ser grans obstacles a la obra incessant de la civilisació.

Digitized by Google

II

Que's pot entendre pel mot *regionalisme*. — Justificació del seu us. — Federalisme a que's refereix el present llibre. — Explicacions importants pera evitar confusions sobre'l significat d'abdues paraules.

Certament que'l nom de regionalisme no es pas massa científich pera expressar la doctrina política que al usarlo vol significarse.

Cal tenir en compte, no obstant, que'l punt d'Espanya ahont s'han precisat més les aspiracions regionalistes y s'hi ha tractat de determinar més científicament els seus fonaments, ha sigut Catalunya; y a Catalunya no's coneixen pas en general ab aquell nom, sinó que ab el de *Catalanisme* s'entén tot el conjunt d'aspiracions polítiques y socials fundades en la existencia de la colectivitat catalana. Si ara s'usa més la paraula regionalisme a Catalunya es, ja pera denominar la doctrina política, ab cert caràcter general, com jo meteix l'adopto en aquet llibre, ja pera ajustarse millor a determinades propagandes, com a contestació a certes acusacions d'exclusivisme dirigides injustament però massa sovint contra'l Catalanisme, y respecte de les quals ha convingut reaccionar.

Per lo meteix que aquets moviments han aparegut gairebé per tot arreu més com a sentiments que com a producte de predicacions científiques, no han tingut de moment un nom científich colectiu. El sentiment els hi ha donat la vida y'l nom; la ciencia no ha fet més que donar explicacions racionals de la seva llegitimitat. Ha succeit en això, y està succeint encara, lo que en tots els grans moviments socials.

Digitized by Google

Per això a cada país se presenta el moviment baix un diferent aspecte y generalment ab diferents noms. Però, bé o malament, ab el nom de regionalisme tracto de compèndrehi tant les aspiracions *nacionalistes* dels irlandesos, els txechs, els polachs, els finlandesos, els pobles balkànichs, els americans, etc., com les reclamacions dels flamenchs de Bèlgica, com el regionalisme dels gallegos y els asturians, com el *fuerisme*, avuy *bizcaitarrisme* dels baschs, com el nostre *catalanisme*, com l'*americanisme* dels *yankées*. Dintre de la meva concepció de la doctrina, fins l'imperialisme inglès y les tendencies federalistes a constituirlo ab la base del reconeixement de les entitats naturals (Inglaterra, Escocia, Irlanda, País de Gales y totes les colonies) no són més que manifestacions del meteix regionalisme, venint explicades per la meteixa teoría.

Es clar que donanthi un sentit tant ample, la paraula *regionalisme* sembla esquifida. El mot *regió* té un sentit massa vagarós; tant pot dirse que Europa és una regió del món com que la Gran Bretanya és una regió d'Europa, com que'l Lancashire és una regió de la Gran Bretanya.

Per altra part, un terme quasi de tecnicisme geogràfich no és propi pera la denominació d'una doctrina política.

Segurament el nom de nacionalisme fóra bastant més just; però com sigui que a Fransa y a altres países s'ha entès per nacionalisme, doctrines forsa diferents, y a Espanya s'ha considerat punible aquet calificatiu, impedintse son ús moltes vegades en les propagandes polítiques, avesant a la gent a conèixer ses aspiracions ab el nom de regionalistes, únich admès, ademés, en moltes comarques, potser és millor donar ja per acceptat aquet nom.

Digitized by Google

S'ha de tenir en compte per altra part, que jo no vinch a inventar una teoría, ni per conseqüencia a proposarli denominacions. Sent principalment comparatiu el meu treball, haig de pendre cada terme de comparació ab el nom ab que és generalment conegut, sobre tot a Espanya.

Els inconvenients que té lo poch comprensiu que es el nom de regionalisme per sí sol, potser puguin quedar salvats ab aquestes advertencies y ab la explicació enlairada y tan expansiva com sigui possible de la doctrina a la que tindré molt gust en que's dongui un nom més exacte, (sigui el que sigui), y se'l proclami com a bo. (1)

*
* *

Importa aixís meteix aclarir el sentit en que uso la paraula federalisme. Es clar que, com succeirà ab la de regionalisme, el concepte complert de lo que jo entench per aquesta paraula no podrà aparèixer d'una

(1) En un article publicat en el mes de Maig de 1897 sobre el *Catalanisme* en la Revista de Madrid *La administración*, deya jo apropòsit d'aquesta qüestió de noms.

— » En realitat el nom de regionalisme, tant en us, no es pas el més » apropiat. Tractantse d'un moviment pera un fi polítich, se l'hauría de » distingir ab una paraula que ho signifiqués, lo qual no's consegueix ab » la que, derivada de la regió, pot pendres en accepcions diverses y sols » imperfectament pot expressar una doctrina que's funda en la existencia » natural de les nacions y's dirigeix al reconeixement legal dels drets in- » herents a n'aquesta existencia. Mes, com diu un escriptor inglès, el nom » de les coses, no es més que *smoke and noise*, fum y fressa; lo que im- » porta es son clar concepte; y ja que a Espanya, y fins podría dirse a » tots el paisos llatins, s'ha acceptat generalment el nom de regionalisme, » per espantar a no pochs el de nacionalisme, mes comunament empleat » en els paíssos del Nort y del Centre d'Europa, no s'ha de rebutjar l'us » del primer, després d'haver fet constar la seva impropietat. »

Y ja que cito aquest article, aprofito la ocasió pera fer constar que part del present capítol n'es reproducció.

Digitized by Google

manera prou clara fins a les explicacions extenses que en el transcurs d'aquet llibre tinch de donar de les respectives doctrines; però, ab tot, me considero obligat desde aquet comensament, a dir quelcom sobre'l federalisme a que tracto de referirme.

Federalisme, en realitat, es el règim de convivencia d'organismes polítichs lligats en unions permanents sens pèrdua de les respectives personalitats. Provenint la paraula federalisme de la *fœdus*, *fœderis*, aliansa ó lliga, representa una institució diferenta de les simples alianses, que suposen unions transitories, acorts accidentals. La federació enclou una unió permanent dintre, com se suposa, de la relativitat d'aquesta paraula en l'ordre de les coses humanes, essencialment variables: però una unió permanent, que no suposa confusió ab la consegüent anulació dels components, sinó la conservació de la personalitat de les entitats federades, ab més o menys limitacions segons el grau de federalisme. Aquet, en efecte, pot portar, segons els casos, a la Confederació d'Estats o a la constitució d'un Estat federal, usant el tecnicisme de dret públich que avuy generalment s'adopta al tractar aquestes interessants materies.

D'ensà que les societats humanes tenen vida propiament política, pot dirse que de federalisme en una o altra forma n'ha existit sempre. Es instintiu pera'ls organismes polítichs l'apoyarse'ls uns en els altres; la necessitat creà l'instint y fomentà son desenrotllo. En tot temps han viscut en perpètua lluita les societats humanes: hi viuen avuy en que han arrivat a un grau notable de progrés; no podían deixar de víurehi les primeres societats que podem considerar com embrionaries de les societats polítiques de que'ns han arrivat

Digitized by Google

noticies históriques. Però aquet meteix estat de lluites perpètues tenía de conduhirles a ajuntar els esforsos d'algunes pera combatre millor als enemichs comúns.

Sens dubte ja en les agrupacions primitives,-families, tribus, clans,-les alianses sovintejaren; de les simples alianses a les federacions més o menys rudimentaries no's podía trigar a passarhi.

Com se vulga que sigui, la Etat Antiga conegué ja Federacions complertes. La Lliga Akaia o Aquea és considerada per un tractadista dels Governs federals tant eminent com Mr. Freeman, com una de les quatre més famoses Federacions que han existit, arrivant a dir d'ella que, junt ab la dels Estats-Units desde la adopció de la Constitució actual, han sigut realment «el més perfecte desenrotllo del principi federal que'l món ha vist may».

Y ademés de la Lliga Akaia, la Grecia antiga en conegué d'altres de tipo més o menys perfecte; hi hagueren moltes més federacions, desde la Lliga focense a la Beotia, la d'Arcadia, la Likia, etc.

Y, encara que probablement menys complertes, no deixà de conèixer federacions notables la Italia antiga, tant poderosament influida en tots els ordres per la Grecia. Desde'l primer temps de la historia d'Italia s'hi noten clares indicacions de Lligues entre'ls Etruchs, Samnites, Volsks y altres, donant molts per suposat que les Trenta Ciutats del Latium estaven unides per un lligàm que s'assemblava molt a un Gobern federal.

En la Etat mitja, ademés de la Confederació dels Cantons Suissos, (segona federació tipo de Freeman) y de les confederacions germàniques, se'n conegueren d'altres, per més que'l predomini del feudalisme pri-

Digitized by Google

mer, y després del poder monàrquich, els en hi tregués a algunes les apariencies, poguentse confondre'l Poder federal ab el Poder personal del Rey obrant sobre diferents Estats. Ab tot, alguns países, com el Reyalme d'Aragó meteix, venien a estar constituits federativament d'una manera més o menys complerta, puix Aragó, Valencia y Catalunya tenien Corts propies, lo que enclou la conservació de sa personalitat, y vivíen tots tres países baix el règim d'una unió permanent, que en tant no era purament personal, que may se separaren, com succeí als altres países de la propia Corona (la meteixa Mallorca, per exemple).

Y no cal dir ja que les Federacions històriques han arrivat fins als temps moderns. Sense comptar la República federal helvética, que ve del sigle XIII y subsisteix ab ses lineacions fonamentals, y la Confederació germànica, que, després de constants modificacions de verdadera trascendencia, ens apareix avuy en la forma d'un Imperi federal, la Etat Moderna ha conegut la Unió de les Set Provincies dels Países Baixos, formada durant la seva guerra de la Independencia contra Espanya, a fins del sigle XVI, y no desapareguda fins a derrers del sigle XVIII, y la notabilíssima Federació dels Estats-Units d'Amèrica, també formada al calor d'una guerra d'Independencia, constituida definitivament en 1778, y ben forta y floreixent encara. Y ademés d'aquestas (tercera y quarta Federacións tipo, de Freeman) els temps moderns han conegut y veyem avuy, moltes y moltes Federacions, en immensa varietat de matisos: tantes Federacions que quasi pot dirse que la forma federal és la més generalisada en la constitucló dels pobles moderns (1).

(1) Potser no estarà de més advertir, emperò, pera que no tingui

Digitized by Google

Ara bé: fora certament interessantíssim un treball de comparació entre'l regionalisme, o sigui la doctrina del Gobern dels países naturals per sí meteixos, ab el federalisme històrich, que posaría de relleu la manera com s'ha anat manifestant aquell a través dels temps, ja que les Lligues, Confederacions, etc., han vingut a ser unions d'entitats polítiques naturals, expontaniament organisades. En la historia del federalisme dels pobles s'hi podríen anar apreciant les seves evolucions, corresponent lo estret del llas federal a la major o menor unitat o diversitat nacional de les entitats que porta lligades, com ho demostra la historia de les Confederacions suissa y americana, que han anat concentrantse al afermarse a Suissa y a Amèrica la unitat nacional...

Però aquest estudi que, com dich, podría ser en efecte forsa interessant, no és el d'aquet treball. En aquet queda complertament de banda el federalisme històrich, entenent per tal les manifestacions federals que la historia ensenya que han existit en tots temps en diferents pobles. Aquet federalisme, en cert sentit, més aviat queda comprès dintre del regionalisme meteix; el seu desenrotllo és sovint justificació pràctica de les doctrines regionalistes, que no per no ser formalisades han deixat de ser viscudes sempre pels pobles que han disfrutat de llibertat.

El federalisme a que aquest estudi se refereix, no té res que veure ab el federalisme històrich, sino per haverne pres el nom. El federalisme que comparo ab el regionalisme es el conegut a Espanya per haver donat doctrina a una agrupació política, importantíssima a

aquesta manifestació més alcans que'l que realment li correspòn, que probablement succeí lo mateix ab els antichs.

Digitized by Google

son temps, y avuy encara forsa considerable: el federalisme no històrich, sinó purament filosòfich; el federalisme que quasi podríam dir d'en Pí y Margall, per haverne sigut ell el gran expositor y propagandista a Espanya.

En el curs d'aquet treball hi aniré exposant lo que es aquet federalisme purament racionalista, no desenrotllat com manifestació de la activitat política dels diferents pobles, sinó concebut com un sistema complert d'organisació política, derivat de determinats principis, y may realisat en lo essencial de sos fonaments filosòfichs. Ell es complertament diferent en lo fonamental del federalisme històrich, ab el qual científicament no's pot confondre, per més que en la seva exposició molt sovint s'hagin aportat arguments en son favor, fundats en exemples històrichs de federacions.

Succeeix en això quelcom de lo que succeí quan la Revolució francesa y la instauració d'institucions republicanes. També allavors se citaven exemples de la historia antiga y's deya que's tractava de pendre per models les Repúbliques gregues y la romana. Ni en els seus fonaments, ni en la seva manera d'existir s'assemblaven de res les Repúbliques històriques a les institucions republicanes concebudes y desenrotllades al calor dels principis de la Revolució. Una cosa per l'istil passa ab les organisacions federals, ab majors diferencies fonamentals encara, per no haver passat del terreny purament doctrinal les del federalisme que'n direm filosòfich, en oposició al històricament conegut.

Digitized by Google

III

El Federalisme, com doctrina complerta. — El Regionalisme ha nascut del sentiment expontani dels pobles — Aquell apareix com producte d'un determinat sistema polítich-filosòfich. — La ciencia, en cambi, no crea el regionalisme: no fa més que explicarlo y justificarlo.

Fàcilment confosos el regionalisme y el federalisme, per ser semblants devegades algunes de les aspiracions d'un y altre en quant se refereix a la organisació dels Estats, ofereixen, no obstant, fins considerats d'una manera general, caràcters complertament distints.

Fundades en determinats principis capitals, les idees del federalisme sinalagmàtich no podíen ser presentades aisladament, sinó constituint tota una doctrina, que abrassa un conjunt llògich y detallat d'idees polítiques, y que, lluny de reduirse a sentar les bases pera la organisació dels Estats, senta principis inflexibles y immutables sobre tot el règim polítich, desde'ls drets individuals y l'origen de la sobiranía, fins a la constitució y facultats de tots y cada un dels poders y organismes que han d'existir en una nació determinada; tot ab les apariencies d'una rigidesa matemàtica que és a la vegada el seu major atractiu y la millor demostració del seu erro.

El regionalisme, en cambi, no és res d'això. No té cap pretensió a formar tot un sistema polítich complert, absolut, pera tots els temps y tots els pobles, ab que resoldre tots els problemes que poden presentarse al tractar de la governació dels Estats. No més se

Digitized by Google

preocupa d'un dels aspectes del dret polítich, y no aspira, ni molt menys, a sentar principis immutables pera tots els altres. Fonamentat en la lley de la varietat, en el principi del respecte al desenrotllo expontani de totes les iniciatives, se guarda molt bé d'intentar un sistema polítich complert, universal, per més que, com no pot menys de succeir, els seus principis fonamentals, per ser realment certs, puguin ser d'universal aplicació.

El regionalisme, per altra part, no ha nascut pas d'un principi polítich, o—dit millor y d'una manera més general,—d'un principi filosòfich, profondament estudiat per un pensador y un polítich y del que aquet hagi tractat de deduirne aquestes o aquelles conseqüencies, fins a constituir tota una doctrina: el regionalisme, o lo que aquí entench per tal, en conformitat a lo que tinch exposat, ha aparegut més com un producte del sentiment expontani dels pobles que s'han trobat convensuts de sa propia vitalitat, que no pas com el resultat d'una elucubració científica.

Ab el temps s'han pogut estudiar a la llum de la ciencia, els principis que han servit de base y natural fonament a les reivindicacions polítiques de diferents pobles; el seu anàlisis, la depuració de moltes idees polítiques, l'exàmen científich de nous principis, han pogut conduir a una esplicació realment científica (dintre de lo que hi pot intervenir la ciencia en quant se refereix a la sobiranía dels Estats), del etern desitj dels pobles de conseguir una forma de govern que, en lloch de coibir, faciliti el desenrotllo de les seves aptituts y la lliure expansió de les seves iniciatives; però el regionalisme en sí, l'aspiració dels pobles a la seva autonomía, al respecte a sa propia vida, no ha nascut de cap

Digitized by Google

sistema, ni de cap principi científich: no l'ha engendrat cap d'aquets, sinó'l sentiment viu, intèns, poderós, més fort encara, potser, en els pobles oprimits que en els pobles lliures; sentiment que enalteix tant al individuu, y que constitueix la més hermosa y la més vital de les manifestacions de l'ànima dels pobles: el sentiment de la patria.

No han derivat del principi polítich del pacte, sentat segons el federalisme sinalagmàtich per exigencies de la raó, els sentiments dels nobles fills de la desgraciada Polonia, al lluitar durant tants anys per la independencia d'aquesta y al prosseguir encara incansables sos esforsos pera obtenir de cada un dels tres Estats imperials que se la varen repartir un major o menor grau d'autonomía pera les comarques de cada un d'ells que encara segueixen essent y anomenantse polaques; no ha sigut en nom purament d'una teoría política més o menys deduida de principis filosòfichs, que ha reclamat Irlanda son *self-government*, per més que aviat busqués y trobés una explicació científica a les seves aspiracions nacionalistes; no fou una idea política, en el sentit en que dèu considerarse tal el federalisme sinalagmàtich, lo que feu lluitar y véncer als patriotes del Regne de Sant Esteve, lo que fa lluitar avuy als bohemis, als pobles balkànichs y tants altres que sospiren per sos drets polítichs: no ha sigut, referintnos per últim a Espanya, la idea filosòfica del pacte, la que ha donat lloch a n'aquest actual y prodigiós moviment a favor de la reconstitució política del Estat espanyol, baix la base del respecte a les varietats naturals y històriques y que ha donat naixement y forsa al catalanisme, al furisme, al regionalisme de Galicia, de Navarra y de tantes altres comar-

Digitized by Google

ques que simpatisen ja ab les noves idees. El sentiment de patria — no hi ha pera que negarho — es el que ha informat principalment totes aquestes manifestacions.

Els naturals de cada un dels diferents países esmentats y de tants altres que's troben o s'han trobat en condicions anàlogues, s'han adonat de la vitalitat d'aquets países com a nacions: han sentit en sos pits, ab tota l'ardencia, l'amor a ses respectives patries: s'han sentit forsosament ferits en son patriotisme, al veure ultratjats els drets d'aquestes, per la supremacia de governs y pobles dominadors; y en sa conseqüencia, ab la forsa del patriotisme ferit, han comensat a reivindicar els drets esmentats y a demanar, cada país a la seva manera, el reconeixement de la seva personalitat política y del dret de cada poble a governarse per sí meteix.

En cada lluita regionalista l'esmentat sentiment de patria ha influit de diferenta manera o ha tingut una importancia proporcional distinta: en totes, no obstant, ha sigut el principal motor dels pobles. Alguns d'aquets, més reflexius, més ilustrats, tal vegada per trobarse en condicions diferentes de la immensa majoría de sos companys d'infortuni, hauràn pogut revestir aviat ab les apariencies d'una idea científica, son entusiasme patriòtich; hauràn pogut aliar el sentiment ab la raó, per medi de la investigació feta pels més eminents dels seus homes, sobre'ls motius de ses aspiracions y del fonament y justicia de les seves reivindicacions, aixís com de la necessitat d'accedirhi pera conseguir el perfeccionament del sistema polítich vigent; mes en aquets países y tot, el moviment regionalista, dirigit per inteligencies poderoses y ilustrades que han com-

Digitized by Google

près son doble caràcter, ha tingut constantment com un de sos principals auxiliars, l'amor viu y intens a la patria.

El senyor Pi y Margall, en son llibre *Las Nacionalidades*, hont explica tot son sistema federal pactista, aplicant les ensenyanses de la historia y les que no pot menys de proporcionar la actual situació de molts dels Estats d'Europa, confón molt sovint els fonaments de la seva teoría, ab lo que's dedueix de les aspiracions de molts pobles, units per forsa a altres y que pugnen, ja pera desempellegarsen, ja pera recabar dels pobles dominadors certa autonomía política: però en la confusió lamentable en que incorre, no s'ha adonat de que cap d'aquets pobles té semblants aspiracions en virtut del convenciment de la veritat dels principis científichs que ell proclama, sinó en virtut del íntim sentiment que'ls anima y que'ls hi diu, sense necessitat de elucubració científica de cap mena, que, si no oficial, naturalment viuen y que, ja que viuen, tenen dret al reconeixement de la seva existencia y a son lliure desenrotllo polítich.

Y no contradiu pas aquet especial caràcter del regionalisme el fet de poder ser defensat a la llum dels veritables principis de la ciencia política. Aquesta explica el regionalisme y demostra la seva raó de ser; mes, explicat o no explicat per la ciencia, existiría de la meteixa manera en la conciencia dels pobles. Estudièu la evolució de la idea regionalista en cada país, y en cap veurèu que hagi nascut sols per la forsa d'un principi polítich: sempre veurèu que la ciencia se limita a cooperar, y per lo general d'una manera secundaria, a la obra del sentiment popular, del amor a la patria.

Digitized by Google

¿Se pot dir tal vegada que hagi succeit altra cosa en totes aqueixes regions de la Península ibérica, en que poch a poch s'ha anat condensant la idea de la seva personalitat política, que ha portat com conseqüencia necessaria, la seva aspiració a l'autonomía? ¿Se podría pretendre tal vegada que es un principi polítich qualsevol, ab preferencia al sentiment viu de la patria, el que ha donat lloch a totes aqueixes manifestacions catalanistes, regionalistes, furistes, que un día o altre han de cambiar la manera de ser de la política espanyola?

No es pas un convenciment racional de la perfecció científica, d'aquet o aquell sistema, sinó el sentiment poderós de la patria lo que ha inspirat als poetes que en gairebé totes les regions espanyoles que aspiren a la seva autonomía, han estat precursors dels que més tart y més raonadament, han concretat aqueixes aspiracions: no ha pogut en cap d'aquestes comarques — ni a Galicia, ni a les provincies Baskes y Navarra, ni a Catalunya — guanyar tants prossèlits convensuts y entusiastes el concepte científich del fonament del dret de tots els pobles que tenen vida propia a governarse per sí meteixos, com el recort viu, eloqüentment despertat, d'antigues glories y passades grandeses de la patria, y el de les humiliacions sofertes, que ha donat com natural conseqüencia l'esperit de reivindicació y el desitj d'un renaixement de l'antiga vida política: y en totes elles, fins després d'haverse dogmatisat el regionalisme, el seu primer element de propaganda es sempre l'amor a la patria.

Certament que avuy el regionalisme en les nostres comarques no queda pas reduit a un simple culte a la patria, y que no sols viu del sentiment, sinó també de

Digitized by Google

la convicció racional en un règim polítich informat per ell; es cert que l'estudi d'aquet meteix sentiment y de les aspiracions gairebé instintives de diferents pobles, ha donat lloch a la formació d'un sistema relativament complert, pera'l govern dels pobles, respectant ses condicions naturals de vida: mes, aixís y tot, es indubtable que aquet estudi ha tingut per base principalíssima, la consideració d'aquet meteix patriotisme.

Siguin les que's vulguin les diferencies y les analogíes entre'l regionalisme y el federalisme sinalagmàtich, es indubtable que un y altre tenen dos caràcters fonamentals, però diàmetralment distints: aquet, se funda en un dogma científich; aquell en un sentiment patri, que la ciencia no crea, sinó que solament apoya.

Digitized by Google

IV

Distinció entre'ls conceptes de Nació y d'Estat. — La teoría de les nacionalitats. — Totes les nacions deuríen constituirse en Estats. — Els Estats perfectes científicament han de ser nacionals. — L'Estat, segons Novicow, es un conjunt d'institucions al servey d'una nacionalitat. — Monstruositats sociològiques del olvit del principi dels Estats nacionals.

Mes, aquet meteix sentiment de patria ha plantejat ben aviat el problema realment científich.

Al trobarse malament determinats pobles dintre de la organisació dels Estats en que viuen, n'han protestat en nom de sos sentiments patriòtichs: mes a les seves protestes y reclamacions se'ls hi respon sovint en nom d'altres sentiments també de patria.

Mentres aquets sentiments en lluita ho son de patries representades per Estats diferents, no plantejen més que un problema de violencia, no la qüestió científica: però al ferse una confusió de patries, pretenent tots parlar en nom de la meteixa, se converteix la qüestió en una qüestió de ciencia política, puix a n'aquesta correspòn aclarir de quína part puguin estar el dret y la raó. Napoleó I, conquistant Espanya, plantejava solzament un problema de forsa: pera major gloria y profit de la seva patria, la francesa, se posava en lluita ab els espanyols, que, a son torn, defensaven la patria seva. Però Espanya, pretenent la conservació d'un règim unitari en nom del patriotisme espanyol, per tenir per iguals a tots els espanyols, posantse en lluita per exemple ab els catalans que demanen un règim federal, en nom del sentiment de la

Digitized by Google

patria catalana, presuposa un verdader problema científich, puix per forsa en la realitat d'aquets sentiments ha d'haverhi una confusió que la ciencia té de posar en clar.

O no existeix més que una patria espanyola, comú a tots els que viuen dintre d'Espanya, o en aquesta hi ha diferentes patries. ¿Quí pot determinarho això sinó la ciencia?

Y la ciencia té realment plantejat el problema de les patries, en el de les nacionalitats, qual primer fonament dèu trobarse en la distinció entre dos conceptes elementals de dret públich, massa sovint desconeguts: els de Nació y d'Estat.

La circunstancia d'aparèixer exteriorment l'Estat, més encara que com una representació de la nació, com la nació meteixa obrant com una entitat jurídica, ha fet que molts escriptors, per altra banda de clar talent, menyspreuessin l'estudi dels elements constitutius de la nacionalitat, y de lo que, respecte a n'aquesta, és en realitat l'Estat.

No obstant, no podía faltar qui comprengués que les paraules Estat y Nació, no representen la meteixa idea. Els que han hagut de fer estudis especials d'aquesta y d'aquell, pera determinar científicament sos verdaders conceptes, no han pogut deixar de tròbar les diferencies que existeixen entre l'una y l'altre.

A la llum dels veritables principis científichs, aquesta distinció avuy és indubtable.

Com deya anys enrera en un treball ja esmentat sobre'l *Catalanisme*, els meteixos autors que al deduir conseqüencies illògiques dels principis que senten, confonen el sentit de les dues idees, no deixen d'afirmar que Nació y Estat son dos conceptes dis-

Digitized by Google

tints: y Krause, Mammiani, Manzini, Stuart Mill, Bluntschli, Cogordan, Burgess, Funk-Brentano, Maci, Pierantoni, Azcárate, Santamaría de Paredes, Posada y altres que sería llarch de anar enumerant, al sostenir opinions més o menys acceptables de lo que son Nació y Estat, afirmen la necessitat de no confondre abdós conceptes y donen el de la Nació en el sentit de ser una entitat natural y històrica, mentres que l'Estat és la societat en un sol dels seus aspectes, o al menys, segons molts d'ells, principalment en el jurídich, que ordena'l conjunt dels organismes d'aqueixa societat en la llibertat del seu desenrotllament.

No és del cas un examen de les innombrables definicions que del Estat y de la Nació s'han donat: però és positiu que la distinció establerta se fonamenta en la naturalesa de les coses. La diferencia entre lo que és Nació y Estat és en realitat la que inspirà la famosa teoría de les nacionalitats, que pot ser va formular per primer cop Mad. de Staël en 1810 en la seva obra *De l'Allemagne*, quan va dir que cada Estat s'ha de composar d'una sola nació penetrada del sentiment de sa unitat y una per la llengua, els usos y les costums y que en els temps presents, proclamada per eminents homes políticns, ha servit de principi director en la política internacional y de títol de llegitimitat a ocupacions de territoris que teníen distinta sobiranía. No obstant, avuy el principi de les nacionalitats, que, en lo que té de fonamental, conserva el seu valor científich, presenta més gran importancia encara com a principi d'organisació interior dels Estats, que com a principi de dret internacional; y és en aquell sentit, que 'l fà valer principalment el regionalisme.

Mes, al ferse la distinció entre la Nació y l'Estat,

Digitized by Google

cal no incórrer en les confusions de certs autors que no encerten a concebir la primera sense'l segón. Pera algúns d'ells, que posen en contradicció ab als seus sistemes els principis que'ls fonamenten, una Nació no és tal si no disfruta de vida política independent, erro contra'l que protesta la ciencia ab ses doctrines més modernes. Una nació no ho deixa de ser perque el seus drets no siguin respectats; perque, imposantse la forsa a la justicia, se desconegui la seva personalitat política; perque impedíntseli sa constitució en Estat, estigui mancada dels medis de manifestar sa personalitat.

Si la Nació és la societat complerta, natural y històrica, la seva existencia no pot dependir d'un fet accidental, com és el reconeixement del lloch que ocupi entre'ls países lliures per medi de sa erecció en Estat. Grecia era Nació abans de recabar sa independencia de Turquía, de constituirse en Reyalme y de ser reconeguda com Estat per Europa; Irlanda és Nació ab tot y lluitar encara pel reconeixement dels seus drets, y aixís ho sostingué en Gladstone ab el conegut principi *Ireland a nation*, en que 's basa'l *home rule* a que aspiren els nacionalistes irlandesos. Els polachs, com diuen Sorel y Funk-Brentano, constitueixen una Nació encara que hagin deixat d'existir com a Estat. Y els que suposen que Fransa, Italia, Bèlgica, Holanda, Dinamarca, son nacións perque disfruten d'independencia política, tenen poch clara la idea de lo que és una Nació, si creuen que deixaríen de serho al endemà d'una guerra en la que la potencia vencedora se les anexionés.

Lo cert en el terreny científich és que les idees d'Estat y de Nació se completen, puix l'Estat ha de ser

Digitized by Google

nacional al organisarse com a tal la societat pera complir sos fins, y sols serà perfecte quan son règim descansi en els elements que diversifiquen cada Nació de les altres. Un autor que ha exercit molta influencia durant llarch temps entre'ls que conreuen la ciencia del dret a Espanya, Krause, confirma lo que diem al sostenir que cada poble té dret a ser Estat:

«Tan sols el poble — diu — que posseeix caràcter »nacional y coneix clarament son fí històrich, encerta »a compendre les condicions permanents y les transi»tories, però actuals, de la seva vida, y sab trobar els «medis llegítims y oportuns pera complirles, la forma »d'Estat que li convé, els poders que en representació »del tot deuen donarli efectivitat. Els altres pobles — »afegeix — obrant en dret, com societats coordinades »en la societat humana, deuen reconèixer y apoyar la »constitució lliure y política de cada poble.» Aquesta idea ha sigut acullida ab més o menys favor, no sols pels deixebles de Krause, sinó per diferents escriptors afins a la seva escola, si bé, ab manifesta contradicció, algúns, a Espanya, n'han deduit la necessitat del Estat ibèrich per la suposada existencia d'una nacionalitat ibèrica dintre de la qual suposen que's troben Espanya y Portugal; però prescindint d'això, que en realitat planteja una qüestió de fet, o sigui d'aplicació pràctica del principi científich, y del controvertible valor de la teoría general de Krause, no hi cab negar que avuy la idea dels Estats nacionals ha entrat a formar part del fons comú de la ciencia, y que molts que la rebutgen en la pràctica, en teoría l'accepten.

Inútil és dir, coneixent el criteri de la escola històrica, que coincideix ab aquella idea la afirmació de dita escola, de que l'Estat ha de ser nacional com el

Digitized by Google

dret, perque, organismes vius de la societat l'un y l'altre, no són més que manifestació de la nacionalitat de cada poble. La opinió den Savigny és, segons ses propies paraules, la de que, no solzament el dret és la expressió del esperit comú de la nació, sino que l'Estat dóna cos a la unitat nacional y dèu el seu origen a una forsa interna de la Nació que'l produeix, com produeix el dret, donantli caràcter nacional.

El cèlebre autor de dret públich, Bluntschli, que tant ha influit no sols en aquet ram de la ciencia sinó en la vida política alemanya, per medi de ses meteixes obres científiques, suposa que lo que en alemany se coneix per *volk* y's tradueix per *poble*, és «la comunitat hereditaria del esperit, del sentiment y »de la rassa entre una massa d'homes de professions »y estaments diferents; comunitat que, feta abstrac»ció del llas polítich, se sent unida per la cultura y »l'origen, especialment per la llengua y les costums »y és estranya a les comunitats d'altre genre.« Ve a donar per poble la nació. Aquesta,—segueix dient,—implica naturalment la comunitat d'esperit, de caràcter, d'idioma y de costums: quan és la resultant de molts pobles o de restos de pobles, la comunitat és en ella molt menys perfecta que en el poble meteix. Lo que distingeix sobre tot a la nació és la comunitat més complerta del dret, la participació en el govern, la facultat d'expressar la voluntat de tots y d'afermarla en actes, els òrguens constitucionals que posseheix, y en una paraula la *personalitat pública y jurídica*.

Un autor italià, també sumament influyent, y qual criteri pot dirse que és el conegut ab el nom de teoría de les nacionalitats, l'il·lustre Mancini en son llibre «*Della nazionalità come fundamento del diritto delle*

Digitized by Google

genti» diu que la *nazionalità* és una comunitat natural d'homes, units en una vida comú per la unitat de territori (del país), l'origen, les costúms y la llengua, tenint conciencia d' aquesta comunitat.

Altres autors més moderns no expliquen tampoch de manera diferent lo que és la *nació*. M. Georges Cogordan en son llibre «*La Nationalité au point de vue des rapports internationaux*» diu que la *nació* no és una aglomeració d'homes sotmesos al meteix ceptre per la sort de les armes; és una agrupació d'individuus units per la semblansa de gustos, de costums, d'interessos y de simpatíes, de manera que regna entre ells una coessió íntima, una poderosa solidaritat que'ls fa desitjar viure sota les meteixes lleys y caminar cap als meteixos fins. L'identitat de rasses y la de la llengua, afegeix, y sobre tot, el recort d'un llarch passat comú, contribueixen en gran manera a crear tal unió, que quan existeix, confereix com un dret natural a formar un Estat.

Th. Funk-Brentano y Albert Sorel, els dos il-lustrats professors de la Escola lliure de ciencies polítiques de París, en son «*Precis du droit des gens*» contribueixen també a aclarir el concepte de nació. «Es »necessari—diuen—no confondre la Nació y l'Estat. »Els polachs constitueixen encara una nació y han »deixat de constituir un Estat. No hi ha tal nació »austro-húngara: Austria-Hungría és un Estat com»post de varies nacions enteres y d'un gran nombre »d'homes pertanyents a diferentes nacions. Fransa és »un Estat constituit per una sola nació.» Després d'aquestes paraules, y d'aduir aquets exemples, que (deixant apart la possibilitat de discutir l'últim) tant faciliten la comprensió de lo que és una nació y la

Digitized by Google

seva distinció del Estat, segueixen estudiant la formació de les nacions, per la reunió d'homes que parlen un meteix idioma, y tenen les meteixes creencies y afeccions y idees comuns, dient que'l caràcter nacional se confón ab els elements meteixos de les civilisacions primitives. «Al meteix temps—diuen—que la »civilisació's desenrotlla, y que les relacions dels ho»mes s'extenen, els pobles se barregen, les llengües »se modifiquen, les creencies cambíen, la vida social »se complica: el caràcter nacional persisteix no obs»tant, però no és tan senzill, y's manifesta per usos, »per costums y per tradicións històriques comuns a »tota una aglomeració d'homes.»

* * *

La idea avuy més generalisada sobre la naturalesa del Estat, el concebeix com a conjunt d'organismes en que'l Poder se manifesta y obra pera dirigir y aplicar les forses de la societat a la realisació del seu fí general y històrich. Essent aixís, tals organismes deuen ser nacionals, ja que sols d'aquesta manera poden aplicarse fàcil y naturalment dites forses a n'aquell fí: de lo contrari, seríen forses estranyes que s'hauríen d'aplicar al fí propi d'una societat diferenta per sos elements constitutius. Per això diu un autor modern, actualment forsa llegit, Novicow, que l'Estat és un conjunt d'institucions al servey d'una nacionalitat, afegint que, baix el punt de vista de la sociología, un Estat compost de varies nacionalitats és tan monstruós com ho sería pera la fisiología un animal de dos caps.

Qualsevulga que sigui el punt de vista desde'l qual

Digitized by Google

se consideri al Estat, no pot serho, pera la realisació del seu fí, separadament de la idèa de nació. Com a personalitat del ordre internacional és la nació meteixa; considerat en sa vida interior, és la nacionalitat representada per un conjunt d'organismes (1). D'aquí que tot Estat comprensiu de varies nacionalitats degui constituirse reconeguentles a totes, idea que ja va indicar Stuart Mill al parlar de la necessitat de constituir els Estats baix la base de les varietats nacionals; que va enunciar clarament Freeman al dir que, quan en un país hi existeixen diferencies de rassa y de llenguatge ab caràcter seriós o ab veritable arrèl, acusen la existencia de diversitats nacionals que exigeixen govern distint; y que accepten y desenrotllen tots aquells que consideren com organisme vivent a la societat en general, y especialment a la nació, que és la societat política superior.

Es cert que, pera determinar la existencia de varies nacions dins d'un Estat, importa saber què és una nació, o, lo que és igual, quàn una nació existeix. Sobre això no estàn complertament d'acort els publicistes; però la conciencia popular determina de manera inequívoca lo que caracterisa la existencia d'una nació. Diferents són els elements, més o menys essencials, pera la afirmació d'aquesta existencia: el territori, la unitat de rassa, l'idioma, la cultura, la religió, el dret, l'art, els interessos materials, la historia, etzètera. Els autors se mostren dividits en quant a la major o menor importancia que atribueixen a n'algún

(1) L' oblit de que la paraula *Estat* se pren en aquets dos sentits, condueix a no poca confusió al estudiar els tractadistes de dret constitucional y els de dret internacional.

Digitized by Google

dels esmentats elements. Al fixarse'l pensament en una nacionalitat determinada, els que més hi preponderen solen ser considerats per l'observador com els més essencials. Per altra part, quan se vol atribuir la nacionalitat a alguna societat que no és veritablement nació, s'originen deplorables confusions, y això és precisament lo que ha donat motiu a tantes explicacions diverses del principi de nacionalitat.

En realitat, lo que la ciencia moderna ha demostrat, és que'ls esmentats elements y algún altre que a vegades se descobreix en una nació determinada, existeixen en cada nació encara que en proporció variable, sense que cap d'ells sigui suficient per sí sol pera determinar la vida nacional. Allà ahont n'hi apareixen alguns que caracterisen a un poble y el distingeixen de tots els demés, al meteix temps que s'hi sent en la conciencia popular una afirmació més instintiva que reflexiva del propi sér, o, si's vol, allà ahont en el conjunt dels membres d'una societat, s'hi nodreix un sentiment que fa reconèixer quelcom de comú entre ells, y que fa la seva colectivitat diferenta de les altres del món, allà hi ha una nació. Y el sentiment nacional crea, o al menys caracterisa, totes les manifestacions de la vida d'aqueixa nació. La que podríem dir ànima de la meteixa, se transparenta en l'exterior per medi dels elements, llengua, historia, literatura, dret, etzètera. Això és lo que sovint ha produit confusió, y ha fet atribuir importancia exclusiva a certs elements en la vida de les nacions.

La escola de la *Volkerpsychologie* (psicología dels pobles) ha contribuit molt a donar aquesta més justa idea de lo que caracterisa les nacionalitats, ab la seva afirmació de que els pobles son principis espi-

Digitized by Google

rituals. En và se voldrà, diu, donars'en una definició geogràfica, etnogràfica o filològica; el sér y esencia dels pobles està, nó en les rasses ni en les llengues, sinó en les ànimes; la nacionalitat es propiament un *volkgeist,* es un esperit social o públich.

En Prat de la Riba, el cap més clar del renaixement català l'afirma admirablement aquesta característica espiritual de la nacionalitat, després d'estudiar la influencia de sos diferents elements, rassa, territori, llengua, dret, art, etc., y de fixarse en les conclusions de la esmentada escola de la psicología dels pobles, dihent:

»Lo poble (usa aquesta paraula en aquest moment com expressió de nació) es, donchs, un principi espiritual, una unitat fonamental dels esperits, una mena d'ambient moral, que s'apodera dels homes y'ls penetra, y'ls emmotlla y trevalla desde que neixen fins que moren. Poseu sota la acció del esperit nacional, gent estranya, gent d'altres nacions y rasses, y veurèu com suaument, de mica en mica, và revestintles de lleugeres però seguides capes de barnís nacional, và modificant ses maneres, sos usos, ses aficions, li infundeix idees noves y fins arriva a tòrcer poch ó molt sos sentiments. Y si en lloch d'homes fets, li dueu noys eixint de neixer la asimilació serà radical y perfecta.

L'esperit nacional no existiría, no s'hauría format, si la estructura o la situació del territori no hagués sotmès a sos pobladors a les meteixes influencies, si una barreja de les rasses no hagués engendrat certs tipos físichs medis o bé fet prevaleixer una rassa determinada sobre les demés, si la unitat de llengues no hagués buydat en un motllo únich, el pensament nacional. Però un cop constituit, no més la destrucció del po-

Digitized by Google

ble pot aniquilarlo: caurà'l dret, enmudirà la llengua, s'esborrarà fins el recort de la seva existencia, mes per dessota de les ruines seguirà bategant l'esperit del poble presoner del dret, la llengua y'l poder d'un altre poble, però lluytant sempre y espiant la hora de fer sortir altre cop a la llum del día la seva personalitat característica» (1).

Ara bé: ningú s'atrevirà a afirmar que siguin nacionals tots els Estats d'Europa; que en tots s'hi hagi realisat la perfecta combinació de nacionalitat y Estat de que parlen alguns autors moderns. Segons Novicow, en efecte, pot succeir que una nacionalitat aparegui dividida entre diferents Estats, com un temps Grecia, Italia y Alemanya; que un Estat se compongui de varies nacionalitats, que és el cas, segóns dit autor, més detestable y més absurt, y, no obstant, el que sovinteja més a Europa, ja que Russia oprimeix a Polonia, Alemanya a altre part de Polonia y a Alsacia y Lorena, Inglaterra a Irlanda, etc.; que una nacionalitat estigui unida a un o diferents pobles constituint un sol Estat, y, finalment, que una nacionalitat estigui reunida en un sol Estat, combinació que Mr. Veron, seguint les idees de Novicow, considera la més perfecta de totes, perque assegura el màximum de la rapidesa en la circulació de les coses, de les idees y dels homes.

Pochs són els Estats d'Europa que's troben en aquet cas. La major part d'ells contenen diferentes nacionalitats, o al menys una sola ab parts o fragments d'altra o altres; gayrebé cap Estat és verdade-

(1) Prat de la Riba (Enrich).—El fet de la nacionalitat catalana.—Conferencia donada en l'Ateneu Barcelonés en 10 de Febrer de 1897.

Digitized by Google

rament nacional en el sentit d'aparèixer en realitat com la nació meteixa en un de sos aspectes; però precisament això és lo que ha fèt néixer les variades reivindicacions nacionals o regionals que representen la lluita de la conciencia popular contra una organisació defectuosa dels Estats pera la seva vida política.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPÍTOL II

FONAMENTS CIENTÍFICHS DEL REGIONALISME Y DEL FEDERALISME

I

Tota nació, un Estat; l'Estat ha de ser la nació meteixa en l'exercici de les funcions polítiques. — El progrés exigeix que cada nació obtingui'l reconeixement de la seva vida política. — La lluita de varietats nacionals dintre d'un Estat unitari retarda la obra del progrés. — Les imposicions destrueixen elements de futura civilisació.

¿Quín és el principi capital del regionalisme? ¿Quínes idees son les que sosté, en vista de la qüestió de les nacionalitats?

Aquesta determinació és necessaria pera que sigui possible comparar el principi del regionalisme ab el del federalisme sinalagmàtich den Pi y Margall.

Com tot principi fonamental, el del regionalisme és senzill per demés. Tota nació, un Estat: tot Estat ha d'aparèixer com un espill, com un mirall de la nació; és més encara, ha de ser ella meteixa, en l'exercici de certes funcions.

Tota nació, un Estat, sí. Allà ahont existeix una nació, existeix el dret a la vida política. Tota nació té'l dret d'organisarse lliurement, com tot sér que's

Digitized by Google

troba en condicions pera viure una vida lliure. La nació és avuy, indubtablement, la societat política superior: pel sol fet de ser nació, té ja tots els elements necessaris de vida, podent no sols existir, sinó organisarse, progressar, complir el fí de la seva existencia. L'esperit nacional no apareix may en cap societat política que no compti ja ab aquestos elements, per lo qual se pot dir exactament que tota nació els té pel sol fet de serho: quant falten aquestos elements en alguna nació, aviat desapareix aquell esperit y deixa aquesta de ser tal.

Sent donchs la nació, la societat política superior, lo qual no pot negarse, puix no n'apareix cap més que pugui reclamar superioritat sobre d'ella, no és dubtós que ha de ser lliure. La nació, per altra part, és una societat d'existencia necessaria; no sols existeix perque's forma naturalment, ab independencia absoluta de la voluntat del home, sinó que té un fí natural que complir, ja que l'home no pot viure més que en societat, y no pot prescindir de la nació, que és el superior dels círcols socials en que neix, viu y mor. Y si és una societat superior y necessaria de més a més, ¿còm ha de deixar de ser lliure?

Tot sér superior ha de ser lliure: ningú pot ser obligat més que per sa propia voluntat, cosa que ja'l suposa lliure, o per un sér que li sigui superior. Ningú pot ser obligat per un igual: y les nacions, moralment, son totes iguals, ja que totes són societats polítiques del meteix ordre.

Per això, donchs, no és discutible tan sols, que tota nació té dret a organisarse políticament, y a convertirse per tant en un Estat. ¿Còm se podría negar això, si l'Estat no ve a ser més que la nació meteixa,

Digitized by Google

en quant apareix al exterior com un sér organisat políticament?

Les circunstancies poden fer y fan sempre més o menys que aquesta igualtat de les nacions no existeixi més que moralment, puix com la igualtat és un impossible en l'ordre dels fets, les nacions no són ni poden ser materialment iguals. Aixís resulten devegades grans desequilibris, qual resultat és la superioritat material de certes nacions, ab sa conseqüencia gairebé obligada del abús de sa propia forsa, lo qual pot donar lloch a que les nacions inferiors, temeroses del seu poder, busquin en la unió el medi de resistirles; això, no obstant, no contradiu en res aquell principi, ja què aquelles societats, superiors materialment, no disfrutan més que d'una superioritat circunstancial y efímera, com la historia ho demostra, sense que'l fet alteri la exactitut del principi de la igualtat moral de les nacions.

El principi «tota Nació, un Estat», no serà segurament acceptat per tots aquells que, prenent per base els Estats actuals, no comprenen que's pugui posar ni tan sols en dubte la seva existencia. No obstant, el rebatre l'exactitut y la justicia d'aquet principi regionalista, equival a reconèixer el dret d'una nació a dominarne un'altra; el dret d'una nació a imposarse, si té prou forses pera ferho, a totes les demés; el dret d'una nació a oprimirles a totes, aixecarse pel demunt d'elles y constituir baix la seva hegemonía, un Estat universal.

Y tot això, diguin lo que vulguin els que's diuen homes d'Estat, y fins els escriptors de les nacions poderoses y avassalladores que donen a la seva forsa material l'ajuda moral de les seves doctrines, tot això,

Digitized by Google

dich, no té pas justificació possible. Si algún día, que jo no crech que arribi may,—faltant en tot cas pera arribarhi moltíssims segles,—ha de poderse constituir un Estat universal, ha de ser després de desaparèixer totes les nacionalitats del món, menys una: quan existeixi una nació universal podrà existir llegítimament aquest Estat; mentres aquella no existeixi, l'Estat universal que per ara y tant se'ns presenta com una utopía, representaría indubtablement una injusticia.

Pera capirho, gairebé no hi ha necessitat de preguntarho als homes de ciencia, als políticbs, als homes d'Estat: l'esperit de tots els pobles ho contesta ab eloqüencia sens igual: la historia'ns ofereix en tots temps, testimonis prou convincents. Sempre que un Estat ha aspirat a n'aquet domini universal, ha trobat, tart o d'hora, formidables resistencies inspirades pels esperits nacionals que han sigut suficients pera ferlo recular en sos designis ambiciosos. ¿Hi haurà necessitat d'aduir cap exemple històrich concret?...

Y si la historia demostra que això may ha pogut ser, l'estudi de les condicions actuals d'existencia de les nacions y del desenrotllo y extensió de la nostra cultura per totes les regions del globo, indica que cada día serà més difícil. Els pobles senten la injusticia encara més que la inconveniencia del Estat Universal, y s'han unit y s'uneixen y s'uniràn sempre contra'l que ho pretengui com una imposició.

Està clar que això no té res que veure ab la idea més o menys utòpica,—però al cap d'avall no renyida ab la justicia, ni potser tampoch ab els interessos generals de la humanitat y els particulars de les diferentes nacions,—d'una confederació de tots els Estats: però aquesta meteixa Confederació ha de suposar l'ac-

Digitized by Google

ceptació del principi esmentat. Confederació suposa igualtat entre les parts contractants. Aquesta igualtat no més pot existir reconeguent en les nacions, son caràcter de superiors societats civils, sense distinció en el dret fonamental a la vida, per la seva major o menor forsa y riquesa.

Tot lo que sigui negar el dret de tota nació a constituirse en Estat, no sols és prescindir dels més elementals principis de justicia, sinó oblidar per ignorancia o per egoísme les bases fonamentals de la existencia dels Estats, son propi motiu d'existencia.

¿No és l'Estat la nació meteixa, en quant s'organisa políticament? ¿Còm se comprèn donchs que's negui'l dret de tota nació a convertirse en Estat? De no poder tota nació ser un Estat, forsosament podràn constituir un Estat dues o més nacions: però ¿còm compaginar l'idea de la unitat del Estat, ab la de ser dues o més nacions en quant organisades políticament? Podrà existir un Estat compost de dues o més nacions ja organisades políticament: és a dir, un Estat compost de dos o més Estats nacionals; però un Estat simple, representació directa a la vegada de dues o més nacions, no solzament no's concebeix, venint a ser aquella mostruositat de que'ns parla Novicow, sinó que no existeix propiament; quant se dona'l cas, succeeix sempre que l'Estat no representa més que a una de les dues o més nacions, que s'encarrega d'oprimir y, per poch que pugui, de *suprimir* a les demés.

L'Estat té la missió de dirigir en moltes de les més importants esferes de la vida, la activitat nacional: ¿de quína manera un Estat unitari podrá aprofitar tots els elements de vida de diferentes nacions, sense sacrificarne may cap? ¿Còm se concebeix que sigui un

Digitized by Google

representant de totes elles, si en un Estat unitari no pot haverhi cap garantía de que totes seràn tractades baix un peu d'igualtat? Dins del Estat simple, en que l'idea d'unitat s'imposa, no podrà'l poder inspirarse en els diferents esperits nacionals, que existiràn per forsa desde'l moment que existeixin nacions diferentes; ni podrà aténdrels y compenetrarshi en les diferentes importantíssimes materies que són de la seva incumbencia.

Cal dirho clar: sostenir la possibilitat d'un Estat comprensiu de varies nacions, és mantenir el dret d'una nació a *absorbir* a les demés: mes això no pot admètreho la ciencia, ni ho admeten els pobles que's donen compte de la seva propia vida.

Y és natural que no ho admetin. L'absorció d'un poble per altre dóna lloch sempre a un estat d'inferioritat del absorbit. En algunes ocasions se procura efectuar aquesta absorció, atrayentlo ab l'oferiment de ventatges materials o colocantlo en un estat d'aparent igualtat que fa creure que, lluny d'haverhi imposició, no hi ha més que la confusió espontània de dos pobles. Cal desenganyarse: tota absorció d'aquesta naturalesa, realisada no espontaneament, si no pel medi artificial de la acció del Estat, dóna sempre lloch a la anulació de les millors qualitats del poble oprimit, incapacitantlo pera'l desenrotllo normal de les seves condicions de vida y destruint l'equilibri de les seves facultats, ab el que podría contribuir fructuosament al progrés general. Lo que ha succeit a Catalunya és lo que forsosament ha de succeir sempre en circunstancies consemblants: la seva subjecció a la nacionalitat castellana ha fet desaparèixer la normalitat de la seva vida, desenrotllant la material a despeses de la moral

Digitized by Google

y intelectual fins que en part ha vingut a restablir l'equilibri la idea de la seva renaixensa. La supressió de la seva vida política ha fet que les seves energíes se limitessin principalment a la vida industrial y mercantil, deixant de consagrar la deguda importancia a les demés, de les que portava el camí de prescindir en absolut.

Y és que no és possible juxtaposar diferents elements contradictoris de vida nacional. Llengues distintes, esperits jurídichs y nacionals diferents, resulten irreductibles: uns o altres han de vèncer: y aquells pobles quals elements nacionals apareixen vensuts, fins després de serho, triguen moltes generacions a presentarse complertament compenetrats y formant part del poble vencedor: y, mentrestant, destruits sos ideals y sos medis propis de cumplirlos, resulten sers incapassos de cumplir son propi fí ni el dels altres.

El meteix progrés de tots els pobles exigeix que cada nació pugui adquirir la consagració de la seva vida política; que cada nació sigui un Estat. Cada nacionalitat, fins sense donarsen compte en molts casos, té una concepció propia de la vida, y sols ab semblant concepció pot fer bon us de tots els medis ab que compta pera realisar el seu ideal. Imposèu a una nació el concepte del progrés que tingui una altra y feu que aquesta altra s'encarregui d'aprofitar ab distint esperit els elements ab que compta pera contribuir a la obra comú del progrés general, y si en absolut no se la inutilisa, han de ser per precisió, proporcionalment insignificants els resultats que s'obtinguin.

Quan se tracta dels grans problemes que afecten a les nacions, és necessari per altra banda no mirar sols

Digitized by Google

al present, sinó al pervenir. Tal nació, qual caràcter la fa propia pera ocupar un lloch preeminent en una època determinada, potser a conseqüencia del seu meteix caràcter se veurà més endevant en una situació d'inferioritat: és llògich y just y convenient, devant d'aquesta eventualitat, que tracti d'absorvir a totes les demés nacions, convertintles en part de sí meteixa, anulant sos caràcters y sos elements de vida, ab els quals potser en noves circunstancies podríen adquirir aquella meteixa preeminencia que les noves necessitats li fessin perdre a n'ella?

Com en el món no passa res per casualitat, una raó o altra té de donarnos la explicació de que Castella adquirís a Espanya la preponderancia que ha obtingut: potser se trobi principalment en son temperament guerrer y generalisador, apte pera dominar en la època en que Espanya va adquirir—baix la hegemonía y direcció de Castella,—el primer lloch a Europa y a tot el món y en que no pogué mantenirshi.

Avuy pel seu meteix temperament nacional, les comarques més castellanisades d'Espanya, si no són refractaries en absolut a la vida moderna,—lo que no pot suposarse de cap poble,— no tenen ni de bon tros les condicions de vida necessaries pera ocupar un lloch preeminent en el concert de les nacions cultes, faltàntleshi fins a un punt que sembla impossible, el geni industrial y mercantil que és un dels principals agents propulsors del progrés. En cambi la major part de les nacions a les que la castellana ha tractat d'imposarse y s'ha imposat, tenien aquestes condicions, y algunes segueixen tenintles, faltàntleshi en cambi, les que espliquen el poderiu que va adquirir Castella en aquells temps.

Digitized by Google

Si Castella en lloch d'empenyarse en dominar a les demés nacions espanyoles, imposantse a n'elles, s'hagués conformat ab lo que la naturalesa y la justicia li indicaven, això és, ab una vida comú basada en el respecte de les vides respectives, no sols hauría pogut consolidar aquell imperi colossal que la mala política va ensorrar quan ab prous feines acabava de formarse, sinó que hauría evitat potser aquesta semianulació pera la vida moderna de la Espanya actual castellanisada, puix visquent baix un peu d'igualtat totes elles, ben segur que la preponderancia adquirida per Castella en altres temps, en èpoques d'aventures y conquistes, la hauríen adquirit, al cambiar les condicions de la vida universal, les nacions de geni mercantil y industrial, lo que hauría resultat en profit de totes. Es indubtable que avuy les regions d'Espanya en que's viu més a la moderna són Catalunya y Biskaya, poch castellanisades; sense la política pancastellanista de quatre segles, pot ben suposarse que una part d'Andalusía, els reyalmes de Murcia y de Valencia, y algunes regions del Nort de Castella, seguint sos propis impulsos, hauríen desenrotllat sos elements de vida, y, junt ab Biskaya y Catalunya, hauríen pogut fer d'Espanya un país a la moderna, d'intensa vida econòmica, en que l'esperit general d'iniciativa y d'empresa hauría aprofitat y seguiría aprofitant els grans elements aportats per l'esperit conqueridor y aventurer del Reyalme de Castella.

La imposició d'uns pobles per altres destrueix o inutilisa molt sovint els grans elements de la civilisació futura de les nacions, a despeses de ventatges presents més o menys ilusories, sent aquesta política de resultats més o menys sensibles, segons les dife-

Digitized by Google

rencies de caràcters y de vida de les nacions sotmeses respecte de les opressores. L'oblit del principi «tota Nació, un Estat», és produit molt sovint pel desitj de provocar *artificialment* el progrés y conseguir també per medis *artificials* la supremacia d'una nació determinada: afortunadament en molts casos això dóna lloch a una reacció que confirma la sabuda màxima, gayrebé tan certa en art com en política: *chassez le naturel, il réviendra au galop*. Y així ha de ser pera que aquell *artificialisme,* no provoqui encara més mals en perjudici de la causa del progrés, a la que vol servir, puix o reacciona la naturalesa si té prou forsa, lluitant contra l'*artifici*, o la llarga imposició d'aquet fa desproporcionats els resultats, respecte dels esforsos fets, com passa sempre que's vol obtenir d'una manera artificial lo que sols naturalment se pot assolir.

Alguns sociòlechs moderns diuen que la conquista é influencia d'un país per un altre en el camp de la cultura estàn en raó inversa dels esforsos coercitius y en raó directa de la superioritat mental. La aceptació d'aquesta lley de progrés porta ben bé al regoneixement del dret de les nacions al desenrotllo de la seva propia vida.

Digitized by Google

II

No sempre les Nacions son homogènees.—El govern y la administració de les nacions han de reflexar la seva homogeneitat o heterogeneitat social. —El lliure desenrotllo dels elements de vida de cada poble és necessari pera que tots contribueixin a l'obra del progrés.—Perills de que la intervenció arbitraria del Estat deturi'l progrés en comptes d'acelerarlo.

Però, certament, no n'hi ha prou ab la explicació del principi »una Nació, un Estat», pera donar una idea fonamental del regionalisme. Aquet, per sí sol, ja indica, sense cap dubte, una diferencia marcadíssima respecte dels principis capitals del federalisme sinalagmàtich, que no considera a la nació com a un organisme social existent per sí meteix, y constitutiu d'un tot polítich, sinó com un agregat de provincies, que a la vegada ho són de municipis, que ho son de individuus: mes pera completar les idees regionalistes és precís enfondir més l'assumpto.

No sempre les nacions se presenten ab caràcters de homogeneitat: és més, rara vegada'ls presenten. La major part dels Estats europeus s'han format per la unió de diferentes nacions; en algúns subsisteixen dins d'ells encara, totes o algunes d'aquestes antigues nacions que, donantse compte de la seva propia vida, reclamen son reconeixement: en altres, la desaparició dels antichs esperits nacionals, pera donar lloch al naxement d'un sol esperit nacional nou, demostra la existencia d'una sola nació, però la subsistencia de diferents elements de vida de les nacions que l'han format, en fan una nació mancada d'aquells caràcters

Digitized by Google

d'homogeneitat ò d'unitat social complerta a que abans m'he referit.

Pera les nacions que's troben en el primer d'aquets casos, és evident que'l regionalisme té son principi, «tota nació, un Estat»: pera les que's troben en el segon cas, aquet principi necessita com unes explicacions complementaries que'l distingeixen més del federalisme sinalagmàtich.

Donat el fet de que l'Estat no és més que la nació meteixa en un dels seus aspectes, el govern y l'administració de les nacions ha de ser un reflexe d'aquestes. L'Estat no pot considerarse com un ser apart: l'Estat s'ha de presentar ab els meteixos caràcters, ab les meteixes variacions y diferencies que la nació. Si aquesta no's presenta com un tot homogeni, l'Estat deixarà de ser son fidel representant, organisantse y funcionant com una unitat absoluta: si dintre de la nació hi apareixen diferencies importants en la vida social de les diverses comarques que la constitueixen, y l'Estat en prescindeix, deixarà de ser un veritable Estat nacional y no podrà complir bé la seva missió.

L'Estat, dins dels principis regionalistes, no dèu considerarse ni obrar com un ser superior y diferent de la nació: l'Estat no ha d'oblidar may que és la meteixa nació. Quan no ho tenen en compte els que'l dirigeixen, succeeix aquet deplorable y inexplicable divorci entre l'Estat y la Nació que tan amargantes queixes provoca a Espanya, com en tants altres paisos ahont l'Estat hi apareix gayrebé en totes ses funcions, no sols com diferent de la nació, sinó com el seu enemich.

Està clar que això no vol pas dir que l'Estat s'hagi de limitar sempre y en tot cas a seguir en absolut els

Digitized by Google

impulsos nacionals, sempre difícils de conèixer y no sempre encertats y justos: l'Estat y els homes que'l dirigeixen poden y deuen obrar en virtut de principis superiors: però així com l'home—metge, propietari, militar, etc.,—en les diferentes esferes a que pugui dedicar la seva activitat, no ha d'oblidar may la seva condició d'home, ses aptituts y ses condicions personals, que ha de tenir sempre presents en la seva vida política, jurídica, econòmica, etc., si no vol anularse y pèrdres, de la meteixa manera l'Estat no s'ha d'oblidar may de que és la nació meteixa y de que no pot prescindir de les seves condicions de vida com a tal, ja que ningú, ser individual ni colectiu, pot prosperar ni tant sols viure en condicions diferentes de les seves propies.

Per això, no sols en la seva conducta, sinó que fins en la seva meteixa organisació, l'Estat s'ha d'emmotllar a les característiques nacionals, y quan els elements de vida nacional són diferents en les diferentes regions d'una nació, l'Estat no pot ni deu prescindir d'aquestes diferencies, sinó que té de respectarles, puix no sería un fidel representant, ni just reflexe de la nació si en contraposició a la heterogeneitat dels elements de vida d'aquesta, s'organisava y funcionava ab el criteri d'una ficticia uniformitat.

¡En quàntes y quàntes nacions no succeeix que's parli diversitat de llengues en ses distintes comarques! L'Estat ¿hi serà un veritable Estat nacional, si prescindint d'aquet fet real y veritable, parteix d'una ficció legal, oblidant en les seves disposicions, els diferents medis d'expressió de que se serveixen sos ciutadans? De cap manera: y la historia d'Espanya, com la de Fransa, com la d'Hungría, com la de tants altres

Digitized by Google

países, ho demostra plenament. Lo meteix deu dirse del cas de subsistir en una nació, formada de poch, restos d'antigues llegislacions civils, organisacions administratives, etc. L'Estat que inconsideradament les desconeix o les destrueix expressament, no és ni pot ser un Estat nacional: és un Estat opressor, no representant de la nació, sinó de determinats interessos de la meteixa; però aquestos meteixos interessos queden tan mal servits, que la conseqüencia natural sol ser sempre, en els países en que'l nou esperit nacional no és encara prou vigorós y en que subsisteixen més o menys latents els de las nacions que han contribuit a formar la nova, la renaixensa d'aquestes, y ses reivindicacions en diferents ordres, fins arribar al meteix ordre polítich.

L'Estat, segons els principis regionalistes, no pot sense violació de les més elementals prescripcions de la justicia y oblit de les meteixes conveniencies nacionals, mostrar un criteri excessivament unitari y uniformador, en nacions que no hagin arrivat natural y expontaniament a la unitat, y tampoch pot destruir, ni combatre tan sols pels medis artificials de que disposa, cap dels elements de la vida nacional, ni imposar a la nació com si fós un ser ab existencia apart d'ella, un esperit diferent del que la meteixa té, en les més trascendentals de les seves manifestacions de la vida social. Allà ahont hi hagi pluralitat de llengues, diversitat d'esperits jurídichs, necessitats diferentes en l'ordre econòmich-social, religions varies, institucions y costums administratives diferentes segons les regions, encara que totes aquestes diferencies no suposin la existencia de diverses nacionalitats, y hi hagi per tant una sola nacionalitat (encara que això ha de succeir

Digitized by Google

poch sovint si's reuneixen totes aquelles diversitats) l'Estat que correspongui a la nació ahont apareguin, no pot establir una unitat d'idioma, una unitat llegislativa absoluta, una unitat religiosa, una uniformitat administrativa que posaríen en contraposició a la nació y al Estat, en perjudici manifest de la primera.

Raóns semblants a les que abonen el principi, «una nació, un Estat», abonen aquet respecte per part d'ell a tots els elements de la vida de la nació. Interessos superiors, la més alta idea del progrés, imposen aquet respecte. El lliure desenrotllament dels elements de vida de cada poble assegura més a tots ells la major proporció possible en la immensa obra del progrés universal, mentres que la anulació artificial de tots o algún d'ells per medi de la imposició d'altres, exposa a les nacions a la pèrdua de grans activitats que podríen contribuir al seu desenrotllo y a la seva prosperitat futura. Quan se tracta dels elements de la vida nacional, formats històricament en el transcurs de molts sigles per una serie de generacions successives, qual caràcter y necessitats s'han anat adaptant, és, si res més no, perillós, sobreposar a la tasca natural de les influencies a que'ls pobles apareixen sotmesos recíprocament, l'acció sense cap garantía, del Estat, instrument en la major part dels casos de parcialitats ó ambicions egoístes.

La uniformitat en els Estats ha de seguir y no precedir a la uniformitat en les nacions. Mentres en un Estat nacional hi subsisteixi la unitat política, que correspòn a la unitat moral de la nació, sense la qual no existiría en un país una nació, sinó una serie de nacions, no hi ha cap necessitat de la uniformitat: aquesta uniformitat és injusta y contraproduent en

Digitized by Google

l'Estat, quan no existeix en la nació. Quan hi hagi motiu pera la uniformitat, ja la constituirà en la nació el temps, ab major prudencia de lo que pugui ferho l'Estat: aquet gairebé may farà res més que precipitarse, no atenent a las necessitats del pervenir o interpretantles malament.

El temps, o millor dit, l'evolució natural de les nacions, s'encarregarà prou de fer que desapareguin d'una nació aquelles llengues, aquelles antigues llegislacions, aquells organismes administratius, aquelles costums que no tinguin ja raó de ser en l'estat de cultura de la nació y no corresponguin a les séves necessitats actuals y futures. Sense intervencions arbitraries del Estat, la llengua que més serveixi pera aquestes necessitats, sigui o no la més generalment parlada, desallotjarà poch a poch les llengues que *morin naturalment*: les llegislacions se confondràn, per l'obra meteixa del progrés, si no venen inspirades en esperits diferents, en qual cas tampoch pot consistir el progrès en una confusió arbitraria y despòtica: els organismes y les costums administratives perdràn l'adhesió dels meteixos que vivíen sota'l seu règim, si el temps els demostra els seus inconvenients y la superioritat d'altres sistemes.

Perseguint pels medis artificials del Estat, la uniformitat nacional a la que sols s'ha d'arrivar espontaneament, se retarda moltes vegades lo meteix que's vol conseguir, perque's provoquen resistencies motivades per l'inclinació natural a tot lo històrich, que tenen tots els pobles: però, més que tot, fiant a la cega quan no interessada acció del Estat, lo que sols hauría de fer la natural evolució de les nacions, se corre'l perill de matar idiomes, esperits jurídichs, costums adminis-

Digitized by Google

tratives, activitats econòmiques, que ab un lliure desenrotllo potser hauríen facilitat la obra general del progrés y contribuit, sobre tot, a fer la prosperitat moral y material de certs pobles. La mort artificial dels elements de cultura de les nacions no assegura may la seva substitució per altres elements superiors, sinó quan s'efectúa naturalment: per això és sempre, al menys, una temeritat, confiar al Estat, en nom del progrés, lo que sols s'ha d'efectuar espontaneament en les nacions.

Digitized by Google

III

El federalisme sinalagmàtich no arrenca de la existencia d'unitats socials orgàniques, sinó de compostos socials per medi de pactes. — Inconsistencia de la suposició del pacte entre families. — Tot el sistema federalista se funda en el pacte.

La diferencia entre'ls principis capitals del regionalisme que acabo d'exposar, y els del federalisme sinalagmàtich, apareix evidentment, sense res més que una lleugera exposició d'aquets.

En Pi y Margall no arrenca, com els regionalistes, del concepte de la formació històrica y consegüent existencia natural de les nacions: no considera a n'aquestes, com un tot orgànich, com veritables unitats morals indivisibles, sinó com un compost d'altres unitats, que té per més fonamentals, realisat per medi de pactes hipotètichs.

El dogma federal sinalagmàtich, consisteix, en substancia, en lo següent: Els homes, lliures, com sers dotats de raó, s'uneixen en virtut de la seva espontania voluntat y pacten la constitució dels pobles: aquets, lliures també, constitueixen de la meteixa manera les provincies: aquestes, formen a la vegada les nacions.

Lo que hi ha es que, malgrat el talent den Pi y Margall, tot això apareix quelcom confós, en son llibre capital *Las Nacionalidades*, destinat a explicar el dogma federal.

Per una part, en diferents passatges del seu llibre, (pàgines 114, 291 y altres), diu que la ciutat o el po-

Digitized by Google

ble es un conjunt de families; de manera que ab tot y parlar continuament en altres passatges del llibre y en altres obres de propaganda, de la autonomía del individuu y de la illegitimitat de tota entitat no creada per medi del pacte, admet, per sér innegable, la existencia de la familia, com primèra cèlula política, ja que'l conjunt de les families constitueix la ciutat.

Y no obstant, la familia no's crea per medi del pacte (1): la familia es una societat natural, independent en absolut de la voluntat dels homes. Sens dubte per crèureho aixís, encara que volentho passar per alt, en Pi diu que'l conjunt de families formen la ciutat, sense donarse compte de que això contradiu el seu sistema general del pacte.

Podría semblar que, al dir que un poble es un conjunt de families a les que va acostar la necessitat del cambi, admet en Pi la formació natural y espontania dels pobles sense recórrer a arguments de raó, ni a la teoría del pacte y posantse d'acort ab tota la opinió científica que admet la ciutat, el poble, el municipi, com una entitat natural constituída per la forsa imperiosa de les necessitats humanes. Mes en Pi, en son llibre famós, senta aquella afirmació, després de dir lo següent (pàg. 113):

— «La federació es un sistema pel qual els diversos grupos humans, sense perdre la seva autonomía en lo que'ls hi es peculiar y propi, s'associen y subordinen al conjunt dels de la seva mena pera tots els fins que'ls hi són comuns. Es aplicable, com ja tinch dit,

(1) No's tracti de contestar a això que'l matrimoni es un contracte. El matrimoni pot ser la font de la familia, però això meteix prova que la descendencia es lo que constitueix aquesta, que no neix ab consentiment, ni per tant, ab pacte.

Digitized by Google

a tots els agrupaments y a totes les formes de govern. Estableix la unitat sense destruir la varietat, y pot arrivar a reunir, en un cos sol, tota la humanitat, sense que's disminueixi la independencia, ni s'alteri el caràcter de les nacions, provincies, ni pobles. Per això, mentres que la monarquía universal ha sigut sempre un somni, la raó y la historia van preparant sense parar la federació universal.»

»La federació descansa en fets que són inconcusos. Les societats tenen, sens cap dubte, dos cercles d'acció diferents: un en el que s'hi mouen sense afectar la vida de les seves semblants; altre en el que no poden mòureshi sense afectarla. En l'un són tan autònomes, com l'home en el del seu pensament y la seva consciencia; en l'altre tan heterònomes com l'home en la seva vida de relació ab els altres homes. Entregades a sí meteixes, així com en el primer obren aislada y independentment, se concerten en el segón ab les societats qual vida afecten, y creen un poder que les representi a totes y executi sos comuns acorts. Entre entitats iguals, en realitat, no hi cab res més: així, la federació, *el pacte*, es el sistema que s'acomoda més a la raó y a la naturalesa.»

¿No deu deduirse d'això, que, segons el criteri federal, l'afirmació de que la ciutat, primera societat política, es un conjunt de families, ha d'entendres en el sentit de sér un compost de families unides pel pacte? Sembla indubtable, del moment que les families són entitats iguals, entre les que ell diu que no hi caben més que pactes.

Però la inconsistencia de la teoría pactista apareix ja en aquestes ses primeres afirmacions d'una manera patent. ¿Còm poden realisar les families aquet pacte?

Digitized by Google

Es evident que sols poden ferho per medi dels seus representants: però els representants de les families, no apareixen com producte de pactes, sinó de la meteixa naturalesa: els pares no són tals en virtut de la voluntat dels fills, sinó per fets naturals; de manera que si ells solzament poden representar les families, la formació dels pobles ha d'adolir d'illegimitat, segons el principi pactista.

Segurament per això, com he dit abans, se contradiu en Pi, y oblidant lo del «Conjunt de families», fonamenta la creació dels pobles en les voluntats individuals, lo que explica la meva anterior definició de lo que es substancialment el federalisme sinalagmàtich. Així, al menys, se desprèn d'un passatge del Diàlech Primer de «*Las luchas de nuestros dias*» del senyor Pi, en que'l personatge que representa y proclama la opinió del autor, diu lo següent (pàg. 49):

— «Si l'home, me deya, es la sanció no sols de la moral, sinó també del coneixement y de Deu meteix, no cab autoritat sobre la seva. Si s'associa ab altres homes, y necessita d'un poder que dirigeixi els interessos comuns a tots y reguli els tal vegada contradictoris, aquet poder ha de provenir de la voluntat de tots, fòra que sigui illegitim. Arribava jo per aquí al sufragi universal y a la negació de tot poder hereditari, complement y dogma de la democracia. Extenent després aquesta conclusió del home-individuu al agrupament, es a dir, al poble, a la provincia, a la nació, a la humanitat tota, com sols llegitimessin als meus ulls el poder del poble els vots dels ciutadans, sols llegitimaven el de la provincia els dels pobles, el de la nació els de les provincies, el de la humanitat els de les nacions.»

Digitized by Google

Aquestes paraules pot dirse que resumeixen tot el dogma federal: però, com he indicat anteriorment, s'enganyaría el que cregués trobarlo, ab semblant cruesa y claretat, en l'esmentat llibre *Las Nacionalidades*. Se passa en aquest, gairebé sense solució de continuitat, del estudi històrich del problema, a les solucions pràctiques. Els principis filosòfichs en que funda en Pi la doctrina, passen en aquell llibre inovirats la major part de les vegades, per estimarse més l'autor apoyarse en els exemples històrichs, en les observacions del estat present de les societats polítiques y en les referencies a les constitucions federals dels principals países.

No obstant, es evident que'l criteri den Pi y Margall, es el del paragraf copiat de «*Las luchas de nuestros días.*» Si alguna vegada, en *Las Nacionalidades*, sembla admetre la existencia dels pobles y nacions com entitats naturals, no triga may a demostrar que sols creu en sa llegitimitat en virtut del pacte. La idea de que la llegitimitat de les societats naturals, — familia, ciutat, nació, — provingui del meteix sol fet de la seva necessitat, per la imperfecció del home y sa sociabilitat, no es compresa per en Pi, que s'estima més sotmètres sempre al idealisme de la supremacia absoluta de la raó humana. Sols en quant apoyen a n'aquesta, accepta ell la forsa dels exemples històrichs.

Digitized by Google

IV

El federalisme sinalagmàtich arrénca de la autonomía del individuu, y de la del municipi, pera arrivar a la organisació del Estat. — El municipi es pera ell, la societat política per excelencia. — Interrupció de la explicació històrica que dona en Pi, al arrivar a la Edat mitja. — El federalisme's deté en un dels moments de la evolució política.

Així com el regionalisme pren per punt de arrencada la nació, com base natural y veritable del Estat, el federalisme sinalagmàtich, pren per punt de arrencada el municipi. Millor dit, la única base fixa del sistema del pacte, es l'autonomía del individuu o sigui de la raó individual: però en el terreny polítich, que es el terreny en que cal colocarse, en Pi sosté que es el municipi «la societat política per excelencia».

Prescindint donchs de la qüestió de la formació del municipi, que deixa un xich fosca, en virtut de les contradiccions abans notades, puix no's veu prou clar si's té de considerar com un agrupament de families o de raons individuals, lo essencial pera la comparació de les dues teoríes, es aquet principi capital: tot el federalisme sinalagmàtich se basa en la autonomía del Municipi, així com tot el regionalisme se basa en la existencia de la nació, com entitat política superior.

La teoría den Pi, apart aquella contradicció o falsetat de la primera base, que fa inestable tot el sistema, no deixa d'aparèixer realment encisadora pera'l que sols l'aprecíi superficialment.

«La ciutat,—diu—(pàg 116 de *Las Nacionalidades)*, es la societat política per excelencia y no's resigna

Digitized by Google

may a sér esclava. Baix totes les formes del absolutisme preté governarse per sí meteixa com en sos primers díes. Li repugnen les autoritats estranyes; no's troba bé sinó al calor de les seves costums y a l'ombra dels seus magistrats. Desitja ser, brillar, sobressortir, y no vol que ningú la coharti, ni sisquera a títol de protegirla. Ne té prou pera tot ab sos propis fills, que la estimen com a cap altre agrupament. Aquets ¿còm no havíen d'estimarla? En la ciutat se va gronxar llur bressol y en la ciutat hi ha'l sepulcre de llurs pares. En la ciutat desenrotllaren les facultats del seu cos y del seu esperit. En la ciutat, al sortir del sí de ses families, se varen sentir homes y entraren en la vida pública. En la ciutat varen concebir y despertar els afectes més dolsos, y varen contraure els vincles més sants. Hi tenen el centre de les seves ànimes, la veritable patria.

»Reals seràn sens dubte, les demés colectivitats polítiques: cap tan real com la ciutat als ulls de tota la gent. Es una, indivisible, definida, concreta. Se la veu, se la palpa y no sembla sinó que en ella fins les idees més vagaroses prenen vida y cos. La idea d'Estat, la meteixa idea de patria, deixen de ser en la ciutat meres abstraccions.»

A tot això no hi ha res que dirhi, y en Pi presenta bé la qüestió. Així meteix formula d'una manera sugestiva la explicació històrica de la evolució de les societats.

— «Aviat, afegeix, varen passar les ciutats a ser membres d'una altra societat política. ¿Quína podía ser la causa? En díes llunyans havía sigut també la familia un agrupament distint y independent (1).

(1) Crech digna d'atenció aquesta nova referencia a la constitució de

Digitized by Google

S'acostà a altres y fou part d'un poble, quan va sentir necessitats que no podía satisfer per sí meteixa, y va tenir de recórrer al treball d'altri. Se va establir entre dues o més, primer el cambi de serveys, després el de productes, y va néixer la divisió de funcions. La ciutat fou la conseqüencia indeclinable d'aquet desenrotllo econòmich: y no bé's trobà materialment constituída, quan tingué per orgue l'Estat. Com a ciutat, necessitava d'algú que vetllés per la seva conservació y la seva defensa: com a conjunt de ciutadans, d'algú que establís la igualtat y la bona fe en els contractes, que exigís el cumpliment de les obligacions contretes y garantís el dret a tothom: l'Estat fou una conseqüencia tan obligada de la ciutat, com la ciutat ho havía sigut del cambi.

. . . . . .

»Si la ciutat hagués pogut viure sempre per sí meteixa, tampoch s'hauría unit a altres ciutats. Però's varen desnivellar poch a poch la seva producció y el seu consum y's vegé obligada al cambi ab altres pobles. Va néixer allavores un nou ordre d'interessos. S'hagué de facilitar les comunicacions entre ciutat y ciutat; fixar regles pera'l cumpliment dels pactes entre ciutadans sotmesos a diverses lleys: cercar àrbitres que decidíssin les qüestions d'aigues, de pastures, de límits. S'hagué de crear, en una paraula, un altre Estat; Estat que paulatinament anà entenent de tot lo que tocava a la vida dels pobles, units pel llàs econòmich, com l'Estat de la ciutat entenía de lo que afectava la vida comú de les families; Estat que va acabar tambe per tenir les seves institucions, la seva hisenda y el seu exèrcit.

---

la ciutat, per families, incompatible ab el principi filosòfich del pacte de les raons individuals.

Digitized by Google

»Desgraciadament, no sempre's va verificar aquesta unió pel comú acort de les ciutats. El desnivell entre la producció y el consum d'una ciutat, sobre tot el de la població y els medis de subsistencia, foren, com observà Plató, una de les primeres y principals causes de la guerra. La ciutat escassa no va trobar medi més segur de subvenir a les seves necessitats que'l d'apoderarse de camps d'altri, y va usurpar els de les seves vehines per la forsa de les armes. Mes aquesta fou la excepció, no la regla. Generalment parlant, els pobles buscaren solícits aquesta unió que'ls seus interessos reclamaven. Les meteixes guerres de ciutat a ciutat, li varen fer desitjar més vivament.»

No hi ha dubte de que'l desitj de que hagués succeit lo que ell creu que hauría hagut de succeir, fa massa optimista al senyor Pi y Margall, com historiador. La seva creencia de que les ciutats no més se poden unir llegítimament per pactes (lo qual es molt diferent del consentiment) li fa creure que, en efecte, ha succeit així. Ho diu ab tal convenciment que sembla ser de debò la que senyala com evolució històrica de les societats polítiques.

Inmediatament després dels paragrafs copiats, parla en efecte'l senyor Pi y Margall de les unions de les tribus d'Israel; de les assamblees dels quefes de les ciutats fenicies que's reuníen de tant en tant a Trípoli segons conten Diodor y Arrià; de les Lligues de les ciutats de Grecia, de la Beocia, de la Etolia, de la Aquea: de les moltes Lligues d'Italia, de les confederacions dels pobles de la Galia y de la Iberia, etc., però ab tot això no explica còm ni per què varen formarse les actuals nacions. En Pi redueix ses elucubracions històriques a la Etat antiga, abstenintse d'estudiar la

Digitized by Google

evolució de les societats polítiques, desde aquells temps fins a l'actualitat; de manera que la seva teoría de l'autonomía absoluta del municipi, com a base del sistema polítich, està mancada al menys del fonament històrich que semblava que li volía donar.

Diu, sí, el senyor Pi, que «lo que no hi havía encara en aquells temps — parla de la Etat antiga — eren nacions com les d'ara. No hi havía una nació grega, ni una nació italiana, ni una nació francesa, ni una nació espanyola, ni una nació alemanya, ni una nació britànica: hi havía no més nacions britàniques, nacions germanes, nacions gales, nacions ibèriques, nacions itàliques, nacions helèniques o gregues.» Però deu compendre y ho comprèn segurament el senyor Pi, que quelcom més que la simple violencia va engendrar les nacions modernes: la *espasa* va poder com pogueren les *dinastíes* al *embrancar*, formar *Estats* per medis violents o artificiosos, mes les *nacions* varen constituirse sens dubte per la forsa meteixa de les circunstancies, y en virtut del progrés natural de les societats humanes.

La senzilla excursió històrica que fa, està molt lluny de probar que l'autonomía dels municipis y la seva lliure unió per medi de pactes, pugui considerarse com la base històrica d'un sistema polítich actual.

En primer lloch, al parlar de les descomposicions de les grans societats polítiques antigues, al arrivar l'Etat mitja, té raó en gran part al afirmar que, «filles les grans nacions (1) sols de la violencia, y no de la necessitat, com les petites, era natural que's desfessin desseguida que faltés o's debilités la forsa que les con-

(1) Aquesta paraula, no està tal vegada ben aplicada.

Digitized by Google

servava unides, desseguida que per qualsevol succés, pogueren sos distints elements reconstituirse en harmonía a la seva mena y tendencies»; mes no té tanta raó al dir que per això «se formaren solzament petites nacions, en que les ciutats ab prou feines estaven unides per altre llàs que la feble autoritat dels reys.» Se formaren petites nacions; això no té cap mena de dubte: mes aquestes petites nacions no estaven compostes de ciutats autònomes ni molt menys. Els Estats mitj-evals no's constituiren per medi de pactes de municipis. El sistema feudal, baix qual base se formaren tots o gairebé tots, es completament diferent del sistema que en Pi preconisa.

Lo que hi ha es que'l feudalisme va respondre a una necessitat d'aquells temps: se formaren núcleus aislats, feudals y municipals, que sols desaparegueren unintse al núcleu més poderós que constituía la monarquía, quan se va crear també entre'ls pobles una unió moral que abans no existía. Però ja allavores desaparegué poch a poch el poder polítich aislat del municipi: malgrat les ventatjes que aquets varen adquirir en la Etat mitja, en part per les seves propies forses, en part, per les concessions dels Reys, que necessitaven apoyarse en ells pera resistir el poder dels senyors feudals, deixaren d'existir les ciutats, com societats polítiques fonamentals: no de moment, però sí paulatinament, fins arrivar als temps moderns, passaren les ciutats a confondres, en lo polítich, en la societat política nacional.

Tot aquet llarch període — desde'l comensament de la Etat mitja fins als nostres díes — que tan lleugerament estudia el propagandista del pacte sinalagmàtich, es precisament l'espay de temps en que s'han constituit

Digitized by Google

aquestes societats polítiques que avuy s'anomenen *nacions:* societats polítiques que, en la forma actual al menys, no va conèixer l'antigüetat, però que són avuy la base del Estat, com ho fou en aquell temps el municipi. La Etat mitja representa aquesta època de transició: el seu resultat ha sigut la substitució de la societat política antiga, per la moderna: del municipi, per la nació, passant pel feudalisme. Es veritat que la Etat moderna ha exagerat la tendencia per oblidar els veritables caràcters de les nacions, establint Estats basats més en la violencia que en la entitat nacional natural: mes, sigui com sigui, es evident y es llàstima que'l senyor Pi no ho hagi tingut en compte, que avuy ja no es el municipi la «societat política per excelencia», sinó que ho es la nació.

El senyor Pi s'ha detingut en un dels graus de la evolució de les societats polítiques, com hauría pogut detenirse en qualsevol altre: el municipi fou en altres temps la societat política superior, aquella en que l'home realisava tots els fins de la vida, com ho fou abans la familia, y abans que existís la ciutat, o coetaneament a la ciutat, segons a quins pobles, la tribu, el *clan*, etc., mes ara ho es la nació, puix sols en la nació hi pot l'home realisar tots els seus fins.

Per oblidar sens dubte tot això, o no volerho reconèixer, en virtut del prejudici de que arrenca, ha incorregut el senyor Pi en varies contradiccions en els meteixos paragrafs que estudío, al esmentar l'exemple d'Alemanya, y al parlar de Suissa y dels Estats-Units, que no s'han pas constituit certament per pactes entre ciutats, sinó per entitats polítiques d'un ordre molt superior a n'aquestes, gairebé per veritables nacions.

Digitized by Google

V

Confusions den Pi y Margall sobre'ls conceptes de Nació y d'Estat.

Però es que ademés en Pi y Margall confón continuament certs termes, lo que, sense cap mena de dubte, dóna lloch a que en certes ocasions passin mitj desapercebuts, alguns dels seus erros més grossos. En Pi confón continuament la Nació y l'Estat: «la ciutat, — diu, — es la nació per excelencia, y nacions foren en un principi, y sempre que pogueren, totes les ciutats», volent dir probablement que la ciutat es l'Estat per excelencia, y que totes les ciutats foren veritables Estats, en l'antigüetat, lo qual es cert.

En Pi, ab les seves apariencies de modernista y d'avensat, ve a ser un retròg rade, en quant a la evolució política de les societats humanes, puix se resisteix a la acceptació de la nació com a terme actual de la evolució esmentada, deturantse en la Etat antiga.

El quefe del partit federal, que ja en altre ordre d'idees rebutja la de la *sobiranía nacional* pera admetre únicament la sobiranía del poble, segons clarament afirma en el Manifest donat pel Concell del partit federal a la nació, en 23 de Juny de 1894, ab prou feines concedeix existencia propia a la nació, a la que no ve a considerar més que com una associació de regions, que, per altra part, en el seu sistema no són res, no apareixent en cap cas com entitats ab veritable existencia y fonament científich. La major part, per

Digitized by Google

no dir totes, les atribucions que en Pi y Margall assigna a la que ell anomena nació, les podría tenir el que propiament deuría anomenarse Estat federal, el día en que diferentes nacions volguessin abdicar una part de la seva autonomía, y viure unides pera sa millor protecció y defensa, y potser pera son meteix progrés.

Això prové, cal repetirho, de la confusió que dit publicista fa dels termes Nació y Estat. En Pi no's fixa may, o gairebé may, en la entitat natural: no repara més que en la formació artificial, en el sér políticament constituit. Per això, aixís que deixa de parlar del municipi, en el que gairebé no hi ha lloch a confusió respecte de la entitat natural y la legal, entra en una serie de confusions y vaguetats respecte de les que anomena regions y Nació, prenent a n'aquesta, no com a un ser ab existencia propia, sinó com una resultant de la unió de les regions, donantli per tant, novament, els caràcters d'un Estat.

En el concepte científich fonamental de la Nació, aquesta existeix per haverse format naturalment: per lo meteix que pera la seva existencia necessita un esperit nacional, no n'hi ha prou ab voler que's formi, sinó que's necessari que neixi. Per altra part, si una nació nova's forma, no es possible que'ls nous elements que la constituexen, siguin y segueixin sent nacions de per sí. Aixís com no's pot formar un poble d'una associació d'altres pobles, que o formaràn una nova entitat superior a n'ells o's fondràn en aquell, no's concebeix una nació composta de nacions, puix forsosament, o aquestes deixaràn d'existir, fonentse en la Nació, o, si segueixen vivint ab vida propia, no formaràn un'altra Nació, sinó que, en tot cas, lo que

Digitized by Google

formaràn serà un'altra entitat política, una Confederació o un Estat federal.

Suposant que avuy varies nacions constituides en Estats independents, per qualsevol raó de les moltes que podríen tenir presents, sobre tot si fossin febles y estessin amenassades per qualsevol vehí poderós, volguessin unirse, no solzament pera la comú defensa, sinó pera cumplir millor sos fins respectius, indubtablement podríen acceptar la major part de les conclusions del partit del pacte sinalagmàtich, en quant a les atribucions del Poder federal que volguessin constituir. Pot suposarse'l cas d'una unió entre Portugal y Espanya. Admetent per un instant que, lliure y espontaniament tractessin d'unirse, mes, com es llògich, sense renunciar cap d'elles a sa propia personalitat ¿no es cert que al tractar els dos países de constituir un Poder federal, podríen concedirli la major part de les atribucions que en Pi confereix al que anomena Poder central nacional, resultant dels pactes entre les regions? ¿Quí dubta que si abdós países volguessin que la unió fos realment forta, concediríen al poder federal les facultats necessaries pera la defensa respectiva, pera la prosperitat mercantil, pera l'imperi de la justicia?

Mes, això no obstant, no constituiríen pas una nova nació. Si dues nacions volen fer quelcom més que aliarse, si volen veritablement unirse, en el pacte d'unió podràn indubtablement consignarhi totes o gairebé totes les atribucions que al Poder que anomena nacional, concedeix el senyor Pí. Això no cal dubtarho, si el meteix Pi confessa que'l seu programa d'atribucions no es merament racional, encara que ho sigui en gran part, sinó que es deduit fins a cert punt

Digitized by Google

del estudi de les Constitucions federals ja existents. Encara que fos complertament un resultat de les seves conviccions en l'ordre filosòfich, en son llibre fa constantment comparacions entre les que ell considera conseqüencies llògiques dels seus principis y les aplicacions que troba en els Còdichs políticbs fonamentals dels países en que impera'l règim federal. La Constitució Austro-Húngara, per exemple, apareix esmentada a cada pas, en els capítols del seu llibre dedicats a les atribucions del poder central: ¿quí pot dubtar de que Austria-Hungría no constitueix una Nació, sinó un Estat compost de Nacions?

Dues nacions s'uneixen creant una entitat superior que pot tenir les atribucions que en Pi y Margall suposa. Segons se dedueix de la teoría d'aquet, constitueixen així una nació: en realitat en Pi confón els termes, com deixo dit, donchs no fan sinó constituir un Estat.

Es un Estat compost de varies nacions, un Estat federal, però no es una nació. He dit y repetit que les nacions són entitats naturals, existeixen ab vida propia: no poden desaparèixer per variar,—y molt menys per variar voluntariament,—les seves condicions d'existencia respecte d'altres. Tant es aixís, que si les meteixes nacions, que constituides un día en Estats independents, han consentit en renunciar, unintse ab altres, part de les seves facultats, part de la seva vida autonòmica, volen en qualsevol moment — y sobre tot si han desaparegut ab el temps les causes que varen fer convenient la unió — reclamar altra vegada son plè dret a la autonomía, ho poden fer, sense cap mena de dubte; y poden ferho precisament perque, deixant de ser Estats independents, no han deixat de

Digitized by Google

ser nacions, y mentres segueixin sent entitats nacionals ab vida propia, no poden deixar de tenir el plè dret a son propi govern.

Digitized by Google

VI

El punt més flach de la doctrina federalista és el que's refereix als Estats intermitjos entre'ls municipis y la Nació. — Tot el sistema resulta fundat en la federació d'unes entitats que deixa sense definir. — Falta de valor científich y pràctich del principi del pacte. — Admés aquet com únich principi de llegitimitat, s'ha d'admetre la llegitimitat de la negativa al pacte. — Absurdos que enclou.

Aquestes confusions que fa en Pi y Margall dels conceptes d'Estat y de Nació, y la vaguetat en que deixa'l de les provincies o regions son lo que tal vegada fa més feble tot el seu sistema. Aquet no deriva pas d'una concepció històrica o positiva, sinó del desenrotllo d'una idea filosòfica equivocada, adoptada per ell; y per això apareix en molts punts desproveit de fonament sòlit, y cau per la seva base, com succeeix en lo que gairebé deuría ser en ell més capital, que és en la formació y atribucions dels Estats intermitjos entre'ls municipis y lo que ell anomena Nació.

Al comensar a fer aquestes objeccions, de veritable importancia y significació, ja que senyalaràn algunes de les diferencies més radicals y trascendentals entre'l regionalisme y el federalisme sinalagmàtich, convé fer notar certa transformació en els ideals d'aquet derrer. No és que intenti censurarlo per la seva inconseqüencia; encara que fos molt més greu de lo que és, crech que no mereix cap censura l'home que cambía llealment de parer: el poble castellà diu que «*de sabios es mudar de consejo*», y del meteix Pi se diu que en certa ocasió va afirmar que ell «no havía fet pactes ab

Digitized by Google

l'erro.» Sigui com se vulgui, en Pi y Margall en son llibre y en sos programes, y fins en sos actes com home polítich pràctich, considerava abans la *provincia,* com la entitat intermitja entre'l Municipi y la Nació: els Estats provincials constituíen, segóns ell, les Confederacions. Parla, sí, en son llibre (pág. 318), de la reconstitució de les antigues provincies: mes dóna una importancia gran a les provincies modernes, y el sol fet d'usar la paraula *provincies* en lloch d'una altra qualsevol, indica que no fa derivar aquesta entitat importantíssima de la vida política, d'un ser natural, existent per sí, independentment del reconeixement pels poders superiors del Estat, sinó que admet la existencia d'agrupacions artificials capritxosament constituides per aquet meteix.

En cambi, derrerament, en Pi abandonà aquet terme impropi, substituintlo pel de regions. En el Manifest esmentat primerament, de data 22 de Juny de 1894, sotscrit per en Pi y Margall en nom del Concell del partit federal, no's parla ja en absolut de *provincies:* diu textualment que'l partit federal vol «la nació dividida en *regions* y les *regions* en municipalitats: les municipalitats y les *regions* autònomes ensemps que la Nació, en tot lo que correspongui a la seva vida interior»: y parla constantment dels *Estats regionals*, dels quefes de les *regions*, etz. La paraula *provincia* apareix complertament abandonada.

¿Significa aquet cambi un propòsit polítich d'atracció dels elements regionalistes? ¿Fou conseqüencia de majors estudis den Pi y Margall sobre la vida que encara conserven les regions històriques y naturals, o producte del seu desengany sobre les condicions y drets de les provincies modernes, pera ser veritables Estats provincials?

Digitized by Google

¡Quí sab! Lo cert és que'l cambi existeix: y que en Pi, en els derrers temps de la seva vida, modificà o donà a entendre que modificava'l seu criteri: però d'això no se n'ha de deduir pas una molt gran analogía entre'l veritable regionalisme y el federalisme sinalagmàtich per el simple ús de la paraula *regió*.

Res tan boirós com aquesta paraula, sempre que s'usa aisladament y el que l'usa no's cuida de determinar el veritable sentit en que la emplea. Segons el Diccionari de la Llengua castellana, publicat per l'Academia, *región* és «*porción de territorio determinado por circunstancias especiales*» y encara que aquesta definició tan poch clara, no és suficient com ja's pot veure, pera donar una idea exacte de lo que és regió, és ben cert que tant pel deficient concepte que d'aquesta paraula dóna la esmentada Corporació, com per la nació vulgar que's té de la meteixa, no n'hi ha prou ab la senzilla afirmació que fa en Pi y Margall pera que pugui saberse què és lo que'l federalisme sinalagmàtich entén per *regions*, com entitats intermitges entre l'Estat nacional y el Municipi.

¿Ha volgut dir en Pi y Margall al parlar de «la nació dividida en *regions*» que la nació s'organisarà reconeguent la existencia política de les regions naturals y històriques, en que hi viuen veritables societats polítiques ab esperit propi, ja subsistint el nacional que un día les hi va donar capacitat pera la vida política independent, ja simplement com una variant del esperit nacional comú ab altres regions?

Sembla que vulgui dir això, y's diría, que baix aquet punt de vista, en una qüestió concreta de tanta importancia, el regionalisme y el federalisme sinalagmàtich coincideixen; mes, no pot pas donarse del tot

Digitized by Google

com a fòra de dubte, ja que per una banda, en Pi y Margall se guarda molt bé de dirho declaradament, y per l'altra, en el cas de ser així, se posaría en contradicció oberta ab lo més fonamental de la seva teoría.

Parla, sí, el Manifest esmentat, de regions, mes no senta cap principi del que pugui deduirsen ab veritable seguretat quínes seríen aquestes *regions*. «Federals, avuy, com sempre—diu—dividim en regións la península, y les reconeixem autònomes y capasses de reformar el seu dret.» *Dividim*—diu—y ¿ab quín criteri, las *dividim?* Si admetés, com altres oracions o frases semblen indicarho, les esmentades regions naturals y històriques, no hauría de dir que *divideix* la nació en elles, sinó que en la organisació política de la nació *reconeix* la existencia de les meteixes, que és lo que afirma'l regionalisme. Però en Pi y Margall no presuposa la seva existencia, sinó que pel contrari ho fa dependir de la seva voluntat, o de la del seu partit, o al menys dels ciutadans o municipis que han de constituirles. *Dividim en regións la Península:* per conseqüencia, considerant la Península com un tot complert, ne fa varies parts, que anomena *regions*, com abans les anomenava *provincies*, com les podría anomenar de qualsevol altra manera, sense més regla que la voluntat, y sense més criteri, en tot cas, que la seva vagarosa creencia, de que semblants entitats artificials podríen tenir major vida, procurant que en tot, o fins a cert punt, coincidissin ab les antigues divisions.

Així és veritat que diu, immediatament després de les frases transcrites, que «podràn baix el nostre sistema, per ses propies lleys, Galicia resoldre el problema dels *foros* y posar remey als mals de la extremada

Digitized by Google

disgregació del seu territori; Andalusía anular antigues usurpacions y dividir sos latifundis; Catalunya posar terme a la agitació produida per la *rabassa morta*.» mes, ab això, no n'hi ha prou, ni de bon trós, pera que pugui deduirse que'l criteri den Pi y Margall és el meteix del regionalisme. Aquesta alusió a algunes de les àctuals regions, que tenen qüestions socials propies y que en conseqüencia necessiten medis propis pera resòldreles, no arriva ni tant sols a significar que cada una d'elles constitueixi la entitat *regió*, a que's refereix el partit federal, puix aquelles frases podríen tenir la meteixa aplicació, dintre del criteri d'aquet, no dintre del que en realitat hauría de ser acceptat, si mantenía l'actual divisió en provincies, o si ab el nom de regions se creaven unes noves entitats artificials. Y se veu ben clar això recordant que no acceptava pas les regions històriques, sinó les *provincies*, quan sustancialment deya lo meteix que he deixat transcrit, al sostenir en son llibre «*Las Nacionalidades*», que aquesta era una de les majors excelencies de la doctrina federal.

En realitat, la regió natural y històrica, que pot servir de base al regionalisme, no pot serho del federalisme sinalagmàtich. ¿Còm, en efecte, compaginar la existencia d'entitats reals, nascudes y desenrotllades en la historia, ab els principis federals sobre la absoluta illegitimitat de tot lo que no's fundi en el pacte? ¿No és un principi federal pactista, que les *provincies* o *regions* o com vulgui anomenàrseles, deuen la seva existencia al pacte dels municipis que les componen? ¿No és veritat, dins dels principis den Pí, que tot lo que no s'apoyi en el pacte està mancat de llegitimitat?

Digitized by Google

Tal vegada's dirà, y ja en *Las Nacionalidades* sembla ser aquesta la idea den Pi y Margall, que'ls pactes dels municipis donaràn lloch *naturalment* al reconeixement de les actuals regions històriques o naturals sempre que tinguin encara condicions pera la existencia política. En primer lloch, aquesta suposició pot en molts casos ser perfectament gratuita: res tan fàcil, sobre tot en moments de desorganisació general, y sempre que interessos borts y raquítichs puguin sobreposarse a ideals més grans, y fins a les meteixes creencies professades en temps normals, res més fàcil que'l desitg d'independencia d'un o més municipis: y si aquets se resisteixen al pacte fet pels demés, ¿què's farà? Podrà suposarse que *naturalment* la voluntat dels municipis reconstituirà les regions històriques?

Però és que, en segon lloch, aquesta meteixa y gratuita suposició, demostra la poca solidesa de la doctrina federal en aquet punt, y sobre tot quan cert és que, fins parlant de regions, en Pí no admet, al menys en el terreny doctrinal, que aquestes hagin de ser determinades a *priori*. Y si no és aixís, ¿quína semblansa pot haverhi entre les regions que reconeix el regionalisme y les regions de que parla en Pí y Margall? Si l'un les accepta com un fet en el reconeixement del qual apoya la organisació que proclama, y l'altre les considera únicament com una de tantes solucions que pot acceptar la voluntat dels municipis expressada per sufragi universal, no hi ha necessitat de grans esforsos pera demostrar la diferencia que existeix entre'ls dos.

Y tinch d'insistir en que aquest enboirament de la entitat, provincia, regió, estat regional, o com ho anomeni, és un dels punts més febles del federalisme si-

Digitized by Google

nalagmàtich. Al cap d'avall, mentres parla del municipi, per més que ell el suposi simplement una agregació d'individuus units per medi del pacte, pren per base innegable una entitat real, un ser ab vida propia, per tots reconeguda: no considera una entitat artificial més o menys vaga y discutible y qual determinació pugui dependir de múltiples circunstancies. Sempre resulta perillós el criteri del pacte en la forma en que l'exposa'l federalisme sinalagmàtich: però resulta comprensible mentres se tracta del municipi, que, ab pacte o sense pacte, se presenta ab veritable existencia. Quelcom semblant pot dirse de la nació, que confón ab l'Estat, ja que tampoch poden oferirse dubtes importants sobre la seva existencia, sobretot tenint en compte que en Pi arrenca del concepte dels Estats constituits, qual organisació no més alteraría trayéntelshi o afegíntelshi territoris quals habitants ho *volguessin*. Com que'ls Estats son també entitats palpables, per dirho aixís, tampoch és dubtosa en quant a n'ells la comprensió del federalisme. Mes ¿y les provincies o regions?

Aquestes, segons el criteri federal, s'han de constituir per la voluntat llibèrrima dels municipis expressada per medi de pactes. ¿Sense cap més criteri que'l de la seva voluntat?, preguntarà'l lector. Ni en *Las Nacionalidades*, ni en el Manifest de 22 de Juny de 1894, s'hi troba altre criteri: el sol fet d'admètrel, suposaría, per altra part, una contradicció dels principis capitals del federalisme.

Fins quan sembla sostenirne un altre, no fa en Pi més que aferrarshi. En l'any 1879, defensant en un discurs que s'ha considerat un dels documents notables del partit, al periòdich federal *La Unión*, deya:

Digitized by Google

«Se tém que si's tracta de reorganisar sobre'l *pacte* les nacions, se neguin a formar part de la espanyola algunes de les nostres provincies: però se necesita pera abrigar aquet rezel tenir una idea molt pobre dels vincles que mantenen en un feix als pobles. Si les nacionalitats no subsistissin més que per la acció del Estat, estaríen fa temps disoltas. No ho estàn perque tenen vincles prou més forts: el de les glories comúns y el dels comúns sofriments, y sobre tot, el dels interessos, que és, ha sigut y serà sempre'l més fort dels vincles.»

En aquestos paragrafs, en Pí se deixa anar a una suposició com la indicada fa poch, no massa conformes ni la una ni l'altra ab la solidesa d'una teoría. Però prescindint d'això y de la terrible contradicció de parlar de pacte y dir després que'ls vincles més grossos de la nacionalitat són els recorts de les glories y dels sufriments y la comunitat d'interessos, lo cert és que en Pí insisteix en la organisació de les nacions per el pacte, esforsantse en demostrar que no ofereix cap perill.

Es veritat que la conseqüencia llògica del principi condueix poch menys que al absurde: però no hi ha altre remey que conformarshi, quan s'accepten principis falsos. Si no més el pacte és font de llegitimitat, en cada nació hi haurà tantes provincies o regions, com se'ls ocorri als mils de municipis que hi haurà. Lo meteix pot suposarse, a Espanya, que entre tots constituexin una dotzena de regions, com un centenar o un miler: si hi ha alguns motius pera creure, acceptant alguna de les suposicions a que resulta tant propens en Pí, en la reconstitució voluntaria per medi del pacte, de les antigues regions, de més grossos n'hi ha potser

Digitized by Google

pera dubtar de que en cada una d'aquestes, tots els municipis, unànimement, ho considerin aixís, y que no n'hi ha d'haver algúns o molts, que ensoperbits ab la idea de la seva autonomía y del seu suprem dret, no s'empenyin en sostenir un criteri diferent. Convensut com estich, de que no tenint aquet impossible dret sobirà de decidirho per sí meteixos, tots o la immensa majoría dels municipis acceptaríen ab gust semblant reconstitució, ho estich també de que, disfrutant de semblant dret, sería molt difícil lligar totes les voluntats ab l'expressat objecte.

Això apart, la bondat o falsetat dels principis se proba també per les seves conseqüencies; y portant a les seves més extremes el principi del pacte, ¿no és veritat que pot donarse'l cas de que tots els municipis d'una nació *pactin* la formació d'una sola regió, en qual cas se ve a parar a la constitució d'un Estat unitari, sobranthi en absolut tot el programa polítich federal? ¿Y no és veritat, aixís meteix, y aquesta suposició posa encara en més mal de cap al federalisme, que pot donarse el cas de que alguns o molts municipis, no vulguin *pactar* cap mena d'unió ab els altres, y fins el cas de que no vulgui *pactar* cap d'ells? ¿Còm se constituiràn aleshores els Estats provincials o regionals, y còm constituiràn després l'Estat nacional? Si no hi ha llegitimitat fòra del pacte, ¿què ha de succeir, en el moment en que un municipi's negui a pactar ab els demés? Aquelles afirmacions abans transcrites de la defensa del periòdich *La Unión*, poden anar tot lo més com argument devant d'un tribunal: però no tenen cap valor científich. Tota afirmació de necessitat de pacte, enclou per forsa la possibilitat de negarse al pacte: y aquesta presuposa aquella serie de preguntes

Digitized by Google

que no contesta en Pí y Margall. El cas d'un Estat regional, és dir, d'un dels membres de la federació, que's coloqui en semblant actitut negativa, se comprèn que té o pot tenir una solució més o menys perillosa, però llògica, y sobre tot possible, ja que, si no vol pactar ab els demés, obtindrà l'independencia absoluta: mes, ¿pot admetres semblant solució quan se tracti d'un municipi?

Si un Estat regional, millor dit, si una agrupació de municipis se resisteix a pactar ab altres agrupacions de municipis, és evident que en lloch de constituirse com membre d'un Estat federal, quedarà com un Estat *unitari* independent: això no favoreix gaire al sistema federal, ja que demostra que la aplicació estricta dels principis que l'informen, pot conduir al unitarisme en l'Estat, lo meteix que al federalisme; mes és al cap d'avall, lo únich llògich. Els federalistes podràn dir, ab certa raó, que si tal agrupació de municipis se troba en condicions pera la vida independent, estarà molt en el seu dret disfrutantne per complert; y que si tals condicions li falten, o pagarà a no trigar la seva tossudería, sent víctima de la absorció d'un Estat que potser respectarà menys el seus drets, o espontaniament, cambiarà d'actitut, y buscarà en un nou pacte, ab les meteixes o altres agrupacions de municipis, la unió a la que abans s'hauría resistit. Mes, ¿és això possible, quan se tracta, no d'un Estat regional, sinó d'un municipi? ¿Podrà admetres la independencia absoluta d'aquet? ¿Tenen per ventura els municipis, condicions pera la vida independent?

El meteix principi federal que dóna lloch a la formació dels tres cercles concèntrichs, de les tres entitats geràrquiques, municipi, provincia o regió, y na-

Digitized by Google

ció, demostra la impossibilitat absoluta d'arribar a una conclusió semblant: ¿còm donar o consentir la independencia d'un municipi, si tal independencia, el faría, a la vegada, Estat municipal, regional, y nacional? Y no obstant, a n'això's va a parar ab la declaració de ser el Municipi «la societat política per excelencia.»

La teoría pactista's fica en un carrer sense sortida. En la pràctica, la sortida no sería altra que la de obligar per medi de la forsa als municipis y fins potser a les regions recalcitrants: mes en el cas de ferse aixís, què'n queda del famós pacte?

Y tot prové en realitat, de que per no compendre el federalisme sinalagmàtich el veritable concepte de *nació*, no ha seguit ab prou clar criteri son desenrotllo en la historia, arribant per aquet motiu, a un concepte sumament confós de la meteixa, y més encara d'aquestes entitats, membres principalíssims de les organisacions federals, conegudes ab el nom de provincies, regions, cantons o Estats.

En Pí y Margall, després de la lleugera excursió històrica que ja he esmentat anteriorment, y en la qual no hi apareixen may aquestes regions o provincies, resultant tant sols, fins en el cas que's pugui suposarli més favorable, que la voluntat dels municipis ha constituit les nacions al unirse per medi de pactes pera el millor compliment del seus fins, diu lo que segueix:

—«¿Què'ns diuen tan significatius fets? que la necessitat econòmica va acostar les families y donà origen a la ciutat, el primer y més natural dels agrupaments políticbs: que la ciutat és la nació per excelencia, y nacions foren en un principi y sempre que pogueren, totes les ciutats; que si noves raons eco-

Digitized by Google

nòmiques no haguessin obligat a les ciutats a contractar unes ab altres, per la voluntat dels pobles no s'hauría arribat may a la formació de nacions múltiples: que aqueixes nacions múltiples, degudes a la necessitat, foren sempre petites, y la acció dels seus poders públichs no va arribar may a la vida interior de les ciutats que les constituíen: que les grans nacions foren sempre filles de la violencia y que's disgregaren tan bon punt va desaparèixer o disminuir la forsa que les unía: que sols viuen sense solució de continuitat les federalment organisades, és a dir, les que deixen autònoms els Estats que les constitueixen: que si això és suficient pera que no's disgreguin, no n'hi ha prou pera que tinguin assegurades la pau y l'ordre: que pera conseguirho és indispensable que'ls diversos Estats de cada nació estiguin units per forts vincles, y els seus diversos agrupaments degudament coordinats y subordinats sense merma de la seva autonomía.»

Aixís sintetisa en Pí, els fonaments de la teoría federalista: mes, en mitj de la confusió de termes y del oblit del concepte de nació ja esmentat, no's veu en tot el paragraf, cap idea que pugui donar llum sobre'ls conceptes de regió o de provincia, intermitjos entre'l municipi y la nació. De la ciutat passa en Pí a la nació: millor dit, (ja que comensa per dir que la ciutat és la nació per excelencia,) de la ciutat passa a les que ell califica de nacions múltiples, denominació quelcom estranya, que deu voler significar un agrupament de ciutats o nacions simples; mes, les provincies o regions, ¿ahont apareixen?

Suposant que de la historia se'n deduís exactament tot lo que diu en Pí, y que hagués de servir de norma en absolut tot lo que en el curs de la historia apa-

Digitized by Google

reix, no resulta sinó que'ls pactes dels municipis han donat lloch a la nació: mes aleshores, ¿en quín principi se fonamenta pera colocar, entre la nació y els municipis, a les provincies o regions?

Sembla voler dir en Pí, que'ls pactes dels municipis varen constituir nacions petites, y que aquestes són les actuals regions, que constitueixen les nacions grans, engendrades per la violencia: mes, això exigiría moltes aclaracions. En Pí no confereix a les regions el dret de ser membres d'un Estat federal, per la seva calitat de nacions, com ho fa,—en el cas de que ho siguin, s'entén,—el regionalisme. En Pí les entafura entre'ls municipis y l'Estat nacional, per que sí, puix ni tant sols ne dóna cap raó. Dintre del sistema federal, un hi troba les provincies o regions sense adonàrsen; no han sortit per cap cantó: apareixen sense que cap principi les hi hagi dut.

Tal vegada en Pí, les considera les successores y representants d'aquestes antigues nacions petites de que parla, y per ser nacions les hi dóna tants drets: ho fa suposar, el meteix fet d'admetre, o de deixar suposar que admet, quan se tracta d'Espanya, les antigues regions històriques en que hi visqueren Estats independents: mes no pot suposarse que les consideri nacions, quan després parla del Estat *nacional*, que és el compost dels regionals: parla de *nació*, com composta de regions.

En aquet segon terme de la organisació federal, s'hi encalla principalment tot el sistema; com que no arrenca d'una base fixa, la seva falta de fonament se nota més que en el municipi y la nació, que són entitats naturals y reals.

Y és que, en realitat, la societat política ha passat

Digitized by Google

efectivament del municipi a la nació, no per el pacte com erradament suposa, sinó per la seva evolució natural, ocasionada per tan diferentes circunstancies. En aquesta evolució, està clar que les nacions en un principi han sigut petites: avuy meteix algunès són molt petites y altres són molt grans, mes això poch fa a la seva llegitimitat y al seu dret polítich. Les nacions, pel fet de ser tals, són sobiranes de sí meteixes: elles constitueixen la societat política actual, sense tenir superior: siga la que siga la seva extensió, tenen dret al seu propi govern, sense que puguin exercirlo altres nacions. Lo que hi ha és que en el cas de ser grans aquestes nacions y tenir no sols elements propis de vida, sinó condicions pera no haver de tenir por de les intrusions de les demés, poden viure complertament independents y aislades en la política, sense cap necessitat de lligarse ab altres; mentres que en el cas de ser petites, y febles per conseqüencia, se veuen obligades gairebé forsadament, a buscar en la unió estreta ab altres, la forsa de que estàn mancades, y ab ella la possibilitat de conservar la seva propia independencia y llivertat de vida.

Diguin lo que vulguin els federals del pacte sinalagmàtich, no ha sigut may ni pot ser altre l'origen del sistema federal. La necessitat de la unió pera la resistencia contra possibles enemichs comúns, ha portat a les nacions febles a cercar ajuda unes en altres, constituint aixís Estats federals o Confederacions d'Estats: de manera que, històricament, aquets no han sigut nacions constituídes per acort de les regions, segons la ficció pactista, sinó Estats superiors, compostos per nacions ja organisades políticament, y per tant, per Estats nacionals.

Digitized by Google

No s'ha d'oblidar que les societats polítiques, com tots els sérs vius, se transformen constantment; aixís és que, en moltes ocasions, aquestes societats nacionals unides per llassos més o menys estrets, han perdut sos caràcters peculiars de vida nacional, per raó de la comunitat d'existencia, arribant a formar entre totes una nació nova, que sense ser continuació de cap de les federades, ho és de totes. Això sovinteja y fins és natural y llògich: la vida política comú de nacions ja generalment similars, d'origen y caràcter semblant, d'interessos en gran part idéntichs, favoreix la fusió de distintes nacionalitats en una nacionalitat comú, resultant de totes elles: el respecte recíproch del dret de totes, y el convenciment de la existencia del interés comú, mantingut per les lluites de tota mena contra l'exterior, és forsós que produeixi cert endormiscament dels caràcters nacionals peculiars y cert enfortiment del esperit comú, que al favorir la unitat de cultura, potser de religió y de llengua, pot fàcilment convertirse en veritable esperit nacional.

Si succeeix això, està clar que les nacions que històricament han constituit un Estat deixen de ser tals nacions, sent únicament regions políticament organisades com a cantons, com a Estats, etz.; mes, en aquet cas no s'ha d'oblidar que, contra lo que suposa en Pi y Margall, falta 'l motiu jurídich de la forma federal, en el cas de que subsisteixi, quedant únicament les raons d'ordre històrich y pràctich, molt importants, —lluny de mí està el duptarho,—molt respectables y molt dignes de ser tingudes sempre en compte, però insuficients pera constituir sense més ni més, una teoría general aplicable a totes les nacions del món.

Digitized by Google

VII

Accidentalitat de la forma federal, en molts casos. — Quan, en cambi, s'imposa una organisació federal. — Explicació científica del moviment cap a la unitat. — Reducció als seus veritables termes. — Exemples d'Alemanya, Estats-Units, Suissa, Austria-Hungría, Suecia y Noruega.

En principi és innegable que ahont hi existeix una *nació*, ha d'haverhi unitat política. Quan existeix una nació complertament homogènia, ab perfecta unitat social, el millor sistema polítich pera ella ha de ser aquell que correspòn a la seva manera de ser: si ella és *una*, el Govern ha de ser *un*. No obstant, com les nacions no són entitats que deguin la seva formació a la voluntat *actual* dels homes, ni a una capritxosa expressió de les seves opinions de moment, sinó que són sers que viuen *avuy* perque varen néixer y desenrotllarse en el *passat,* pera seguir vivint y transformarse y morir en el *pervenir:* y com les nacions, per aquesta meteixa raó, rara vegada apareixen complertament homogènies, com si sortissin d'un motllo, en que sols s'hi haguessin encabit determinats elements, en moltes ocasions, malgrat la *unitat*, existeix la varietat, y aquesta, producte potser de les seves vicissituts històriques, exigeix el respecte dels *varis* organismes polítichs, que històricament han aparegut y s'han desenrotllat.

Moltes vegades, y això's veu al examinar ses Constitucions federals y estudiar sa propia manera de ser, els Estats federals són veritables nacions, y no compostos de nacions diferentes: per això, en elles, la forma federal hi és més accidental que essencial, en el

Digitized by Google

sentit de podershi concebir la vida lliure, fins en altra forma o sistema polítich, siguin les que's vulguin les ventatges que per raons històriques o d'altra mena, tingui pera elles la forma federativa. Determinades condicions de rassa, les circunstancies històriques, la especialitat del esperit polítich d'un poble, poden fer que, malgrat la existencia d'una sola nació, sía la millor forma de govern la federal: en aquet cas, com en tots aquells en que una doctrina, una teoría, un ideal aparentment científich, estés en pugna ab l'esperit general d'una nació, està clar que és aquet el que ha de dominar, y que si un país sent preferencies per la forma federal, sigui per la raó que's vulgui, s'ha d'organisar de conformitat ab ella, ja que cap altra li convindría tant.

Mes, sent en aquest cas veritablement essencial pera la vida de la nació, la organisació federalista, és accidental en el sentit abans expressat. Potser sembli això quelcom confós, mes és una veritat. Succeeix en això quelcom semblant a lo que passa ab les institucions polítiques d'un Estat. Aixís, és evident que una nació determinada, pot necessitar, donades les seves condicions especials de vida, la forma de govern monàrquich, sense que no obstant pugui dirse que la monarquía li és essencial, perque pot concebirse sa existencia, fins ab institucions republicanes y fins pot suposarse que acabarà ab el temps la necessitat d'aquella. En un moment donat la monarquía és essencial, però en una esfera més elevada ha de considerarse accidental. Lo meteix succeeix ab la forma federal en una nació, mentres que és y ha de ser essencial en tot Estat constituit per varies nacions, ja que de no organisarse federalment estàn condempnades a la sumissió

Digitized by Google

a una sola, y segons totes les probabilitats, a la seva més o menys remota desaparició.

Les circunstancies que poden haver conduit a una nació a la adopció de la forma federal, poden variar; les ventatges que la meteixa en general reporta, sobre tot quan viu en l'esperit dels pobles, poden deixar de ser per diferentes raons, com, entre altres, la de que aquestos deixin de tenir en el federalisme la fé que en un principi els animava, y ab la indiferencia dels ciutadans per la causa pública, vingui facilitada la absorció per el poder central, de moltes facultats que hauríen pogut tenir els poders federals. La meteixa situació del Estat respecte les potencies estrangeres; el major desenrotllo del esperit comú dels países units que pot mòurels, sense la menor idea de sacrifici, al contrari, ab gust, a renunciar gran part de les seves atribucions pera la millor consecució d'un ideal determinat, pot motivar una evolució política en una nació, fentla passar del federalisme a la unitat política, ab major o menor respecte de la personalitat de les regions, com a entitats administratives.

Tot lo qual se compendrà que no pot succeir, tractantse de nacions distintes: en podràn desaparèixer una o algunes o totes, pera donar lloch per fusió a una nació nova: però mentres això no succeeixi, y les nacions federades se mantinguin vives, vigoroses, tota tendencia a la substitució del federalisme per l'unitarisme serà un atentat contra la seva vida, ja que suposarà indefectiblement l'oblit de la seva personalitat política, a que, mentres visquin, tindràn imprescriptible dret. La unitat del Estat ha de correspondre sempre, pera ser llegítima y profitosa, a la unitat nacional: desde'l moment que aquesta no existeixi, la federal és la única forma de govern possible.

Digitized by Google

Aquestes observacions, que no té en compte el sistema del pacte sinalagmàtich, expliquen certes tendencies que's noten en els países federals, y que'l federalisme que té aquella base no pot explicar. ¿Per què en determinades nacions federals se nota cada día més la tendencia a la concentració del poder? ¿Per què, en cambi, en altres, les grans ventatges de la forma federal, les garantíes que aquesta ofereix pera la llivertat de vida dels pobles, no basten pera reprimir les tendencies resoltament separatistes d'algúns dels membres de la federació? Senzillament, per que en aquells casos se tracta d'una nació organisada federalment, y en aquets, de nacions unidas per medi d'un llas federal.

Per lo que he dit fa poch, de que quan se tracta d'una veritable nació, la forma federal és fins a cert punt accidental, és freqüent que per circunstancies de vegades passatgeres, cregui convenient als seus interessos certa concentració de poders, sent de notar que en aquets casos no ho creu una part del Estat pera dominar a l'altra, sinó que obeeix a una tendencia general. D'aquí la evolució de les formes polítiques de certs países organisats federativament; d'aquí, la conversió de certes Confederacions en Estats federals. Si's tractés de nacions distintes, aquestes conversions no serien fàcils y sobre tot no sería possible donàrleshi major alcans, com en cambi potser tinguin, les evolucions iniciades en alguns países. Els Estats-Units, Suissa, Alemanya poden ser Estats federals sense gran oposició dels diferents membres que les constitueixen, per formar veritables nacions: en altre cas, o la organisació actual no hauría estat possible, o després del seu establiment subsistiría vigorosa la protesta de les nacions sotmeses que en la tendencia a la unitat y al

Digitized by Google

centralisme hi veuríen el desconeixement de la seva propia personalitat (1).

Certament que això mereix ser tingut en compte,

---

(1) El pas als Estats-Units, de la forma confederada a la d'Estat federal, ja va donar lloch a una guerra de secessió, mes això no significa, (o al menys jo no m'atreveixo a afirmarho) que lluitessin nacions distintes. Allí se tractava verament d'una guerra política entre dues parts d'una nació; els dissentiments per interessos y per idees, podíen més que l'esperit comú de nacionalitat, y com que's tractava de pobles acostumats a la vida lliure y autònoma, el separatisme s'imposava als Estats del Sud, si volíen evitar lo que ells consideraven una imposició dels del Nort.

No obstant, proba que no's tractava de nacions distintes, sinó d'un «dissentiment» passatger, el fet de que al cap de pochs anys, s'hagi format de nou la unitat moral de la nació nort-americana, sense que subsisteixi cap protesta. Les tendencies favorables o contraries a la major extensió dels poders federals existeixen avuy a América tan sols com doctrines polítiques, però no com manifestacions del esperit de distintes nacionalitats: aixís lluiten en els diferents camps, ciutadans de tots els Estats, tant dels del Nort com dels del Sud.

De més a més el patriotisme americà s'està manifestant constantment en formes que acusen sense cap mena de dubte la existencia patent d'un esperit nacional.

L'*americanisme* den Roosevelt tant en la seva política com sobre tot en sos escrits és una constant manifestació nacionalista. Moltes de les seves idees fonamentals semblen d'un regionalista de la vella Europa: proporcions guardades, y tenint no més en compte les diferencies que van del renaixement d'un poble d'existencia històrica a la afirmació de la personalitat d'una nació que tot just acaba de formarse, molts dels conceptes essencials den Roosevelt, en quan al americanisme, près socialment, semblen d'un catalanista d'esprit enlairat y d'idees clares sobre'l moviment de Catalunya.

En quant a Alemanya sembla existir realment una nació alemanya, y això esplica el consentiment gairebé sense protestes d'un Estat federal, no pas poch absorvent, en substitució d'una Confederació: és veritat, que alguns dels antichs Estats senten no poch rezel per la hegemonía de Prussia: mes això pot esplicarse, y té la seva raó d'ésser, en el perill que enclou tota constitució federal desequilibrada, però indica més els defectes de la forma actual, que la falta del esperit comú, que esmentava més amunt.

No tinch, emperò, elements pera indicar si Baviera y Saxonia, per exemple, tenen condicions de vida nacional; si aixís fos, passaría ab elles, quelcóm de lo que succeeix ab certs territoris anexionats al Imperi, per que són part d'altres nacionalitats. Al parlar de la realitat de la existencia de la nació alemanya y fer les anteriors observacions, és clar que no'm refereixo als países anexionats al Estat imperial, però manifestament pertanyents a altres nacions com la Polonia, etz.

Digitized by Google

perque confirma el principi general del regionalisme. La forma natural, *tipo*, que no vol dir forsosa ni molt menys, d'una nació, és l'Estat unitari: millor dit, és un Estat en el que hi existeixi una vera *unitat* de poder. Segons la major o menor homogeneitat dels diferents elements components de la nació, aquesta forma del Estat deurà presentar una infinita varietat de matisos, tota la necessaria pera que tinguin la suficient llivertat d'acció y desenrotllo aquets elements, y sigui l'Estat el ver reflexe de la nació. Aixís és que pot variar, desde l'Estat unitari, propiament dit, fins algunes de les diferentes formes d'Estat federal, en que subsisteix la *unitat* del poder polítich, malgrat les atribucions que's confereixen als Estats secundaris, cantons, regions, etc., que'l constitueixen.

Ahont hi ha en cambi, diversitat de nacions, no és possible ni l'Estat unitari ni el federal: la única forma llegítima pot ser la Confederació. Tot això explica certs fenòmens, equivocadament interpretats com prova d'un moviment general cap a la unitat. Ahont hi havía constituides Confederacions d'Estats, representants de parts d'una meteixa nació, això ès, ahont les nacions s'han trobat dividides en Estats confederats, existint no obstant una veritable unitat moral, un veritable esperit nacional, s'han vist impellides per la forsa meteixa dels fets a respectar en sa forma política, aquesta unitat existent, sens perjudici del respecte a les varietats naturals y històriques. Nacions que apareixíen políticament com Confederacions, v. g.: els Estats-Units y Suissa, tendeixen a estrènyer cada día més els llassos d'unió dels seus elements integrants y a enfortir son poder suprem, abandonant l'antiga forma confederada pera adoptar la d'Estat federal, no per

Digitized by Google

aquella tendencia unitarista y centralisadora que's vol donar com regla absoluta, sinó per aquella altra que exigeix pera tot Estat nacional la unitat del Poder. Aixís, en cambi, aquelles altres Confederacions compostes de nacions distintes, no han seguit ni segueixen la meteixa tendencia, y lluny de pensar en aumentar el prestigi y la esfera d'acció del poder comú, el disminueixen o treballen pera suprimirlo per complert.

¿No'ns ho dóna a entendre clarament, lo que passa a Suecia y Noruega? ¿No'ns ho indica lo meteix que s'observa en l'imperi austre-húngar? L'Estat federal a que tendeixen les Confederacions nacionals no és possible en les Confederacions de nacions distintes, per que les hi manca la unitat moral que hauría de ser llur base.

Suecia y Noruega són dues nacions diferentes de geni, d'esperit, de caràcters y aspiracions radicalment diverses y en moltes ocasions contraries: confederades, lluny d'observarse en elles la tendencia a una unió més estreta, se presenten molt sovint disposades, fins excessivament, a trencar gairebé en absolut el llas d'unió. Aquet llas poch se'n falta pera que sigui únicament personal: la monarquía y la representació diplomàtica y consular és lo únich que hi ha de comú entre abdós países, y desde fa molts anys existeix a Noruega una forta corrent d'opinió favorable a una representació exterior per separat, únich medi que suposen els noruechs, d'obtenir una garantía pera sos peculiars interessos mercantils, que segons ells diuen, són sacrificats als suechs. Aquets tal vegada desitjaríen una major influencia a Noruega: y no obstant això, estàn lluny d'aspirarhi, comprenent que seríen inútils els seus esforsos devant de la ferma resolució dels no-

Digitized by Google

ruechs de conservar la seva autonomía nacional. Com se vulga que sía, ni uns ni altres pensen deixarse dur per la corrent que ha impulsat a altres países federals, a convertirse de confederacions d'Estats, en Estats federals: y això perque, sent com són nacions diferentes, no més poden viure confederades ab llassos més o menys estrets.

Quelcom per l'istil s'ha d'observar en l'esmentat imperi austre-húngar. També allí se tracta de nacionalitats distintes: dues d'elles, ab el dret reconegut a la vida política, viuen unides y lliures, constituint una Confederació dels dos Estats. Dintre d'Hungría además, viuen algunes altres nacions, y porcions d'altres nacions, que treballen ab més o menys energía, y tenen aspiracions més o menys conscients y clarament formulades a la vida autonòmica. ¿Y què succeeix en aquets países? Els que no tenen reconeguda encara la seva personalitat nacional, treballen pera ella: de moment, ben segur que s'acontentaríen tots, o al menys la major part, ab la constitució d'un Estat federal a Hungría y un altre a Austria, confederats l'un ab l'altre, esperant que en ells trobaríen els seus drets alguna sòlida y segura garantía; al cap de poch, no obstant, aspiraríen a una Confederació, puix mancant la unitat nacional, com resultant de la unió moral de tots ells, mancaría aixís meteix un motiu pera la unitat política, subsistint no més els motius d'unió, que poden conseguirse per la simple Confederació.

Que és lo que succeeix en la actualitat ab Austria y Hungría. Suposant que totes dues fossin veritables Estats nacionals, sense dominar en elles una nació determinada a les demés que ab elles apareixen constituint un meteix Estat, se'ns presenta l'Imperi com

Digitized by Google

una Confederació. L'Imperi austre-húngar no és un Estat federal: dins d'aquell supòsit se'ns presenta com una unió de dues nacions, que pera cumplir millor els seus fins respectius, han cregut convenient federarse, cedint cada una d'elles una part de les seves atribucions y organisant un poder comú pera desempenyarles millor. Austria y Hungría subsisteixen, no obstant, com nacions diferentes: totes dues podríen viure per separat, si be un interés mútuu les indueix a estar unides. Totes dues com nacions que són, compten ab tots els elements necessaris pera una vida independent, sense més inconvenients que'ls que sempre resulten de la feblesa forsosa de les nacions petites. A Hungría, ademés, subsisteix encara, més o menys vigorós, un veritable partit de la independencia: y si be avuy per avuy abdós países viuen en felissa concordia, respectantse tots dos sos drets respectius, y sense que se susciti cap qüestió que fassi preveure pera un terme proper, una ruptura de la unió, podría succeir perfectament, que, com conseqüencia d'una conflagració europea, per exemple, abdues nacions se separessin, vivint en endavant independents, o confederades també cada una ab altres nacions més afins, per rassa, per llengua o per aspiracions generals.

De totes maneres lo que allí succeeix confirma lo observat abans sobre la distinta forma de les organisacions federals, segons se tracti de la organisació interior d'una nació, o de la forma d'unió de distintes nacions: mentres en el primer cas, qualsevol que sigui la organisació primitiva, la tendencia a la unitat les impel·leix a convertir les Confederacions en Estats federals, y tal vegada a fer parar aquets en Estats unitaris, sens perjudici del respecte a les entitats regio-

Digitized by Google

nals y de la conservació de la més amplia descentralisació administrativa, de que no's pot privar a les provincies y municipis acostumats al *self government*, en el segón cas les nacions que viuen ab una organisació política adequada, constituides en diversos Estats, units pels llassos del mútuu interés en Confederacions més o menys estretes, no poden voler cambiar aquestes en Estats federals, lo que en la major part dels casos conduiría a un predomini d'una d'elles sobre les demés, o a una confusió estranya, contraproduent ahont no existeix més unitat moral que la del interès recíproch.

L'exemple de les nacions sueca y noruega, austriaca y húngara, per una banda; els de les nort-americana, suissa y alemanya per altra, confirmen plenament aquestes observacions: y encara a n'aquets exemples, podría afegirhi potser el de la formació del Estat italià, basat en la existencia de la nacionalitat italiana, y realisació, a la *llatina*, de la meteixa aspiració que va donar lloch a la formació del Imperi alemany. Per la existencia de la nació italiana, pel geni meteix del poble d'Italia, està clar que aquesta no s'havía de constituir com una Confederació, sinó com un Estat federal o unitari: els fundadors de la unitat italiana varen poder triar entre les dues formes, y hauría estat segurament molt millor que haguessin triat la primera, com a medi d'arribar un día a la segona, si aixís s'hagués vist que convenía: l'esperit revolucionari que'ls inspirava, el temperament llatí per altra banda del poble italià, la imitació de Fransa, l'oblit de les més convincents conclusions de la ciencia política sobre la organisació de les nacions, el meteix desitj de la afirmació de la unitat italiana, els va conduir a la formació del Estat unitari, sense'l degut respecte a

Digitized by Google

les varietats regionals. Mes com les lleys sociològiques no cambien pel fet de que les ignorin els polítichs, no ha trigat en arribar el temps en que'ls fets, ab la seva llògica implacable, han demostrat l'erro en que's va incórrer: y l'Italia comensa a compendre avuy la necessitat de rectificar la seva obra, convencentse de que si la existencia d'*una nació* ha de conduir a la de *un Estat,* aquet ha de representar tan exactament a n'aquella, que apareguin en ell, tots els matisos, totes les varietats, que en la meteixa existeixin.

Digitized by Google

CAPÍTOL III

SEMBLANSES DEL FEDERALISME Y DEL REGIONALISME

Importancia del federalisme com a partit polítich espanyol. — Confusió regnant molt temps sobre son veritable caràcter. — El regionalisme y el federalisme s'assemblen, y s'han pogut confondre, per quant en determinats casos coincideixen en son criteri sobre la organissació del Estat.

En cap altre país com a Espanya ha tingut partidaris nombrosos el federalisme pactista; en cap, segurament, s'haurà constituit y tingut tanta forsa veritable, un partit polítich ab l'únich objectiu de defensar les conclusions pràctiques a que condueix la idea del pacte federal.

A Espanya més que a cap altra banda, ha devallat el federalisme de la esfera dels principis, a la de la pràctica: y deixant de quedar reduit a una idea científica, més o menys erronia, però conseqüencia doctrinalment deduída de determinats principis, ha informat tot un partit polítich, y no pas segurament dels menys importants, ni dels que en les lluites polítiques, han exercit menor influencia.

Existeix a Espanya desde fa molts anys un partit federal; y si bé no pot dirse que la creació d'aquet partit hagi precedit al estudi dels principis que sosté,

Digitized by Google

no deixa de ser cert que, a Espanya al menys, no s'han concretat científicament aquets meteixos principis fins després d'haverse constituit aquell partit, y no sols després d'haverse constituit, sinó fins d'haver exercit notable influencia en la vida política del país, y d'haver probat la meteixa forsa dels seus principis, en un curt període d'exercici del poder.

Aquesta circunstancia, molt digna de ser tinguda en compte, ha fet que, com en alguna ocasió ho reconogué'l meteix quefe del partit federal pactista, Don Francisco Pí y Margall, que tan bé ha deixat formulat el credo del meteix, s'hagin anomenat federals y figurat en el partit federal, molts, moltíssims demòcrates y republicans que no eren en realitat federals, ni s'havíen fet càrrech suficient de les conseqüencies que entranya l'acceptació de la doctrina del pacte sinalagmàtich. Encara avuy, hi ha d'haver molts federals qne ho son únicament per la simpatía que'ls inspira la part externa del programa federal, determinades solucions polítiques que creuen que no més aquell partit pot proporcionàrloshi, però que en realitat tampoch son veritables pactistes, no havent comprès bé'l fonament y llògiques conseqüencies del programa federal.

Y no oblidant aquet fet innegable, ¿còm estranyar que sovintegi la confusió del federalisme y del regionalisme? Quan fins persones ilustrades que han figurat en aquell y bé pot crèures que fins algunes de les que avuy encara hi militen, no han conegut o no coneixen bé lo que és el federalisme, no s'ha de considerar absolutament estrany que'ls que no s'han anomenat may federals, ni sigut may regionalistes, hagin confós abdues idees; que durant tant temps, en conseqüencia, hagi regnat una tant deplorable confusió sobre lo que son el regionalisme y el federalisme.

Digitized by Google

L'origen d'aquesta confusió se trova en certes coincidencies que en determinats moments fan semblants les dues doctrines.

Si aquestes coincidencies no son tan absolutes com alguns han suposat, y com certes apariencies han pogut fer creure, és cert ab tot que al formularse política o científicament els respectius programes han aparegut solucions idéntiques a determinades qüestions. Aixís en certs paísos, lo meteix els que l'han estudiat ab el criteri regionalista que'ls que han arrencat del principi del pacte sinalagmàtich, han arribat a conclusions molt semblants en quant a la organisació del Estat.

En el fons no hi ha dubte de que son fonamentals les diferencies entre'l regionalisme y el federalisme, y en les pàgines anteriors s'ha pogut veure lo certa que és aquesta afirmació, ja que tan diferents son els respectius punts de vista, y els principis de que arrenca cada un d'ells: mes en alguns punts més pràctichs potser que científichs, no pot negarse que coincideixen. Per això, ha de ser oportú l'estudi de les conclusions que mútuament accepten, y de les aspiracions respectives que poden haver donat lloch a les confusions anteriorment esmentades y que tan sovintegen.

Digitized by Google

I

Aspiracions regionalistes que s'assemblen a les federals. — La autonomía regional, conseqüencia d'un principi regionalista, y al meteix temps d'un altre, federal-pactista. — Les nacions, avesades a la comunitat ab altres, no solen llensarse de grat al separatisme: prefereixen la vida en comú però ab el dret de governarse elles meteixes. — El principi de la autonomía política de les nacions no condueix al separatisme: pel contrari és garantía d'unió basada en el mutuu respecte dels drets de cada una. — Afirmacions precises sobre aquet punt interessant. — El principi d'unió de les entitats autònomes és un altre punt de semblansa del regionalisme y el federalisme.

La tendencia regionalista s'ha manifestat a Espanya, o millor dit, en les distintes comarques de la Península ibèrica, en diferentes formes. Mentres algunes de dites comarques se manifesten, al menys de moment, ben avingudes ab l'actual constitució del Estat espanyol, per haver format històricament part desde fa llarchs sigles de la nacionalitat castellana que és la que en realitat ha constituit y donat la seva particular fesomía al Estat espanyol, altres, sense renunciar expressament, a pendre part un día en la gran obra de la reconstitució del esmentat Estat, pera lo qual, per diferentes raons, ètniques, històriques y polítiques tenen perfecte dret, se contentaríen ab la restauració de totes ses antigues institucions y estimades llivertats, sense que per ara aspirin a una autonomía política complerta que suposa una nova organisació política; y altres en fí, fundantse en el dret de tot poble a la vida y sostenint la imprescriptibilitat del dret de tota nació, mentres no pert sos caràcters de tal, a constituirse en Estat,

Digitized by Google

convensudes de la justicia de la seva propia causa, demanen la seva autonomía y aspiren per tant a la reorganisació del Estat espanyol, baix bases complertament diferentes de les actuals.

Tan sols una gran ignorancia o una ceguera inconcebible podríen fer que's confonguessin ni pel fonament, ni per les aspiracions, el *fuerismo* bascongat y el federalisme sinalagmàtich. Tampoch és possible confondre aquet ab el regionalisme d'aquelles comarques que sols aspiren al reconeixement d'algunes de les seves relativament poch importants varietats, sens intentar variar les bases fonamentals de l'actual organisació del Estat. Unicament s'esplica, tenint sempre naturalment en compte la falta d'un detingut estudi, que s'hagi pogut confondre'l federalisme ab el regionalisme que's manifesta en algunes comarques per medi de radicals solucions, expressió de l'aspiració a un cambi complert de la manera de ser d'un Estat.

Aquelles regions, en efecte, que's consideren a sí meteixes com veres nacions; que estigueren un temps constituides en Estats, independents o no, mes a la fí, autònoms: que conserven encara molts dels seus caràcters nacionals o tots ells, y sobre tot, l'esperit nacional més o menys decaigut, però viu encara, aspiren avuy a la seva autonomía política com manera d'assegurar el reconeixement de la seva vida política peculiar; y com, sigui el que's vulgui'l motiu d'aspirar a la esmentada *autonomía*, constitueix aquesta la seva aspiració política, no ha de semblar estrany que aquesta paraula dongui lloch a la confusió a que abans me refería.

Els termes d'aquesta confusió venen a ser els següents:

Digitized by Google

Les regions, políticament nacions, per conviccions científiques dels que en elles influeixen més directament o simplement per instint nacional, demanen la *autonomía*: conclusió regionalista. Segons la teoría del pacte sinalagmàtich, aquestes meteixes regions, (o altres, que aquí se senyala ja una distinció), les regions o provincies en general, com resultants del pacte dels municipis autònoms que les componen, municipis constituits a llur temps per pactes dels individuus també autònoms, tenen aixís mateix, dret a la *autonomía*. Aixís, aquesta apareix també com una conclusió del federalisme. No és estrany del tot, donchs, que apreciant superficialment la qüestió, al veure a regionalistes y federals demanant la autonomía política d'una regió determinada, s'hagi cregut que és lo meteix o cosa molt semblant el federalisme y el regionalisme.

Y ab motiu major, si's repara en que encara hi ha més. No passen en va pera'ls pobles els anys y els sigles. Llarch períodes, moltes vegades ni tan sisquera interromputs, de vida comú, si no esborren sempre ni molt menys, totes les diferencies fonamentals entre'ls pobles, ni els amalgamen en una sola nació, may deixen de donar lloch a la creació d'interessos recíprochs y fins de sentiments y ideals comúns. Per això, en general, les nacions que han viscut durant molt temps ab altres en comunitat política, fins havent sigut víctimes d'alguna o algunes d'elles, a no mitjantsarhi raons poderosíssimes, queixes terribles, veritable y absoluta incompatibilitat de caràcters que fassi realment impossible la vida comú en el sí de la seva vida nacional, y per consegüent del seu dret a la vida política, rara vegada desitjen una separació complerta d'aquelles ab qui han viscut molt temps.

Digitized by Google

Es clar que devegades per algún dels motius abans indicats, per algunes raons de moment, per variades circunstancies que poden presentarse al solicitar una nació no reconeguda com a tal, la seva autonomía política, pot vèures llensada al separatisme y aspirar a la seva independencia absoluta y fins lluitar decididament per ella; però en general, son únich desitj és el d'adquirir el reconeixement del dret a governarse per sí meteixa, mes vivint unida, encara que ab llassos diferents, ab els meteixos pobles ab que fins allavores havía viscut.

No'ns ensenya altra cosa la historia de la major part dels pobles que pacíficament han lluitat per la seva autonomía. Anys y anys fa que la desgraciada Irlanda demana son *self government* sens pretendre per això, separarse del poderós Imperi britànich, dintre del que, un cop lliure, trobarà majors facilitats pera son progrés. Les diferentes nacions que constitueixen l'Imperi austre-húngar demanen avuy el seu dret a la vida nacional, y malgrat això, no pretenen pas separarse els uns dels altres aquells pobles que han viscut junts y fins injustament confosos durant tant temps. Diferentes importants regions d'Espanya, Bizkaia, Galicia y Catalunya sobre tot, demanen avuy la seva autonomía política, però al reclamar que se'ls reconegui el dret de governarse a sí meteixes, no soliciten pas una separació de les demés regions, sinó que volen seguir vivint unides ab elles, encara que baix bases diferentes.

Se pogueren separar del Imperi otomà, les nacions grega y rumana, búlgara y servia; mes això se degué a circunstancies extraordinaries, donchs les diferencies de rassa, de religió y de cultura, feyen impossible la

Digitized by Google

vida lliure d'aquelles nacions en el sí del imperi maometà y baix una sobiranía despòtica de fet y de dret. En el sigle XVIII varen separarse d'Inglaterra les colonies nort-americanes que constitueixen avuy els Estats-Units, mes també aquesta separació fou deguda a circunstancies especials, molt principalment al viciós sistema colonial inglès d'aquella època, en gran part per aquell trascendental aconteixement, rectificat després per aquella nació tan poderosa com pràctica. En el sigle XVII va separarse Portugal d'Espanya com se'n separaren les noves nacionalitats hispano-americanes a principis del XIX, y al acabarse aquet l'illa de Cuba, mes quí pot dubtar de que aquelles separacions foren degudes a la incompatibilitat de la política espanyola, allavores, y en gran part, fins ara, ab la vida lliure y autònoma d'aquells pobles?

Per tractarse de fets molt poch llunyans, fàcilment se recordaràn els extraordinaris esforsos fets per importantíssims elements cubans pera la implantació d'un règim autonòmich que permetés el lliure desenrotllo de la vida antillana, sense rompre ab la sobiranía espanyola. La historia dels anys anteriors al crit de Baire demostra que Cuba estigué a punt de relligarse ab Espanya, si bé baix noves bases de govern.

Pel demés, ni aquells fets, ni diferents casos de separació que podríen esmentarse, no suposen pas que'l principi de la autonomía política de les nacions condueixi al separatisme. Hi condueix, sí, quan el poble dominant no sab compendre que'ls pobles no han de viure subjectes els uns als altres, sinó *conviure* en lo possible, en pau y armonía, y que no és denigrant pera cap nació viure baix un peu d'igualtat ab altra o altres nacions que hagués dominat o intentat

Digitized by Google

dominar: però condueix en cambi, a la unió y a la unió més perfecta, com fundada en el mútuu respecte de tots els drets y de tots els interessos, quan comprenen les nacions els límits de la seva esfera d'acció respectiva, y consenten en la adopció d'un sistema polítich en que totes puguin viure juntes, sens menyspreu de la seva dignitat, ni perjudici dels seus interessos llegítims.

Aquelles meteixes nacions del Orient d'Europa que varen necessitar sa independencia absoluta pera la afirmació de la seva vida nacional, potser algún día pensin en una nova unió, no ab l'Estat turch de que forsosament tingueren de separarse per raons prou fondes, mes sí d'unes ab altres, pera la seva major forsa y influencia, arrencant sempre naturalment, del respecte als seus respectius drets. Aquelles meteixes colonies nort-americanes, no hauríen pensat sens dubte, en la època de la seva separació de la Gran Bretanya, en la independencia política complerta y absoluta perque lluitaven y que varen conseguir, d'haver sigut altre el sistema colonial inglès d'aquells temps, això és, si aquella haguès aplicat desde que va comensar a tenir colonies el nou sistema que avuy li permet la conservació de la Australia, del Canadà, del Cap y de tants altres territoris que viuen avuy units a la metròpoli, mes gairebé complertament autònoms, per no dir independents.

Y aquell meteix Reyalme de Portugal, tan floreixent encara en la època de Felip IV, segurament no s'hauría separat de la Corona espanyola, d'haver estat una altra la política dels Austríes, o, pera parlar ab més justicia, de no haver trobat en la nació castellana un esperit tan marcat d'absorció y de predomini, con-

Digitized by Google

tra'l que reaccionà la nació portuguesa, potser més vigorosa que altres, però sobretot menys interessada en la unió pel poch temps que portava de durada.

Y semblants consideracions, molt semblants sobretot a les fetes referintnos a la separació de les colonies ingleses del Nort-América, són aplicables ab les salvetats corresponents a n'aquelles nacionalitats íber-americanes, que un día també se separaren de Portugal y d'Espanya, per no ser la política colonial d'aquestes nacions, la que convenía al seu grau ja floreixent de desenrotllo. Si s'haguessin pogut veure disfrutant de llibertat y d'autonomía, no hauríen probablement pensat en una emancipació que hauría acusat aleshores, y durant molt temps, poch coneixement de les seves propies conveniencies, sinó que, disfrutant ja del dret al propi govern, lluny de pensar en separarse de la metròpoli hauríen procurat estrènyer més y més els llassos d'unió ab ella, ja que en això consistía el seu interès recíproch.

No, no hi ha necessitat absoluta de que les colonies se separin, ni és cert que totes les nacions, siguin antigues, siguin formades de poch, vagin directament al separatisme al solicitar el reconeixement del seu dret al propi govern. El separatisme pot existir per circunstancies accidentals: però el principi de les autonomíes nacionals, lluny de conduirhi, li treu tot son fonament y tota la seva forsa.

Y ¿còm ha de ser d'altra manera? Si poden dues o més nacions viure juntes, apoyantse les unes a les altres, fruint totes de la llibertat que necessiten y adquirint ab la unió, major forsa y per consegüent major respectabilitat en l'exterior, ¿per què han de volerse separar? ¿Se llensen tal vegada les nacions al

Digitized by Google

separatisme, per altre motiu, que pel seu desitj d'adquirir la llibertat necessaria pera la seva vida, y d'obtenir el respecte del seu dret al lliure y propi desenrotllo? Y sent aixís, conseguint aquet fí ab l'autonomía ¿per què s'ha de suposar que voldrân separarse de les demés nacions si poden viure lliures y autònomes?

Insisteixo no obstant en una salvetat abans feta. Circunstancies excepcionals poden fer desitjar a una nació la independencia absoluta, y les diferencies en la apreciació d'aquestes meteixes circunstancies poden fer que en un meteix moviment nacional, hi hagi elements que considerin suficient l'autonomía, mentres altres tinguin el convenciment de que la seva patria sols pot ser realment lliure, separantse en absolut de les demés nacions ab que hagués viscut: mes, fins tenint en compte aquesta consideració, tinch la convicció de que'l principi de la autonomía nacional, principi regionalista, és un principi d'unió y no de separatisme, y que la seva aplicació sincera, sinó sempre, en la inmensa majoría dels casos, ha de donar lloch a la desaparició d'aquet.

Y vetaquí com per arribar en aquet punt a una meteixa conclusió, el regionalisme y el federalisme han pogut confóndres ab facilitat relativa. Encara que arrencant de principis tan diferents, tots dos arriben a la unió d'entitats autònomes, a la vida comuna de sérs lliures, a la organisació d'una unitat política superior per la lliure voluntat de les nacions, provincies o com s'anomenin, que entrin a composarla.

Diferents són els principis en que funden el dret a la autonomía política de les entitats que componen la Federació, el regionalisme y el federalisme: diferentes són aixís meteix les esmentades entitats, segons aquet

Digitized by Google

y segons aquell, puix mentres el regionalisme arrenca del concepte de nacions que al organisarsé políticament se constitueixen, o al menys tindríen el dret de constituirse en Estats, el federalisme ho fa ab la base de provincies, Estats o cantons constituits pels pactes dels municipis: mes, tots dos admeten la existencia de entitats polítiques que pera complir millor sos fins respectius, s'uneixen constituint un organisme superior, anomènis Estat federal, anomènis Confederació.

Y és que, en efecte, desde'l moment que's tracti de la vida comú d'entitats polítiques que disfrutin d'autonomía, ha de ser necessari acudir a la idea de la federació: y acudint a n'aquesta el regionalisme, no com a regla constant com ell, però sí en aquet càs, s'explica bé la seva confusió en algunes ocasions ab el federalisme.

Digitized by Google

II

El principi federatiu no és exclusiu del federalisme sinalagmàtich.—En tots els temps han existit federacions y ab institucions polítiques ben diferentes n'hi ha hagut y n'hi ha.—Però no n'hi ha hagut may cap de fundada en el principi del pacte sinalagmàtich.

Mes ¿què significa en definitiva la federació? El federalisme sinalagmàtich ha près el nom d'aquesta paraula, mes ella no dóna prou a entendre per sí sola lo que aquet és. La idea de federació és una de tantes que entranya la esmentada teoría, mes incorrería en un greu y trascendental erro'l que cregués que és la única y que és exclusiva d'ella.

Procedeix aquesta paraula, federació, com les de confederació, federalisme, etc., del mot llatí *fœdus*, *fœderis*, ab que donaven a entendre els romans la idea de lliga, aliansa, pacte (1). Federació no significa per tant, en substancia, altra cosa que aliansa: però aquesta paraula en el llenguatge polítich, y'm refereixo a una materia de dret polítich, se reserva pera les unions més o menys llargues, però sempre temporals y fins pot dirse a terme fixo, pera un objecte concret y limitat, sense que a conseqüencia d'aquestes unions o alianses perdin total ni parcialment la seva personalitat les diferentes entitats que les convenen, ni's constitueixi una entitat nova, com resultat del conjunt d'elles. En cambi la federació suposa sempre un pacte

(1) Vegis en el paragraf segon del Cap. I, el sentit en que parlo del federalisme objecte de comparació ab el regionalisme.

Digitized by Google

definitiu, ja que encara que està descartat que no ha de durar pas eternament, no sòl tenir un terme fixo de subsistencia; comprèn tot el conjunt de la vida política de les entitats que la componen (puix les unions pera objectes concrets, del ordre econòmich, etc., no són veritables federacions): fa per tant que les entitats federades abdiquin una part de la seva personalitat y sobretot dóna lloch al naixement d'una nova entitat, composta de totes elles, que és lo que la caracterisa.

Aixís entesa, en general, la federació, se comprèn que no és ni pot ser patrimoni exclusiu de cap principi polítich y fins pot dirse que, sent tant diverses les solucions polítiques a que en la pràctica s'ha arribat, baix la base de la federació, encara cap ha sigut inspirada en el principi del federalisme sinalagmàtich: això és, que sent tants els Estats constituits federalment, avuy, y haventho sigut de la meteixa manera tants, may cap Estat s'ha constituit ab extricta subjecció als principis d'aquella teoría.

Sense remontarnos a l'antigüetat (1), y sols per esmentarne d'entre'ls molts exemples d'èpoques passades, un de gran significació y de viu interès, baix el règim de la federació varen viure durant llarchs sigles Aragó y Catalunya, que s'uniren al contraure matrimoni Petronilla d'Aragó, filla del rey-monjo Ramir, ab el Comte de Barcelona Ramon Berenguer IV; y sota el meteix règim, més perfeccionat encara, visqueren més endavant, desde'l sigle XIII y les grans conquestes den Jaume'l Conqueridor y la nova política de Pere'l Gran, Aragó, Catalunya, Valencia, y fins Mallorca du-

(1) Algunes alusions al federalisme de la Edat antiga consten anteriorment, no considerant necessari repetirles.

Digitized by Google

rant algunes èpoques, conservant cada un d'aquets Estats sa propia personalitat política, y formant no obstant tots ells un Estat compost qual més alta representació tenía'l Rey.

Es evident que en aquells temps, no's va pas establir aquet règim federatiu a conseqüencia dels principis del federalisme sinalagmàtich, sinó que fou un resultat natural del esperit polítich d'aquells pobles, y molt especialment del català, esperit polítich que per fortuna, no sols no va trobar oposició, sinó que fou maravellosament comprès pels monarques de la Casa catalana. Tampoch n'hi veyem, en les formes modernes de la federació, cap que estigui inspirada en aquells principis.

El primer exàmen de les actuals y nombroses federacions descobreix de primer entuvi que aquestes lo meteix poden existir en países monàrquichs que en países republicans, y que nacions qual esperit polítich és molt diferent y quals institucions són aixís meteix ben diverses, han adoptat en una forma o altra, per medi de solucions que per lo general a cada una d'elles li són propies, el principi de la federació.

El més gran segurament de tots els Estats civilisats, probablement també per la extensió territorial, però ab seguretat pel nombre dels seus habitants, és l'Imperi britànich. S'extén per totes les parts del món; y si l'Estat metropolità queda reduit a les relativament poch extenses Illes Britàniques, el pabelló inglès oneja a la India, al Nort-Amèrica, en algunes illes y territoris de l'Amèrica Central y Meridional, en una gran part de la Occeanía, en una bona porció d'Africa, en diferentes possessions aislades d'Europa y Assia.

Y observi's, que aquest immens Imperi no apareix

Digitized by Google

organisat uniformement, sinó que està regit de la manera més variada. No puch fer aquí un estudi complert que per altra banda no sería oportú, de la constitució de l'Imperi britànich; mes puch demostrar el caràcter no en absolut, però sí en gran part federal del meteix, recordant que un nombre immens dels territoris que'l comprenen, viuen complertament autònoms, no estant units al imperi més que per la Corona, y parcialment pel Parlament, que ab aquella representen la unitat superior de l'Estat, que per medi d'ells se manifesta al exterior.

Algunes de les colonies ingleses posseeixen solzament institucions representatives pera'ls seus assumptos propis, però no tenen Govern responsable, conservant la Metròpoli el dret de *veto* llegislatiu y exercint vigilancia sobre tota la administració (1). D'aquestes, algunes, com les Bermudes, les Bahames, y una de les illes del Vent (la Barbada) tenen parlament especial format per dues Cambres, un Concell llegislatiu nomenat per la Corona y una Assamblea d'elecció popular. Altres tenen el Parlament format per una sola Cambra, nomenada en part per elecció popular, y en part per la Corona: aquesta és la organisació de la Guyana, de Malta, del Natal, del poder federal de les illes de Sotavent y dels poders particulars d'aquelles illes (la Antigua y la Dominica).

Mes, altres colonies ingleses tenen major autonomía encara, ja que no solzament posseeixen institucions representatives, sinó que també govern responsable, encara que més o menys vigilat per la metròpoli, per

(1) Valentí Almirall.—«Lo Catalanisme.—Motius que'l llegitimen, fonaments científichs y solucions pràctiques.»—Barcelona 1888.

Digitized by Google

medi d'un Governador que nomena la Corona. Aquestes meteixes colonies no estàn totes organisades de la meteixa manera, puix els inglesos per fortuna seva no pateixen pas de la manía de la uniformitat; y aixís, mentres en unes l'Alta Cambra és nomenada per la Corona, com en el poder federal del Canadà, en la Nova Zelandia y Terranova, en altres és electiva, com al Cap de Bona Esperansa. Y encara algunes d'aquestes meteixes colonies són per la seva banda veritables federacions. Aixís ho és el Canadà, que baix el nom de *Dominion*, constitueix una perfecta Confederació que comensà en 1867 per la unió de les provincies d'Ontario, Quebèc, Nova Escocia y Nou Brunswick, a les que més ensà varen unirse voluntariament nous territoris com Manitoba, la Illa del Primer Eduard y varis altres: y de molt pochs anys a n'aquesta part ho és la *Commonwealth* d'Australia en que s'hi han federat totes les colonies del immens Continent occeànich.

Es clar que en realitat avuy aquesta organisació del Imperi britànich no és pas científicament federal per faltar el lligam federal entre les diferentes entitats polítiques que'l componen, unides unes ab altres quasi no més pel Govern metropolità. Un federalisme científich, per dirho aixís, (y no cal dir que per científich no entench pas pactista sinalagmàtich) exigiría una unió més estreta de les diferentes parts del Imperi, y fins la constitució d'un organisme en que totes elles hi estessin representades, que cuidés dels negocis comúns; mes aixís y tot, la superioritat comú de la Corona y la unitat de la política exterior justifica prou el federalisme imperfecte, però federalisme al cap d'avall, del esplendorós Imperi britànich.

Això apart, les corrents imperialistes ab tanta forsa

Digitized by Google

afirmades en ell durant aquets derrers anys, condueixen directament a una organisació *més federal* dels países britànichs. En algunes de les planes anteriors ja he aludit al imperialisme inglès com una de tantes manifestacions nacionals que s'expliquen per la doctrina regionalista. No ho he fet pas pera esmentar un exemple més, sinó ben a posta.

L'imperialisme inglès que en Chamberlain no ha inventat pas, sinó que ha personificat no més ab son portentós geni polítich, és la expressió del sentiment de solidaritat *nacional* dels diferents pobles britànichs escampats per tot arreu del món. Aquet sentiment els ha produit la convicció de lo defectuosa que és la organisació de conjunt del imperi, els drets y obligacions de quals parts integrants, tant per lo que's refereix a la defensa contra l'exterior, com a les relacions d'ordre econòmich, estàn avuy molt mal delimitats. Per això els *leaders* del imperialisme, després d'haver treballat y seguit treballant, tant a Inglaterra meteix com en les diferentes colonies, pera estrènyer cada vegada mès els llassos morals entre tot el món britànich, treballen pera solucions econòmiques, militars y polítiques que solidin encara més el gran Imperi.

La esplèndida unitat superior resultant del prodigiós espandiment de la rassa inglesa ha creat la necessitat d'una organisació comú més adequada a la realitat d'aquella unitat que la actual. Es clar que tantes porcions del Imperi, ab personalitat reconeguda y ab hàbits propis de govern, no poden pas estrènyer sos llassos polítichs més que perfeccionant son lligam *federal*. Però'l caràcter d'aquet prové precisament d'aquella unitat.

Per això puch dir exactament que la doctrina regio-

Digitized by Google

nalista explica'l moviment imperialista britànich tendint a una major unió de pobles que se senten formant part d'una unitat superior, ja que al cap y a la fí, el fonament científich és el meteix que serveix pera fonamentar l'afluixament dels llassos polítichs entre'ls pobles que se senten diferents y que potser en la afirmació de ses personalitats respectives se troben incompatibles. El contrast no és pas la ciencia que l'ha provocat.

Tot això apart, tant si's fixa l'atenció en la organisació actual del Imperi britànich, com en la futura, fàcilment s'endevina que aquet principi federal que la informa y que tendeix cada vegada més a informarla, no és absolutament, ni en tot, ni en part, una conseqüencia del principi del pacte sinalagmàtich.

Y lo meteix pot dirse de la organisació federal alemana. Vint y sis membres diferents componen la federació, veritable Estat federal, coneguda ab el nom d'Alemanya o Imperi Alemany. Y totes aquelles entitats polítiques tenen una organisació peculiar, y gairebé totes són lliures y autònomes en quan se refereix al seu Govern interior, si be és innegable que'l poder federal, per totes elles constituit y que representa el conjunt, té per circunstancies especials moltes atribucions que li donen una esfera d'acció més extensa de la que hauría de tenir si's limités a garantir els drets y llibertats individuals y corporatius al interior y la independencia dels Estats al exterior.

Federal és, aixís meteix, la organisació del Imperi austre-húngar, com ho és la del Reyalme de Suecia y Noruega. En totes dues, la unió de les diferentes entitats que constitueixen l'Estat superior és quasi purament personal: Suecia y Noruega, sobre tot, ab

Digitized by Google

prou feines tenen més relacions de caràcter públich que les que fa precises el fet de ser regides per un meteix monarca: de manera que l'acta d'unió pot dirse que no's refereix a res més que a les regles pera la successió a la Corona, deixant reduits els punts d'enllàs entre'ls dos Reyalmes, als drets del Rey comú a convocar tropes dels dos, a declarar la guerra y a fer la pau, a contractar y a desfer alianses, y a enviar y rebre agents diplomàtichs, sent d'observar que, malgrat tot això, no sols no s'ha conseguit may fer més íntima la unió entre'ls dos Reyalmes, com ho desitja y ha tractat d'obtenirho Suecia, trobant sempre tossuda y enèrgica oposició en el *Storthing* noruech, sinó que d'algúns anys ensà, s'ha empenyat Noruega en fer encara més purament personal la unió, reclamant ab energía y ab constansa que cada un d'abdós Reyalmes tingui representació apart al exterior.

Y encara que més estreta, no ho és pas molt més la unió entre Austria y Hungría. Tots dos países, no obstant, no sols estàn regits per un meteix monarca, que és Emperador a l'Austria y Rey a Hungría, sinó que tenen un poder llegislatiu comú, pera'ls negocis que interessen a tots dos, poder llegislatiu exercit per delegacions de les llegislatures de les dues nacions, y que per cert funcionen d'una manera que mereix cridar l'atenció, puix no està gaire de conformitat ab els principis del pacte sinalagmàtich, puix acostumen a deliberar separadament, comunicantse després les seves decisions y els motius en que les fonamenten, usant cada delegació en les seves comunicacions la llengua del seu país, si bé acompanyant una traducció en la del altre. També és d'advertir per lo que al imperi Austro-Húngar se refereix, que lluny d'haverhi

Digitized by Google

perill, al menys per ara, de que perdi son caràcter federal, segons totes les probabilitats, aviat l'Emperador haurà d'anomenarse Rey de Bohemia, per adquirir la nació *tcheque* el reconeixement que fa tant temps solicita, de la seva personalitat política, y ab ell l'autonomía que suposa.

—

Mes, ni les meteixes organisacions federals republicanes han sigut una aplicació dels principis del federalisme sinalagmàtich. Poden ferho suposar certes apariencies: malgrat això, el seu origen històrich ho desmenteix de la manera més complerta.

La Confederació nort-americana és sens dubte la que un esperit superficial o apassionat pot creure més fàcilment producte de la idea pactista sinalagmàtica: no obstant, estudiat el seu origen, no resulta pas *essencialment* molt diferent del de les demés Confederacions que han existit quelcom perfectes y de les que encara existeixen; y, sobre tot, malgrat haverse constituit en gran part aplicant un sistema científich, no pot dirse que aquet sigui'l del pacte sinalagmàtich, sinó'l que anomeném regionalista.

L'estudi del naixement y desenrotllo de dita Confederació, fet per un dels publicistes que a Espanya s'han dedicat ab major talent al estudi de les institucions polítiques dels Estats-Units, y sens dubte el que més ha demostrat conéixerles, ens probarà perfectament que aquella República federal no és una aplicació dels principis del federalisme sinalagmàtich.

Veusaquí lo que diu en el seu preuat llibre *Lo Catalanisme*, el senyor Almirall.—«Al tractar d'esta-

Digitized by Google

» blirse a Nort-Amèrica un govern general que unís a
» les Colonies que havíen conseguit emanciparse de
» la Gran Bretanya, el floret d'homes eminents que
» va produir aquella revolució, la més profitosa y fe-
» conda dels temps moderns, va escorcollar tots els an-
» tecedents que ofería la historia dels diferents pobles,
» ab l'objecte de treure d'ella la ensenyansa que fos
» aplicable a la organisació del seu país.

» Durant el período que preparà la guerra de la in-
» dependencia, y tot el temps que aquesta va durar,
» les Colonies formaven una «lliga» que no arribava a
» tenir una organisació permanent, puix tots els as-
» sumptos d'interès comú se tractaven en un Congrés,
» o millor, Dieta, que's reunía accidentalment y qui-
» nes resolucions no teníen més forsa que la que les hi
» concedíen els poders de cada Colonia, més o menys
» efectiva, segons fossin més o menys apremiants les
» neccessitats de la defensa que cada una sentía.

» Aviat se degueren convèncer les Colonies de que
» ab una Lliga purament accidental no n'hi havía
» prou, y el meteix Congrés que va redactar la cèle-
» bre «Declaració d'Independencia» va preparar un
» projecte de Confederació que fou aprobat, poch
» més d'un any després. Mes, encara que havía fet
» concebir moltes esperanses, la nova forma d'unió
» no va satisfer les necessitats que se sentíen. El Con-
» grés que creava podía tenir iniciatives, però no dis-
» posava de medis pera fer pràctichs els seus resultats.
» Se li havíen encarregat atribucions però no se li ha-
» vía donat poder pera exercirles. Les lleys que'l
» Congrés dictava no teníen sanció efectiva, donchs
» els encarregats d'executarles y aplicarles eren els
» poders dels Estats particulars. Si algún d'aquets s'hi

Digitized by Google

» negava o feya l'orni, el Congrés no podía fer més
» que reclamar l'auxili de les forses dels demés confe-
» derats, y si'ls poders d'aquets s'hi prestaven, decla-
» rar la guerra al desobedient o descuidat. La confe-
» deració, com deya perfectament Hamilton, si havía
» de fer cumplir rigorosament les seves disposicions,
» devía substituir la violenta y sanguinaria acció de
» la espasa a la suau influencia de la magistratura.

» En vista d'aquesta situació, tota la munió d'ho-
» mes eminents de les Colonies va dedicarse al treball
» ans esmentat. Agrupats al voltant de la gran figura
» de Washington, y alenats per la honradíssima expe-
» riencia de Franklin, varen proposarse dotar al seu
» país d'una organisació més estable que garantís to-
» tes les llibertats compatibles ab les funcions lliures
» del govern, y el resultat dels seus treballs fou l'Es-
» tat compost, tal com se conté en la constitució que
» porta ja avuy un sigle de vida. Pera arribar a tal
» resultat, varen haverse de fer grans esforsos, y men-
» tres en la Convenció federal y en les dels diferents
» Estats se donaven mostres notables de bon sentit y
» de coneixement en la historia per homes com Madi-
» son, Wilson, Hamilton, Morris, Rufo King, Ran-
» dolf, Marshall y altres, dos d'aquets, Hamilton y
» Madison junt ab Jay, lograven condensar la essen-
» cia de les doctrines de llibertat y particularisme en
» els vuitanta cinch números de *The Federalist* que
» formen el tractat més complert de dret polítich fede-
» ral y són mirats, encara avuy, com la Biblia política
» de la Unió americana. Tots ells consultaven la his-
» toria y no trobaven altra cosa que Lligues y Confe-
» deracions que no havíen arribat a sistematisarse.
» Examinaven les Lligues de l'antiga Grecia, especial-

Digitized by Google

» ment la Aquea, les Confederacions dels cantons
» suíssos, y de les Set provincies unides dels Países-
» Baixos, les agrupacions de les Ciutats anseàtiques y
» d'algunes de les germàniques y italianes, y no'ls sa-
» tisfeyen; dirigíen de dret la mirada al feudalisme, y
» sense fer cas de les preocupacions de la filosofía
» d'Europa, inspirada tal vegada per monarques po-
» derosos, veyen en ell llevors que podíen aprofitarse,
» les recullíen ab amorós compte, y ab tots aquets
» datos preparaven una organisació nova. Y aixís que
» la tingueren embastada, malgrat ser el conjunt un
» agregat de transaccions entre'ls diferents punts de
» mira dels que havíen contribuit a formarlo, tots ho
» defensaren ab calor.»

Y pera acabar de demostrar, encara que ab això n'hi ha prou, que's va fer una obra nacional y no una aplicació freda y calculada d'un sistema polítich nascut del pacte sinalagmàtich, vegis lo que poch després afegeix l'Almirall: — «De lo que acabem d'expo-
» sar se'n desprèn que'ls fundadors de la Unió ame-
» ricana veyen molt clars els diferents graus y les
» distintes formes que pot tenir la organisació particu-
» larista (1), compresa desde la separació total de di-
» versos Estats fins la unificació complerta.»

Y no és sols l'origen, encara que creyem que ab aquet n'hi hauría prou, lo que demostra que'l federalisme del Nort-Amèrica, no és el del pacte sinalagmàtich, sinó'l del regionalisme. Podem fixarnos sinó, en la meteixa organisació política, que no està d'acort

(1) Sustituint la paraula *particularista*, que usa sovint l'Almirall, ab la de *regionalista* se pot notar la seva coincidencia de criteri ab lo que he anat exposant.

Digitized by Google

en tot ni molt menys, ab les doctrines absolutes del pacte, tant en quant se refereix per exemple als Territoris ó sien les regions encara no admeses com Estats, com en la política que han vingut seguint y per fortuna seva segueixen encara, gens ajustada als principis dels anomenats federals-pactistes, en lo religiós, en lo econòmich, en lo jurídich, en lo social, en tot, en una paraula.

Si ab això no n'hi hagués prou pera deixar justificat que ni tan sols en els países republicans, és el federalisme una idea exclusivament propia del partit o sistema del pacte, ho acabarà de demostrar el segón hermós exemple de República federal que existeix al món: la Confederació helvètica, que viu desde fa sigles, y prospera sota un règim federal inspirat també en els principis del regionalisme, no en els del pacte sinalagmàtich.

També és històrich l'origen del federalisme suís. Les seves fases han sigut diverses. En el sigle XIII hi trobem ja la Confederació dels tres Cantons, sent la data de 1291 la del primer document federal que's coneix; y és d'advertir que en ell ja's fa alusió a més antigues alianses. En el sigle XIV se va constituir la Confederació dels vuit Cantons, qual vida ha sigut anomenada per un autor, la *etat heroica* de la Suissa: se va constituir unintse als tres primitius Cantons de vida purament pastoril y gairebé sense cap població d'importancia, un quart cantó rural que fou el de Lucerna, y les viles imperials de Berna, Zurich, Glarus y Zug.

Temps a venir, no deixaren de nàixer diferencies entre'ls confederats: mes, arreglades aquestes en la Dieta de Stanz, en 1481, pel llegendari venerable Ni-

Digitized by Google

colau de Flue, varen entrar en l'associació les ciutats de Friburg y Soleure, seguint quelcom més tart llur exemple les de Basilea y de Schaffouse y el país de Appenzell.

Constituida aixís per tretze cantons, la Confederació va viure alguns sigles fins que a derrers del XVIII la República francesa, en son deliri d'unitarisme y imposició, al fer entrar sos exèrcits en aquell país lliure, va volerlo unificar donantli una Constitució inspirada en el principis unitaris de la Revolució. No obstant, va regir pochs anys: cinch després, comprenent Bonaparte, ja primer Cònsul, que era insostenible la situació, pugnant la nova forma política ab la conciencia dels Cantons, cridà a París a una Consulta, als homes de major representació y influencia de Suissa, y malgrat el parer de molts d'ells, influits per les idees revolucionaries franceses, va restablir el federalisme, donant l'acta de mediació, en la que ademés aumentà'l nombre de Cantons, admetent a Saint-Gall, els Grisons, Argovia, Turgovia, Tessino y Vaud, alguns dels quals formaven ja part de Suissa, mes no com cantons autònoms, sinó com países subjectes o territoris.

L'acta de mediació va regir fins la caiguda de Napoleó, època en que va constituirse la confederació dels vint y dos cantons per haverse unit als antichs el Valais, el principat de Neufchatel y Ginebra. Aquet és l'estat actual de la Suissa en quant a extensió territorial: però en 1849 se va donar una Constitució federal que fou revisada en 1874, havent sofert més tart algunes lleugeres modificacions.

Aquest ràpit bosqueig històrich (1) demostra ja

(1) Està tret en sa quasi totalitat, com les noticies anteriors de les altres Federacions, de dit llibre del Almirall.

Digitized by Google

lo poch que han influit en la constitució de la República helvètica, els principis del pacte sinalagmàtich, havent arrivat espontaneament, y per obra per tant del sentiment regionalista, a la seva constitució federal, que és la seva vida y la seva forsa.

Si tractés aquí de fer un estudi dels Estats federals y de les Confederacions existents pera demostrar que no han nascut al calor d'aquells principis, ni són avuy aplicació dels meteixos, podría estudiar l'esperit y la organisació de Suissa y dels Estats-Units, pera deixarho probat fins a la evidencia contra lo que'ls federals sinalagmàtichs tracten de fer creure: mes com en aquet moment, sols tracto de provar que'l federalisme no és una idea exclusiva dels pactistes, haventse arrivat a la federació en la pràctica partint de principis absolutament distints, no crech necessari haver d'exténdrem més sobre això.

No obstant, com és sabut l'horror que tot criteri històrich inspira al federalisme sinalagmàtich, exclusivament fundat en la raó, y pera donar més llum sobre algunes de les idees exposades, crech que no serà espay perdut el que dediqui a la reproducció d'un lluminós paragraf de l'Almirall. En ell se veurà no sols que la Constitució americana no és una aplicació de la teoría sinalagmàtica, sinó que molts dels inconvenients que s'atribueixen al sistema federal, per l'exemple de les Repúbliques Hispano-americanes, són deguts precisament a no haverse donat, potser per no haver pogut, constitucions regionalistes, haventse limitat a aplicar un federalisme copiat, qual mal resultat, fins tractantse d'un bon model, fa sospitar lo que succeiría si les nacions se decidissin a organisarse segons la pauta del federalisme pactista.

Digitized by Google

Heusaquí lo que diu en Valentí Almirall:

«A les repúbliques hispano-americanes les hi ha fet fins ara molta falta l'element històrich pera poder basar en ell el federalisme. Al conquerir la seva independencia, sortiren de la dominació espanyola, absorvent y centralisadora, lo meteix a les colonies que a la Metròpoli. La divisió en Estats, per tant, ha degut ferse en elles d'una manera arbitraria, a diferencia dels Estats-Units, que hagueren de pendre per base del federalisme, les Colonies ab vida propia, que per la seva unió l'establiren. El nucleu de la organisació nort-americana, el formen els tretze Estats primitius, *veritables personalitats jurídiques y históriques*, haventse creat al seu voltant nous Estats, els quals, si bé al nàixer no teníen personalitat, han anat adquirintla a mida que s'han creat interessos especials als meteixos. L'esperit regional de les colonies britàniques que s'uniren pera formar la Confederació ha fet molta falta a las Repúbliques de que'ns estem ocupant.»

Digitized by Google

III

La federació com a medi d'unió d'entitats autònomes, qualsevulga que sigui'l principi de que derivin la seva autonomía. — Formes de federació: l'Estat federal y la Confederació d'Estats. — No sempre és aplicable la forma federal. — Quàn és y quàn no és convenient aquesta. — Autorisada opinió de Freeman.

No sent exclusiva del federalisme sinalagmàtich la idea de la federació y apareixent ben bé que aquesta es l'únich medi d'unir políticament a entitats que, avenintse a constituir un tot superior, no estiguin no obstant disposades a abdicar la seva propia personalitat, no és estrany que hi hagi punts de contacte entre aquell federalisme y el regionalisme.

Si dues o més nacions que han obtingut o obtenen el reconeixement de la seva personalitat política, y queden constituídes per tant en Estats autònoms, volen unirse, ja únicament pera protegir sa respectiva independencia, ja pera complir millor ademés sos propis fins ¿còm han de realisar aquesta unió més que federantse? Tant si s'arriba a la *autonomía* dels Estats, en virtut del regionalisme per la afirmació del dret de tota societat nacional a son lliure y espontani desenrotllo, com si s'hi arriba pels principis del pacte sinalagmàtich, com una resultant de les autonomíes municipals, és evident que la unió d'entitats autònomes, que volen seguir sentho, no pot conseguirse més que per la federació. Y aixís és evident que aquesta deixa de ser com se preté, una idea exclusiva del federalisme pactista, que no ha fet més que

Digitized by Google

pendre'n el nom, y ens apareix en cambi formant part devegades dels principis regionalistes, en quant a la unió dels Estats nacionals.

Y com tota federació, entesa aquesta paraula en la accepció abans exposada, suposa'l naixement d'una entitat política superior, y per tant, d'un poder federal, que ha de tenir la seva organisació, les seves atribucions, la seva vida, no ha d'estranyar que baix aquet punt de vista ofereixin coincidencies els programes polítichs del federalisme y del regionalisme de certs países.

La federacíó, considerada com base de la organisació d'un Estat superior constituit per entitats polítiques autònomes, té dues formes principals: l'Estat federal y la Confederació d'Estats. Aquesta té per fí essencial y quasi exclusiu la llibertat exterior o independencia del conjunt dels Estats confederats: l'acció d'aquell, en cambi s'extén a materies de política interior dels diferents Estats.

La interessant distinció entre aquestes dues formes federals ha sigut molt estudiada, adoptantse per explicarla diferents criteris: avuv, no obstant, és el més generalisat el que dóna l'eminent autor de la *Historia del Govern federal a Grecia y a Italia*, Eduard A. Freeman.

Alguns l'han fundat en que en l'Estat federal solament el Govern federal pot tractar ab les potencies exteriors, principi que deixa de ser absolut en les Confederacions; no obstant, hi ha una altra característica més científica y més fonamental.

En les Confederacions d'Estats, el Poder federal representa solament als Governs dels diferents membres de la unió; la seva acció immediata queda redui-

Digitized by Google

da a n'aquets Governs; les seves facultats queden limitades a requerirlos pera que fassin o deixin de fer, tenint ells de obeirlo si obra dintre de lo que recau baix la seva autoritat federal. Aixís, si necessita homes o diners, el Poder federal no pot exigirlos directament dels ciutadans, sinó que'ls ha de demanar als Governs dels diferents Estats que se'ls procuren cada un de la manera que millor els hi sembla dintre de sa particular llegislació.

En cambi, en els Estats federals, el Poder federal no obra ja sobre'ls Governs sinó que té autoritat directa sobre'ls ciutadans dintre de la seva esfera d'acció. Es ja un Govern coordinat ab els Governs dels Estats, sobirà en sa esfera com ells ho són en la seva. Pot ser ja un Govern ab els poders usuals, Llegislatiu, Executiu y Judicial, ab la facultat directa d'imposició de tributs; ab el seu exèrcit, la seva marina, la seva administració; ab tota la organisació acostumada de govern, obrant directament sobre cada ciutadà de la Unió sense intervenció dels Governs dels diferents Estats (1).

Tant la una com l'altra d'aquestes dues formes de la federació, són posibles donats els principis del regionalisme. Aquet és tan ampli que pot compendre totes les formes d'organisació dels Estats ab tal que siguin producte d'evolucions naturals, y no d'imposicions artificioses; y aixís com dintre de dits principis pot ser llògica la constitució d'un Estat unitari, com ho pot ser la independencia absoluta dels Estats nacionals, aixís meteix, acceptada la forma federativa,

(1) Eduard A. Freeman, *History of Federal Government in Greece and Italy.*

Digitized by Google

de la meteixa manera pot arribarse a n'aquesta per medi de la constitució d'un Estat federal, que per l'establiment d'una Confederació. Aixís, segons les diverses circunstancies en que les nacions poden trobarse, és possible que'ls hi convinguin unions quasi purament personals com la de Suecia y Noruega, veritables confederacions com les que constitueixen algunes colonies britàniques, o la constitució d'un Estat federal, com la de la major part dels països que viuen de fà molt temps baix el règim federatiu, com els Estats-Units, la República helvètica, l'Imperi alemany.

Dintre d'una aplicació extricta dels principis regionalistes, podría dirse que la forma federal propia de les unions de Nacions autònomes és la Confederació, puix és la única en que poden conservar la plenitut de la seva activitat lliure, desenrotllantla segons son propi esperit. Y és realment la que s'ha adoptat entre Nacions que tenen una personalitat molt marcada, y diferent en ses tendencies més trascendentals: Austria y Hungría, Suecia y Noruega. En cambi l'Estat federal no s'avé massa a les necessitats d'unions de veritables Nacions, a no ser que's tracti ja de Nacions d'un meteix origen y de tendencies y esperits semblants, qual comunitat de vida o altres raons, prepara pera una confusió que dongui lloch al naixement d'una nova Nació de totes elles nascuda.

Aixís, com he deixat indicat anteriorment, la existencia del vincle nacional, ha anat fent més estrets els lligams entre'ls Estats nort-americans, entre'ls alemanys, entre'ls suissos. Aquells països han evolucionat en la seva organissació política de la Confederació a l'Estat federal (com és probable que hi evolucioni l'Imperi britànich), seguint la seva evolució social,

Digitized by Google

això és, la seva transformació en veritables Nacions. Els Estats federals, americà, alemany, suís, corresponen a la afirmació de la personalitat nacional americana, alemanya, suissa, com un futur Estat britànich, organisat federalment, podrà correspondre a la conciencia d'una personalitat britànica, extesa en els dos hemisferis.

Perque no s'ha d'olvidar que encara que generalment se diu que les Nacions són permanents, contraposantles als Estats, d'organisació accidental, de vida eminentment transitoria, la permanencia de les Nacions és relativa com la de totes les coses que viuen. Com sérs vius que son, les Nacions neixen, se transformen y moren; però en tots moments, les societats nacionals necessiten una organisació política en que exteriorisarse. La forma d'aquesta organisació política, depèn, donchs, del estat de vida en que's troven y de les relacions de cada Nació ab les demés.

El regionalisme que no adopta partits fixos, sinó que reconeix les varietats que les activitats naturals van creant, no dóna regles absolutes: però no obstant, tenint en compte aquets principis, se pot formular un criteri bastant explícit sobre les formes federals. Quan dues o varies nacions subsisteixen ab una personalitat ben marcada, ja he dit que sols la Confederació pot realisar *sense excés*, els fins de la seva unió; però quan existeixen diferentes agrupacions nacionals atretes per unitats de rassa, o de llengua, o de cultura, etc., etc., ab manifesta tendencia natural a anar a formar una nova Nació nascuda de totes elles, la organisació que més les hi convé és la d'Estat federal, ab lligams més o menys estrets, segons el grau d'unitat política y social existent. La elasticitat de la organisació federal per-

Digitized by Google

met que vagi modificantse en correspondencia a n'aquell, sent la veritable forma política de *tranzició*. (1)

---

(1) En Freeman dóna una idea clarissima del caràcter tranzitori de la forma federal en una plana altament sugestiva del seu llibre, que per ser aquí tant poch conegut, penso que no estarà malament que tradueixi.

Després de fer la afirmació que consigno en el text sobre la inaplicabilitat del federalisme a tots els temps y países, diu lo següent:

—«Es un sistema eminentment adequat en certes circunstancies y en altres eminentment inadequat. El federalisme està en el seu lloch quan apareix en la forma d'unió *més estreta*. Els europeus, acostumats al sistema de grans Estats consolidats, són propensos a pendre'l sistema federal com un sistema de desunió y per conseqüent un sistema de debilitat. A un grech del sigle III abans de Jesucrist, a un americà del 1787 se'ls presentava com un sistema d'unió y per conseqüent de forsa. L'alternativa no era ab una unió *més estreta* sinó ab una separació *més ample*. Un regne del Peloponès o d'Amèrica era un absurde massa gros pera pensarhi. Una sola República consolidada quasi estava igualment fòra de qüestió. Aquesta realment consistía en saber si aquelles Ciutats y Estats devíen permanèixer completament aislats, potser hostils els uns als altres, tot lo més units en alianses ineficaces y precaries, o podíen fóndres com una sola nació, devant de les potencies restants, tot conservant complerta la seva independencia interior. Desde aquest punt de vista, el sistema Federal és propiament un sistema d'unió y té aquella forsa que n'és conseqüencia.

La conexió Federal està en el seu lloch quan els diferents membres que's tenen d'unir estàn preparats pera adaptarse a n'aquestes menes d'unió y no a altres. Requereix un grau suficient de comunitat en l'origen, o de sentiments o d'interessos pera permetre als varis membres obrar junts fins a un cert punt. Requereix que no hi hagi aquell perfecte grau de comunitat, o millor dit, d'identitat que permet als diferents membres, fóndres y obrar junts pera tot. Quan no hi ha gens de comunitat, el federalisme no és apropiat; les ciutats y els Estats faràn bé permaneixent independents del tot, procurant com puguin treure partit de les ventatjes y evitant els inconvenients dels petits Estats. Y quan la comunitat arriva a la identitat, tampoch és apropiat el Federalisme: els Estats y les Ciutats faràn millor en devallar a simples Comtats (provincies) d'un Regne o República consolidada, y mirar de treure tot el partit que puguin de les ventatjes y els inconvenients del sistema de grans Estats. Però en la serie de circunstancies intermitjes, el Peloponesos lluitant contra la Macedonia, Suissa lluitant contra Austria, els Países Baixos lluitant contra Espanya, les colonies americanes lluitant contra Inglaterra, el Federalisme és la veritable solució. Dóna als membres de la Federació tanta unió com necessiten y no més la que necessiten.»

Y referintse als Estats Units, camp interessantíssim d'experimentació federal, y més encara en el temps crítich pera la Gran República, en que Freeman publicà son llibre (1863), afegeix:—«En el moment present, per

Digitized by Google

Per això, per altra part, la forma federal *histórica* apareix tan rica en varietats, y resulta tan anti-científich volerli donar un motllo apriorístich, aplicantla per un igual a tota societat política a la manera que ho fa'l federalisme sinalagmàtich, que olvida les terminants paraules d'aquell eminent mestre de federalisme, Freeman, que tan clarament afirma, després d'haverne fet la més enraonada defensa, que *de tots els sistemes politichs, la República federal és el derrer del qual fóra prudent, per part dels seus admiradors, la seva presentació com l'únich sistema politich adoptable en tots els temps y en tots els paisos.*

Deixant això apart, el federalisme sinalagmàtich estableix com única forma perfecta, l'Estat federal: de manera que les seves coincidencies polítiques ab el

---

confessió de les dues bandes, el llas federal és l'apropiat pera lligar Nova York ab el Massachussets, la Carolina del Sud ab la Georgia. La única qüestió consisteix en saber si existeix el grau necessari de comunitat d'interessos, de sentiments y de costums entre Nova York y Massachussets per una banda y la Carolina del Sud y la Georgia per l'altra. Si no existeix, interessa més al món la constitució de dues Federacions, que no pas la d'una. Y fins en el cas de que s'arribés a constituir una tercera Federació en el més llunyà Oest, el principi del Federalisme quedaría intacte mentres el llàs Federal, y res més fluix ni més estret, fos aplicat a aquells Estats, qual grau de fraternitat dels uns respecte dels altres, fes que la relació federal fos el grau apropiat de conexió.

Per tot ahont una unió més estreta o una separació més complerta són desitjables, el Federalisme està fòra de lloch. Ho està, quan podría desfer lo que ja està estretament unit, o tracta d'unir lo que és totalment incapàs d'unió. La seva misió consisteix en unir fins a un cert punt lo que és capàs d'un cert grau d'unió y no més. Es un punt intermitj entre dos extrems.»

En Freeman afegeix que al parlar de paisos ja units se refereix als que ho són realment, citant com exemple Inglaterra y Fransa. Quan el llàs és purament artificial o violent, com en els paisos sotmesos a la tiranía austriaca o a la turca (recordis respecte a la primera la fetxa en que ell escrivía) el Federalisme pot ser la més propia relació pera la adquisició de la llibertat dels diferents Estats. El decadent Imperi otomà, afegeix, segurament ofereix un camp ben tentador pera la experimentació d'una forma de Federació monàrquica.

Digitized by Google

regionalisme, solament són en quant aquet accepta també l'Estat federal, no com la única, sinó solament com una de les organisacions que poden ser convenients pera'l lliure y espontani desenrotllo de la vida de les nacions.

L'haverse deduit d'això una confusió frecuent del federalisme ab el regionalisme polítich, obeeix á que en molts casos en que s'ha de fer aplicació dels principis regionalistes, no's presenta ni una nació complertament homogènia, ni un conjunt de nacions, que pels seus caràcters especials se trobin en la imposibilitat de viure juntes o ab grans dificultats pera ferho; sinó que molt sovint és possible la reconstitució d'un Estat, donant la autonomía política a les diferentes nacions o agrupaments nacionals en *tranzició* que d'ell formen part, y que, sense necessitat de separarse, poden viure lliures, dins del Estat federal, o tal vegada en una Confederació.

Aixís és que, en general, al demanar una Nació determinada, en nom dels principis del regionalisme, el reconeixement de la seva propia personalitat, sense aspirar no obstant a la seva independencia absoluta, sol consignar en el programa de les seves reivindicacions, els vincles ab que vol seguir unida a les demés Nacions, ab les quals havía format abans part d'un Estat unitari: senta, per consegüent, la afirmació de la necessitat d'un Poder superior que les comprengui a totes: determina més o menys fixament ses atribucions, no tant ab rigorisme científich com atenent a necessitats de moment; y com que semblant poder, sentat el principi de la autonomía, no pot ser més que federal, no han d'extranyar les coincidencies del regionalisme y del federalisme, reals o aparents segons els casos.

Digitized by Google

IV

Per què prench per terme de comparació les Bases de Manresa. — Atribucions donades al Poder federal en aquestes, en el llibre del Almirall y en la obra den Pi y Margall. — Coincidencies. — Diversificació de les idees polítiques del federalisme y del regionalisme.

Quedaría segurament incomplert aquet punt de comparació entre'l regionalisme y el federalisme sinalagmàtich, si nó entrava en l'examen de certs programes regionalistes, comparantlos ab els d'aquet.

Desde un punt de vista rigorosament científich, donat el caràcter que he volgut donar a n'aquet llibre, potser no fóra necessari, ja que per importancia que tinguin els programes políticns regionalistes, no són deduccions rigoroses d'una doctrina, sinó manifestacions concretes en cada cas de les aspiracións dels elements regionalistes de cada país, sense que, com obres pràctiques y destinades als efectes de la lluita de moment, tinguin en sos detalls el valor científich absolut que tenen en la idea superior en que s'inspiren.

Però aquets programes concrets són precisament els que han contribuit més a la confusió entre les dues doctrines; són els que han fet que allí ahont el regionalisme ha tingut d'adoptar una o altra forma federal pera la constitució política d'un Estat, se l'hagi confós ab el federalisme sinalagmàtich, apreciantne les coincidencies potser no més superficials, però d'innegable efecte, per aparèixer devegades conclusions d'organissació quasi idèntiques.

Dech tenir en compte sobre tot que escrich a Cata-

Digitized by Google

lunya, ahont el moviment regionalista ab el nom de catalanisme ha prés en els derrers anys una forsa social y política considerables. Y el catalanisme, al organisarse anys enderrera, per primera vegada, com a forsa política, en la important agrupació de societats coneguda ab el nom de *Unió Catalanista*, formulà unes Bases de Constitució Regional catalana, comprenenthi les d'organisació d'un Poder que anomenen Central, que poden ser fàcilment objecte d'una comparació ab els meteixos punts del programa federal.

Es veritat que ab el temps els elements políticns catalans que inspiren ses idees en la doctrina política que aquí dono ab el nom de Regionalisme, han modificat una mica son criteri, respecte d'aquell programa catalanista conegut ab el nom de *Bases de Manresa*. Tota una agrupació d'elements importants, no obstant, (la de la *Unió Catalanista)* segueix defensantlo en tota sa integritat: y bé pot dirse que'ls elements regionalistes, que no formen part d'ella, constituint altres agrupacions polítiques importantíssimes, si nó tenen el meteix criteri tancat en la defensa d'aquelles Bases no és perque en ses línies generals no hi estiguin d'acort, sinó per entendre que en moviments nacionals d'aquesta naturalesa, és circunstancial tot lo que's refereix a la organisació concreta de les institucions polítiques, no volent per lo meteix tancarse en tals o quals afirmacions de detall.

Aixís els elements coneguts avuy a Catalunya ab el nom de regionalistes, no han volgut concretar un programa polítich definitiu, com el de la *Unió*, per ser partidaris en lo polítich de la acció constant, ab la aspiració a la implantació de successives reformes que d'una manera evolutiva permetin la organisació polí-

Digitized by Google

tica de Catalunya en la forma que la seva vida nacional exigeixi en cada moment. Per això, com en un moment donat creuríen que és una llegítima satisfacció a les seves aspiracions la constitució d'una Diputació regional catalana ab atribucions més o menys extenses, y un cop obtinguda aquesta, aniríen demanant noves concessions, segons s'anés acostumant Catalunya a la pràctica del *self-government,* no han considerat necessari l'establiment de bases definitives d'organisació pera un temps que no se sab quan té d'arribar, y que pot convenir modificar considerablement en el moment de la seva implantació.

Fetes aquestes salvetats, no obstant, pot ser interessant l'esmentat treball comparatiu, a que'm crech ademés obligat pera donar a conèixer un pensament concret polítich regionalista, y pera marcar alguna distinció fonamental, fins en lo polítich, entre'l regionalisme y el federalisme sinalagmàtich.

Pera facilitarho, me referiré també a les idees exposades pel senyor Almirall, el notable expositor del *Catalanisme,* que, procedint del camp federal, va saber en bona part, prescindir dels més capitals dels defectes del federalisme sinalagmàtich, al provar de sistematisar la doctrina catalanista.

*
* *

Fixant en primer lloch la atenció en les atribucions del Poder Federal, que l'assamblea de Manresa anomenà senzillament Central, en oposició al poder regional, se veu que no són pas substancialment distintes les que li concedeix el catalanisme y les que li otorga el federalisme sinalagmàtich.

Digitized by Google

Diu en efecte, la Base Primera aprobada en la esmentada Assamblea catalanista de 1892:

«Vindràn a càrrech del Poder central;

a.) Les relacions internacionals.

b.) L'exèrcit de mar y terra, les obres de defensa y la ensenyansa militar.

c.) Les relacions econòmiques d'Espanya ab els demés países, y en sa conseqüencia, la fixació dels Aranzels y el ram de Duanes.

d.) La construcció y conservació de carreteres, ferro-carrils, canals y ports que siguin d'interés general. En les d'interés inter-regional podràn posarse d'acort lliurement les regions interessades, intervenint el Poder Central no més que en cas de desavinensa. Les víes de comunicació d'interés regional seràn d'exclusiva competencia de les regions. Igual criteri se seguirà en els serveys de correus y telègrafs.

e.) La resolució de totes les qüestions y conflictes inter-regionals.

f.) La formació del pressupost anyal de gastos que, en lo que no arribi la renda de Duanes, s'hauría de distribuir entre les regions a proporció de la seva riquesa.»

En realitat no dóna pas atribucions distintes al Poder federal, el senyor Almirall. Al tractar teòricament de les atribucions del poder que ell anomena general, en una associació d'Estats, o en un Estat compost, diu que aquet ha de cuidar de les relacions internacionals, sent de la seva exclusiva incumbencia la declaració de la guerra y la conclusió de la pau, la direcció de la diplomacia, el compte dels medis de fer respectar les seves decisions, corresponentli també la facultat de tractar y contractar, podent entrar en convenis y

Digitized by Google

aliances, de qualsevol mena que siguin. També diu que ha de quedar encarregat de la direcció y organisació de la forsa armada, tant de mar com de terra; de la recepció dels enviats estrangers y de la designació y direcció dels que l'Estat tingui prop de les nacions estrangeres y de la regulació del comers exterior.

Diu ademés el senyor Almirall, que'l poder general ha de tenir atribucions d'altra mena, pera la garantía de les llibertats y conservació del ordre interior, evitant aixís que'ls Governs dels Estats particulars se vegin amenassats de turbulencies ilegals, y fent que quedi sempre amparat en sos drets tot aquell que'l vegi desconegut.

Finalment, afegeix, se li poden confiar tots aquells serveys que poden prestarse millor uniformement, conseguint aumentar sa utilitat, mitjansant una direcció única: baix qual concepte han de ser atribucions de la representació de l'associació tot lo que's refereix al comers d'Estat a Estat y de tots els elements que l'auxilíen, com víes generals de comunicació, correus, telègrafs, regulació de pesos y mides, fixació de la lley de la moneda, etc., etc., podent també confiarse al conjunt certes facultats, per lo que's refereix a la llegislació de certes branques del dret privat, que poden ser concertades en benefici de tots aquells als qui han d'obligar les seves disposicions, ja que per la seva naturalesa especial no afecten a una sola comarca, ni a una sola agrupació nacional, sino a totes les societats civilisades.

Més endavant, el senyor Almirall, gairebé al acabament del seu llibre, s'ocupa de les solucions espanyoles al problema del particularisme (o sía el regionalisme), dient que poden tenir per base la monarquía o la

Digitized by Google

república, segons quina fos la naturalesa de les institucions fonamentals del Estat en el moment que tinguessin d'aplicarse. Pera'l cas d'una organisació republicana, se remet a les bases generals esmentades al estudiar teòricament l'Estat compost o federatiu: mentres que pera'l cas de subsistir la monarquía, diu que la Dieta ab el Rey representaría'l poder general, tenint com atribucions, per exemple, revisar la política exterior que iniciés el monarca; deliberar sobre'ls tractats, aliances y relacions en general, ab les potencies estrangeres; fixar les bases constitutives de la forsa pública general; votar els gastos nacionals, repartint el contingent entre'ls diversos Estats; iniciar les obres públiques d'interés comú de la nació; regular el comers interior y exterior y tots els elements que l'auxilíen, dirigir els serveys generals, com correus, telègrafs, telèfons inter-regionals, etc. La Dieta, junt ab el monarca, afegeix, seríen els suprems guardadors del ordre, mitjantsant la ferma garantía de les llibertats individuals y corporatives, y els tribunals generals curaríen d'aplicar lleys comuns y de resoldre les diferencies que afectessin a més d'un Estat, y les qüestions en que un d'aquets fos part interessada.

No deixa d'haverhi diferencies entre lo proposat per el senyor Almirall y les Bases de Manresa, en aquet punt, per tendir aquestes a una major relaxació del lligam federal; però no pot pas dirse que siguin essencials, com tampoch ho són les que al poder federal concedeix el federalisme sinalagmàtich segons se desprèn del llibre tantes vegades esmentat del senyor Pí y Margall.

Diu aquet, en efecte (1), al estudiar la teoría gene-

(1) Obra esmentada: Llibre segon, caps. II, III, IV y V.

Digitized by Google

ral de la federació, y sentar per tant els principis capitals d'aquesta, que hi ha atribucions esencials del poder federal, y altres que, sense serho, són concedides al meteix per les Constitucions d'algunes nacions constituídes federativament.

Sense negar la importancia d'aquestes, interessa principalment saber quínes son les atribucions que en Pí y Margall y per conseqüencia el federalisme sinalagmàtich considera essencials del poder federal. Les estudía detingudament en quatre capítols, esplicant els motius de les opinions que manifesta y concretant les seves conclusions. D'aquestes se'n dedueix que, segons ell, correspòn a la Confederació:

1.er El comers entre'ls pobles units per ella, y com conseqüencia:

a.) La llegislació mercantil;

b.) La de Duanes;

c.) La fluvial;

d.) La marítima;

e.) La encunyació y la lley de la moneda;

f.) La determinació del tipo pera'ls pesos y les mides;

g.) Els camins y els canals;

h.) Els correus;

i.) Els telègrafs.

En Pí y Margall fa, no obstant, una advertencia, al sentar aquesta conclusió, puix diu que si bé totes aqueixes atribucions corresponen a la Confederació, no li corresponen en absolut més que la llegislació de Duanes y la marítima, la moneda, els pesos y les mides. «La llegislació y els tribunals mercantils—afegeix »—no més pera la contractació entre individuus dels »diferents pobles; els rius y les lleys fluvials, els ca-

Digitized by Google

»mins, els correus, els telègrafs, no més quan corrin »per territoris de varis d'ells; cada poble queda des»prés en llibertat de fer dintre del seu respectiu terme »les carreteres y els ferrocarrils que cregui conve»nients, obrir canals, multiplicar els telègrafs y co»rreus, disposar dels rius que no surtin de les seves »fronteres y conservar pera les relacions entre'ls seus »conciutadans el seu especial dret. Convé no perdre »de vista que la federació dèu respectar en la vida in»terior dels pobles que's confederen, l'autonomía de »que disfrutaven al confederarse.»

Y segueixen corresponent segons ell a la Confederació:

2.on Totes les qüestions que's suscitin entre poble y poble; y com conseqüencia:

j.) La repressió per medi de les armes de tota lluita que's susciti entre'ls pobles federats.

3.er La llibertat y l'ordre, y com conseqüencia:

k.) La intervenció armada del poder federal tant en les rebelions d'un poble contra les lleys del Estat, com en les del Estat contra les llibertats dels poble.

4.art La igualtat de drets y devers dintre de cada Estat pera'ls ciutadans d'aquell Estat y'ls habitants dels demés Estats federats, y com una de tantes conseqüencies:

l.) La validesa y el caràcter executiu, dintre de tots els Estats, de les providencies que en qualsevol d'ells dictin els tribunals de justicia.

5.nt Les relacions exteriors, o sigui:

ll.) El comers exterior y els consulats;

m.) La pau y la guerra;

n.) La diplomacia y la celebració de tota mena de tractats, tant econòmichs com polítichs.

Digitized by Google

6.é La organisació de tribunals federals;

7.é La d'un exèrcit y una armada;

8.é La imposició y la recaudació de contribucions pera cobrir gastos.

Aquestes tres derreres atribucions, són considerades com conseqüencies que en Pí y Margall considera llògiques y innegables de les anteriors; de manera que les estudía baix l'epígraf de «Medis que s'han de concedir al Poder Federal pera l'exercici de ses atribucions» (1).

Conegudes són donchs les atribucions essencials del Poder federal, segons en Pí. No totes les pot exercir en absolut, fent en Pí, ademés de la esmentada, alguna altra salvetat: totes no obstant li corresponen, podentse considerar aixís aquesta distribució de facultats, com un dels principis capitals del federalisme sinalagmàtich.

Mes, en Pí y Margall no's limita pas a sentar aquet principi, sinó que parla a continuació de les atribucions, que, segons he indicat abans, otorguen als po-

---

(1) M. Morrison Davidson, nacionalista escocès y un dels més decidits partidaris de la restauració del Parlament d'Escocia, fentse càrrech de la situació actual de les nacions que componen el Regne Unit, mostrantse *regionalista*, no sols en quan a les reivindicacions de la seva patria, sinó al parlar de la reconstitució general del Imperi britànich, exposa breument en son llibret «*Home rule for Scotland*», les bases d'aquesta, y diu que'l parlament britànich o federal deu reservarse plè poder sobre les materies referents a la Corona, a l'Exèrcit, a l'Armada, a la diplomacia, a la llibertat de conciencia, al comers, a la naturalisació, propietat literaria, patents, marques de comers, monedes, correus y telègrafs, conferint en general totes les demés materies a les llegislatures nacionals d'Inglaterra, Escocia, Irlanda y Gales. Això apart, li reconeix certes atribucions d'ordre financier. Ademés defensa l'establiment d'un Suprem Tribunal Britànich pera la resolució de totes les diferencies entre'l Govern Britànich o federal y els nacionals, aixís com de les que esdevinguin entre aquets.

Digitized by Google

ders centrals algunes Constitucions; y més endevant, al explicar el federalisme espanyol, senyala també les atribucions del poder central de la Federació espanyola.

El senyor Pí estudía diverses Constitucions, y del seu estudi se'n desprèn que en la major part de les Federacions actuals el poder central hi té moltes més atribucions. Aixís diu que la d'Alemanya entréga a la Dieta tot el dret de les obligacions, el mercantil, el penal y els procediments civils, estant ademés baix la autoritat de la Dieta els privilegis d'invenció, la propietat literaria, l'otorgament y la eficacia dels documents públichs y les mides de sanitat lo meteix pera l'home que pera els demés sers animats. La Constitució d'Austria extén també'l poder llegislatiu del seu Reichstag no sols a totes les materies del dret mercantil y marítim, sinó també a les mines y als feudos, y del dret civil a tot lo que no estigui expressament reservat al poder de les provincies. Sotmet també al Reichstag els privilegis industrials, les marques de fàbrica, la sanitat, els tribunals de correcció y de policía y les bases orgàniques de les lleys sobre funcionaris públichs.

Per la Constitució de Suissa, segueix dient el mentat autor, és encara més extensa l'autoritat del Poder central. Són de la competencia de la Confederació (1) la capacitat civil dels ciutadans, totes les materies de dret relatives al comers y a les transaccions sobre co-

---

(1) Observis que en Pi y Margall se serveix del mot, Confederació, sense tenir en compte la distinció establerta per Freeman y altres autors de dret federal, entre aquella y l'Estat federal.

Digitized by Google

ses mobles, la propietat literaria y artística, la persecució dels fallits y deutors, la extradició de delinqüents, la expulsió dels estrangers que comprometin la seguretat interior o exterior de la República, y les mides sanitaries contra les epidemies y les epizootíes. Està ademés baix la seva protecció'l dret al matrimoni: baix la seva inspecció la policía dels boscos y de l'alta montanya; baix les seves lleys l'exercici de la cassa y de la pesca. Fins pertany a la Confederació, diu, dictar les convenients disposicions sobre'l treball dels noys en les fàbriques, la duració dels jornals dels adults, y la protecció que hagi de donarse als treballadors contra les industries insalubres o perilloses: a n'ella correspòn, vetllar y fins llegislar sobre les agencies d'emigració y les societats de segurs. Per fí, disfruta la Confederació el dret de tenir ademés de la seva escola politècnica, una universitat federal y altres establiments literaris, y el de pendre les mides necessaries contra'ls cantons que no procurin la primera ensenyansa, que ha de ser civil, obligatoria, accessible a totes les sectes y organisada de manera que no'n sofreixin ni la conciencia ni la fe dels alumnes. Apart d'aquestes atribucions, la Constitució federal ha resolt multitut de qüestions, establint la igualtat dels ciutadans davant la lley, proibint les cases de jòch, etc.

La Constitució dels Estats-Units és més parca, sense que no obstant deixi de contenir forses disposicions generals y d'otorgar moltes atribucions als poders de la Confederació. Aixís no cab en cap Estat concedir títols de noblesa, ni donar efecte retroactiu a les lleys, ni dictarne cap que invalidi les obligacions dels contractes o imposi l'admisió d'altres valors que l'or y la plata

Digitized by Google

en paga de deutes. Els documents públichs fan plena fe en tots els Estats, determinant el Congrés les condicions que han de reunir, y els efectes que produeixen. El privilegi del *auto* de *Habeas corpus* no pot ser sospès sinó en els casos de rebel-lió o invasió en que ho exigeixi la seguretat pública. Tot ciutadà té dret a la seguretat de la seva persona, casa, papers y efectes contra injustificades requisses y embarch. Ningú té obligació de respondre a cap acusació greu que no procedeixi d'un jurat: ningú pot per un meteix delicte córrer dues vegades perill de la vida o d'algún dels seus membres, ni ser compelit a declarar contra sí meteix, ni perdre, sense formació de causa, la existencia, la llibertat, ni els bens, ni veures expropiat, sense la deguda indemnisació, per causa d'utilitat pública. Tot processat té dret a que se'l jutgi aviat y públicament pel jurat del districte en que's va cometre'l delicte de que se l'acusa, a que se l'enteri de la naturalesa y la causa de la acusació, a que se'l caregi ab els testimonis que contra ell deposin, a que se li facilitin els medis de descàrrech y se li dongui un advocat que'l defensi. No's poden exigir may fianses exagerades, ni imposar penyores excessives, ni infligir crudels y desusats càstichs. En materia penal corresponen al Congrés les lleys sobre bancarrotes, traició contra'ls Estats-Units, pirateríes y demés violacions del dret de gents; en materia administrativa, promoure'l progrés de les ciencies y les arts útils, assegurant per temps limitat als autors y inventors el dret exclusiu als seus escrits y descobriments.

Del estudi d'aquestes Federacions y dels principis generals sobre'l sistema federatiu per ell meteix sentats, ne dedueix en Pí y Margall en la derrera part

Digitized by Google

del seu llibre, els interessos que, donada la situació actual d'Espanya, hauríen d'estar aquí a càrrech de la Confederació.

Enumera en Pí, en primer lloch «el cambi que és lo que més ha contribuit a reunir les families en pobles y els pobles en nacions». Com conseqüencia d'això, confía a la Confederació els medis de que'l comers necessita pera la seva vida, la seva seguretat y el seu desenrotllo; els camins generals y els rius; la zona marítima, les duanes, els correus y els telègrafs; el tipo y la lley de la moneda; el dels pesos y les mides; la llegislació fluvial, la de mar y el Còdich de Comers.

Corresponen també al poder federal, la determinació de les relacions polítiques, administratives y jurídiques entre les provincies, y per tant, la decisió de totes les qüestions interprovincials y la repressió a mà armada de les lluites a que donessin origen. Podríen, afegeix, dues o més provincies fer convenis sobre negocis que sols per elles tinguessin importancia, mes sometentlos a la aprobació dels poders federals.

Per fundarse'l poder federal en la igual y perfecte autonomía dels tres agrupaments políticns dins del cercle dels seus respectius interessos, y atacar, per tant, tota extralimitació d'una d'elles el sistema pels seus fonaments, concedeix en Pí al poder federal, el judici y el càstich de les usurpacions que les provincies fessin, ja de les facultats de la Confederació, ja de les corresponents als pobles.

Y segueix dient en Pí y Margall, després d'enumerar aquestes atribucions: «També hauríen d'anar a cà»rrech de la Confederació:

»D.—La defensa del ordre en les provincies. Alte»rat en qualsevol d'elles, deuría'l poder federal acudir

Digitized by Google

»ab les seves forces a restablirlo, sempre que la pro»vincia ho reclamés, o la rebel·lió fos de tal mena que »comprometés la seguretat del Estat. Combatuda la »Confederació, deuríen en cambi les provincies, si se »les hi exigía, volar a sostenirla contra'ls insurrectes.»

»E.—Com condició del ordre, la defensa dels drets »inherents a la personalitat humana. Ahont no son »lliures el pensament y la conciencia, ni poden reali»sarse pel lliure vot dels ciutadans ses més categòriques »afirmacions, o no hi ha d'haverhi progrés, o s'hi ha »de verificar per la violencia. Sería irracional y illò»gich que no fos la Confederació garantía de la lliber»tat, sentho del ordre.

»F. L'establiment y sosteniment de la igualtat so»cial pera tots els espanyols. Com conseqüencia la fa»cultat d'avehinarnos y exercir la nostra industria en »qualsevol punt de la República, la de demanar justi»cia contra'ls ciutadans de tots els pobles y tenir en »tots l'ampar de les lleys, la validesa en totes les pro»vincies dels contractes que s'otorguessin en cada una »ab subjecció al dret allí vigent, el compliment per »tots els tribunals dels autos y sentencies que qualse»vol d'ells dictés y comuniqués en deguda forma. Se »faltaría evidentment a un altre dels fins de la federa»ció, si un espanyol fos mirat com estranger en cap »part de la República.

»G.—Les relacions internacionals: la diplomacia, la »guerra, la pau, la celebració de tota mena de trac»tats. Com tantes vegades he dit, no existeix encara »un poder que reguli la vida exterior de les nacions. »Se la regula per convenis, y quan aquets no són pos»sibles, se recorre massa sovint a les armes. En aquet »ordre de interessos se tracta comunament de la sòrt

Digitized by Google

»de totes les provincies: ¿quí, sinó la nació, deuría de»terminarlos?

»H.—Finalment els medis d'exercir aquestes y les »demés funcions que se li confereixen: la organisació »de tribunals federals, la d'un exèrcit y una armada, »el presupost dels gastos, la imposició de tributs pera »cobrirlos.

»Totes aquestes atribucions,—segueix dient el principal autor del federalisme sinalagmàtich,—són *essen»cialment* nacionals. Altres, sense serho, estàn com s'ha »vist confiades al poder central en pobles constituits »federalment, y a n'elles vaig a consagrar algunes rat»lles. He exposat ja les raons perque crech que aquí »a Espanya hauríem d'entregar al Estat el dret mer»cantil, el penal y la lley de enjudiciament pera tota »mena de delictes y plets comercials. Entench que se »li hauríen de deixar ademés les relatives a la propie»tat literaria y artística, a les marques y segells de fà»brica, y als privilegis d'invenció, mentres no's trobés »millor manera de recompensar y fomentar els desco»briments. Per una serie de tractats, se va avuy exte»nent a les nacions estrangeres, la propietat intelec»tual dels ciutadans, ¿y hauríem de reduirla aquí al »terme d'una provincia? Quan ès universal el respecte »que a les altres menes de propietat se té, sería alta»ment irracional que aquí se respectés no més dins de »la provincia, la que és entre totes la més noble: la »dels productes del enteniment. Les marques y segells »de fàbrica y els privilegis industrials no són, si bé's »mira, més que signes y formes d'aquesta meteixa »propietat que'ns ocupa. Una màquina, un aparell, un »procediment, són fruyts del enginy, aplicacions més »o menys directes de les lleys que descobreix la cien-

Digitized by Google

»cia: no hi hauría cap raó pera que no les possessim al »costat dels llibres y les obres d'art baix la protecció »del Estat.

»També entench que hauría de posarse baix la ga»rantía y la defensa del Estat tot aquet conjunt de »drets que ab la llibertat del pensament y la concien»cia faciliten el desenrotllo de la nostra personalitat y »la posen al abrich d'injustificats atachs: la llibertat »del treball, per exemple; la inviolabilitat de la vida, »del domicili y de la correspondencia, la seguretat de »no veures près més que per auto del jutge competent, »la de no ser jutjat sinó en públich y mitjantsant de»fensa; la de no tenir dos processos per un meteix de»licte; la de no sofrir penes que infamin y recobrar la »plena possessió de la vida civil després de purgat el »crím: el dret a l'ensenyansa; el dever del pare a pro»curarla als seus fills y abstenirse d'imposalshi tre»balls prematurs, etc. Els furs de la personalitat hu»mana han de ser sagrats pera tots els poders: convé »posarlos baix la ègida de la Confederació pera que »no deixin d'estarho baix la del poble y la provin»cia.»

Quelcom més afegeix en Pí y Margall exposant les seves idees sobre la ensenyansa, l'organisació dels tribunals, la del exèrcit, etc., mes ab lo indicat n'hi ha prou pera formar concepte sobre les aspiracions del federalisme sinalagmàtich, respecte a les atribucions del poder central.

* * *

Com se pot haver vist, la major part de les atribucions que en Pí y Margall concedeix teoricament a la

Digitized by Google

Confederació derivantla directament dels municipis, les hi concedeix la Base primera aprobada per l'Assamblea celebrada per l'*Unió Catalanista* a Manresa.

Hi ha, sí, algunes notables diferencies que examinaré; mes si algunes són realment de fons, provenint de diferencies doctrinals, conseqüencia dels distints principis en que's basen l'un y l'altra, la major part, potser, deuen atribuirse únicament a la concisió ab que està redactada la Base catalanista, que contrasta ab la multiplicitat de detalls que dóna en Pí y Margall, qui, per altra part, al ferne aplicacions pràctiques, aumenta tant les facultats del Poder federal, que ab prou feines deixa res pera'ls Estats provincials o regionals (1).

Lo meteix l'Assamblea de Manresa y el senyor Almirall, que'l senyor Pí y Margall, entenen que's té de confiar al poder central o federal, les relacions internacionals; el coneixement de totes les qüestions y conflictes que naixin entre poble y poble, o síen les que aquella anomena inter-regionals; la organisació militar, y per conseqüencia, en general, dels medis de defensa del país; la Hisenda general, sent d'advertir que'l senyor Pí en el seu llibre s'inclina també al sistema acceptat per l'Assamblea, de cobrir en principi el presupost de gastos ab la renda de Duanes, sufragant lo restant les provincies o regions en proporció a la seva riquesa: tot lo que's refereix al comers exterior, y, per tant, la fixació dels drets Aranzelaris, etc.; y finalment la construcció y conservació de carreteres, ferrocarrils, canals y ports que siguin d'interès general, y els serveys de correus y telègrafs que tinguin aquet meteix caràcter.

---

(1) Aquesta propensió, torno a dirho, no teòrica, sinó pràctica, la demostrá també en la *nonnata* Constitució federal espanyola del 1873.

Digitized by Google

Es veritat que'l senyor Pí li concedeix encara més atribucions, mes, com he dit, la major part d'elles no entranyen pas diferencies d'ordre científich. Aixís confía al poder federal la llegislació mercantil, la fluvial y la marítima de les que aquella no parla; l'encunyació y la lley de la moneda, que l'Assamblea de Manresa reserva a Catalunya, si bé sentant en la Base catorzena, que deurà subjectarse als tipos unitaris que convinguin les regions y els tractats internacionals d'unió monetaria, sent el curs de la moneda catalana, com el de la de les demés regions, obligatori a tot Espanya; la determinació del tipo pera'ls pesos y mides, de que tampoch se va cuidar l'Assamblea, per qual motiu deu enténdres que la va reservar pera la regió: però'l meteix Pí declara que, ab tot y correspondre a la Confederació totes les atribucions que enumera al tractar del cambi, entre les que s'hi compten les esmentades, no pot dirse que hagi d'exercir en absolut, més que les que's refereixen a la llegislació de Duanes y la marítima, la moneda y els pesos y les mides.

Es d'advertir y cal ferho, que en quant a la llegislació mercantil, si bé segons l'Assamblea correspòn a Catalunya (lo que malgrat el caràcter general de la llegislació de comers, és convenient per la especial situació de Catalunya, la regió més comercial d'Espanya), en virtut d'una de les disposicions tranzitories consignades en la Base disset d'aquella Assamblea, aquesta va acordar que continués aplicantse el fins ara vigent, si bé seríen ses reformes de competencia exclusiva de Catalunya. Tenint això en compte, aixís com que en Pí no considera essencial que'l dret mercantil correspongui a la Confederació; reparant que encara que l'Assamblea Catalanista reservi a la regió

Digitized by Google

l'encunyació de la moneda, com un dels atributs de la sobiranía, ha previngut lo que és d'interès general, en quant aquesta qüestió; y fixantnos per fi en el caràcter accessori de les demés diferencies esmentades, s'ha de concloure que no són pas molt greus ni radicals, les que en quant a tot això ofereixen el catalanisme y el federalisme.

Lo qual és perfectament llògich, tenint en compte que aquet derrer no fa altra cosa que proclamar una determinada organisació federal, qual defecte no està en ella meteixa, sinó en el principi en que's funda, y en la seva suposada aplicabilitat a tots els países. Però és evident que en els casos en que la forma federal és adecuada, y en que, per lo meteix, el regionalisme l'accepta, no té res d'estrany que coincideixin en les conclusions concretes el regionalisme y el federalisme, malgrat les seves fondíssimes diferencies doctrinals.

Insisteixo molt en aquestes consideracions, per entendre que's tracta d'un punt de vista fonamental, y per creure que és un erro gros el deduir d'aquelles semblanses que m'he esforsat en fer notar, una identitat entre les dues doctrines. L'anàlisis, encara que lleuger, dels dos programes, explica que s'hagin confós: però obliga a no insistir en la confusió. Se tracta de semblanses purament circunstancials, que per lo meteix no ho són de les doctrines en sí.

Repetím lo que diu l'eminent federalista Freeman. El llàs federal està en son lloch quan se tracta d'unir societats polítiques aptes pera unions federals y no pera altres: però és en absolut inadecuat quan les societats en qüestió se troben en tals graus de comunitat d'origen, de sentiment y d'interessos que fan més desitjables una unió més estreta o una separació compler-

Digitized by Google

ta. Aquesta afirmació, encara més aclarida pel principi regionalista, que regula aquella conclusió pel grau de nacionalisació dels agrupaments políticbs, ho explica prou bé, donant la clau de les coincidencies en punts concrets d'organisació del regionalisme y del federalisme sinalagmàtich.

Per lo qual, repeteixo que no deu donarse una importancia exagerada a les analogíes de les conclusions polítiques de tal o qual programa catalanista y del programa federalista espanyol.

Aixís ho demostra prou, la observació de lo fàcilment que's diversifiquen fins les meteixes idees polítiques del regionalisme y del federalisme, en quant s'aparten del punt llògich de coincidencia: el punt en que abdós són federals, aquell circunstancialment y filosòficament aquet.

La veritable distinció entre les aspiracions del catalanisme y del federalisme en quant a les atribucions del poder federal, consisteix en la escepcional importancia que aquell dóna a certes idees polítiques, que'l porta a confiar a la Federació la defensa dels que anomena «drets inherents a la personalitat humana» en els que hi ve a compendre tot o gairebé tot lo que constitueix el fons de la doctrina del seu programa més o menys encertadament anomenat democràtich.

Es veritat que en Pí y Margall, comprenent ben segur que'ls drets individuals, per importants y respectables que siguin, poca cosa tenen que veure, al menys d'una manera directa, ab la organisació federal del Estat, no consigna al estudiar com teoría'l federalisme, que hagi precisament de correspondre a la Confederació la defensa d'aquells drets, ni parla d'ells al estudiar la qüestió científicament, però en cambi des-

Digitized by Google

prés dóna aquella defensa com una de les atribucions que hauría de tenir el poder federal a Espanya.

Diu el senyor Pí que, com condició del ordre, correspòn a la Confederació, la defensa dels drets inherents a la personalitat humana, y per conseqüencia la de la llibertat del pensament, de la conciencia y del vot de tots els ciutadans. En cambi la Base segona de l'Assamblea de Manresa se limita a dir que en la part dogmàtica de la *Constitució regional catalana*, se mantindrà'l temperament expansiu de la nostra antiga llegislació, refermant pera posarles d'acort ab les noves necessitats, les sabies disposicions que conté respecte dels drets y llibertats dels catalans.

Al sentar aquestes ses respectives conclusions, representen exactament en Pí el criteri federalista sinalagmàtich, y l'Assamblea de Manresa, el regionalisme pur. Aquell, conseqüent ab els principis de que arrenca, considera anteriors y superiors a tot, els drets nomenats individuals: com que'ls dedueix de la raó, els considera eterns y indiscutibles: ni se li ocorre que en cap cas pugui dependir el seu exercici de condicions de temps y d'espay; pel meteix caràcter absolut que'ls hi atribueix, jamay podría consentir que dins d'un Estat federal, hi hagués respecte d'ells diferencies entre unes y altres provincies o regions: per això confía la seva defensa al poder que les comprèn a totes, al Poder federal. El regionalisme, en cambi, no s'hi presenta ab aquets prejudicis: prescindeix d'aquet suposat caràcter absolut d'aquells drets; y en conformitat també als seus principis fonamentals, sosté que en quant a n'ells, les lleys de cada país han de respectar en primer lloch la conciencia nacional, les idees generals que en ell existeixin, la seva propia manera de ser política, sense

Digitized by Google

qual respecte resulta sempre perturbadora tota reforma.

Al confiar a la Confederació la defensa dels drets polítichs, senta ja'l federalisme son criteri tancat. «Ahont ni són lliures el pensament y la conciencia ni poden realisar pel lliure vot dels ciutadans ses més categòriques afirmacions, o no hi ha d'haver progrés o s'ha de verificar per la violencia.» El regionalisme, en cambi, creu y sosté que si una nació pot viure, desenrotllarse y prosperar ab la unitat catòlica o la simple tolerancia de cultes, estant d'acort aquesta o aquella ab el sentiment general, que en cambi miraría ab repugnancia l'absoluta llibertat religiosa, no té pera què incloure aquesta en son programa, barrejant qüestions de tan diferenta mena.

La afirmació de l'Assamblea de Manresa, representa suficientment no sols el criteri del catalanisme en ella representat, sinó fins el criteri regionalista, en general. El regionalisme en quant sosté el millor sistema d'organisació d'un Estat, no pot ni ha d'entrar en consideracions sobre certs principis que podràn o no ser aplicats dintre del meteix Estat organisat ja, pels que estiguin encarregats de dirigirlo. Pot succeir, sí, que al lluitar el regionalisme pera inspirar la política d'una nació determinada, no's presenti aislat, no aparegui ab la senzillesa teòrica que tracto d'indicar, sinó que lluiti aliat, ja ab certes idees socials, ja ab certes aspiracions de caràcter religiós; però al tractar d'enlairar la qüestió y estudiar el regionalisme d'una manera científica, se comprèn prou que en principi és independent de les idees ab que'l confón en Pí y Margall.

Un Estat organisat en conformitat als principis regionalistes, podrà marxar millor o pitjor al compli-

Digitized by Google

ment del seu propi fí, segons les idees en que s'inspiri; mes en tot cas, la regla sentada per en Pí y Margall se refereix més a la direcció de la política, que a la organisació meteixa del Estat.

Mes lo que s'ha de tenir principalment en compte, al meu entendre, és que'l principi sentat per en Pí no és tan absolut com suposa. Jo crech que és cert, en general, que'ls governs deuen inspirarse en criteris de llibertat, sent en molts casos majors els inconvenients que les ventatges de les limitacions a la llibertat del pensament y de la conciencia: mes no puch pas sostenir que aquesta regla sigui tan absoluta que s'hagi de sobreposar a les exigencies de l'esperit nacional en que s'ha d'inspirar tota lley verament nacional.

La llibertat de conciencia, la de pensament, el dret de sufragi concedit a tots els ciutadans, no poden ser apreciats en abstracte y independentment per complert de l'esperit de cada país, y de les necessitats y aspiracions nacionals: per crèureho aixís, el regionalisme sosté que en tota Confederació d'Estats nacionals, cada un d'aquets pot reservarse y és natural que's reservi el tenir compte d'aquets drets: el federalisme sinalagmàtich, per creure lo contrari, ho confía al poder central.

Digitized by Google

V

El principi de separació de poders.—Diferencies entre'l regionalisme y el federalisme en quant a la forma de govern.—Lo que diuen les Bases de Manresa y lo que afirma en Pí.—La sobiranía del poble y la de la nació.—Opinió den Taine.

Mes, desde'l moment que s'admet la existencia d'un poder comú, central, general o federal, se presenta el problema de determinar com ha d'estar organisat.

També's troben aquí, al costat de grans analogíes, certes diferencies importants entre'l regionalisme més radical y el federalisme sinalagmàtich: lo que prové de lo meteix que vinch indicant sobre lo essencial y lo accidental en l'un y en l'altre. En quant el regionalisme accepta solucions federals, en determinades circunstancies coincideix ab certes solucions concretes del federalisme sinalagmàtich: però en quant aquet no apareix, malgrat el seu nom, com a purament federal, sinó com un sistema racionalista, imbuit de doctrines del sigle XVIII, en que lo federal no hi és més que lo superficial, s'allunya altra vegada del regionalisme.

Seguint prenent per exemple d'un criteri polítich regionalista, el concretat pel catalanisme anys enderrera, ens trobem ab que la Base primera de les aprobades per la tantes vegades esmentada Assamblea de Manresa, Base com se recordarà, especialment destinada al Poder federal, tracta de la organisació d'aquesta, sentant com primer principi que deurà organisarse «baix el concepte de la separació de les funcions llegislativa, executiva y judicial.»

Digitized by Google

«El poder llegislatiu central—afegeix—radicarà en »el Rey o Quefe d'Estat y en una Assamblea compos»ta de representants de les regions, elegits en la for»ma que cada una d'elles estimi convenient: el nombre »de representants serà proporcional al d'habitants y a »la tributació, tenintne tres la regió a la que menys »n'hi corresponguin.»

»El Poder executiu central s'organisarà per medi »de Secretaríes o Ministeris que podràn ser: de Rela»cions exteriors, de Guerra, de Marina, d'Hisenda y »del Interior.»

»Constituirà'l Poder suprem judicial un Alt tribunal »format per magistrats de les regions, un pera cada »una d'elles, elegits per les meteixes: curarà de re»soldre els conflictes inter-regionals y de les regions »ab el Poder central, y d'exigir la responsabilitat als »funcionaris del Poder executiu. Aquet Tribunal, no's »considerarà pas superior jeràrquich dels Tribunals »regionals que funcionaràn ab complerta independen»cia.»

El principi de la separació de poders és avuy acceptat per tots els publicistes y no té res d'estrany que en això coincideixin el regionalisme y el federalisme. Es d'advertir no obstant que en algunes de les formes del regionalisme, semblant separació és gairebé impossible: no és contraria, per exemple, al regionalisme, la unió de dos Estats per un llas purament personal: aquesta és, no obstant, una forma sempre imperfecta, y que no més temporalment pot satisfer les aspiracions del pobles y ser la base fonamental de la seva vida comú.

Com principi general, y admeses sobre tot les atribucions esmentades abans, com naturalment propies

Digitized by Google

del poder federal o central, la separació de poders s'imposa; y aixís de la meteixa manera que la senta la esmentada Assamblea de la *Unió Catalanista*, la dóna per necessaria en Pí y Margall, advertint que aquet la considera tan evident que, lluny d'esforsarse en demostrar la seva necessitat, arriba al punt de voler evitar la exageració del principi, dient que «no perque hagi de tenir cada un (dels tres poders) la facultat de moures lliurement dintre del cercle de les seves atribucions, haurà de viure respecte als demés en absoluta independencia.»

El principi de separació és admès donchs pel regionalisme y el federalisme: aquesta meteixa advertencia que fa en Pí, y que després explica més detalladament, no entranya cap oposició a la Base de Manresa. Aquesta senta simplement el principi general, y de cap manera suposa aquesta independencia absoluta de que en Pí y Margall té por. Els tres poders podràn funcionar separadament: podrà cada un d'ells influir més o menys en l'altre, dintre sempre del cercle de les seves atribucions: mes, el principi ha de ser sempre el de la independencia de cada un. Segons els casos y segons les idees polítiques dominants en cada país, podrà variar la extensió de les relacions entre ells: mes en general, el principi de la separació de poders és fonamental en tot bon règim polítich, y per tant també en el regionalisme.

L'Assamblea de Manresa no va determinar pas quínes atribucions devíen correspondre a cada un dels tres poders, limitantse no més, per lo que's refereix al Poder judicial, recordant probablement la organisació americana, a enumerarne algunes de les que especialment ha de tenir, per la seva peculiar importancia. En

Digitized by Google

general, el regionalisme no té realment perque senyalar taxativament lo que incumbeix tenir compte a cada un dels tres poders, puix si s'exceptúen y encara nó d'una manera absoluta, les funcions del poder judicial, per lo que als demés toca, no té idees essencialment diferentes de les que pugui tenir qualsevol altra escola política, cabent pel contrari dintre d'una organisació regionalista les lluites dels diferents criteris, respecte a n'aquestes com a tantes altres qüestions.

Mes per lo que's refereix a la organisació del poder llegislatiu federal, difereixen ja quelcom el regionalisme català de les Bases de Manresa y el federalisme. He indicat ja el d'aquell: passo a resumir el criteri den Pí y Margall.

Aquet no admet que'l poder llegislatiu pugui ser exercit per ningú més que pels representants del poble: no sols no accepta el dret del Poder executiu, de convocar, sospendre y disoldre les Cambres que representen al país, sinó que, enemich absolut y declarat de la monarquía, no pot consentir que la Corona, exercint un poder diferent del executiu exerceixi aquell dret ni comparteixi el poder llegislatiu ab les Cambres. De més a més s'oposa enèrgicament a que'l poder executiu tingui el dret de *veto*, que en tot cas admetría únicament a l'estil dels Estats-Units, hont el President de la República sols té deu díes pera tornar a les Cambres els projectes de lley que's presenten a la seva sanció, devent en cas de voler fer ús del seu dret, tornar el progecte ab les raons en que's funda, les quals són oídes y discutides per les Cambres, que'l voten una altra vegada, passant aquell a lley, malgrat el *veto* presidencial, si'l confirmen les dues terceres parts dels individuus de cada Assamblea.

Digitized by Google

»Els tres poders—diu en Pí, al aplicar els principis »federals a Espanya, en el Llibre III de la seva obra- »deuríen estar a la meteixa altura, y rebre per això »tots la seva autoritat de mans del poble: lo meteix »els representants de la nació que'l quefe de la justicia; »lo meteix el quefe de la justicia que'l del Estat.

»Convindría—afegeix—que'l poder llegislatiu resi- »dís en dues Cambres: un Congrés y un Senat: aquell, »expressió indistinta de tots els espanyols: aquet, di- »rectament elegit per les provincies; assamblea nacio- »nal l'un, federal, l'altre. Tots dos hauríen de tenir »igual iniciativa y participació igual en les lleys; però »no més el Senat el judici de les qüestions polítiques, »ja entre dues provincies, ja entre una provincia y un »municipi. Entre abdós cossos hi establiría encara al- »tres diferencies. En el Congrés voldría que's votés »per individuus: y en el Senat per provincies. El Se- »nat voldría que's renovés per parts; el Congrés to- »talment. Crech que les nacions han de tenir quelcom »que sigui com la tradició de la seva política.»

No considero de prou trascendencia les diferencies purament d'organisació entre el programa d'en Pí y el de Manresa, al cap y al fí, en això, potser més que en res, purament circunstancial. Entench que no té cap importancia que en l'un se parli de dues Cambres y en l'altra d'una sola assamblea, com tampoch les demés diferencies que s'hi poden observar, dimanades d'apreciacions purament personals d'en Pí per una banda y dels redactors de les Bases de Manresa per l'altra, després dels estudis respectivament fets de diferentes Constitucions federals.

No és pas en això que's revela'l pensament fonamental d'una ni altra doctrina. Aquet el demostra cada

Digitized by Google

una al aludir en aquells dos programes a la forma de Govern. Una simple frase de la Base de Manresa la fa expressió prou perfecte del pensament regionalista, pera que sense perjudici de la reserva de criteri que's pugui fer, sobre lo restant del seu contingut, se l'admeti com terme de comparansa ab el federalisme sinalagmàtich.

En efecte, en quant a la forma de govern el regionalisme no prejutja la qüestió: el federalisme sinalagmàtich en cambi, senta'l seu criteri absolut.

Ho diu clarament al afirmar que tots els poders han de rebre la seva autoritat de mans del poble, mentres que la Assamblea de Manresa parla del Rey o del quefe del Estat. Se dedueix evidentment aquella distinció de manera que no pot donar lloch a dubtes, no sols de tot el criteri del llibre d'en Pí y Margall, y dels estudis del catalanista Almirall (qui, no obstant, personalment, era republicà) sinó de tot el sistema d'idees, dels principis respectius del regionalisme y del federalisme.

No pot aquet, realment, admetre altra forma de govern que la republicana. Segons el federalisme, no solzament la sobiranía emana del poble, sinó que aquet ha d'exercirla constantment. Sols per la impossibilitat material d'exercir en cada moment les seves funcions, delega la seva representació en les persones que elegeix, mes, sense renunciar per això ni fins momentaniament el seu dret. L'ideal federal sería que'l poble constantment reunit exercís per majoría de vots les funcions executives, llegislatives y judicials: per ser això impossible, en l'estat actual de les societats polítiques, el federalisme, no volent negar en absolut les exigencies de la realitat, accepta una organisació

Digitized by Google

determinada baix la base de la representació dels ciutadans, mes sense perdre may de vista'l seu ideal.

Tot el poder polítich considerat en sa unitat resideix, segons el federalisme, en el poble: mes aquet no és pera ell un organisme viu, un tot social, sinó una suma de unitats polítiques representades pels ciutadans que frueixin de tots sos drets polítichs. La majoría d'aquets tenen el poder: y sols el que aquets exerceixin es llegítim. Tot lo que s'oposi a la seva voluntat és contrari al dret: si en un moment donat, la majoría dels ciutadans ha pres un acort, no ha de ser possible ni tant sols posar en dubte si és just o injust, legal o ilegal: cap altre poder pot ser oposat a la voluntat del poble, manifestada per la majoría dels ciutadans que'l componen.

En aquestes condicions està clar que'l federalisme sinalagmàtich, ni en hipòtesis tant sols, pot admetre la monarquía. La existencia d'aquesta suposa un poder que podría resistir les determinacions de la majoría de les voluntats individuals del poble, lo que està en oberta oposició ab tota la teoría del pacte. En virtut d'aquesta, ademés, els homes al convenir la vida social en poden pactar les condicions ab tota llibertat, mes no poden acceptar cap condició, que segons els teòrichs, sigui contraria a la seva propia naturalesa com succeiría, sempre segons ells, si establissin un poder que'ls fos superior com la monarquía. Aquesta, per altra banda, fins reduida a la seva més mínima expressió, limitada y tot fins al extrem, no pot menys de suposar un poder de per vida; això també contradiu obertament la teoría, segons la que totes les delegacions de poder que fa el poble, han de ser temporals, y a termes curts, y fins, al menys com ideal, essencialment revocables.

Digitized by Google

El regionalisme en cambi no té de cap manera un criteri tan estret ni tan fals. Com, segons ell, la sobiranía resideix en la nació, aquesta pot tenir la forma de govern que millor li convinga, sent llegítima sempre y quant ella l'accepti lliurement, y no destorbi son progressiu desenrotllo encara que s'oposi a les prescripcions d'una determinada teoría. La nació, per altra part, segons el regionalisme, no és la suma de voluntats individuals que's manifestan en un moment donat, ni molt menys, la majoría dels ciutadans que en cada moment en que són cridats a manifestar la seva voluntat la expressen més o menys clarament, y als quals ve a donar el federalisme la representació dels que la callen. La nació és un organisme viu, que no pot ser considerat com una creació del etzar, com únicament existent en el moment en que se l'estudia: la nació no existeix sols avuy, sinó que existía ahir y existirà demà: y com el seu patrimoni es una acumulació dels esforsos de les generacions passades, en qual usdefruyt ha de respectar la present les esperanses llegítimes de les generacions vinentes, tampoch és la voluntat nacional la lliure y absoluta determinació dels que componen la nació avuy, sinó que aquets no poden deixar de tenir en compte els recorts del passat y les aspiracions del pervenir.

Com diu admirablement en Taine (1) hi ha una necessitat primera a que no pot faltar la minoría ni la majoría de la nació, ni la assamblea nomenada per ella ni ella meteixa unànimement: això és, que'l règimen adoptat porti'l govern als més capassos pera ferho bé, sense ventatges pera la majoría ni pera la minoría, sinó

(1) Les origines de la France contemporaine—La Revolution—tomo I, pag. 187.

Digitized by Google

de la comunitat entera. Per això no hi ha'l dret de disposar arbitrariament de la cosa comú, ni de subordinarla a la aplicació d'una teoría o al interès d'una classe, encara que sigui la més nombrosa. «Perque la cosa comú no és d'ella, sinó de tota la comunitat passada, present y futura. Cada generació no és més que la gerent temporal, la dipositaria responsable d'un patrimoni preuat y gloriós que ha rebut de la precedent ab encàrrech de transmetrel a la que seguirà.» Cal considerar la comunitat en tota la seva extensió no solament en el present, sinó també en el pervenir, tant lluny com sigui possible mirarhi. L'interès públich apreciat aixís, és el que dèu servir de guía en la constitució dels pobles, y al que se té de subordinar tot lo demés. «Oligàrquica, monàrquica, o aristocràtica, la constitució no és més que una màquina, bona si consegueix aquell, dolenta en altre cas, y que per arrivarhi, dèu, com totes les màquines, variar segons el terrer, els materials y les circunstancies. La més sabia és illegítima, quan disolt l'Estat. La més grossera és llegítima, ahont el manté. No n'hi ha que sigui de dret anterior, universal y absolut. Segons el poble, la època y el grau de civilisació, segons la situació interior y exterior, totes les igualtats o desigualtats civils ó polítiques, poden a son torn ser o deixar de ser útils o perjudicials y merèixer per lo tant que'l llegislador les destrueixi o les conservi: y es tenint en compte aquesta regla superior y saludable, y no segons un contracte imaginari y impossible, que dèu instituir, limitar, distribuir, al centre y a les extremitats, per la herencia o per la elecció, per la nivellació o per el privilegi, els drets del ciutadà y els poders públichs.»

Ferho d'altra manera, prescindint d'aquestas sabias

Digitized by Google

observacions d'en Taine, y regoneixent un valor absolut als acorts de les sumes de voluntats individuals, condueix a una serie d'absurdos.

El regionalisme no pot incórrer en la candidesa de creure que la majoría de vots dels ciutadans ab dret a emètrel representi en absolut a la nació, sobre tot en el sentit de que ab tal representació sigui llegítim tot lo que decideixin y no pugui ser llegítim baix cap concepte, res més que lo que acordin.

Fins prescindint de lo que diu en Taine, és gairebé impossible que emetin el seu vot, *tots* els ciutadans que tenen dret de sufragi: suposant que *tots votin*, no s'ha d'oblidar que en cap nació tenen vot *tots* els ciutadans. Fins ara, en cap país el tenen ni sisquera *tots* els ciutadans que arriven a una etat determinada, sent forsa nombroses en tots els países les limitacions, no votant per exemple, els soldats, els condempnats a certes penes, gairebé may els pobres de solemnitat, etzètera; mes sobre tot, encara que jo no m'oposi en absolut a que un día les dones disfrutin dels drets polítichs, al igual dels homes, crech que tothòm convindrà ab mí, en que han de passar encara molts anys abans de que això succeexi a Europa; y que, fins quant aquet día arribés, no votarían tampoch els noys, y això que aquets, com les dones, com els homes majors d'etat sense dret al sufragi, formen part de la nació com els ciutadans ab vot y les seves voluntats han de contribuir en son día ab les d'aquets a constituir aquèsta suma de voluntats individuals que ve a ser, segons el federalisme, la voluntat nacional (1).

---

(1) A Espanya se pot calcular avuy, ab tot y haverhi establert el sufragi universal, que'l nombre d'electors inscrits no representa més que una quinta part del nombre total d'habitants.

Digitized by Google

No, la voluntat nacional no consisteix pas en aquesta suma les més de les vegades, enganyosa: si la nació, com sosté el regionalisme no és un agregat d'individuus, sinó una unitat superior y vivent, la seva voluntat no pot ser merament la d'aquells, sinó la d'aquesta entitat distinta y ab personalitat propia que constitueixen.

Y això no poden deixar de reconèixerho els meteixos que més demostren una concepció purament atomística de la societat, com sense esmentar altres autors ens ho fa el meteix Pí al escapàrseli que «les nacions han de tenir quelcom que sigui com la tradició de la seva política.» Es tant evident que la nació és un ser diferent dels sers que la componen, que ningú pot atrevirse a negarho: lo que hi ha és que al arrivar a la expressió de la voluntat d'aquet nou ser, molts no saben compendre que aquesta voluntat pugui expressarse més que per medi de les voluntats individuals sumades y d'aquí la confusió de la voluntat nacional ab la suma d'aquestes y els erros a que condueix semblant confusió.

No són segurament petites les dificultats que entranya la expressió d'aquesta voluntat nacional, mes no per això pot ni dèu negarse la seva existencia. Un senzill recompte de vots ens diu quína és la voluntat de la majoría d'un nombre determinat de persones que han tingut a bé manifestar la seva opinió sobre un punt donat; està clar que no és pas una operació igualment fácil l'esbrinament de la voluntat d'una

---

Fins suposant que s'exigís pera les votacions (que no s'exigeix) la majoría absoluta, resultaría exercida la famosa *soberanía del pueblo*, per un deu per cent de la població.

Per això és molt més democràtica y més adaptada a la realitat la doctrina de la sobiranía nacional que la de la del *pueblo*.

Digitized by Google

entitat tan complicada com és una nació, mes això no vol pas dir, que semblant voluntat no existeixi, y fins que no's manifesti, sempre que's plantejan qüestions de vital importancia pera ella. Lo que hi ha és que no pot qualsevol arrivar al coneixement d'aquesta voluntat: pera això se necessita un conjunt de condicions que lluny de ser patrimoni comú, sols són reunides per intelligencies superiors, condicions qual possessió és en la major part dels casos, indispensable als polítichs pera ser homes d'Estat de debó.

Com diu el meteix Taine, (1) parlant de les Constitucións Nacionals, aquestes no s'han de fer sino que s'han de *descobrir*. Es inútil tenir aquestes ò aquelles preferencies: cal trobar allò que la naturalesa y la historia han fet. Lo meteix passa en totes les grans manifestacions nacionals.

A *posteriori* per dirho aixís no és pas difícil conèixer la verdadera voluntat nacional. Aixís moltes nacions han sofert trascendentals cambis polítichs, quan nó efectuats, ratificats legalment, y no obstant lo que en un moment donat ha semblat la expressió de la voluntat de la majoría dels ciutadans no ha sigut realment voluntat de la nació.

Llògica és per lo tant, la diferencia de criteri respecte a n'aquet punt entre 'l regionalisme y el federalisme sinalagmàtich. Aquet, com he deixat indicat, no admet ni pot admetre com llegítima, altra forma de govern que la republicana: aquell considera llegí-

---

(1) Taine.—Obra citada: «L'Ancien Régime».—Pròlech.

«La forma social y política, afegeix, en la que un poble pot entrar y *quedars'hi* no depen del seu arbitri, sinó que va determinada pel seu caràcter y el seu passat. Cal que fins en els menors detalls s'ajusti als membres vius a que s'apliqui: sinó reventarà y caurà a trossos. (Pàg. 111).

Digitized by Google

tim en cada país tot sistema de govern fonamentat en la conciencia nacional, que encarni en la manera de ser de cada nació; que atengui al interès públich enlairadament apreciat, com diu l'eminent autor dels «*Origens de la Fransa contemporania*». En teoría, els meteixos que professen les idees regionalistes ab major fé, poden opinar de diferenta manera sobre quína és la forma de govern que en general degui considerarse més perfecta: quí podrà creure, en principi, preferible la monarquía, qui creurà que la república reuneix millors condicions pera el desenrotllo de la vida política dels pobles; mes tot regionalista verament tal, convindrà en que no és la qüestió de les formes de govern una qüestió purament abstracta, que ab subjecció a principis immutables s'hagi de resoldre d'igual manera en totes les èpoques y en tots els países, sinó que abans de tot y sobre tot han de tenirse en compte les exigencies de la conciencia nacional.

En aquelles nacions en que la monarquía tradicional y verament nacional ha vingut presidint els seus destins durant sigles y sigles; en que encara en aquets temps en que tot se combat y tot se discuteix, permaneix ferma y estable per la voluntat meteixa dels ciutadans que la consideren lliurement fora de discusió, o que en sa casi totalitat la respecten y la estimen; en que arrelada en la conciencia nacional, compenetrada ab ella, formant part en realitat de la nació meteixa, de la que ha nascut y ab la que viu, és una garantía d'estabilitat y may una rèmora pera cap reforma ni progrés, ¿quí pot dubtar de que és la monarquía tan llegítima, com pugui serho qualsevol república? Diré més, en aquestes condicions, no sols és la monarquía tan llegítima com qualsevol república, si-

Digitized by Google

nó que allí és llegítima ella y una república que no reunís semblants condicions, no ho sería, mal que'ls hi pesi als partidaris del pacte sinalagmàtich.

Afirmar, com aquets afirmen, que la República és sempre la forma de govern llegítima, y que és illegítima sempre la monarquía, no és més que una tossudería de doctrinarista: la llegitimitat d'una y altra forma de govern depèn de les condicions polítiques dels pobles y de la seva meteixa voluntat, y no dels principis sentats d'una manera absoluta y com indiscutibles, per una teoría determinada. Diguin lo que vulguin els federalistes sinalagmàtichs, tan absurde és negar la llegitimitat de la monarquía inglesa en nom del principi del pacte, com ho sería negar la de la república dels Estats Units, en nom de la teoría del dret diví o de qualsevol altra semblant.

Per això el regionalisme no és monàrquich ni republicà, ni consideren els regionalistes que sigui una qüestió respecte a la qual hagin de tenir un criteri tancat, la de les formes de govern. Apreciat el problema purament desde'l punt de vista científich, en cada país deurà ser resolt en conformitat a les idees exposades, tenint en compte primera y principalment l'esperit polítich del meteix. En la pràctica, en aquelles nacions en que semblant esperit no s'hi manifesta clarament, apareguent de comprensió difícil, el regionalisme dèu aparèixer aixís meteix quelcom superior, un problema apart del de la lluita sobre les formes de govern, podent com pot ser realisat baix qualsevol d'elles.

A Espanya, per exemple, per múltiples circunstancies de qual estudi me crech en aquet moment dispensat, no pot dirse, al menys per lo que toca a la immen-

Digitized by Google

sa majoría de les regions, que hi predomini en absolut l'esperit monàrquich: tampoch pot dirse, no obstant, que sigui republicà l'esperit nacional en cap de les seves regions. Ens trobem en aquet moment en un período de transició: raó més poderosa pera que el regionalisme se mantingui allunyat d'una qüestió tan accidental pera ell, y pugui admetre la defensa de monàrquichs y republicans. Fins professant la integritat dels principis regionalistes, admetent les idees fonamentals del regionalisme y les principals conseqüencies que dels meteixos se dedueixen, en l'actual estat d'Espanya, y fins diré de la major part de les nacions d'Europa, ahont se lluiti pel regionalisme, és possible que hi hagi qui cregui preferible la monarquía y qui opini que oferiría millors garantíes pera la llibertat de les regions y pera'l progrés dels pobles la forma republicana.

Per aquet motiu, l'Almirall, antich republicà, no té cap inconvenient en estudiar les solucions monàrquiques y les republicanes a la qüestió regionalista; y l'Assamblea de Manresa, en quals discusions varen pèndrehi part delegats que sobre la qüestió de formes de govern tindríen segurament idees diferentes, va arrencar del concepte, com ja s'haurà vist, de que pogués establirse una y altra, criteri que és el de totes les agrupacions regionalistes de Catalunya. Si ens trobessim en els temps de l'antiga dinastía nacional catalana que, nascuda en la nació meteixa, compenetrada ab el poble, respectada y admirada per tot ell, formava part del meteix, o, més ben dit, era la nació meteixa en la sèva representació més alta, el catalanisme no hauría pas pogut deixar de ser monàrquich, en virtut dels meteixos principis regionalistes: avuy día, (deixant

Digitized by Google

apart les preferencies personals dels seus partidaris), no té pas més raó pera ser monàrquich que pera ser republicà.

Y lo que dich del catalanisme, bé pot aplicarse a les aspiracions autonòmiques de totes les altres regions d'Espanya: y per cert que no és pas en això, en lo que menys demostra la seva superioritat el regionalisme sobre'l federalisme del pacte sinalagmàtich.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPITOL IV

EL REGIONALISME, EL FEDERALISME Y LES LLENGUES NACIONALS

I

Dret dels pobles al us de la llengua propia. — Tots els que se senten oprimits lluiten per la conservació dels seus idiomes. — Olvit d'aquesta qüestió per les falses democracies. — El dret a la llengua propia és un dret natural de gran importancia pera tots, y especialment pera les classes més humils.

El regionalisme apareix ab caràcters ben propis, y no per cert d'escassa importancia, al concedir la que realment mereix, a la llengua que parla cada poble.

Durant moltíssim temps, durant tot aquet llarguíssim període de lluites polítiques que han fet tan estèrilment agitada la vida pública de tots els pobles d'Europa, s'ha aparentat tenir per un fet insignificant, la diversitat en la manera de parlar dels diferents pobles. Que no ho era, ho demostrava, no obstant, el punt de tots els conqueridors d'imposar son propi idioma als pobles vensuts, com el millor medi d'assimilació dels meteixos: però les teoríes polítiques que ab tanta profusió s'han propagat durant tants anys d'agitacions y de disputes, may s'han ocupat del dret

Digitized by Google

sacratíssim de les nacions a parlar sa propia llengua, sent precís que aparegués el regionalisme ab caràcters científichs, pera que també científicament fos estudiat aquet dret, per qual reconeixement han clamat en tot temps els pobles oprimits.

Es essencial y innegable'l dret dels pobles a la llengua propia. ¿Hi ha res més respectable que la facultat de cada hú d'expressarse en el seu propi idioma? ¿Se concibeix major esclavatge que'l d'imposar a un poble, una mena d'expressió diferenta de la seva?

La llengua constitueix un dels més importants caràcters de la vida nacional: quelcom com el territori, com la religió, com les costums, com les lleys. Si és injust negar a un poble la aplicació de les seves lleys, contradirli les seves costums, proibirli la seva religió, desposseirlo del seu territori, ¿còm no ho ha de ser impedirli l'ús de la seva llengua?

Perque és aquesta un dels caràcters més distintius d'una nacionalitat, tenen punt tots els pobles opressors en imposar la seva, a n'els que han conquerit o que per alguna raó han arribat a dominar: perque és el signe més extern, y per lo tant més visible de la seva vida peculiar, restauren la seva llengua y clamen pera que se'ls hi respecti tots els pobles que viuen oprimits y aspiren a la seva llibertat. Russia y Alemanya intenten la russificació y la germanisació de la Polonia, empleant entre altres medis, la proscripció del idioma polach en tot lo que'ls hi és possible; el meteix Imperi alemany extén el seu domini moral a l'Alsacia-Lorena, combatent l'us de la llengua francesa: Fransa ha realisat la seva unitat a despeses de les llengues d'oc, bretona, èuskara y provensal: Castella ha conseguit la hegemonía política d'Espanya

Digitized by Google

imposant el seu idioma a totes les altres regions que'n parlen un de diferent del seu...

Viu, en cambi, intens y vigorós, el sentiment de la nacionalitat polaca, perque segueix vivint l'idioma dels Ladislaus, penyora, encara avuy, de la unitat de Polonia, malgrat la seva desmembració. Els noruechs varen conreuar y perfeccionar el seu idioma al despertarse en ells el desitg d'una vida nacional, independent y lliure. A Fransa renaix la llengua d'Oc presagiant cambis trascendentals en la política francesa. Els flamenchs varen enaltir el seu idioma y varen afirmar y mantenen aquesta nacionalitat belga prespera y felissa en son dualisme. Lluiten per la seva autonomía política al meteix temps que per sos idiomes, aquets diferents pobles que encara viuen estrets y cohibits, en l'Imperi federal d'Austria-Hungría. S'ha iniciat la renaixensa de la llengua catalana y ha anat seguida al poch temps, per l'aparició del catalanisme polítich: se restaura y conreua la llengua gallega, y el regionalisme prèn proporcions a Galicia. La guerra feta al idioma èuskar, és una de les principals causes, fonamentalment tant potser com la meteixa abolició dels *fueros,* de la desaparició lenta del esperit basch qual renaixement se busca, sobre tot, per medi del de la llengua bascongada; y la major extensió del castellà ha fet en gran part que Valencia no prengui per ara, en el moviment regionalista, la participació que li correspòn per la seva historia y per la seva allí desgraciadament massa olvidada llengua.

Mes, no és sols que la llengua sigui un dels signes més importants de la nacionalitat, y que per lo tant deguin conservarla les nacions lliures y procurar restaurarla, vigorisarla y enaltirla les que aspiren a la

Digitized by Google

seva llibertat. Aquet argument a favor de la llengua propia de cada poble té tant sols tota la seva forsa pera el que ja té criteri format sobre la qüestió, y, regionalista convensut, creu en la necessitat de que tota nacionalitat visqui lliure, respectàntseli per tant, tots els elements de la seva vida nacional.

Mes, és que'l dret a la llengua, no'l té solzament la colectivitat, (nació, regió o comarca), sinó que'l té també l'individuu. L'home neix, y ja que no la naturalesa directament, la seva mare li ensenya el medi de comunicarse ab els seus semblants, d'expressar els afectes més vehements de l'ànima seva, de manifestar tot lo que en el seu interior creu, sent, pensa. Y això ¿còm li té d'ensenyar sinó per medi de la propia llengua que ella parla? Es un dret innegable, un veritable dret natural, molt més natural que la immensa majoría dels anomenats d'aquesta manera, el dret que té l'home de comunicarse ab els seus semblants; mes, per lo meteix que aquet dret no pot ser exercit, per punt general, per l'home, més que per medi del llenguatge que li ha ensenyat la seva mare, és innegable, y veritablement natural, el dret de tot home a la seva llengua materna; al que és, per aquet sol fet, el seu propi idioma.

Una educació més o menys perfeccionada, podrà fer que un home pugui expressarse en més d'un idioma, en dos, en tres, en sis, en dèu si's vol; però aquesta possibilitat no pot anular el dret al idioma natural, al ensenyat a cada infant per la seva mare. No s'ha de negar, ni molt menys, la utilitat, casi la necessitat del coneixement de més d'una llengua, sobre tot pera'l que ocupa certa posició social; mes cal atendre, abans de tot y primer que tot, al dret dels

Digitized by Google

que no posseeixen més que un idioma, no sols perque són y seràn sempre els més, sinó perque no tenen cap obligació natural que pugui contradir aquet dret.

¿Quí gosarà sostenir que a cap nació, per ilustrada que sigui, la majoría dels ciutadans pugui expressar, indistintament, el seu pensament en dos o més idiomes? Mes, encara que fos aixís, n'hi hauría prou ab que en una regió determinada, o en certes classes socials més humils o més enderrerides, no fos general el coneixement més que d'un idioma, pera que l'Estat degués tenir en compte aquet fet y s'abstingués de privar a cap ciutadà del exercici dels seus altres drets, tan sols pel delicte de no conèixer cap més idioma que'l que li hagués ensenyat la seva mare.

En els países qual idioma propi, nacional o regional, o simple dialecte més o menys generalisat, és oprimit per la tiranía d'una llengua oficial, succeeix sovint que les persones que ocupen els primers llochs socials, y han rebut certa educació, si no tenen un fondo sentit de sos més alts devers, o un sòlit patriotisme que'ls aclareixi les idees, se preocupen molt poch per la qüestió de la llengua, y fins combaten la reivindicació de la seva propia, per la senzilla raó de que saben y poden parlar ab relativa facilitat, encara que no ab perfecció, la que té caràcter oficial. El que coneix aquesta en dits países, no troba tant viva la necessitat de que se li respecti per l'Estat la seva propia; però ¿y el que no la coneix? ¿Y el que la coneix imperfectament? ¿No mereixen aquestos, tal volta, que se'ls respecti'l seu dret a comunicarse ab els seus semblants, a viure en societat, en una paraula?

Els partits que s'han anomenat democràtichs han incorregut no solament a Espanya, sinó per tot arreu,

Digitized by Google

en un erro gravíssim al no compendre la importancia que dèu concedir l'Estat als idiomes no oficials, que són, no obstant, eminentment populars. Totes les persones que tenen una carrera literaria, la immensa majoría dels hisendats, gairebé tots els industrials y comerciants, saben a Espanya, més o menys bé, la llengua oficial castellana: mes, ¿succeeix lo meteix, a les grans masses del proletariat agrícol o urbà, de Catalunya, de Galicia, de les Balears, de Valencia, de les Provincies Baskes y de Navarra? Y ¿se troben els obrers d'aquestes regions, per aquet sol fet, en igualtat de condicions respecte dels que ocupen en cada una, millor posició social? Els que tant pretenen treballar pera'l poble, hauríen pogut interessarse una mica per aquet, preocupantse quelcom d'una materia pera ell de gran trascendencia: els que tant han parlat de drets naturals, hauríen pogut fixarse en el dret natural al idioma propi, dret tan innegable al menys, com algún calificat d'illegislable y absolut, y sobre tot d'un exercici molt més freqüent que casi tots els consignats ab aquest caràcter en les Constitucions dels Estats, y en els programes dels partits.

A Espanya, s'ha dit alguna vegada que tots els espanyols «tenen la obligació de saber l'idioma oficial». Semblant obligació, no està escrita, per sort, en la Constitució del Estat, ni en cap lley: en l'esperit de moltes d'elles hi és indubtablement, mes no en la lletra: y realment no hi pot ser, y encara que hi fos, no per ser legal, deixaría de ser una obligació injustament imposada. L'Estat no té'l dret d'imposar a la nació, ni per conseqüencia, als ciutadans que la composen, el coneixement ni l'us d'un idioma que no sigui el seu: si tal cosa fa, s'extralimita; oblida'l veritable

Digitized by Google

caràcter de les seves funcions, y el principi fonamental que ha de presidir la seva constitució; no té prou en compte, que no és pas pera ell que'ls ciutadans existeixen, sinó que és ell el que ha d'existir pera els ciutadans.

Digitized by Google

II

El regionalisme concreta son criteri sobre la qüestió de les llengues.—El té ben decidit.—Casos que's poden presentar y solucions que'l regionalisme ofereix.

El federalisme sinalagmàtich no concedeix pas tota la importancia deguda al fet patent y importantíssim de la diversitat d'idiomes: malgrat y voler ser una teoría tan democrática, y d'haver arribat a inspirar, a Espanya, una agrupació política de caràcter tan eminentment popular, no sembla que l'hagi impressionat la idea de la existencia d'idiomes no oficials, y això que la cultura per una banda y les tiraníes governamentals per altra, els han anat relegant, més o menys segons les regions, a les masses populars, més interessades per això, en son reconeixement per l'Estat. Els principals propagandistes del federalisme coneixíen prou el castellá pera no preocuparse personalment per la existencia d'altres idiomes: per altra banda, certa obsessió teòrica evitava y evita encara que'ls federalistes considerin la importancia que té pera cada poble son propi idioma.

El regionalisme en cambi, per lo meteix que's fixa tant en la constitució natural de les nacions, en sa manera de ser real y positiva, en sos carácters y elements de vida, no podía deixar de dedicar la seva atenció a la llengua, que és un dels més importants d'aquets elements. Y ¿còm no hauría de ferho, quan per ella han tingut lloch en tots els países, tantes y tan expressives manifestacions regionalistes?

Digitized by Google

El criteri del regionalisme sobre la llengua és molt clar; tan clar o més que'l que pugui tenir sobre cap qüestió'l federalisme sinalagmàtich. Aquet, segons sembla, no té opinió formada sobre aquet punt: les llibèrrimes raons individuals deuen tenir el dret de decidir, en cada cas, sobre la vida o la mort dels idiomes y dialectes nacionals. Mes, no succeix pas lo meteix ab el regionalisme.

No totes les nacions tenen una llengua propia. Se dóna'l cas de nacions diferentes que parlen una meteixa llengua, en lo que's funda la oposició a la doctrina de la definició de les nacionalitats per l'idioma. No obstant, lo més comú és que cada nació tingui'l seu idioma, en qual cas el criteri regionalista s'imposa, sense necessitat de cap explicació: suposat que tota nació pel sol fet de serho, té'l dret de constituirse en Estat, és evident que l'Estat nacional, constituit per la meteixa, ha de tenir per idioma oficial, l'idioma de la nació.

Mes dins d'una nació constituída en Estat, en comformitat als principis regionalistes, se poden donar diferents casos. Pot succeir, encara que no passi molt sovint, y sigui sempre tranzitori, que dins d'una nació o d'una societat política en víes de nacionalisació, visquin barrejats habitants de diferent idioma, això és, sense que'ls que parlen llengues diferentes ocupin territoris distints, com al Canadà y al Transwaal (1), o que fins ocupant territoris distints, la extensió territorial del Estat sigui tan reduida, que la barreja o confusió tingui lloch casi necessariament: en aquestos

(1) Al Canadà s'hi parla inglès y francès: al Transwaal, inglès y holandès.

Digitized by Google

casos el regionalisme ha de professar com criteri, el de la co-oficialitat dels dos idiomes, que és l'adoptat al Reyalme de Bèlgica, que's troba en el derrer cas.

Pot succeir també que en una nació, la immensa majoría dels ciutadans, ocupant també la major part del territori nacional, parlin un sol y únich idioma; però que en una part de la nació, y sense deixar de formar part de la meteixa, existeixi un poble que parli un idioma distint: en aquet cas, segons les circunstancies podrà ser convenient que l'idioma oficial en dita part del territori sigui aquet, o que en la meteixa s'hi estableixi la co-oficialitat d'idiomes, ab el dret de les corporacions municipals y provincials d'usar com oficial, el seu propi.

Finalment, y no sols és possible'l cas, sinó que sovinteja, pot succeir que dins d'una nació en que's parli un sol idioma, existeixin diferents dialectes o's coneguin idiomes purament vulgars, o no conreuats, o tan poch conreuats que ab prous feines puguin merèixer el dictat de llengues literaries. En aquet cas, el fet de parlarshi de distinta manera que la gran massa de la nació, per aquestes circunstancies, no dóna dret a una tiranía dels més: sens haverhi motiu pera donar a un dialecte o llengua vulgar, que potser ni tan sols s'escriu, el caràcter oficial, n'hi ha y molt gran pera exigir que'ls empleats y agents del Govern, que han d'exercir les seves funcions en la part referida del territori nacional, coneguin dits dialecte o llengua, pera evitar tota mena de dificultats als ciutadans, que tenen el dret de ser tant ben servits per l'Estat, com tots els demés de la nació.

Aixís en la administració de la justicia, com en la percepció dels impostos, com en els simples serveys

Digitized by Google

d'ordre públich, com en la ensenyansa, en una paraula, en tots els serveys del Estat, resulta irritant y contraproduent que'ls cridats a prestarlos en nom d'aquet, desconeguin la manera de parlar dels ciutadans entre'ls que han d'exercir les seves funcions: lo menys que's pot exigir és que'l coneguin, en la seguretat de que aquet coneixement no pot menys de ser beneficiós pera l'Estat, pera'ls ciutadans, y fins pera la consideració personal dels meteixos empleats.

Digitized by Google

III

La utopia del idioma universal.—El fet de la expansió de certs idiomes y la mort d'altres no dèu portarnos a exagerarne la significació.—Les lleys de la transformació dels idiomes s'oposen a la universalisació de cap d'ells.—Lo que succeí ab el llatí en el mitj-día d'Europa y passa ab el castellà a Amèrica.

Mes, ¿per què,—se dirà tal volta—sosté'l regionalisme aquestes teoríes de respecte a les llengues y dialectes existents? ¿No sería millor que l'Estat procurés per tots els medis, la unificació o al menys la simplificació dels idiomes? ¿No és millor que en cada Estat s'imposi un sol idioma, y que'ls pobles sacrifiquin ses llengues y dialectes, a una parla comú, fent un gran servey a la causa de la civilisació?

No pot pas negarse l'atractiu que ofereix la utopía del idioma universal. La idea de que tots els homes poguem parlar de la meteixa manera; de que tant li fassi pera l'efecte d'enténdrens, haver nascut al Sud de la Península ibérica que a la Russia septentrional, en les estepes del centre del Assia que als deserts africans o als Andes d'Amèrica; de que un llibre escrit per qualsevol ciutadà, y en qualsevol recó del planeta, pugui ser llegit, sense necessitat de traduccions, per tots els demés habitants del globo, és verament una idea seductora. Atrau la consideració de les ventatjes que la seva realisació oferiría; entristeix l'haver de pensar que en comptes d'un sol y únich idioma, se parlen avuy al món centenars de llengues y dialectes; mes, el que reflexiona un xich y vol viure al món y

Digitized by Google

no oblidar la realitat per un somni, ha de convenir en que això és al cap y a la fí, el fet, y que l'idioma universal, no és ni pot ser més que una utopía, com tantes altres que han pertorbat y pertorben encara a certes ànimes generoses y entusiastes.

Donya Emilia Pardo Bazán deya alguns anys enrera parlant d'una proposició sobre'l *volapuck* y demés provatures d'idiomes universals, presentada en un Congrés de llengues *romanes* en l'any 1895: (1)—«Convinguem en que jamay se veurà realisat aquet somni, en primer lloch perque la immensa majoría dels homes no sab ni'l seu propi idioma y està mancada de capacitat pera apendren un altre, gairebé d'*adorno*: en segon lloch perque les diferencies fonétiques, les menes de pronunciació són suficients pera fer ininteligible un meteix idioma, en dos países diferents. No més les persones que ja posseeixen un cert grau de cultura poden donarse'l luxo de tenir dues llengues...»

Lo que ara meteix succeeix ab la llengua llatina confirma plenament aquesta segona judiciosa observació de la escriptora castellana. El clero catòlich de tot el món coneix el llatí, que en cert sentit ve a ser una llengua universal: no obstant, s'enganyaría qui cregués que ho és pera un us diferent del especial al que la Iglesia'l té destinat. Fòra d'ell, ja no serveix com a medi de comunicació entre tots els homes, ni sisquera entre'ls eclesiàstichs dels diferents países: y això perque hi entra de per mitj l'element fonètich, contra'l qual no hi val ni la ilustració ni la bona voluntat. El llatí dels francesos, no és el meteix dels castellans, ni

(1) Article publicat en el *Diario de Barcelona*, en 25 de Setembre de 1895.

Digitized by Google

dels catalans ni dels inglesos, més que escrit: en quant se parla, ja no s'assembla. El francès, el castellà, el català, l'inglès, pronuncíen el llatí com els seus idiomes respectius: les paraules prou són les meteixes, però a la orella hi arriven com a sons diferents.

Sense entrar en disquisicions sobre la importancia de les lleys fonètiques és indubtable que les obliden els que creuen en l'idioma universal ni sisquera en la generalisació extraordinaria dels idiomes més forts. Les menes de pronunciació tenen tanta influencia, que són els agents més segurs de diferenciació dels idiomes, sense que al vèureles perpetuarse al través dels sigles, se comprengui què's pot fer pera evitar la seva influencia. Prou succeeix devegades que un idioma literaria o políticament superior, en un moment donat s'imposi com a medi aparentment exclusiu de comunicació de diferents pobles; mes la pronunciació especial de cada un d'ells no cedeix may sos drets y si en el período d'us de la llengua superior apareix pronunciada de diferenta manera en cada un d'ells, arrivada l'hora de la transformació y del naixement de nous idiomes, si aquella segueix influinthi ab les paraules y potser ab la construcció de les frases, l'idioma primitiu torna inexorablement a ferhi imperar la seva fonètica.

Per això, per més que s'hagi dit (1) que arrivarà el día en que, anant un viatger de pol a pol, trobarà per tot arreu la meteixa llengua, a mi'm sembla impossible que arrivi aquet día, com tinch per impossible que arrivi aquell en que tot l'univers constitueixi una sola nació, ab les meteixes lleys, ab les meteixes costums, ab el meteix esperit; però, sigui com sigui, el que no's

(1) Huc. — El Còdich italià y el Còdich Napoleó.

Digitized by Google

resigni a admetre'n la impossibilitat y vulgui mantenir la esperansa d'un pervenir ideal, que la mantingui en bona hora, mes no obligui a sacrificar entre tant la realitat a les exigencies d'una utopía.

Mes, utopía o no la unitat absoluta de llengua, se'm dirà que la civilisació tendeix a disminuir les varietats en les menes d'expressió dels homes; que sinó a una llengua universal, la marxa de la civilisació condueix a la existencia d'un nombre reduit d'idiomes; que cada sigle moren, per manca d'us, diferents idiomes, y cada día se restringeix més l'us de molts altres, mentres que s'extén poderosament el d'unes quantes llengues privilegiades que van a monopolisar la expressió del pensament del món enter.

En això, hi ha alguna exageració, y té, no obstant, algún fonament. Cal raonar serenament pera no donar a certs fets una significació que no tenen.

¿Quin dubte té que cada día s'extén més l'us de certs idiomes a despeses de molts altres? ¿Quí pot negar que aquesta immensa varietat d'idiomes y dialectes tendeix a disminuir, y que molts d'ells, han passat o estàn a punt de passar a la categoría de llengues mortes? ¿Quí gosarà posar en dubte que avuy día hi ha algún idioma que per ser parlat per a prop de dos cents milions d'habitants, fa preveure ab son immens prestigi y imconmensurables beneficis, la fí de molts idiomes y dialectes parlats per un curt nombre d'habitants? Mes, no per ser tot això cert, devem exagerar la importancia del fet, ni treuren conseqüencies, sense esbrinarne les causes.

La Europa's troba avuy en moments d'expansió: totes les grans nacions volen extendre la seva influencia al exterior, y l'afany d'adquirir major extensió de

Digitized by Google

territoris per la necessitat d'atendre al excés de població y de producció, les ha llensat a colonisar totes les terres que han trobat en condicions pera'l cas, en lo restant del món. Aquet moviment no és pas d'avuy, sinó que en major o menor escala ve operantse fa quatre sigles; totes les actuals nacions d'Amèrica deuen la seva existencia a n'aquesta expansió d'Europa, qual activitat se desenrotlla avuy principalment a l'Africa, a l'Assia y a la Occeanía.

Mes aquesta meteixa expansió, per lley sociològica gairebé ineludible, ha donat lloch a la lluita entre les rasses superiors, les rasses cultes, civilisadores y conqueridores d'Europa, y les rasses inferiors, les enderrerides, selvatges, dominades, que vivíen en les regions que aquelles han anat successivament ocupant. Aquesta lluita ha donat naturalment lloch a la desaparició d'aquestes: o han sigut destruides bàrbarament pels seus conqueridors, que trobaven en la seva existencia un seriós obstacle a la seva dominació, o s'han anat aniquilant poch a poch, per l'efecte mortífer del contacte de dues societats de tant distint grau de cultura. En alguns casos, no obstant, (y és llàstima que no hagin sovintejat més, encara que és d'observar que no son tan escassos com alguns creuen), les dues rasses, menys desnivellades, han pogut arribar a confondres, creant nous pobles que participen de qualitats y defectes d'una y altra.

La colonisació, donchs, porta inevitablement la mort de molts idiomes, mes és perque ocasiona la desaparició de moltes rasses selvatges, ja per ser poch aptes pera la obra de la civilisació, ja per haverse trobat en lluita ab rasses opressores y dominadores. Sigui com sigui, no s'ha de donar pas una significació exagerada a n'aquet fet.

Digitized by Google

La gran vitalitat de certes rasses y nacionalitats, combinada o no ab la obra de la colonisació, dóna lloch per altra banda a la gran extensió de l'us d'una llengua; mes tampoch té això tanta importancia com molts creuen, ni ha de contribuir fins al punt que molts suposen a la realisació de la utopía d'un idioma universal. Espanya va tenir, y és precís reconèixer que fou la Espanya castellana, puix a les demés nacionalitats espanyoles ab prou feines se les va deixar pendre part en aquella obra, la Espanya castellana va tenir, dich, la seva època d'expansió y va castellanisar mitja Amèrica, y avuy encara, gracies a n'aquella època de son poderiu, parlen el seu idioma de quaranta a cinquanta milions d'habitants del globo. Se troba en período d'expansió la rassa anglo-saxona, y en virtut del poder cada día més immens de les seves dues grans nacionalitats, del Imperi Britànich ab la seva forsa colonisadora, de la República Nort-Americana ab la seva forsa d'atracció, avuy se parla la llengua inglesa per aprop de dos cents milions de persones. Potser, d'aquí a poch, l'esperit expansiu de les rasses germànica y eslava, arrivades a tant alt grau d'influencia y de poder, fassi que'ls idiomes alemany y rus siguin parlats per masses consemblants (1); mes, ¿no sería temerari deduir de tot això, la desaparició de tots els idiomes cults, pera l'entronisament d'un sol?

Precisament, els que admeten la possibilitat de la existencia d'una llengua universal, han de convenir

(1) L'alemany ja es més parlat avuy que'l castellà, essent ben bé de 70 a 75 milions el nombre dels que'l parlen: en quant al rus, aquet nombre es més difícil de calcular, puig són molts els súbdits del Czar que'l desconeixen.

Digitized by Google

en que aquella acumulació de grans masses que parlen un sol idioma, per lo meteix que s'han de contrarrestar, han de fer més impossible la realisació d'aquell somni; més, fins això apart, ¿a despeses de qui s'extén l'us d'aquells idiomes? En general, no s'ha de negar, s'extén a costa dels idiomes, millor dir, a costa dels pobles inferiors conquistats o dominats: aixís s'ha extès el castellà a Amèrica y a les Filipines, l'inglès a la meteixa Amèrica, a la India, a la Australia, sempre proporcionalment a la vitalitat y forsa d'expansió dels meteixos pobles que les parlen. Sols accidentalment s'extén a costa d'altres idiomes igualment cultes; donchs si bé's verifica aixís en els Estats-Units, ahont la colossal emigració de gent de tots els países del món, aumenta cada any el contingent dels habitants que parlen inglés, fins allí, hi ha grans masses que conserven el seu idioma, especialment alemanyes y franceses. Y encara que no fos aixís, cal tenir en compte que allí no's tracta d'un idioma que invadeix territoris nous, sinó de persones que perden el seu idioma per la atracció de la nova vida en un altre país y entre gent que'n parla d'altre.

Per altra banda, el món dóna moltes voltes: les grans nacions perden la seva superioritat pera ocupar altres son lloch preeminent, sempre en virtut d'una lley natural que fa decaure a les societats que no saben acomodarse a aspiracions y necessitats noves. Tot, ademés, en el món, se transforma, y per consegüent se transformen també els idiomes; y quan per mil causes que poden ocòrrer, entre les quals no és pas la més insignificant la decadencia dels grans Estats, perden aquells la seva unitat, és lo llògich que la evolució d'un idioma dongui lloch a l'aparició de alguns

Digitized by Google

idiomes diferents, y que la aparent tendencia a la llengua universal vingui seguida d'una nova confusió dels medis d'expressió dels homes.

Cap idioma ha nascut format: tots son evolucions d'altres idiomes que s'han transformat en virtut d'influencies diverses. Un día va semblar que era el llatí, el sol idioma dels pobles civilisats, (no l'idioma universal, puix la immensa majoría dels habitants del globo, fins en els temps de major empenta de Roma, ignoraven fins la existencia de la llengua llatina): y no obstant sa preeminencia, major que la que pugui tenir avuy cap idioma, el llatí va passar, pera donar vida ab la seva mort a tants altres idiomes, quedant ell relegat a la condició de llengua morta.

Altres idiomes, no parlats per pobles tan poderosos y conqueridors com el romà, no han deixat tan rica y nombrosa successió com el llatí; pera cap, no obstant, passa el temps en va; tots son transformats pel constant transcurs dels sigles.

Els que creuen en la tendencia a la unitat en la llengua, y obliden el cas de la llengua llatina, morta pera donar lloch al naixement de tantes altres, o que, sens oblidarho, ho consideren un cas aislat, han de fixarse en el cas de la llengua castellana, que fins sense morir, ens ofereix un exemple semblant. La Espanya castellana va dur el seu idioma a Amèrica; y tota l'Amèrica central, a excepció d'algunes de les Antilles, gairebé tota l'Amèrica meridional y gran part de la septentrional, varen parlar durant sigles sencers l'idioma castellà. Mes, ¿ha de ser això, en definitiva, un pas cap a la famosa unitat de llenguatge, o ha de conduir al neixement de diverses llengues, filles de la castellana, però al cap d'avall diferentes d'ella?

Digitized by Google

Això darrer, me sembla indubtable.

L'idioma castellà està destinat a còrrer al Continent Americà la meteixa sort que'l llatí en les regions Mediterranies: ahont no sigui desallotjat en absolut per un altre idioma ja format, cosa que ja ha succeit en algunes comarques de la República nort-americana, ha de transformarse en virtut d'un conjunt d'influencies diverses, donant lloch a la formació d'algunes, moltes potser, llengues hispano-americanes o neo-castellanes, com aquí s'han format les llengues neo-llatines.

A n'aquesta formació hi han de contribuir diferents elements, y en primer lloch, com ja's nota en la fonètica actual, els idiomes dels pobles americans, que ab més o menys propietat poden anomenarse aborígens, y que constitueixen la base de la població de les Repúbliques constituídes al emanciparse les antigues colonies espanyoles: ni més ni menys que se formaren els idiomes neo-llatíns, sofrint en primer lloch el llatí la influencia dels idiomes parlats pels pobles que Roma havía sotmès al seu jou, y després la dels idiomes dels nous pobles successivament conqueridors dels territoris un día romans, com després d'aquella sofreix y sofrirà'l castellà a Amèrica, la influencia dels idiomes dels pobles que moral o materialment arrivin a dominar aquelles Repúbliques avuy independents.

Y ¿còm s'ha de negar que ha de succeir aixís, quan ja està succeint? Tant si s'hi oposan com no els distingits literats de les diferentes Repúbliques que s'empenyen en conservar la unitat del idioma per l'estudi de les obres castellanes y per relacions ab els literats castellans d'Espanya, la transformació del castellà a Amèrica, és un fet, y ab tot y no haverse passat un

Digitized by Google

sigle ni molt menys de la declaració d'independencia d'aquelles regions americanes, estàn ja en víes de formació les llengues argentina, xilena, mexicana, etc.

Y ¡còm no ha de ser aixís! Hagués conservat Espanya el seu poderiu immens seguint aquells países formant part integrant del seu territori, y la unitat de la llengua, encara que's veu clar que no hauría pogut subsistir eternament, hauría durat tal vegada alguns sigles: però'l perdé, y no solzament el poderiu polítich, sinó el prestigi moral y la forsa econòmica y fins la meteixa influencia literaria per la decadencia de la seva literatura; y va nàixer, en cambi, en aquelles Repúbliques, l'esperit nacional, y va reaccionar contra la llengua invasora'l comú parlar del poble, y sofriren y sofreixen aquet y aquella la influencia dels diversos idiomes parlats pels centenars de mils d'emigrants, arribats de tots els países de la terra... ¿y s'havía de conservar, perque sí, sense cap motiu, la unitat del idioma?

Y lo que, segons alguns indicis, comensa a succeirli al castellà a Amèrica, li passarà algún día també, al inglès, a Amèrica meteix, a l'Africa, a la India, a la Occeanía, com ho dóna a entendre la transformació, als Estats-Units sobre tot, del llenguatge parlat; y és lo que ha de succeir a tots els idiomes que siguin parlats per poblacions molt separades, física, intelectual y políticament y que estiguin sotmeses, ademés de serho a les influencies exteriors, distintes en cada una d'aquestes, a la de diferents idiomes anteriors parlats per les meteixes.

Per això és temps perdut el que s'emplea parlant d'un idioma universal. Si tots els habitants del globo podessin constituir una massa complertament homo-

Digitized by Google

gènia, en la que no hi hagués diferencies pels antecedents històrichs ni etnològichs y cap de les seves parts podés rebre cap influencia que no rebessin, produíntleshi el meteix efecte, totes les demés; si podessin arrivar a ser complertament idèntichs baix gairebé tots els demés aspectes, tots els homes, tal vegada sería possible l'idioma universal: avuy això és un somni complert, y gairebé tant com això, la suposició de la futura existencia de quatre o cinch idiomes solzament pera la expressió del pensament de tots els habitants de la terra.

Digitized by Google

IV

Dèu l'Estat exercir son poder a favor de la generalisació de certs idiomes?—Inconvenients de la seva acció artificial, quan no violenta.—El regionalisme no és rutinari: no's proposa la conservació de tots els idiomes, sinó la seva evolució natural, sense imposicions, respecte a quals ventatges no hi pot haver garantía.—Els pobles no poden expressar el seu pensament més que en el seu idioma.—La civilisació és una obra general pera la que cal que treballin tots els pobles ab la plenitut dels seus elements de vida: per això no's pot privar á un poble del seu idioma, dificultantli la seva part en la obra de la civilisació.

Si existís realment la tendencia al idioma universal, o a la reducció a un curtíssim nombre dels idiomes que tots els homes hauríen de parlar, se compendría fins a cert punt,—únicament fins a cert punt,—que'ls Estats usessin de tota la seva forsa, pera la realisació d'aquet veritable progrés. Els idiomes son precisament medis de comunicació entre'ls homes, y la humanitat hi sortiría guanyant, desde'l moment que aquesta comunicació resultés en tant alt grau més fàcil: mes, desde'l moment en que aquell ideal és complertament utòpich ¿no sembla més pràctich evitar l'absolutisme del Estat en aquesta materia? ¿No és veritat que les ventatges que puguin reportar els esforsos del Estat o poder polítich en general, a favor de la realisació d'aquell ideal, no compensen prou els inconvenients que produeixen?

That is the question. El regionalisme no té punt en que subsisteixin eternament tots els idiomes que avuy se parlen: ni sisquera s'oposa teòricament ni molt menys, a la existencia d'aquet idioma universal, per

Digitized by Google

més que, comprenent la realitat, ho consideri una utopía. El regionalisme, encara que conservador, no és rutinari: no té'l prejudici de la subsistencia de tots els actuals idiomes y dialectes, cultes o no, literaris o vulgars, propis de pobles civilisats o selvatges; no s'oposa a que desapareguin tots els idiomes als que, per unes o altres circunstancies, manquin condicions de vida, y que siguin substituits per altres idiomes, ja que això és necessari, puix els que parlaven aquells, forsosament n'han de parlar algún altre; però lo que no vol el regionalisme, és que la desaparició y aquesta substitució s'efectuin pels medis artificials, quan no violents, de l'acció del Estat, perniciosa en la major part dels casos.

Ho he dit abans: els idiomes sofreixen les seves transformacions; influeixen el uns sobre'ls altres; tots cambien y a tots els toca un día desaparèixer. ¿Quí podría oposarse en nom del regionalisme ni en nom de cap altra idea, a n'aquesta que podría anomenarse mort natural dels idiomes? ¿Quí podría pretendre que's resisteixi l'acció lenta, però constant y essencialment transformadora, del temps? ¿Còm intentar detenir la que és una evolució constant y necessaria dels medis d'expressió de les societats humanes?

Mes, si res té que dir el regionalisme al fet de que uns idiomes substitueixin, natural, espontàniament, per sa meteixa forsa de vida, als altres idiomes, desallotjant els idiomes cultes als que no ho són, y en general, els que en un moment donat són aptes pera la vida d'un poble determinat, als que no tenen semblant condició, ¿dóna això dret a que'ls poders polítichs s'immiscueixin en aquesta vida interna de les societats que han de representar, y d'una manera arbitraria les hi imposin aquet o aquell idioma?

Digitized by Google

Creu el regionalisme, y no és pas aquet el punt més insignificant de la seva doctrina, que no poden fer pas lo que vulguin els poders polítichs d'una societat determinada, per llegítims que siguin: sosté sobre tot, que no és pas llegítim tot lo que disposa o acorda una majoría, en perjudici dels drets de les minoríes. Donar al Estat un dret de fixar arbitrariament el seu idioma, és deixar a la tiranía de una majoría de ciutadans, tot lo que's refereix als medis d'expressió del pensament dels demés: perque no pot creure en aquet dret de la majoría, té'l regionalisme ben arrelades y decidides les seves idees respecte a n'aquet punt, en conformitat ab la manera de ser de cada nació, de la qual l'Estat ha de ser la representació política.

Y ¿còm no ha de ser aixís, si desde'l moment que l'Estat no seguís les regles esmentades (y la experiencia ho demostra ben clar), sería impossible que fos un veritable Estat nacional, y representació fidel, per tant, de la nació, y exerciría la major tiranía sobre'ls pobles que comprengués?

« —Si és veritat— diu el respectable y ilustrat Bisbe » de Vich, Doctor Torras y Bages—la màxima tan » repetida de que l'estil és l'home, també ho és el prin- » cipi de que la llengua és el poble: identificació can- » tada per el poeta:

Poble que sa llengua cobra,
se recobra a sí meteix.

» El pensament de la nació és lo que la caracterisa » y retrata, y el coneixement del pensament d'un poble » ens dóna noticia més certa d'ell, que la historia de » les seves guerres y empreses heròiques. El pensa-

Digitized by Google

» ment nacional ve a ésser la substancia, tot lo demés
» són accidents externs que dependeixen d'aquella,
» variant segons les circunstancies. Donchs bé, entre'l
» pensament y la seva expressió, és a dir, la llengua,
» hi ha una relació íntima com entre un motllo y lo
» emmotllat: són dos factors que per forsa han de ser
» homogènis, puix de lo contrari, no resultaría pas
» d'ells dos aquet producte que forma la literatura y la
» filosofía d'un poble. D'entre tots els vincles socials,
» la religió de banda, és la llengua el que estreny ab
» més forsa. »

¡Ab quanta raó, donchs, han de tenir interès no sols les nacions, sinó en general totes les societats políticques, a la conservació y independencia del seu propi idioma, en garantía del seu propi pensament! Ningú s'atrevirà a negarho respecte de les nacions; mes ni tan sols pot posarse en dubte, respecte de cap altre dels agrupaments políticchs, puix tots, parlin una llengua, nacional o no, o un dialecte, tenen dret a la més perfecta expressió del seu pensament. Si cada poble no pot expressar el seu pensament més que en son propi idioma o dialecte, ¿còm pretendre que cap poder políticch, tingui el dret de cambiarlhi?

Ni en nom de la civilisació pot suposarse la existencia d'aquet dret. Ni la civilisació és patrimoni exclusiu de cap poble, ni cap idioma determinat és son vehícol exclusiu; de manera que, tractantse sobre tot de pobles ja civilisats y d'idiomes ja cultes, sería una temeritat concedir a poders políticchs, despòticchs tan sovint, la missió d'afavorir el progrés, per medi de la imposició d'aquesta o d'aquella llengua. Això exposaría en la major part dels casos a causar grans perjudicis a la obra meteixa de la civilisació, impossibilitant o

Digitized by Google

posant dificultats a algún poble pera la expressió del seu pensament, ab el que tant podría contribuir a la meteixa.

Totes les nacions contribueixen al progrés, y dins de cada nació, totes les regions contribueixen a la obra. No per ocupar un lloch més eminent en el concert dels pobles cultes, dues, tres, quatre o més nacions, deixen de contribuir al progrés totes les demés; la civilisació és una obra general, pera la que cal que treballin tots els pobles ab la plenitut del seus elements de vida.

Tot lo que sigui treure un d'aquets a un poble, equival a mutilarlo, y aquestes mutilacions signifiquen una disminució de les seves aptituts civilisadores. Si en una o altra forma, a un poble se'l priva de la seva llengua, o se li posen, per la imposició en determinats casos de l'ús d'un idioma estrany, trabes a la lliure expressió del seu pensament, se'l desnaturalisa, inutilisantlo gairebé pera pendre part en la obra general del progrés. « Convensuts estem — deya en altra ocasió (1) — de que si cap poble pot viure en l'estan- » cament y en la immovilitat, la seva evolució deu » efectuarse espontàniament, en virtut del seu propi » desenrotllo, y no per la introducció forsada, ni d'ins- » titucions ni d'elements socials estranys, que sols po- » den crear pobles híbrits, que per la anulació de la » propia existencia, y la impossibilitat d'assimilarse » per complert als que'ls dominen, acaben per no po- » der complir sos propis fins, ni poder ajudar tant sols » d'una manera profitosa, a complir els seus, a les al- » tres entitats socials. »

(1) Discurs llegit en la segona Assamblea de la «Unió Catalanista» reunida en la ciutat de Reus, pel Maig de 1893.

Digitized by Google

Y aixís és en efecte, tenint lloch això molt principalment quan s'imposa a un poble una llengua que no és la seva. Semblant imposició equival a la privació de la vida literaria. Si sempre necessita l'home poderse servir de la seva llengua propia pera expressar ab fidelitat el seu pensament, major necessitat té de servirse d'ella y no de cap llengua estranya, el que en forma literaria ha de manifestar els productes de la seva imaginació o de la seva inteligencia, en general. L'orador, l'escriptor en general, el poeta sobre tot, deu usar per forsa el seu propi idioma pera demostrar lo que realment val: aixís en tots els países qual propi idioma per les exigencies del Estat o per altres qualsevols, se veu en condicions d'inferioritat artificial, no natural y llògica, respecte d'altre, no hi ha propiament oradors, escriptors, ni poetes, que apareixen en cambi, aixís que's fa us literari de la llengua vulgar, és a dir, de la que és la propia dels meteixos.

La renaixensa literaria de Catalunya, ofereix una proba terminant d'això. Tothom que la conegui y estigui quelcom enterat de la seva historia, ho ha de compendre. Respectables personalitats ho han fet notar ab atinades observacions. — « Els catalans tenim » a la vista — diu en sa obra *La Tradició Catalana* (1), el ja esmentat Doctor Torras y Bages, — ab una evi» dencia que no admet rèplica, que les facultats poè» tiques d'un poble se manifesten en tota la seva ex» tensió al usar la seva llengua propia; que estàn » cohibides y disminuídes si l'instrument d'expressió » és un idioma foraster, per conegut, rich y apropiat » que sigui a la poesía en general. Tots canten en la

(1) A la meteixa obra pertanyen les ratlles abans transcrites.

Digitized by Google

» llengua vulgar, desde'l glosador sense instrucció,
» fins al home acadèmich que s'inspira en els textes
» hebreus, grechs y llatins; al primer se li secarà la
» font de la poesía si pert la llengua que maneja ab
» més gracia y habilitat que les meteixes persones lle-
» trades, y fins el segón perderà molt al expressar en
» altre idioma les concepcions de la seva fantasía y els
» delicats sentiments del seu cor. No sabem de cap ca-
» talà que haja volat molt alt en el cel de la poesía, ser-
» vintse d'ales emmatllevades, és a dir de la llengua
» castellana; de segur que'l meteix Mossèn Verdaguer
» no sería tan admirable poeta com és, si no poetisés
» en català. L'instint natural ha portat als poetes d'a-
» questa terra, a cantar en català, y l'instint may
» erra. »

Y, certament, ¡quantes obres literaries magnífiques hauríen deixat de produirse si pel mal entès interès de la civilisació, s'hagués conseguit la desaparició de tants y tants idiomes que s'han trobat en lluita ab altres que han disfrutat de la ventatja de ser els propis dels pobles opressors!

Negar el dret a la vida de cap idioma culte equival a condempnar a molts, a moltíssims pobles, a no tenir literatura: és ademés negar la existencia d'una infinitat d'aquestes. Les literatures gallega, catalana (comprenent en aquesta la valenciana y la mallorquina), provensal, noruega, flamenca, húngara, tcheque, polaca y tantes altres, han pogut existir per la subsistencia de totes aquestes llengues; si en nom de la civilisació, y per medis violents, és dir, per la acció tantes vegades intentada dels poders políticks, s'hagués conseguit ferles desaparèixer, tot això hauría perdut la cultura general, sense que, és segur, segu-

Digitized by Google

ríssim, hagués pogut quedar compensat ab major lluiment de les literatures dels pobles dominants.

Y lo meteix que dich de la literatura, com un dels elements de la civilisació, s'ha de dir de la oratoria. En els pobles en que subsisteix una lluita d'idiomes; en que l'un és el del poble y l'altre tracta de sobreposarse gracies al favor del Estat, és gairebé impossible que hi hagi vera eloqüencia. Es veritat que si el poeta neix, l'orador se fa, y que per conseqüencia l'esfors individual que tants obstacles vens, pot arrivar a contrarrestar y fins en algunes ocasions a triomfar de la dificultat del dualisme d'idiomes; no obstant, tots els países que's troben en aquet cas, saben ben bé que, apart comptades escepcions, és molt estrany que puguin tenir oradors de debó.

A Catalunya ab prou feines n'hi ha hagut mentres s'ha preferit el castellà a la llengua catalana.

Al ferse aquesta observació, responen algúns anomenant un que altre català que s'ha establert a Madrid y ha fet un bon paper al Parlament espanyol. Mes, no és pas aquet el cas. Allò no demostra res, com no destrueix aquella afirmació la cita den Maura, que sent fill de Mallorca, d'antiga familia mallorquina, català per consegüent, de rassa, ha arrivat a ser el primer orador d'un Parlament espanyol, dominant ab sa paraula a les primeres eminencies oratories castellanes. No. Al cap y a la fí, l'home allunyat de la seva terra, fet a un ambient nou, *desnacionalisat,* pot arrivar a obtenir les condicions naturals de la oratoria ab la seva adaptació al nou medi. L'haver parlat de petit el català, en casos aislats, pot ser un obstacle no més relatiu y sense massa importancia pera ser orador castellà: de la meteixa manera que a Catalunya hi

Digitized by Google

ha catalans que nasqueren a fòra, y no obstant s'han *nacionalisat* per complert (1), se pot donar el cas al revés.

La qüestió no's pot plantejar a fòra, sinó a dins de cada país; y no's deu presentar en casos individuals, si no com un problema colectiu. Se tracta de si la adopció artificial per un poble d'una altra llengua que no és la seva propia, dificulta o no el desenrotllo de les facultats oratories. Y això si que és innegable a Catalunya, ahont els discursos que s'hi fan en castellà per catalans, son, tot lo més, correctes, ben fets, sense arrivar gairebé may a la eloqüencia, y en cambi, en aquestos darrers anys en que s'ha desenrotllat la oratoria catalana, han aparegut una pila d'oradors que no faríen gens de mal paper al costat dels de més anomenada d'Espanya. Lo meteix que ha succeit ab els escriptors està passant y passarà cada vegada més ab els oradors.

Y encara no és en això sol, que cal fixarse pera apreciar la necessitat de la unitat d'idiomes pera tots els usos de la vida. Al bon orador l'ús de la propia llengua el fa eloqüent, y al mitjà el fa bò; mes al que no té condicions oratories, l'ús d'una llengua estranya o'l fa insofrible, si no s'adona de lo malament que ho fa, o'l retrau d'expressar el seu pensament y d'exposar les seves idees, potser lluminoses y interessants, pera evitarsen les dificultats. Això a Catalunya ho hem vist constantment y ho estem veyent encara; observantse ademés que'l restabliment de l'ús del català fa perdre el vici dels discursos buyts dels pseudo-ora-

(1) Dos homes eminents de Catalunya que han près una part importantíssima en el moviment català, no son ni nascuts a Catalunya, ni de mare catalana; En Guimerà y el Dr. Robert.

Digitized by Google

dors, facilitant en cambi que'ls homes de bon seny, quan tinguin alguna cosa pera dir, la diguin.

Y lo meteix ha de succeir forsosament en totes les comarques d'Espanya y de fòra d'ella que's troben en aquet punt en una situació consemblant a la de Catalunya. Per tot arreu ha de succeir lo meteix y és natural que succeeixi: si sempre és difícil expressar bé'l pensament, y per això és una qualitat preciosa la del orador, molt més difícil ha de ser expressar el pensament traduintlo en el moment d'emètrel, és a dir, empleant en la emissió un idioma diferent del propi, més o menys conegut, fins dominantlo si's vol, més un idioma al cap d'avall, estrany.

Si convé al progrés y a la cultura dels pobles la existencia de grans poetes, de bons escriptors, d'oradors eloqüents, és innegable la necessitat del respecte dels principis regionalistes que fan referencia a la llengua.

Digitized by Google

V

La varietat d'idiomes y el comers.—Importancia no més relativa de la unitat llinguística pera'l desenrotllo d'aquet.—Veritables termes de la qüestió.—La intervenció del Estat no garantisa en aquet punt lo que al comers pot interessar.

Mes, se dirà, la desaparició dels idiomes parlats per un nombre reduit de persones y la seva substitució per altres parlats per molts milions, és de ventatjes incalculables pera'l comers. ¿Còm negar que l'ús d'un idioma molt conegut, reporta ventatjes grosses pera la vida econòmica de les nacions?

El comers, en efecte, posa en relació als homes, els uns ab els altres: per ell se comuniquen els pobles, és lo que més uneix, y, per consegüent, és innegable que tot lo que faciliti la comunicació entre ells, ha d'afavorir en alt grau son desenrotllo. Les relacions entre pobles que parlen diferents idiomes, forsosament han de ser més difícils que les que poden mantenir els que s'expressen en la meteixa llengua: el comers per tant s'ha de ressentir de la diversitat d'idiomes més que cap altre dels rams de l'activitat humana.

El caràcter cosmopolita del comers que fa que no tingui en compte gairebé pera res y cada día menys, les fronteres marcades pels poders polítichs de les diferentes nacions; aquet caràcter que fa tant semblants les lleys mercantils dels pobles que's troben en el meteix grau de cultura, y que permet considerar sinó com fàcil, al menys com possible, la existencia en el pervenir d'un dret mercantil comú a molts pobles, y

Digitized by Google

fins, en teoría, a tots, dóna lloch realment de la meteixa manera a la aspiració a un idioma universal, o al menys a la reducció a un curtíssim nombre dels idiomes empleats en el meteix, com medi més fàcil de realisar les diferentes transaccions. Baix aquet punt de vista, és indubtable que'l comers ha de mirar ab simpatía l'acceptació per la massa de grans comerciants d'un meteix idioma, que vinga a ser com un idioma mercantil; mes això no té casi res que veure, ab la desaparició de les llengues nacionals ni tant sols de les regionals.

En primer lloch, per més que'l comers sigui un factor important de la vida dels pobles, no ho és pas tant que a n'ell s'hagi de sacrificar tot lo demés; y estant tant relacionada la conservació de la llengua ab la de l'esperit d'un poble, no's pot sens més ni més sacrificar un dels principals elements de la vida nacional, presa en son conjunt, sols pera afavorir lleugerament un interès econòmich.

Per altra banda, no s'ha d'oblidar que no tot el comers té'l meteix interès en la simplicitat dels medis d'expressió. El verament interessat en l'ús general d'un sol idioma, és l'inter-nacional y l'inter-regional. El comerciant que compra y ven els seus *gèneros*, que verifica, en una paraula, totes o gairebé totes les seves operacions mercantils dins del territori en que's parla l'idioma, que per ser poch conegut, se suposa que hauría de desaparèixer, no té cap interès en la substitució d'aquet, per un altre; y la immensa majoría de les transaccions mercantils se fan per comerciants que's troben en aquet cas. Està clar que no succeeix lo meteix en el comers inter-regional ni en l'inter-nacional y en el que, com moltes vegades succeeix, té els dos ca-

Digitized by Google

ràcters, puix la necessitat d'usar dos o més idiomes li entorpirà les transaccions; mes tampoch és tan gran aquet entorpiment que en major o menor escala subsistirà sempre, mentres no's realisi l'utopía del idioma universal, pera què, pera evitarlo, pugui tenir l'Estat el dret de sacrificar la llengua de tot un poble.

Pobles hi ha de llengues diferentes, que mantenen un importantíssim comers: ¿còm dubtarho, si gairebé tota l'Amèrica meridional, y tota la central parla l'idioma castellà, y no obstant el comers d'aquelles Repúbliques ab Espanya, és insignificant comparat ab el que mantenen ab els Estats-Units, ab Inglaterra, ab Fransa, ab Alemanya, y ab tantes altres nacions?

Per altra banda, ¿quínes garantíes ofereix l'Estat de que la llengua que imposarà serà la més favorable al desenrotllo del comers? Si per l'interès d'aquet, s'ha de perseguir la substitució de certs idiomes per un determinat, lo natural sería que s'adoptés l'idioma que oferís majors ventatjes desde'l punt de vista mercantil: no obstant, lo que en la pràctica succeeix, y lo que és forsós que succeeixi, donant semblants atribucions als Governs, és que la suposada obra de civilisació aparegui sempre inspirada purament en l'interès polítich: gens, en el mercantil.

Si al comers li interessa per altra part, la adopció d'un idioma ab exclusió dels demés que en un Estat o al món se parlen, pot ferho lliurement, sense necessitat de la ajuda del poders polítichs. La intervenció d'aquets resulta sempre més perjudicial que profitosa, fins pera'l meteix comers, al que en realitat el dualisme llinguístich no reporta més que una molestia, no inconvenients de veritable gravetat, tant perque el gran comers s'exerceix per persones de certa ilustra-

Digitized by Google

ció, com perque'l llenguatge mercantil no requereix un coneixement gaire profón dels idiomes. La major extensió d'una llengua, finalment, se troba intimament lligada ab el predomini del poble que la parla, de manera que la qüestió no pot considerarse sinó en tota la seva complexitat.

Digitized by Google

VI

Cap nació pot renunciar al seu idioma.—Les funcions de govern s'exerceixen molt millor respectant les varietats llingüístiques.—Els pobles no's poden fer càrrech de que sigui representació seva un Govern que no parli com ells.

Ningú s'atrevirà a afirmar formalment que cap nació que tingui la conciencia de tal, pugui renunciar al seu idioma, ni consentir que un altre poder, fins essent un poder en el qual tingui intervenció directa, l'obligui a substituirlo, no ja en l'ús comú, mes ni tan sols en l'oficial, per cap altre idioma. Prediquis tant com se vulgui, el cosmopolitisme; parlis tant com vingui de gust, d'ideals de caràcter universal, però mentres existeixin nacions y tinguin aquestes instint de conservació, procuraràn la de tots els seus elements de vida, y entre ells d'una manera principalíssima, del seu propi idioma.

El poble que pert aquet per adoptar el d'un altre, ve per aquet fet a subjectarse al seu poder; comensa a perdre o pert en absolut la seva personalitat: unida la perdua de la seva llengua a la dels demés caràcters nacionals, consuma la seva desaparició com entitat política y la seva confusió ab el poble dominant.

Tota nació que tingui conciencia de la seva existencia, per aquet sol fet ha de voler, y té dret, no sols a la subsistencia del seu propi idioma, sinó a tenirlo com oficial. De la mateixa manera que té dret a govern propi, a lleys propies, a hisenda propia, a exèrcit propi, a costums propies, a art propi, té dret a llengua propia.

Digitized by Google

Mes, fins tot això de banda, tant si's tracta d'una nació ab llengua propia, com d'un altre cercle social y polítich qualsevol que tingui un idioma o dialecte seu, aquesta circunstancia ha de ser tinguda en compte en les lleys y pels governs, encara que no sigui més que pels perjudicis que poden causar els conflictes constants que ha de produir el fet de subsistir un idioma vulgar y un idioma oficial.

¿Què és lo que s'observa en tots els països que's troben en aquet cas? Un divorci marcat entre'ls elements oficials y els locals: una apariencia de superioritat d'aquells; una cuasi-impossibilitat d'ordre natural, de que'l poble's fassi càrrech de que'l Govern és una representació seva; dificultats immenses que troben els meteixos organismes oficials pera complir bé la seva missió.

Si els funcionaris, sobre tot els del ordre administratiu, usen un idioma com oficial diferent del del país en que exerceixen les seves funcions, fins suposant (que ja és molt suposar donada la organisació general que aquet fet implica) que per altres raons no siguin en la major part dels casos, forasters, se senten superiors als simples ciutadans pel fet d'usar un idioma més considerat. L'esperit burocràtich ja forsa donat a n'aquet defecte, se sent poderosament influit per aquet fet: y d'aquí lo que en aquells països de referencia s'observa més encara qu'en els demés; que'ls empleats oblidin que tenen el seu empleu y cobren el seu sou pera servir al país, y no pera tractar d'amo a dependent als ciutadans que tenen necessitat d'acudir a n'ells.

Segons la educació, el bon sentit, la ilustració y fins el caràcter dels distints funcionaris, desde'ls més alts

Digitized by Google

fins als de més ínfima categoría, l'antagonisme entre l'idioma oficial y el vulgar, té més o menys deplorables conseqüencies: mes sempre resulta que'l ciutadà d'un país que's troba en aquet cas, ab iguals devers y drets que'ls demés ciutadans del meteix Estat, se troba respecte d'ells en una injusta condició d'inferioritat, en quant té de posarse en relació ab qualsevol centre o dependencia oficial.

Aquesta circunstancia y les seves conseqüencies mereixen ser meditades, puix influeixen en tots els actes en que l'individuu se relaciona ab l'Estat. El «quinto», el soldat novell, gallego, biscaí, català, al que se li trasmeten totes les ordres en l'idioma castellà que no entén, se troba sense culpa seva en una situació d'inferioritat, en perjudici propi, y del meteix exèrcit. El processat, el testimoni, el jurat de Galicia, de Biscaya, de Mallorca o de Catalunya, ahont, malgrat parlarse altres llengues, s'administra la justicia en castellà, se troba aixís meteix en una situació anormal, en perjudici propi y més encara de la justicia, per la falta de la deguda consideració al fet esmentat. La ensenyansa, per forsa ha de resentirsen del fet de ser donada en un idioma que en la major part dels casos no és el del professor, y casi en cap, el del alumne, causant a n'aquet y per tant a la cultura general, notable perjudici aquesta doble traducció. L'infelís ciutadà que per qualsevol motiu s'ha de presentar en una oficina del Estat, de la provincia, o del municipi, ignorant l'idioma oficial, si'ls empleats no'l comprenen o no'l volen compendre en el seu, se troba estranger en la seva propia patria, ab manifest perjudici seu y dels serveys del Estat.

Y no crech que hagi d'esmentar més casos pera

Digitized by Google

que's comprengui la justicia y la conveniencia de les reclamacions del regionalisme. Ahont hi existeix una nació y aquesta nació té una llengua propia, ¿còm no ha de ser aquesta respectada, reconeguéntseli la consideració d'oficial?

Mes, fins no tractantse del cas de llengues nacionals, com he dit en el segón paragraf d'aquet capítol, pot succeir que dins d'una nació se parli en un territori reduit una llengua diferenta de la general; o que sense diferencies, per raó del territori, se parlin dos idiomes, o més, sense que cap d'ells sigui més nacional que l'altre o que'ls altres. En aquet derrer cas, està clar que s'imposa la co-oficialitat: però en el primer, fins en el cas (que dependeix molt de les circunstancies), de que aquesta no sigui prou convenient, o no sigui necessaria, ¿còm negar el dret de les corporacions provincials y municipals a tenir com oficial l'idioma vulgar?

Jo no sé pas veure les ventatjes que pot oferir, en els países que's troben en aquet cas, la imposició d'un idioma oficial a batlles y regidors que ab prou feines el coneixen o que l'ignoren en absolut, y que en la pràctica queden lligats a funcionaris més lletrats, que legalment depenen d'ells, però dels quals resulta que ells en depenen en la realitat. Tampoch sé veure com, en cap cas, corporacions nascudes directament del poble, y les més immediates representants d'aquet, han d'usar un idioma diferent del que aquet usa, ressentintsen moltes voltes els meteixos serveys que han de fer y donant peu a que, com ja succeeix massa, les corporacions locals y provincials se creguin dependencies del Estat, en lloch de tenirse per representants de les entitats municipi y provincia.

Digitized by Google

Devant del bon sentit y tenint una idea clara dels drets y devers de les entitats oficials y del país, no oblidant que aquelles són pera aquet y no aquet pera aquelles, no és possible oposarse a les reivindicacions del regionalisme. Fins en el cas de la existencia de dialectes, o d'idiomes vulgars no conreuats, és indubtable que és aquet un dels diferents elements de vida de la nació, que l'Estat ha de tenir present pera ser realment com ha de ser un Estat nacional. ¿No és evident, per exemple, que l'Estat ha de complir moltíssim millor la seva missió propia, obligant a n'aquells dels seus funcionaris que han d'estar directament en relació ab el poble, a que coneguin l'idioma o el dialecte parlat per ell? ¿No és molt més natural y llògich que l'Estat tingui aquesta previsió, que no que dongui com a cert el coneixement per tots els ciutadans del idioma oficial? Y de més a més, ¿no està més d'acort ab els principis de justicia?

La consideració sobre tot que he apuntat abans de la imposibilitat de que'l poble se fassi càrrech de que un govern que no parla com ell, sigui representació seva, hauría de fer pensar molt als que de debó se preocupin de la resolució d'aquestos importants problemes per medis d'amor y de concordia. Tot això de representacions democràtiques y de sobiranies del poble resulta un pur artifici a Catalunya; el poble català segueix veyent l'exercici del poder en qui parla castellà, y aquesta separació del element castellà del català, enfondeix un abím entre'l poble y la seva representació, que no s'omple pas ab quatre frases de política del temps de la Revolució de Setembre.

Digitized by Google

VII

Els programes federals, no contenen conclusions práctiques de respecte a la diversitat d'idiomes. — La doctrina federalista no és favorable a la seva subsistencia.

L'oblit pel federalisme de la importancia dels medis d'expressió del poble, contrastant ab el merescut reconeixement dels meteixos per part del regionalisme, marca una de les principals diferencies entre ells dós. El federalisme, idealisant sempre, preocupat ab lo que creu exigencies de la raó, d'una manera abstracta, no pensant més que en realisarles en la vida política, no té en el seu programa la més lleugera consideració a les varietats llingüístiques. Es veritat que teòricament tampoch sosté la idea de l'imposició d'un idioma determinat, mes, en teoría, és clar que no ho fa cap sistema polítich.

En això com en tot s'hi marquen les diferencies originades del distint fonament de les doctrines regionalista y federalista. Aquella deriva les seves conclusions de la existencia de les nacions com organismes vius, quals elements deuen ser tots atesos per l'Estat, que és la seva representació política, mentres que aquesta, se fixa no més en la raó individual, prenent al Estat com la representació dels seus individuus.

La obsessió de la raó individual y el fals concepte del progrés que'l federalisme té, el porta a preferir la utopía del idioma universal, ab la consegüent desaparició dels idiomes locals, pera ell excessivament influits per conceptes de tradicions y de conservatisme.

Digitized by Google

Per això no cal pas buscar en els seus programes, conclusions pràctiques de respecte als idiomes propis de cada regió: pera'l federalisme, com pera'ls demés partits espanyols, a Espanya no's parla més que castellà.

Y no's digui que'l federalisme català defensa solucions favorables a la llengua catalana, que emplea fins en els seus actes oficials, ni's retregui com a justificació de la consideració tinguda al català, el fet d'haver presidit un any el Consistori dels Jochs Florals de Barcelona, lleginthi un discurs, naturalment en català, el mestre del federalisme pactista don Francisco Pí y Margall. La Presidencia dels Jochs Florals de Barcelona ha sigut ocupada per homes que en política sostenen les idees més diferentes, sense que aquell fet hagi pogut prejutjar el sosteniment per ells d'unes ni altres doctrines, respecte al problema de l'ús oficial de les llengues. Y per cert, que'l propi discurs del senyor Pí, cridá la atenció en aquet sentit, pel compte que's veu que va tenir en fugir d'aquell problema, anant de dret a fer propaganda autonomista, de la manera que ell acostumava. Home de conciencia, abans que tot, si per atenció als que'l portaren a n'aquell lloch no va voler deixar traslluir les seves idees sobre la qüestió de les llengues, tampoch va voler fingir entusiasmes que no sentía per un renaixement en que ell no havía volgut pendre may part.

El fons de la doctrina del federalisme pactista, sinó és en absolut contrari a la subsistencia de la varietat d'idiomes, tampoch li és favorable. El dret al propi idioma no'l considera prou important, al menys doctrinalment, pera ferlo entrar en l'agrupament dels drets individuals illegislables; y per això en els programes

Digitized by Google

generals, que és ahont cal anarhi a buscar lo fonamental de les doctrines, no's veu que's parli de res d'això.

En quant a lo que fassin o lo que diguin les agrupacions federals catalanes, pot ser molt apreciable com a manifestació de la opinió de núcleus importants: mes no té pas res que veure ab la doctrina. Si's mostren catalans, millor, perque voldrà dir que poden més en ells el bon sentit y els sentiments naturals d'amor a Catalunya que no pas les tossuderíes doctrinaries; però no té més importancia que aquesta, puix la doctrina y sos fonaments estàn prou clars pera poder prescindir d'interpretacions merament locals.

Digitized by Google

CAPITOL V

EL REGIONALISME, EL FEDERALISME Y EL DRET (1)

La autonomía llegislativa en el federalisme y en el regionalisme.—Semblansa aparent.

El federalisme sinalagmàtich que concedeix a les provincies una extensa autonomía llegislativa; que confereix per tant a les Assamblees que representen a n'aquestes, facultats pera dictar lleys sobre totes aquelles materies que per la Constitució no quedin sotmeses al coneixement dels poders federals, consagra ab aquet sol fet la varietat llegislativa. Si cada provincia té facultat de dictar lleys pera sí, a son lliure arbitri, y ab complerta independencia de les altres, sense que en l'exercici d'aquet dret pugui immiscuirshi el poder federal, sembla ab això proscriures la idea de la unitat de llegislació, que sols se comprèn com possible ahont hi hagi unitat en la entitat encarregada de les manifestacions llegislatives.

---

(1) El que podríem dir regionalisme jurídich ha sigut molt tractat, y això he cregut que'm dispensa de profondisar doctrinalment sobre una materia, que, sent interessantíssima per sí sola, no tinch de considerar dintre del plan general d'aquet llibre, sinó per encloure un aspecte de la qüestió integral de la existencia de les nacions.

Digitized by Google

El regionalisme, per la seva banda, quan se refereix a un Estat compost de distintes nacions, preconisa pera ell una forma federativa: cada una de les nacions que'l composen, conserva com és conseqüencia natural, totes les atribucions de que no ha volgut despendres, no sent necessaries pera la vida comú ab les demés ab que constitueix l'Estat federal o la Confederació; rares vegades, donchs, deixaràn de conservar la autonomía llegislativa, en quant a certes branques del dret intimament lligades ab totes les manifestacions de la vida nacional. Per això, donchs, la lliure expressió, o al menys la expressió independent de la activitat jurídica de cada una de les nacions reunides en Estat, ha de produir de la meteixa manera, la varietat llegislativa.

Això pot fer creure en una gran analogía entre'l regionalisme y el federalisme sinalagmàtich, mes semblant analogía és purament aparent; no existeix en la realitat.

No solzament el federalisme arrenca del concepte de la divisió d'un Estat o nació (quals conceptes s'ha de tenir sempre en compte que confón) en provincies capritxosament constituides, y a totes les que concedeix l'autonomía, mentres que'l regionalisme arrenca del concepte de nacions, les quals tenen dret a l'autonomía pel fet de ser tals, sinó que en la concepció fonamental del dret, y de les seves maneres d'expressarse, ofereixen el regionalisme y el federalisme diferencies tan notables que'ls posen en manifesta oposició.

Digitized by Google

I

El federalisme fonamenta'l dret en la raó individual.—El regionalisme'l té com un producte de la conciencia nacional.—Casos pràctichs.—El regionalisme no vol un dret estacionari: tenintlo per un organisme víu, creu que's transforma constantment com tot lo que té vida.—Ideals llegislatius del regionalisme y del federalisme.

Recordant el principi capital en que's fonamenta el federalisme pactista sinalagmàtich, y el caràcter absolut y general de les conseqüencies que se'n deriven, se compendrà que encara que al concedir l'autonomía llegislativa a les provincies, estableixi, ab això, la possibilitat de que cada una d'elles se dongui una llegislació distinta respecte de cada una de les branques del dret, el sistema, no obstant, tendeix a la uniformitat, per estranya que aquesta afirmació pugui semblar de moment.

En quant a certes materies de dret, en les que la llegislació se fa casi casuísticament, podent ab prou feines inspirarse en principis d'un ordre general, y en que depèn principalment, més que de la meteixa organisació dels poders públichs, de certes necessitats d'ordre purament pràctich, lliurement apreciades en cada moment, està clar que la varietat s'imposa, encara que simplement com una conseqüencia ineludible de la meteixa varietat d'organs llegislatius. Fins en l'Estat més unitari, més centralisador, més uniformista, per regulades y limitades que siguin les atribucions de les corporacions provincials y locals, se pendràn per aquestes distints acorts; ab major motiu,

Digitized by Google

donchs, han de ferho assamblees llegislatives dotades d'amplies facultats.

Mes, en moltes branques del dret, les disposicions que's dicten, obeeixen a principis generals superiors; el conjunt de preceptes que constitueixen, per exemple, el dret polítich, el dret penal, el dret civil, el dret processal d'un país, formen un sistema, y no són indiferents certament les idees que's professen sobre aquells principis, que's tradueixen sempre en reformes encertades o disbaratades, beneficioses o perjudicials, sobre materies sempre interessantíssimes per la immensa trascendencia social de tota reforma jurídica.

Y ¿quínes són les idees del federalisme sobre'l dret? Certament son innombrables els sistemes filosòfichs ideats pera explicar el dret, y entre tants se fa quelcom difícil suposar que'l federalisme sinalagmàtich s'hagi formalment afiliat a n'aquesta ni a n'aquella teoría. En realitat, al sentar les bases de la organisació de les nacions, s'ha limitat a afirmar les sèves idees, respecte a les constitucions polítiques; les seves idees jurídiques fonamentals, és forsós derivarles, en tot cas, dels primers principis en que's funda tot el seu sistema.

Ho he dit ja moltes vegades, mes cal tenirho sempre present: la idea capital del federalisme sinalagmàtich és la de la supremacia de les raons individuals concordades pel pacte *rousseaunià*. La raó és pera ell el superior criteri: el dret, donchs, ha de fundarse pura y exclusivament en la raó. En ella funda el federalisme tot el sistema polítich de les nacions, y la raó per consegüent és el principi informador del dret públich: no hi ha motiu pera que se suposi que dongui

Digitized by Google

altre fonament, ni que admetí altre principi fonamental pera'l dret privat. Perque, segons el federalisme, la raó individual és el criteri suprem, no pot existir un poder superior al del individuu, y la direcció, nó poder, de les comunitats, sols és llegítima en tot lo que derivi de la voluntat de tots (en realitat, per la paraula tots s'entén la majoría favorable a les propies idees); perque la raó individual és el superior criteri, sols serán llegitims el dret polítich, el dret mercantil, el dret penal, el dret civil, el dret processal, en tot lo que's conformin als principis que la raó hagi acceptat.

Una institució política com la monarquía (1), posem per cas, subsistirà desde molts sigles en un país, sense repugnar a la seva conciencia política, y formant part d'un sistema de dret públich, que haurà demostrat condicions pera conduirlo lliurement y ab seguretat, al compliment dels seus propis fins: una pena, com la de mort o altra qualsevol, vindrà consignada en les lleys penals d'una nació determinada, acceptada per la opinió pública, considerada en ella com necessaria, per les circunstancies especials en que's trobi sense que'l seu esperit jurídich s'hi oposi; serà la enfiteusis, per exemple, una de les institucions que més contribueixin en un país al bon règim de la propietat, formarà part del seu sistema especial de dret civil, abogarà per la seva conservació la opinió general, tal vegada unànimement; tot això tant li valdrà si en un moment donat, la raó individual condempna aquesta institució política o civil, aquesta o aquella pena, y

(1) Poso aquí exemples com els de la monarquía, de la pena de mort, de l'enfiteusis, no perque'l regionalisme els hagi precisament de defensar y el federalisme atacarlos, sinó únicament pera la millor inteligencia de les respectives doctrines.

Digitized by Google

menys encara si aquet criteri individual arriba a convertirse en una majoría llegislativa, per més que's trobi en oposició complerta ab la opinió general del país.

Jo no crech pas poder oposar la idea del *dret* que tingui el federalisme, a la del regionalisme, puix si sería quelcom exposat pretendre donar aquella, me sembla cuasi impossible poder donar aquesta, per no ser el regionalisme un sistema filosòfich, ni haverse ficat per tant en la escabrosa tasca de donar definicions, ni sentar la noció propia del dret: mes devant de les afirmacions del federalisme sinalagmàtich, de que'l dret ha d'emanar de la raó individual, per ser aquesta en tot el superior criteri, bé pot dirse que'l regionalisme senta la de que'l dret ha d'emanar de la conciencia jurídica de la nació que'l fa a la seva semblansa y segons les seves necessitats, essent per lo meteix producte del esperit nacional, síntesis de la vida tota del poble.

Per això a la afirmació conseqüencial, però de trascendencia immensa, que ha de fer el federalisme de que les Assamblees llegislatives d'un país, o simplement les seves majoríes, poden establir lliurement el dret, sense atendre més que als dictats de la raó, ha d'oposar el regionalisme la de que les disposicions del poder llegislatiu no deuen may repugnar a la conciencia nacional, sent el respecte a n'aquesta, límit natural però importantíssim a les seves facultats, y això perque'l dret no és obra arbitraria de la raó abstracta, sinó substancia viva del organisme social, subjecte al procès del desenrotllo orgànich.

No intento aquí exposar llargues consideracions sobre la importancia dels elements filosòfich y histò-

Digitized by Google

rich en les llegislacions dels pobles ni sobre'l concepte positiu del dret en la ciencia moderna, ni tant sols he d'aduir els principals arguments alegats en pró de diferents criteris, per les varies escoles que tant han debatut sobre les qüestions que ab motiu d'aquells s'han suscitat: y encara que no sería pas del tot feina malaguanyada, m'abstindré d'exposar els punts de contacte y les conclusions en alguns casos idèntiques de la antiga escola històrica y de les noves teoríes positivistes, per creure que unes qüestions tan trascendentals no han de ser tractades com incidentalment y a la lleugera. En realitat, no crech tenir el dret de suposar una solidaritat que no existeix, al menys en absolut, entre'l regionalisme y cap escola de dret; sent preferible que'm limiti a lleugeres observacions, deduint les idees del federalisme y del regionalisme sobre'l dret, y, millor dit, sobre la seva formació, dels principis capitals en que's fonamenten.

Està clar que ni el federalisme malgrat la seva filiació, ni el regionalisme ab tot y la importancia que dóna a la conciencia jurídica nacional, poden deixar de reconèixer en el dret la pluralitat d'elements que deuen ser tinguts en compte. Per més que la raó individual sigui pera ell el suprem criteri, el federalisme, al devallar de la esfera purament especulativa, no pot negar en absolut la importancia del element històrich encara que'l consideri en tan poch; el regionalisme, per la seva banda, al considerar en tan gran manera la conciencia jurídica nacional, no suposa tampoch que una institució que, per exemple, aquesta rebutgi en un moment donat, però que la raó individual admeti, no pugui ab el temps arrivar a implantarse en un país determinat.

Digitized by Google

El regionalisme no suposa ni molt menys que'l dret hagi de romandre estacionari; lluny d'això, no sols no creu que *hagi* de conservarse en el meteix estat, sinó que afirma que no *pot* conservarshi, per més que en alguns casos ho sembli. Pel contrari, per una de tantes contradiccions estranyes, el federalisme, ab les seves pretensions revolucionaries y reformistes, al fonamentar el dret en la raó individual, tendeix a petrificarlo, y sinó ho consegueix, és perque no's pot conseguir un impossible: en cambi el regionalisme, ab el seu caràcter essencialment conservador, ab la seva afirmació de la vida del dret, no concebeix que pugui romandre estacionari, sinó que'l considera com sempre susceptible de reformes; més encara, reformantse constantment.

El dret, producte de la raó, apareixerà perfecte al federalisme, desde'l moment que totes les seves disposicions estiguin d'acort ab els dictats de la raó; y com lo que aquesta digui, no pot cambiar ab el temps baix pena de caure per la seva base tot el sisteme racionalista, desde'l moment que'l dret hagi arrivat a la seva perfecció, és a dir, desde'l moment en que's cregui aixís, deu quedar acabat el seu desenrotllo: ja no ha de ser objecte de cap reforma. Lo perfecte en absolut no pot progressar: segons el federalisme, donchs, la llegislació complertament racional ha de quedar com estancada.

En cambi, producte el dret de cada país, segons el regionalisme, de la activitat nacional, ni tan sols se concebeix que pugui quedar estacionari: emanació constant d'una entitat viva, pera que estés immòvil, sería necessari que ho estés la nació meteixa que li dóna vida. Com que això no és possible, sent conti-

Digitized by Google

nuament tot sér que viu objecte de transformacions més o menys radicals, mes al cap d'avall transformacions, continuament també han de ser susceptibles de reforma, les disposicions que's donguin pera'l seu millor règim, constituint el seu dret. En lo possible arrivarà a ser perfecte aquet, no per la seva conformitat absoluta a una regla superior, sinó en quant satisfassi les necessitats jurídiques d'una nació, però, essencialment variables aquestes, essencialment reformable ha de ser també'l dret nacional.

Està clar que això no vol dir, que, segons el regionalisme, el dret hagi de ser, ni sigui en efecte, objecte constant de modificacions radicals. No. Aparentment, segons el regionalisme, el dret ab prou feines cambía, ni ha de cambiar: les modificacións que ha de sofrir han de ser paulatines y constants; y com en molts casos se verificaràn per medi d'una tasca interna, sense manifestarse tal vegada per medi de la llegislació escrita, ab prou feines seràn notades pels que creguin que sols en aquesta existeix el dret. De la meteixa manera que tot organisme viu se modifica constantment, sense que's noti, pot modificarse constantment el dret dels pobles, que correspòn a les necessitats d'organismes vius.

La diferencia baix aquet punt de vista entre'l federalisme sinalagmàtich y el regionalisme, se compendrà millor, fixantse en l'ideal d'un y altre, y en el seu procedir respecte una llegislació donada, al poder influir en la seva reforma. No'm refereixo ara als medis d'expressió del dret que un y altre reconeguin, sinó sols a la política general, com podría dirse. Donada una llegislació, sigui política, sigui penal, sigui civil, el federalisme la estudiaría, apreciant la conformitat dels

Digitized by Google

seus preceptes ab els dictats de la raó, derogaría tots aquells que entengués que s'oposen a n'aquesta, suprimiría institucions antigues, n'establiría d'altres molt flamants que la raó hauría trobat a quelsevol banda, en un llibre o en el dret d'un altre poble, y fets aquestos treballs, suprimit lo que sobrés y afegit lo que fés falta, si el país li deixés fer (que està clar que no li deixaría pas fer), donaría per perfecte el dret, d'una manera definitiva, per trobarlo d'acort ab la raó.

En cambi, el regionalisme, estudiaría la llegislació, analisant els diferents elements qué hi trobés; en segregaría les institucions exòtiques que s'hi haguessin introduit y no haguessin arrivat a ser considerades com a propies; derogaría tots els preceptes que trobés que estaven en oposició ab el sistema general d'aquell dret; la depuraría, conservant tot lo que tingués caràcter nacional y estés d'acort ab l'esperit jurídich del país, suprimint totes les disposicions que formessin part d'ella, a conseqüencia no més de concepcions jurídiques abstractes, y impedint les manifestacions espontànies d'aquell: y conseguit tot això, y efectuats tots aquestos treballs de depuració, no ho donaría encare com definitivament perfecte, sinó que ho consideraría sempre subjecte a noves reformes y a noves modificacions en tot lo que tingués de satisfer noves necessitats.

Com ja's pot veure, la diferencia entre l'un concepte y l'altre, ès verament notable y en la practica no pot deixar de produir conseqüencies trascendentals.

Digitized by Google

II

El problema de la codificació portava'l del respecte de la existencia de les diferentes llegislacions. — Les raons a favor dels diversos drets nacionals no's deuen aplicar solament al dret civil, sinó a totes les branques del dret.

Les llargues lluites sostingudes a Espanya, com en altres nacions, ahont, seduits jurisconsults y polítichs per la idea de la codificació, han tractat d'unificar llegislacions plenes de vida, han fet que s'aduissin pels partidaris de la conservació dels drets civils amenassats per les tendencies codificadores, arguments en abundancia y de veritable pes, a favor de les meteixes (1).

Mes la trascendencia del problema no provenía tant del aspecte, en realitat secundari, de les majors o menors ventatjes de trobar reunides en un sol cos legal totes les regles d'una determinada branca del dret, com de la circunstancia d'encloure la qüestió de la codificació, la més important de la unificació del dret, y fins de la major o menor influencia del caràcter nacional, en la llegislació dè cada país.

La resistencia gran que determinats paisos han ofert a la codificació de les lleys civils, resistencia que

(1) Aquet tema de la codificació y de la unificació del dret civil ha sigut tractat ab una extensió y una profonditat a que jo ni de lluny puch aspirar per una persona per mi estimadíssima y respectada. En la impossibilitat d'extractar la doctrina del meu pare D. Manuel Duràn y Bas, exposada en varies obres y especialment en la *introducció* a la *Memoria* sobre'l Dret civil Català, y en el llibre, *La Codificación y sus problemas*, a ella me refereixo pera el que vulgui completar lo que aquí sols parcialment y desde altres punts de vista puch tractar lleugerament.

Digitized by Google

ha sigut tan notable en algunes de les regions d'Espanya com Catalunya, Aragó, Biskaya, Mallorca y Navarra, la primera sobretot, no provenía de les idees anticodificadores, sinó del desitj de tots aquets pobles de conservar les llegislacions que d'ells meteixos emanaven, que ells havíen creat en el decurs dels sigles, que apareixíen inspirades en son esperit peculiar, que satisfeyen millor que cap altra, les seves propies necessitats. Determinades individualitats podíen discutir, com poden seguir discutint, les ventatjes y inconvenients dels Còdichs; podíen inclinarse les escoles en favor o en contra de la codificació; mes aquesta quedava reduida a una pura qüestió científica. La oposició a n'ella per part d'aquells países provenía de son sentiment ingènit de que'l dret constituía part de la seva propia vida, y de les seves conviccions favorables a la existencia d'un dret nascut de la seva conciencia nacional, com avuy ho sosté científicament el regionalisme.

No discutim la major o menor superioritat del dret de Castella, deyen els catalans, al defensar la conservació del seu dret civil quan se tractava de la promulgació d'un Còdich pera tota Espanya; no discutim si és superior el dret català al castellà, o viceversa; que ho sigui o no, el dret que tením éns convé més que cap altre, perque ha encarnat en la conciencia popular, perque conserva la seva vitalitat, malgrat tants contratemps, perque satisfà les nostres necessitats, perque cap poble pot sacrificar les seves creencies jurídiques. Y lo meteix veníen a dir totes les altres regions que varen oposarse a la unificació del dret a Espanya baix la base de la llegislació de Castella, y lo meteix diuen y diràn tots els pobles al veure amenassades les seves llegislacions.

Digitized by Google

Mes, ara bé: els arguments trobats per l'instint nacional a favor de la conservació del dret civil en els pobles amenassats per l'idea codificadora, ¿són aplicables únicament a n'aquet? ¿Deuen referirse també purament al dret privat les raons alegades per tants escriptors que han sostingut ab el resultat dels seus estudis y el fruit de les seves conviccions científiques, la idea de la conservació del esperit propi de cada país en la llegislació civil?

En realitat, lo meteix que's diu del dret civil s'ha de dir del dret polítich, del penal, del processal, etc., y el fet de no haverse aixecat l'opinió al tractarse d'aquestos, de la meteixa manera que quan s'ha tractat d'aquell, solament prové de la major importancia que'l civil té en la vida del home, en la que influeix directament desde'l moment del seu naixement, fins al de la seva mort; no de que no subsisteixin les meteixes raons.

Quant Bentham, per exemple, preconisava les grans ventatjes del *Pannomion* ab el qual volía conseguir la *integritat del dret*, sostenint quelcom per l'istil de lo que han d'acabar per sostenir els federalistes sinalagmàtichs encara que fundantse en el principi d'utilitat, aixís com aquets s'apoyen en el de raó, y deya que una llegislació perfecta en el seu origen no pot ser diversa segons els temps y llochs, no's refería solsament a la llegislació civil, sinó que parlava de tota mena de lleys, puig les volía totes reunides. Lo meteix pot dirse de tots els autors que, d'una manera clara y expressa els menys, indirectament els més, treballen com un ideal més o menys remot, pera la unitat de la llegislació de tot el món. Per altra banda, per més que la idea de la varietat de les llegislacions

Digitized by Google

y de la necessitat de respectar les característiques nacionals, s'hagi defensat principal y gairebé exclusivament durant molts anys, per lo que a les llegislacions civils se refereix, la major part dels arguments aduits poden perfectament aplicarse a les demés branques del dret.

Y ¿còm ha de ser d'altra manera?... Deya el Canciller inglès Bacón, ja fa alguns sigles, que «hi ha en la » naturalesa certes fonts de justicia de les quals en nei» xen com reguerots totes les lleys; y de la meteixa » manera que les aigües prenen el color y el gust dels » diferents terrers que recorren, les lleys civils varíen » ab les regions y els govens en que s'estableixen, en» cara que provinguin-d'un meteix origen.» Deya Meyer, parlant de la codificació, que «el clima, la religió, » el nombre d'habitants, la naturalesa del terrer, tenen » y han de tenir alguna influencia en la llegislació; » encara més, aquesta ha d'estar en armonía ab la for» ma de govern, ab el grau de llibertat, ab l'estat del » comers y la industria, ab els usos y costums de la » nació a la que's destini'l Còdich.» Laboulaye afirmava que «no hi ha principi general que no prengui » forma particular en cada sigle y en cada poble.» Podríen omplirse planes y més planes transcribint afirmacions semblants, referides principalment a les llegislacions civils; mes és indubtable que totes elles són aplicables de la meteixa manera a les lleys polítiques, a les penals, a les mercantils, á les processals, etc.

En tot lo que's refereix a les lleys polítiques, sería complertament temerari suposar altra cosa: la experiencia ha demostrat prou els inconvenients de voler organisar de la meteixa manera a diferents Estats, sense atendre a la seva diversa manera de ser. Moltes ve-

Digitized by Google

gades s'ha pensat, y s'ha intentat, governar, està clar que no a tots, però a diferents pobles, de la meteixa manera, ja fentse general tant aviat l'absolutisme de les monarquíes, com el constitucionalisme, ja tractant d'implantar la forma republicana en totes les nacions, ja afirmant, com el federalisme sinalagmàtich, que deuen organisarse federalment, ja treballant pel contrari per un unitarisme mortífer y una centralisació absurda. Ab tot, és indubtable, que'l principi de la llegislació universal en lo polítich, és tan inadmisible, al menys, com en lo civil.

¿Quín Estat ha de ser capàs de renunciar a organisarse com millor li convingui, si precisament la seva meteixa existencia se deu al dret de les nacions d'organisarse lliurement? La existencia d'un dret polítich universal, suposaría la desaparició de tots els Estats; y com que això és impossible, lo únich que pot succeir és que siguin consemblants els drets polítichs de diversos pobles, però subsistint la seva varietat per raó del seu origen.

Aquesta meteixa analogía en el grau que la proclamen algunes teoríes, com la meteixa federalista, que arriba gairebé fins a la identitat, no pot ser tampoch admesa pel regionalisme, que sosté, naturalment, el principi nacional del dret, respecte del polítich, com del processal, del penal, etc.

Les lleys polítiques imposades per una teoría determinada a una nació, no producte natural de son esperit polítich, no li convenen, ni poden produirli més que conseqüencies deplorables. ¿De què prové la inestabilitat política de certs países d'Europa, com per exemple Fransa y Espanya? ¿Còm trobar la causa de que, després de tantes lluites polítiques, de tantes

Digitized by Google

revolucions y pacificacions, no hagin trobat certes nacions europees la organisació política que les hi convé, havent acabat al cap d'avall, per acceptarne una qualsevol, no per convenciment y entusiasme, sinó per cansament y escepticisme? ¿Còm compendre en cambi, que Inglaterra, que'ls Estats-Units, que Suissa, ab institucions tan diferents, hagin trobat la estabilitat política, y visquin una vida política pròspera y progressiva? En va s'atribuirà al parlamentarisme o a la República; en va se parlarà de les excelencies del règim democràtich o del aristocràtich: no hi ha sinó que aquelles nacions s'han organisat espontàniament, per dirho aixís; han desenrotllat en lleys el seu esperit polítich nacional, y han conseguit aixís lo que no han pogut donar a cap nació les teoríes aparentment més perfectes.

Les institucions polítiques existents a Espanya, per exemple, no solzament no han nascut de la nació sinó que aquesta ab prou feines les coneix. Passada la època dels apassionaments per ideals polítichs mal compresos, l'escepticisme havía de venir per forsa, y està clar que ha vingut. Sobre tot en les regions que no lluiten per ideals propis, els ciutadans se consideren quasi complertament desentesos de la vida política; quan les qüestions públiques no'ls afecten directament no s'interessen poch ni molt per elles: la vida del Estat apareix, en absolut, com diferenta de la vida de la nació. Aixís és que les lleys polítiques segueixen en el paper, però no més en el paper; les ficcions parlamentaries no sols no són compreses, sinó que fins s'ha renunciat a compèndreles; institucions, pera alguns magnífiques en teoría, al arribar a la pràctica han produit immensos desenganys, puix la nació les

Digitized by Google

ha rebudes ab una suprema indiferencia; el meteix sufragi universal, ha resultat una institució estranya a la vida política del país, fent us els ciutadans del dret de vot en proporcions insignificants en la major part de les regions.

Si capigués algún dubte de que'l dret ha de ser nacional, sense distingir entre les seves diferentes branques, ens en hauría de convèncer la observació de lo que succeeix quan no ho és. Tot precepte que no és desenrotllo d'una idea jurídica nacional, ja històricament, ja per haver sigut acceptada per la conciencia jurídica de la nació, no's compleix, o's compleix, si per cas, gracies únicament a coaccions continues. ¿Se compleixen tal vegada en l'esperit o en la lletra, les lleys polítiques vigents a Espanya? ¿Funcionen en el nostre país certes institucions de dret processal, com el meteix jurat, de la manera perfecta y beneficiosa ab que funcionen en aquelles nacions en que existeixen regulades, com producte del esperit jurídich nacional? ¿Se compleixen, en cap país, les lleys de caràcter penal, que no estàn d'acort ab les idees jurídiques, devegades viciades, que en el meteix dominen? Qui ho vulgui pretendre que digui quants delictes electorals se penen a Espanya, quants adulteris se castiguen en cap dels países en que'l llegislador els ha inclòs en els Còdichs penals, quants dels que acudeixen a dirimir les seves qüestions al terreny de les armes són castigats com autors del delicte de desafiament; y's veurà que si, encertada o erradament, (que no és del cas contradirho), la conciencia jurídica d'un país no considera delictes el desafiament, l'adulteri, o les mentides y atropells electorals, és aquesta conciencia jurídica la que preval sobre la lley escrita.

Digitized by Google

Y no crech que s'hagi d'afegir res respecte de la llegislació civil, ja que afortunadament, avuy, a Europa se reconeix per cuasi tothom la necessitat de respectar l'esperit propi de tota nació, y fins de les comarques que dins d'una meteixa nació, en tenen de peculiar: són tants, per altra banda, els autors ilustres que han defensat ab eloqüencia aquet criteri, a Catalunya y fòra d'ella, que considero inútil pretendre resumir els arguments que s'han alegat, y me sembla que sería excessivament pretenciós pensar en afegirnhi d'altres.

Desde'l punt de vista purament científich, se tracta d'una qüestió per tot arreu resolta. No haig de fer l'erudit, apilotant cites d'autors pera combatre un criteri enderrerit, favorable a la imposició de determinades llegislacions, per la suposició de la seva superioritat doctrinal.

Digitized by Google

III

Dret nacional y dret racional. — Criteri precís del regionalisme sobre'l dret y la seva expressió.

¿Dech resumir les idees generals del regionalisme sobre'l dret? La tasca ha de ser senzilla. El regionalisme sosté que'l dret ha de ser abans que tot nacional: diferencia de veritable importancia respecte del federalisme sinalagmàtich, que vol que, primer que tot, sigui racional.

El regionalisme creu que sempre que un Estat se composi de diferentes nacions, en les quals visqui un esperit jurídich propi, respècte de qualsevol de les diferentes branques del dret, a n'aquestes meteixes nacions, pels seus òrgans propis y no al Estat general ni a la Confederació, s'ha de confiar la tasca de conservarlo y desenrotllarlo. En altres termes: que en aquestos casos, dites nacions tenen el dret y el dever de conservar la seva autonomía llegislativa. Més encara, dins d'una meteixa nació, tant si viu complerta y absolutament independent com si viu federada ab altra o altres, se pot donar el cas de que per vicissituts històriques subsisteixin diferentes llegislacions arrelades en el país, y que acusin diferents matisos, tendencies distintes del esperit jurídich nacional: semblants varietats, mantingudes per les costums, mereixeràn com és natural una consideració distinta, segons lo arrelades que estiguin y les majors o menors diferencies que en lo essencial representin respecte del dret nacional; però'l regionalisme senta com prin-

Digitized by Google

cipi fonamental el del seu respecte, deixàntelshi la major vida possible pera que no més espontàniament y en tot cas lliurement, desapareguin unificant la llegislació, sense que aquet resultat degui precipitarse innecessariament per la acció del poder llegislatiu, ni menys encara, per la dels tribunals de justicia, els quals pel contrari s'ha de procurar que les coneguin y apliquin rectament (1).

Finalment, fins en el cas de que no existeixin aquestes varietats, el regionalisme no vol que les llegislacions dels pobles se reformin atenent únicament a perfeccions teòriques: sense exagerar la importancia actual de la costum, no la rebutja, sinó que l'admet, perque és una de les més expressives manifestacions del esperit jurídich nacional; sosté la necessitat de que'l dret s'inspiri sempre en aquet, y, quan menys, el respecti, lo qual no ha de ser obstacle al seu perfeccionament filosòfich, moral y pràctich; vol, en fí, que'ls drets dels pobles, aixís els polítichs com els civils, els mercantils com els penals, no existeixin solzament en els llibres y en les lleys, sinó que visquin en la conciencia de les nacions.

La diferencia, donchs, respecte d'aquet particular

(1) Aquets casos respecte del dret civil sobre tot, no son, escassos ni molts menys. Gairebé a tots els paisos s'hi han donat, si bé els poders unitaris han treballat pera ofegarlos tant com han pogut. Els medis de permètrelshi la vida, fins que espontàniament desapareguin, per caure en desús, o per ser inútils, ja per l'esperit ampli de la llegislació general, o ja per haverse esborrat les seves diferencies, admetent aquesta els seus principis generals o capitals, poden ser molt diferents, figurant en primer lloch son detingut estudi científich, la obligació del coneixement de les varietats en qüestió per part dels encarregats d'administrar justicia, el nomenament pera aquets càrrechs de naturals dels país, etc. Aquets, no obstant, son punts de detall que poden variar molt segons les diferentes circunstancies, y sobre tot, segons la importancia de les meteixes varietats.

Digitized by Google

entre'l regionalisme y el federalisme sinalagmàtich, no pot pas ser més evident: el sol fet de concedir aquet la autonomía llegislativa a algunes de les entitats parcials components del Estat, no estableix sinó una analogía aparent ab el regionalisme; la circunstancia, en cambi, de fonamentar el dret exclusivament en la raó, demostra prou l'ideal d'unitat racional a que aspira y el separa profondament d'aquell que tant fuig de lo abstracte y ficticiament absolut.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPITOL VI

EL TERRITORI

LA DIVISIÓ ADMINISTRATIVA

El territori és un dels elements de la vida nacional.

El territori és indubtablement un dels elements constitutíus de les nacions y no per cert dels menys importants. La circunstancia de viure en determinat territori, distingeix a les societats nacionals, d'altres agrupaments socials que ab elles s'han confós fàcilment: se compenetren y completen tant la població y el territori, que aquet acaba per formar part de la nació meteixa y ser un dels elements que la constitueixen.

Això, com se comprèn, ha de fer que no siguin indiferents les diferencies que poden oferir el regionalisme y el federalisme sinalagmàtich, en ses idees respecte aquet punt, diferencies que apareixen no sols en quant a la vida exterior de les nacions, sinó també, y sent tal volta més significatives, per lo que's refereix a la vida interior.

Digitized by Google

I

El federalisme y el regionalisme com doctrines de dret internacional.— Absurdes a que pot conduir la teoría del pacte sinalagmàtich en aquet ordre.—Criteri científich del regionalisme.

El federalisme sinalagmàtich, tal com l'exposa en Pí y Margall, ve a ser una teoría de dret internacional, caràcter que vé a tenir també'l regionalisme. No's limita aquell, en efecte, a sentar principis sobre'l bon règim de les nacions, sinó que intenta establir quelcom aixís com la base y fonament d'aquestes, combatent totes les polítiques y idees internacionals conegudes, no fonamentades pura y exclusivament en el pacte.

El tantes vegades esmentat llibre *Las Nacionalidades,* conté en la seva primera part la crítica de tots els criteris que fins ara han dominat pera constituir les nacions. Confonent continuament la noció d'aquestes ab la del Estat, se nega en absolut a acceptar com criteri racional, pera la constitució de grans nacions, el de la identitat de llengua, que combat, encara que sense donar raons massa convincents, puix se limita a parlar de les dificultats que trobaría la aplicació d'aquet criteri. Combat també'l criteri de la formació de nacions, fundat en les anomenades fronteres naturals, potser el més absurde y illògich de tots; l'històrich, que estudía per lo que's refereix a Espanya, a Fransa, a Inglaterra, a Italia, a Alemanya, a Holanda, a Bèlgica, a la Escandinavia, a Russia, a Austria y a Turquía; el de les rasses, y el del anomenat equilibri

Digitized by Google

europeu, acabant per sentar com únich criteri, el del pacte.

La qüestió del territori en l'ordre internacional, donchs, és molt senzilla pera ell; el territori nacional ve a ser l'ocupat per tots aquells ciutadans que voluntariament formen part d'una nació. Les anexions de territoris per les nacions seràn llegítimes sempre que les hagi precedit un plebiscit, no se sab si de tots, mes m'inclino a creure que sols de la majoría dels habitants del territori anexionat: totes les demés anexions són illegítimes a no ser que les hagi llegitimat després l'establiment del llas federal.

Semblant criteri, per lo que's refereix al ordre exterior, no és absolutament antitètich al del regionalisme; però s'han de tenir en compte les idees capitals d'aquet y del federalisme sinalagmàtich pera compendre les analogíes y les diferencies. En primer lloch, per lo que a les anexions se refereix, la necessitat d'aquella expressió de voluntats individuals que suposa, sinó tan clarament com jo he afirmat al parlar del plebiscit, al menys d'una manera indirecta, no se sent de la meteixa manera pel regionalisme, que ni sisquera considera un simple plebiscit títol suficient de llegitimitat pera una anexió, exigint el títol certament molt menys visible, però molt més veritable y just, de la voluntat nacional.

En efecte, no's pot pas admetre que un poble o varis pobles puguin cambiar continuament de nacionalitat, sols per la voluntat dels seus habitadors; y no ja sols que, per exemple, Llivia o Irún, Bourg-Madame o Cerbère, puguin passar successivament, sense més ni més, a Fransa o a Espanya per medi de plebiscit, sense cap consideració a la nació de que haguessin format

Digitized by Google

part, sinó que fins Trujillo o Alcanyís, se podessin un día, per vot dels vehins, convertirse en ciutats ingleses, o alemanyes, o nort-americanes... Y no obstant, no condueix pas a res més en bona llògica, la teoría del pacte sinalagmàtich.

Això de banda, és molt important no oblidar lo que he fet observar abans sobre la confusió d'idees de nació y Estat que revela en Pí y Margall, y en general la major part dels nostres federals. Les nacions no poden formarse en virtut de cap d'aquells criteris que en Pí y Margall combat, puix la existencia de les nacions és anterior y superior a n'ells y completament independent de lo que sostinguin o deixin de sostenir polítichs, militars y homes d'Estat. L'ilustre escriptor no té prou en compte que les nacions son entitats naturals; que, com sers positius y plens de vida que son, existeixen ab tota independencia de les teoríes que combat; que aquestes, lo meteix si s'han donat pera investigar quines societats polítiques pot dirse que constitueixen veritables nacions, que si s'han formulat ab objecte de senyalar el medi de constituir y aumentar la forsa d'aquestes, no poden fer que arrivi a ser nació una societat que realment no ho sigui, y si únicament que's constitueixi un Estat, que és lo únich que poden arrivar a fer reflexivament els homes polítichs.

Tenint això en compte, bé pot dirse, y aixís ho comprèn el regionalisme, que territori nacional, no és el de l'Estat, ja que, distinta d'aquet la nació, y essent el territori un dels elements que la constitueixen, pot perfectament succeir que un Estat comprengui en tot o en part diferentes nacions, y per conseqüencia diferents territoris nacionals, com també, per

Digitized by Google

l'esquarterament d'una nació, que'l seu territori pertanyi a diversos Estats.

El federalisme sinalagmàtich, que no més se fixa en la voluntat dels ciutadans, sotmet en absolut a n'aquesta el territori, com els demés elements constitutius de la nacionalitat, llengua, dret, religió, etc., y per això, dintre dels seus principis, pot aquell fâcilment passar d'un a altre Estat o nació com aquell diu; el regionalisme, no obstant, senta principis, si aparentment de comprensió més difícil, molt més admesos pel bon sentit, y en realitat, moltíssim més justos y menys perillosos en l' ordre internacional.

Digitized by Google

II

El federalisme y les divisions territorials del Estat pera la organisació interior. — Falta de idees clares sobre lo que son les provincies. — La constitució d'aquestes pel pacte no conduceix més que a errors científichs y pràctichs. — Inconseqüencies den Pí al parlar de la organisació de la federació.

Per lo que's refereix a la vida interior dels Estats, no ofereix el federalisme sinalagmàtich, teòricament considerat, principis molt clars, pera que's pugui endevinar el seu veritable criteri sobre les divisions administratives.

Com és sabut, el federalisme arrenca de la existencia de tres elements constitutius de les nacions, que segons ell, proclama la raó, y que són avuy l'individuu, el poble y la provincia. Els dos primers no necessiten segurament grans explicacions, pera que's comprengui en què han de consistir: mes, no succeeix pas lo meteix ab la provincia, respecte de la que cal realment preguntar: ¿Ahónt existeix? ¿Quíns límits li assigna'l federalisme?

Al tractar científicament la federació, y sentar per lo tant els principis en que fonamenta la teoría (llibre II de la seva obra *Las Nacionalidades*) diu en Pí y Margall, que la primera y més senzilla societat política és la ciutat, la que consisteix en un agrupament de families a les que va acostar la necessitat del cambi. Prescindeixo ara de considerar que com he fet notar en planes anteriors, reconeix que, aquet primer agrupament no's forma pel pacte dels individuus, sinó

Digitized by Google

de les families, que són entitats que tampoch han sigut constituides en virtut del pacte; mes, això apart, segueix dient que, ab el temps les ciutats degueren passar a ser membres d'una altra societat política; que la necessitat va fer que s'unissin unes ab altres; que va nàixer un nou ordre d'interessos, y, com conseqüencia, que's va crear un nou Estat (abans diu que la ciutat constitueix un Estat). — Aquet Estat nou és el que diu que, paulatinament, va anar encarregantse de tot lo tocant a la vida dels pobles units pel llàs econòmich, com l'Estat de la ciutat entenía de tot lo que afectava a la vida comú de les families.

Això, com se comprèn, no és una explicació prou clara de la existencia de les provincies, puix aquet comú acort de les ciutats pot donar lloch perfectament a un Estat unitari, y teòricament al menys, no's comprèn perque en lloch de parlar de l'individuu, la ciutat y la provincia, no parla de l' individuu, de la ciutat y del Estat. Mes, fins no insistint sobre això, que he deixat tractat abans, el federalisme no proporciona cap dato ni principi ab què formar el criteri que ha de seguirse pera la constitució de les provincies o Estats provincials.

En la part científica, en efecte, no's troba sinó el principi de constitució de les provincies pel comú acort de les ciutats, mes això no dóna prou llum. ¿Poden constituir un Estat provincial, totes les ciutats que vulguin? Allavores podrà donarse el cas de que tot Espanya, per exemple, no tingui més que un Estat provincial constituit voluntariament, per totes les ciutats de la península. En aquet cas tot el sistema federalista cauría per la seva base, puix no existiría més que un Estat unitari, ab individuus y ciutats. ¿Podrà

Digitized by Google

per altra banda, constituirse una sola ciutat en Estat provincial, o dues o tres solzament? ¿Se podríen constituir tants Estats provincials com les ciutats volguessin , sense més criteri ni regla fixa que la seva voluntat? ¿Podràn subdividirse a cada moment els Estats existents, o formar, per confusió, nous Estats?

Tot això, com se comprèn, és impossible, però, no obstant, en Pi y Margall, en la part purament teòrica del seu llibre, no dóna cap més explicació. Se limita a fer de les seves disquisicions històriques, la conclusió de que voluntariament no s'han constituit may més que nacións petites, y que les grans no més poden existir llegítimament per la federació d'aquestes; però, com ell meteix diu que'l criteri històrich no serveix de res pera escatir la existencia y la llegitimitat de les nacions y's guarda molt bé per altra banda d'afirmar la reconstitució de les nacions petites, que històricament han existit, ja que això sería la negació de la seva teoría, fonamentada en la raó y la seva autonomía, no ofereix científicament cap criteri, pera que poguem compendre la extensió dels Estats provincials ni'l princípi pràctich a que s'ha de subjectar la seva formació en el cas de no existir.

Per això, al parlar de l'aplicació del principi del federalisme sinalagmàtich a Espanya, arrenca ja d'un altre concepte molt distint. Hauría sigut lo llògich, que's limités a sentar el principi del pacte, y que en sa conseqüencia digués que'ls pobles y ciutats pactaríen lliurement la seva unió constituint els Estats provincials, però, lluny d'això, proposa un sistema d'organisació de la federació espanyola, que de tot té menys de llògich, dins de la teoría del pacte sinalagmàtich.

Digitized by Google

Convé conèixer el seu procediment, abans d'estudiar les que podem anomenar bases territorials de la federació.

« Veyam—diu En Pí y Margall, en el Capítol XVII » del Llibre III de *Las Nacionalidades*—com, arrencant » de la idea federal podría y deuría organisarse la na- » ció espanyola. » Després segueix dient: « Figurem- » nos que som en els primers díes d'una de tantes » revolucions com àgiten la patria. De primer entuvi » queden trencats els vincles que uníen els distints » membres de la República. Cada provincia, com hem » vist, se declara independent, y nomena, *en mitj de la* » *bullanga* (1) una junta suprema. Se solen formar juntes » també a cada poble, però subordinades a les de pro » vincia. Les de provincia manen y llegislen: otorguen » llibertats, deroguen lleys, suprimeixen o posen tri- » buts, armen als ciutadans, edifiquen, destrueixen. »

Nomenades ja aquestes juntes, diu en Pí que, en la major part dels casos, desapareixen en quant s'ha constituit en la capital un poder central pels capdills de la insurrecció, que's presenten desseguida a recullir el fruyt de les seves fetes, poder central que no's constitueix ab cap més autoritat que qualsevol de les Juntes provincials y que no obstant les hi prega primer, y les hi exigeix després y a no trigar, la seva disolució. Això és lo que ha fet infructíferes les revolucions a Espanyà: lo procedent és en aquets casos, la formació d'una Junta central, lo que ja s'ha intentat algunes vegades, no havent encaixat el pensament per no haverse posat previament d'acort les *provincies*.

(1) Notis ben bé aquesta frase *en mitj de la bullanga*, que no sé com pot compaginarse ab el principi del pacte y ab el dret fonamentat en la raó, tantes vegades predicat.

Digitized by Google

Aquesta és, no obstant, la gran base de la organisació federal del Estat segons en Pi y Margall.

«El pensament d'una Junta central — diu, en efec» te — sería convenient y fecond. Ab sols constituirla, » se substituiría el principi federatiu al unitari. No és » ni pot ser més que un consell federal, com he dit en » altre capítol, una junta formada per la representació » directa de cada provincia.» Ara bé, aquesta representació directa de cada provincia, no sería en realitat, encara que ho passi per alt el famós federalista, més que'l delegat o delegats (sempre pochs en nombre segons ell meteix aconsella) de les Juntes provincials, *nomenades en mitj de la bullanga*, puix no s'ha d'oblidar que sè suposen moments d'agitació, d'interinitat, de falta de lleys polítiques fonamentals (1). Ab això se compendrà prou lo poch llògica que és aquesta aplicació de les seves teoríes del pacte sinalagmàtich, que fa en Pi y Margall, més arbitraria encara y més absurda, si's té en compte que a n'aquesta Junta, formada de delegats d'entitats constituides al etzar, li confía totes les atribucions «que avuy exerceix l'Estat, menys la de llegislar en materia civil, y la d'intervenir en la vida interior de les provincies y dels pobles»; que a càrrech seu hauríen de córrer els serveys generals de govern, les relacions ab l'estranger y les colonies, l'exèrcit, la justicia, l'Hisenda; y que hauría ademés de dirigir l'organisació federal de la República, convocant les asamblees locals, després les provincials, finalment la nacional.

---

(1) No's pot negar que és prou estranya la formació d'aquesta única font llegítima de govern, segons un dogma de sobiranía absoluta de les raons individuals y de declaració d'illegitimitat de tota violencia, y tota forsa que'l transcurs del temps no pot llegitimar. Segons en Pi, la violencia consagrada pel consentiment de les nacions, no és llegítima, y ho resulta la violencia de la bullanga.

Digitized by Google

Mes, en fí, prescindint d'aquesta falta de llògica, tampoch ens explica de moment molt millor en Pi y Margall, la formació dels Estats provincials, que és lo important pera el punt concret que estich estudiant. Diu, sí, que aquella Junta central podría convocar abans que tot les assamblees locals, pera que dins d'un terme breu determinessin el règim dels seus municipis, y convocar després les provincials pera que, fet el pacte d'unió pels pobles (1), redactessin la lley fonamental de les seves respectives provincies; però subsisteix el meteix dubte sobre la existencia d'aquestes, puix de les frases transcrites no se en pot deduir com se formaràn aquestes provincies ni quina extensió tindràn, si és que's deuen purament als pactes voluntaris dels pobles.

Y per això en Pi y Margall, inconseqüent ab el seu sistema, però obligat per la llògica inflexible de la realitat, ha d'acceptar y accepta un apriorisme. Les provincies existeixen, segons ell meteix confessa, anteriorment a la voluntat de dits pobles, y no pel pacte d'unió d'ells, encara que vulgui ferho semblar. Prova d'això és que, encara que molt més lleugerament de lo que la cosa s'ho mereix, planteja la qüestió de les provincies que a Espanya consisteix en la recomposició de les antigues, o en el manteniment de les modernes, qüestió que deixa a l'esmentada Junta central... «Es sapigut — diu — que no tots els federals «opinen d'igual manera. El problema podría molt bé «el día de demà donar lloch a conflictes. La junta, *re-«presentació* de les que avuy existeixen, tindría medi «d'esbrinar en cada una d'elles la situació dels ànims

(1) Aquet pacte d'unió li sembla molt fàcil.

Digitized by Google

«y emmotllaría la seva conducta a n'aquet coneixe-«ment.»

Se veu donchs que en Pi y Margall no s'adona de que lo més essencial pera organisar una federació és la determinació de *qui s'ha de federar;* y presenta com accidental dintre del federalisme la qüestió de les provincies que ab gran magnanimitat deixa al arbitri d'una Junta central, *representació* a la seva manera de les provincies actuals y millor dit, de Juntes en elles nomenades *en mitj de la bullanga*. Ell, no obstant, manifesta la seva opinió personal favorable a la reconstitució de les antigues provincies, ja que les modernes no son en sa major part més que divisions arbitraries, filles, quan més, de conveniencies administratives, sense cap realitat en la Historia: mes com, ab tot, porten ja molts anys d'existencia, considera que sería imprudent que la *Junta* (insisteix en la resolució de la qüestió per aquesta) s'empenyés sense consultarles, en no reconèixer pera tots els seus actes més que les antigues.

¿Què se n'ha de deduir donchs, de tot això? Al meu entendre que en Pi y Margall destrueix tot el seu sistema sense, en cambi, afirmarne cap altre. El tant campanejat principi del pacte sinalagmàtich desapareix: la autonomía dels pobles no és esmentada en res pera resoldre la qüestió fonamental de la existencia de les provincies: la subsistencia de les actuals, o el restabliment de les antigues, no's presenta com una qüestió d'exclusiva competencia dels pobles autònoms, sinó d'una Junta constituida illegitimament, per delegats de cada una de les meteixes provincies: en lloch de deixar als pobles que en ús de la seva autonomía, s'uneixin o se separin, mantinguin les provincies actuals, reconstitueixin les antigues, o en crein altres

Digitized by Google

de noves, se'ls hi dóna feta la operació fonamental, donantli sempre un fonament històrich.

Per que, això és més notable: tot se funda en la autonomía de la raó, mes al arrivar a n'aquet punt fonamental, el meteix Pi, no reconeix la disjuntiva més que entre dues solucions, històriques totes dues. Els ànims s'inclinen a favor de les provincies antigues o de les modernes: més és qüestió d'anys, d'existencia històrica. Y és que no pot deixar de veure que la simple raó no basta; que ab la simple espontàneitat de les autonomíes, no n'hi ha prou pera la solució del problema.

Digitized by Google

III

Doctrina precisa del regionalisme sobre les divisions territorials.—Provincies naturals y provincies no més d'existencia *legal*.

Aquesta falta de llògica del sistema del pacte, y els dubtes dels seus partidaris, contrasten notablement ab les idees precises, llògiques, clares del regionalisme sobre aquet punt. Aquet, en efecte, no ha de dubtar, ni pot trobarse en contradiccions semblants, perque arrenca de quelcom més sòlit que'l sol principi del pacte de pobles autònoms; arrenca de la existencia d'entitats positives, d'existencia natural y històrica, d'entitats ab vida propia, que no necessiten ser creades per cap acort, sinó solzament, en tot cas, ser reconegudes.

Limitat el territori nacional ab subjecció als principis d'existencia de les nacions, dins d'ell se presenten sempre elements naturals que poden servir de base pera les divisions administratives. Aquets elements faltaràn tal vegada en nacions no ben constituides, encara que fins en elles això serà raríssim, però no falten may en nacions d'existencia històrica, en les quals, pel contrari, hauràn quasi sempre servit ja pera l'esmentat objecte.

Es possible en una nació constituida per la *nacionalisació* d'altres varies, que siguin els antichs territoris d'aquestes els que serveixin de base pera les divisions administratives: en general, no obstant, resulten massa grans pera servir d'úuichs intermediaris entre l'Estat y el Municipi, y necessiten, si de cas, una nova subdivisió administrativa que ha de tenir

Digitized by Google

també una base natural, que'l regionalisme troba en les comarques naturals geogràfiques y històriques. Aquestes meteixes comarques son les que han de servir pera aquet objecte en les nacions que segueixen existint y que reclamen la seva justa autonomía, però que per medi d'una federació segueixen formant part; o entren a formar part, d'un Estat compost de dues o més nacions.

Pera que's comprenguin millor aquestes idees del regionalisme respecte a les divisions y subdivisions administratives, no serà inútil ferne una aplicació a Espanya. Fins els que creuen que Espanya constitueix una veritable nació y no un compost de varies nacions, ab dret a convertirse en Estats; fins els que realment creguin en la existencia de la *unitat* nacional, no poden negar la falta d'*homogeneitat* nacional, falta derivada de la existencia de antigues nacionalitats històriques, que ab el temps han constituit la nacionalitat espanyola. Arrencant d'aquet concepte, donchs, no pot negarse que no tenen cap raó de ser les actuals provincies; que no té fonament ni explicació possible la divisió del territori peninsular espanyol en quaranta set provincies; que la obra del any 1833, imitació de la divisió de Fransa en departaments, feta en 1791 pels revolucionaris francesos, apareix avuy absurda y contraria a tots els bons principis d'administració y de govern.

Aixís ho senta'l regionalisme y van comprenentho cada día més, tots els homes de bon sentit. Ningú pot negar en efecte que malgrat aquelles divisions, encaminades a anular a Espanya y a Fransa, les provincies antigues, aquestes subsisteixen: en el sentir de molts existeixen encara com veritables nacionalitats, ab

Digitized by Google

dret a la existencia política, mes, fins els que no ho admetin, no poden negar, al menys, la seva existencia real. La divisió de Catalunya en quatre provincies, de Galicia en altres quatre, del antich reyalme de Valencia en tres, etc., no ha acabat ab Catalunya, ab Galicia, ab Valencia, ab les demés regions històriques: fins deixant apart que en més o en menys, ha subsistit la divisió territorial antiga en lo judicial y en lo militar per lo que's refereix a moltes regions, aquestes segueixen existint perque tenen vida propia y, malgrat tot, és y segueix sent y considerantse aragonès, lo meteix el de la provincia d'Osca que'l de la de Terol, y català el de la provincia de Tarragona com el de la de Girona, com és tan estremeny el de Càceres, com el de Badajoz, y tan gallego el de Lugo com el de Pontevedra, y aixís successivament.

Les provincies antigues o siguin les regions naturals y històriques, subsisteixen indubtablement en despit de ficcions y de divisions artificioses, mentres que les provincies modernes, aixís les espanyoles com les franceses, no tenen més vida que la que'l llegislador les hi ha donat y deixaríen d'existir, esborrantse el seu recort al cap de poch temps, desde'l moment que s'establís una altra divisió. Aquelles existeixen naturalment, y no necessiten pera servir de bases d'una divisió administrativa, més que'l *reconeixement* de la seva existencia pel llegislador: aquestes necessiten ser *creades* y *mantingudes* després pel poder polítich: sense ell no existeixen.

Fàcilment s'ha de compendre ab això, quan justament afirma'l regionalisme la necessitat y la conveniencia de que dites regions serveixin de base a les divisions territorials de les nacions. Es una conse-

Digitized by Google

qüencia llògica del seu principi de que cada Estat ha de ser la meteixa nació, en quant és un sér polítich. Si l'Estat y la nació són una meteixa entitat, no poden ferse divisions arbitraries, sinó que, pel contrari, al procedirse a les divisions territorials necessaries pera que l'Estat pugui portar a terme complertament les seves funcions, és precís pendre com a base les divisions naturals de la nació.

Això és evidentíssim; y en aquets moments, a Espanya y a Fransa, és cada día més general el convenciment de lo veritables y fonamentades que són semblants observacions, pera el bon règim administratiu. Lo que hi ha és que'ls polítichs d'una y altra nació, per la meteixa complexitat del problema, y per la por de trobar en algunes de les antigues provincies, veritables nacions que reivindiquin el seu dret a la vida política, no s'atreveixen a plantejar resoltament el problema, arribant a les seves naturals y llógiques solucions.

A Fransa s'han formulat ja diversos projectes, y s'estudía la reforma administrativa en sentit descentralisador, fentse cada día més general la convicció de que tota mida descentralisadora ha d'anar acompanyada de la supressió del *departament*. A Espanya, varies vegades al empendres la reforma de l'administració local s'ha projectat aixís meteix la supressió de les actuals provincies, ab el reconeixement administratiu de les regions històriques y naturals: mes a tots els homes de govern de Madrid els hi falta valor pera escometre resoludament la solució del problema, que, ab tot, *teòricament*, deixen resolt en aquell sentit, com ho demostren els diferents projectes formulats, y, més que res, la indefensió doctrinal ab que tots deixen

Digitized by Google

el criteri de la subsistencia de les artificials provincies actuals (1).

(1) Demostra que sols la por del gran problema que enclou la reforma territorial detura als governants de Madrid lo succeit, per exemple, ab el projecte de reforma d'administració provincial dels senyors Silvela (Don Francisco) y Sánchez de Toca (Don Joaquím) del any 1891, en que, encara que deixant subsistents les provincies actuals, s'organisava per sobre d'elles les regions històriques.

El primer ha sigut quefe del partit conservador y dues vegades President del Consell de ministres, y el segón ha arribat també a ministre, y aquell projecte ha quedat mort. Y en el nou projecte d'administració local, presentat per en Maura sent Ministre de la Governació, en un Ministeri presidit per en Silvela, pera res se parla de la reforma territorial, deixantse subsistents les actuals provincies, segons se diu, no per crèurehi, sinó *pera no plantejar el problema regionalista.*

Digitized by Google

IV

Necessitats, segons els casos, de subdivisions administratives. — També han de tenir una base territorial natural.—Les comarques històriques en les divisions antigues.—Superioritat del principi lliberal del regionalisme respecte al pseudo-autonòmich del federalisme en quant a les organisacions administratives.

Mes, no's cregui que n'hi hagi prou ab la reconstitució administrativa d'Estats com l'espanyol y el francès, prenent per base les regions naturals y històriques.

En primer lloch, moltes o al menys algunes d'aquestes regions, són veritables nacions que no poden aconsolarse ni s'aconsolaràn, ab servir de termes d'una nova divisió administrativa, sinó que aspiren y tènen dret en realitat, al reconeixement de la seva vida política, en conformitat al principi de que tota nació ha de ser un Estat. Desde'l moment, donchs, que's reconeguin aquets drets polítichs a les nacions, fins conformantse en constituir totes juntes un Estat federal, no poden ja servir d'únichs termes intermitjos entre aquet y els municipis, sinó que cal admetre en ells una divisió administrativa.

Per altra banda, fins en el cas de que no vulgui reconèixers a dites regions el caràcter de nacionalitat, y que per lo tant s'accedeixi tan sols a considerarles com part de la nació ab fesomía propia, però sense més drets que'ls compatibles ab la unitat política nacional, fins en aquet cas, y desde'l moment que se suprimeixin les provincies actuals per la falta absoluta

Digitized by Google

d'una raó real y veritable pera la seva existencia, servint en cambi de base pera la divisió administrativa les esmentades regions naturals y històriques, resulta que moltes d'elles, com entitats úniques intermitjes entre l'Estat y els municipis, són massa extenses, de manera que moltes de les seves atribucions podríen ser confiades a altres entitats, d'hont ve la conveniencia d'una subdivisió administrativa, que en bons principis regionalistes, hauría de tenir també com és de suposar, una base territorial natural.

Prenguis un Estat determinat dels que avuy existeixen ab una organisació unitaria; consideris l'Estat espanyol. En éll, encara que no s'hagi marcat gaire fins avuy aquesta divisió, que indubtablement no tardarà a aparèixer quan evolucionin cap al regionalisme molts unitaris actuals, hi ha regionalistes radicals y regionalistes moderats que aumenten constantment ab els desenganys de l'organisació actual.

Ara bé, tant els radicals com els moderats, estaríen com estàn conformes en la proclamació de la necessitat urgent de reformar la divisió territorial actual, suprimint les provincies organisades en 1833, pera acomodar les noves institucions y organismes a una base més natural y històrica, que, indubtablement, estaràn també d'acort en afirmar que ha de ser la de la antiga divisió, salvant les petites variacions que les noves necessitats hagin pogut fer convenients en alguna de les regions antigues. Mes, un cop afirmada la personalitat d'aquestes, és indubtable que'ls regionalistes radicals diràn que Catalunya, que té idioma propi, territori perfectament determinat, admirable historia nacional, costúms jurídiques seves, y sobre tot veritable esperit d'unitat y de vida, que's tradueix pel sen-

Digitized by Google

timent general en sos fills, a favor de la *patria* catalana, constitueix una veritable nació ab dret per consegüent a la vida política, y per tant a constituirse en Estat, per més que estigui disposada a renunciar a algúns dels seus drets, per voler viure federada ab les demés nacions de la Península, podent dir lo meteix altres regions d'aquesta que han sigut o son encara, veritables nacions.

En cambi, en aquestes meteixes regions o nacions, pot haverhi regionalistes moderats, que creguin que les influencies estranyes les hi han fet perdre alguns dels seus caràcters nacionals y principalment el del esperit nacional propi, y que per lo tant, han passat a formar part d'un altra nació, castellana, espanyola, ibèrica, ¡Deu sab lo que cadascú pot arribar a pensar! y que en conseqüencia no poden tenir veritable personalitat política, per més que tinguin dret y aptituts pera tenir una part importantíssima en son propi govern. Al meteix temps pot succeir que no sigui ja qüestió d'apreciacions personals, sinó que realment sigui aixís en les diferentes regions de cada una de les nacions espanyoles, ja per no haver tingut may caràcters de nacionalitat propia y distinta, ja per haverlos perdut, y haverse fusionat ab altres, constituint una nació determinada.

Tot això, com se veu, fa presentar el problema baix diferents aspectes, y complica la qüestió de la divisió administrativa, tant per lo complexa que és en sí meteixa, com per la necessitat de tenir en compte els diferents criteris que poden aparèixer en lluita. No obstant, fent un esfors, y particularisant la qüestió, pot arribar a compèndres quin és el millor criteri, en quant a divisió administrativa, prescindint de les atri-

Digitized by Google

bucions concedides als distints termes d'aquesta, que enclou una qüestió completament distinta.

En un Estat constituit avuy unitariament, y al que se tracta de reconstituir, s'hi troben, per exemple, diferentes nacions. No pot haverhi cap dubte; desde'l moment que s'admet l'existencia d'aquestes nacions, és que hi ha territoris delimitats exacta o al menys aproximadament: son elles meteixes les que han de servir de termes pera la divisió territorial.

Dins d'una meteixa nació constituída en un sol Estat unitari, o formant part d'un Estat federal, o Confederació o lo que sigui, s'haurá de procedir a la divisió administrativa. Si'l territori nacional és molt extèns, a la nació hi existiràn indubtablement regions naturalment marcades y subsistents, ja històricament, ja per les seves costums o son dialecte, ja per anteriors divisions administratives, etc., etc. Aquestes meteixes regions són les que han de servir de termes d'aquella divisiò, formant la entitat o si's vol una de les entitats intermitjes entre l'Estat y el municipi. Aixís, sense tractar d'una manera general dels termes d'una divisió administrativa castellana, és indubtable que com un exemple d'aquestes regions a que'm refereixo, en la nacionalitat castellana, se pot esmentar l'antich principat d'Asturies.

Pot succeir que les nacions en qüestió siguin relativament poch extenses, de manera que no hi apareguin regions clarament limitades ab els caràcters que acabo d'esmentar, com pot succeir, pel cantó contrari, que existint aquestes altres regions naturals, per la seva meteixa extensió fassin convenient la existencia d'una altra entitat intermitja entre elles y el municipi, en conformitat ab els preceptes de la ciencia, y a lo que la

Digitized by Google

pràctica demostra, respecte a la necessitat de que no siguin massa extenses les circunscripcions si's vol una bona administració. En qualsevol d'aquets dos casos, els veritables termes de la subdivisió administrativa han de ser les comarques naturals.

Aquestes se trobaven com les entitats administratives immediatament superiors als municipis en gairebé totes les àntigues divisions de la major part dels países: està clar que no ab complerta exactitut, però sí d'una manera forsa aproximada. Les antigues Vegueríes de Catalunya corresponíen en general a les comarques naturals y històriques del Principat; lo meteix pot dirse encara en bona part dels comtats inglesos: no succeía pas altra cosa en l'antiga divisió administrativa de Fransa, modificada per la Revolució en 1791. Per això els descentralisadors francesos més regionalistes, els que més o menys han arribat a compendre els veritables principis del govern dels pobles, no limitantse a demanar una major extensió d'atribucions dels organismes administratius existents, sinó una reforma complerta de l'actual divisió administrativa del seu país comensant per la supressió dels departaments, aboguen pera que entre les regions històriques, que han de constituir l'Estat francès, y els municipis, se dongui existencia legal com terme d'una subdivisió administrativa, a les comarques naturals, que tenen ja per aquet sol fet existencia real y propia, y que en general corresponen als antichs *pagí* gallo-romans, més o menys respectats en les divisions de l'*Ancien Régime* (1).

Y és que, verament, per més que no ho hagi tingut

(1) *La Nouvelle Revue* de París, 1895.

Digitized by Google

en compte el doctrinarisme imperant fins ara en la major part dels nostres países, la comarca natural és més indicada pera l'exercici d'aquestes funcions administratives, que un'altra entitat qualsevol de creació artificial que per aquet sol fet ha de trobar gravíssimes dificultats pera complir bé son important y delicat comès, prestantse en cambi als majors abusos, com ho ha demostrat la experiencia. ¿Quí coneixerà millor les necessitats dels diferents pobles, que'ls que històricament viuen units ab ells, per llassos naturals? Feu una agrupació de municipis purament artificial, fins ab la major bona fè, y sense ànim d'afavorir interessos illegítims; agrupeu pera donàrloshi una sola representació, municipis no units may per cap més llas que'l d'una disposició legal, que han sigut sempre estranys els uns pels altres, que no han constituit may una comunitat real, ab vida d'afecció y d'interessos, ab convenciment de la seva propia existencia, y aquestes entitats artificials, provincies o departaments, o districtes judicials, o electorals, tot lo més que faràn serà probablement complir molt malament, més ab la possible subjecció al text escrit, les seves obligacions legals, però may arribaràn a representar de veres l'ànima de les entitats que legalment representin, ni podràn tampoch inspirarse bé en les seves necessitats, ni molt menys satisfer les seves llegítimes aspiracions, com poden ferho entitats naturals com les comarques.

Importa no obstant, fer una aclaració que ha de ser importantíssima. No's cregui que per dir comarques naturals, me refereixo exclusivament a una divisió geogràfica, y que per lo tant la divisió o subdivisió administrativa de referencia hagi de tenir no més en compte les conques del rius o la elevació y enca-

Digitized by Google

denament de les montanyes; això no implicaría més que l'element geogràfich, que fins essent important, no deu ni pot considerarse com l'únich ni molt menys. A més d'ell se n'han de tenir en compte altres varis, y entre ells d'una manera especial l'històrich. El sol fet d'ocupar diferents Municipis una vall determinada, o estar regats per un meteix ríu, o estar situats al peu d'una montanya, no crea vincles naturals: pera que una comarca natural pugui servir de base pera una organisació de caràcter administratiu, és necessari que, ademés d'existir geogràficament, existeixi històricament, y fins és més important aquesta derrera condició que la primera. En general les comarques històriques ho seràn aixís meteix geogràfiques, però quan aixís no sigui, l'element moral que representa la unió en el temps, té major influencia que'l simple element material de la permanencia en territoris geogràficament delimitats, ja que aquell presuposa més que aquet la existencia de l'ànima en les comarques naturals, que és lo que s'ha de tenir principalment en compte.

A Catalunya hi ha avuy comarques naturals que corresponen encara a la distribució en el seu territori de les tribus indígenes que l'ocupaven ab anterioritat a la dominació romana. Signifiquen ben bé la compenetració del element geogràfich y l'històrich.

Tot això de banda, ja que de qüestions administratives parlo, serà tal vegada oportú dir, que dins dels principis del regionalisme, la organisació administrativa ha de dependre més de les espontànies iniciatives dels pobles y regions, lliurement manifestades en el curs de la historia, que de la problemàtica perfecció d'un sistema administratiu complert, conseqüencia llògica de principis abstractes, y per tant generals.

Digitized by Google

Aixís com dins del sistema del pacte sinalagmàtich en el que tot se subordina a la raó, gairebé no's pot donar importancia a n'aquest element històrich, que ha de deixar a n'aquell indefens devant de les reals o suposades ventatjes d'una organisació administrativa general, basada en principis directament emanats, sempre segons els seus autors, de principis *racionals*, el regionalisme fía poch en les perfeccions d'organisacions generals y ab pretensions científiques. Allà sobretot ahont existeix encara una organisació històrica que, pel fet de serho, segons el pensament den Taine, té ja algún títol al nostre respecte, puix que sota d'ella hauràn viscut moltes generacions, en les meteixes condicions que la actual pera compendre els seus defectes, si tan grans fossin; allà ahont subsisteixi, dich, és innegable la necessitat de respectarla, sense que això vulgui dir que degui immovilisarse, y no sigui possible corretgir les seves deficiencies. Tota organisació històrica suposa arrels fortes en el poble; ¿y no és aquesta, tal vegada, una de les primeres condicions pera una bona administració?

Ab organisació històrica o sense, creu el regionalisme que és molt convenient deixar certa llibertat als pobles pera que organisin les seves institucions administratives ab la major espontaneitat possible, sense que això signifiqui llibertat absoluta de ferho sense intervenció llegislativa. La circunstancia d'haverse trencat la tradició, substituint al règim històrich el de lleys generals fonamentades en principis més o menys abstractes, fa difícil avuy la aparició d'organisacions administratives particulars, per la espontània iniciativa dels pobles, satisfent les llegítimes aspiracions d'aquestos, y redundant en favor dels seus inte-

Digitized by Google

ressos: no obstant, és evident la necessitat de permetre cert desenrotllo d'aquestes iniciatives, encara que no sigui més que com medi de combatre els gravíssims perjudicis que causen lleys generals y abstractes, que moltes vegades donen la meteixa organisació a entitats administratives de caràcters y necessitats diverses, y que fins en la suposició de redactarse ab major coneixement del estat del país, de lo que s'acostuma en alguns Estats, com en l'espanyol, difícilment poden tenir la ductilitat necessaria, ni organisar la administració, sobre tot la local, satisfent les necessitats peculiars de cada entitat administrativa natural.

El principi regionalista del respecte a totes les varietats, quan no hi ha cap motiu d'ordre moral pera reputarles illegítimes, ha d'imperar també quan se tracta de la organisació administrativa: representa la eterna reacció del fet contra les concepcions abstractes, de la vida natural contra la vida ficticia, reacció d'immensa trascendencia en l'administració de les nacions.

Y aquet principi substitueix ventatjosament al meteix del pacte sinalagmàtich ab ses falses autonomíes municipals y provincials. Cal no confóndreho. La llibertat que concebeix el regionalisme és respectuosa ab la vida y engendradora de les varietats: el pacte del federalisme tendeix a fer quadros regulats, ab el patró que un criteri preconcebut determina. Díguiho sinó aquell meteix projecte de Constitució de la República federal espanyola del any 1873, que no arrivà a aprobarse, que arrencant de les provincies artificials existents, tot dient que les hi donava gran autonomía, les hi imposava tot lo fonamental, inclòs el *tipo* segons al qual teníen d'organisarse.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPÍTOL VII

EL REGIONALISME, EL FEDERALISME Y LA ECONOMÍA NACIONAL

La riquesa econòmica és un altre dels elements de la vida nacional. — Atenció que'l regionalisme li dedica. — Necessitat de son desenrotllo. — Proteccionisme integral. — Idees sobre'l proteccionisme y la llibertat de comers.

No pot dirse tal vegada ab absoluta exactitut, quín és el criteri econòmich del federalisme sinalagmàtich, ni, en quant a les qüestions que se susciten sobre'l comers exterior, si és proteccionista o lliurecambista.

En realitat, l'individualisme racionalista exagerat que constitueix la base o principi essencial de tota la teoría del pacte, ha de donar a entendre que'l federalisme no pot admetre en el seu programa, el principi de la intervenció del Estat en les lluites econòmiques: no obstant, com les aplicacions del principi individualista no poden ser tant absolutes, potser pot admetre o al menys acceptar, sense gran falta de llògica, el sistema proteccionista, com admet la intervenció efectiva del Estat en altres materies. Per altra banda, encara que en aquet llibre he procurat sempre mantenirme purament en la esfera dels principis, sense entrar en la discusió de fets polítichs, no puch menys de recor-

Digitized by Google

dar, que importants federalistes catalans, s'han mostrat proteccionistes decidits, combatent projectes econòmichs que poguessin perjudicar al treball nacional, lo que obliga a suposar que no està pas dita teoría renyida en absolut ab el principi del pacte.

Com se vulga que sía, en el terreny econòmich són també molt diferentes les idees del regionalisme y les del federalisme. Fins suposant que dits federals catalans, no s'haguessin mostrat poch llògichs ab els seus principis, al mostrarse proteccionistes, y que no s'haguessin salvat de la excomunió solament pels interessats del partit, (1) és innegable que al sostenir la causa de la protecció al treball nacional, no ho varen fer tampoch els federalistes, treyent conseqüencies llògiques dels principis fonamentals del seu programa, sinó en virtut de circunstancies accidentals y de motius generals, ni més ni menys que'ls afiliats a qualsevol altre partit.

El criteri econòmich del regionalisme és, en cambi, un resultat necessari dels seus principis capitals, en quant a la vida de les nacions. Y atenent a n'aquesta, tant ahont apareixen els regionalistes demanant una política econòmica en sentit de llibertat, com ahont soliciten l'auxili y la protecció del Estat pera que la producció nacional pugui resistir victoriosament la competencia extrangera, poden ser conseqüents ab el seu sistema, si no fan més que deduir les conseqüencies llògiques dels principis generals que sostenen.

---

(1) Lo qual no tindría res d'improbable tenint en compte que'l partit federal compta y comptava, sobre tot abans, a Catalunya, ab més elements que a cap altra regió de la península, y que en ella hauría sigut molt impopular, tot lo que semblés una condempnació expressa de la conducta dels federals proteccionistes.

Digitized by Google

Pot compendres perfectament baix el nom de *proteccionisme integral* aquet criteri econòmich del regionalisme. No entench pas ab això proscriure en absolut, en nom d'aquet, un règim de llibertat de comers; si aquella paraula pot donar lloch a qualsevol mala inteligencia, recordis que les paraules són lo de menys y el sentit lo principal.

El regionalisme, al fer aplicació dels seus principis generals al terreny econòmich, protesta, com en les demés qüestions, de tot sacrifici de la realitat a abstraccions sense vida; de tota teoría, que, arrencant de falsos principis de caràcter pretenciosament filosòfich, oblidi les necessitats primeres de la vida nacional. El regionalisme en aquest sentit, donchs, ha de ser com és, obertament contrari a tot sistema econòmich que intenti aplicar les meteixes mides d'aquet caràcter, a totes les nacions, en virtut de la inflexibilitat de principis suposats incontrovertibles: ha de ser en absolut contrari a tota teoría que deixi de tenir en compte la desigualtat econòmica dels diferents países. Per aquesta raó, pot anomenàrsel proteccionista en quant apareix antitètich al lliure cambi, en son sentit més ideal y erroni, més com a doctrina política o filosòfica, que com a doctrina econòmica; això és, quan nega en nom d'un principi absolut de lliure competencia, el dret dels Estats a oposarse o dificultar la entrada dels *géneros* estrangers, que impediría el desenrotllo de les produccions nacionals.

El regionalisme, que sosté en els demés ordres de la vida el principi de la representació per l'Estat, de la vida nacional, lo que naturalment suposa el foment per aquell, de tots els elements d'aquesta, no havía de faltar al seu principi essencial, al formular el seu cri-

Digitized by Google

teri, en quant al desenrotllo de la riquesa nacional; y per lo metèix que les nacions no tenen solament religió, dret, idioma, costums, etc., sinó que també tenen vida econòmica propia, en cada una d'elles distinta y caracteristica, és evident la necessitat de que l'Estat la desenrotlli, com tots els demés elements de la vida nacional, sense sacrificarla a cap principi abstracte, per seductor que aparegui.

Y ¿còm ha de procurar aquet desenrotllo l'Estat?

El regionalisme faltaría als seus meteixos principis, si pretengués esplicar, com en tot cas y en totes les nacions han de conseguir els poders públichs aquest important objecte. La política econòmica de cada Estat ha de ser la que, segons les circunstancies, més y millor contribueixi al desenrotllo y prosperitat dels elements de riquesa de la nació, y a garantir a n'aquesta, la major independencia econòmica possible; y els medis pera obtenir semblants resultats els hauràn de triar, si tenen perfecte coneixement de les necessitats y vitalitat econòmica de cada país, els que en ell siguin veritables homes d'Estat y d'Hisenda.

Lo únich que pot dir el regionalisme és que aquets medis són variadíssims. Per una banda l'Estat té'l dret y el dever de fomentar la riquesa del país, per medi de disposicions de caràcter administratiu interior, facilitant ab víes de comunicació de totes menes el transport dels productes; procurant per medi d'altres obres públiques, com la construcció de canals, de ports, etc., el desenrotllo de l'agricultura y del comers; extenent la instrucció en la forma més convenient pera oferir ample camp d'activitat a totes les aptituts, etc., etc. Per altra, és indubtable també pera'l regionalisme el dever y el dret de l'Estat de contri-

Digitized by Google

buir al foment de tots els elements de riquesa de les nacions, per medi de disposicions referents al comers exterior, devent procurar el desenrotllo de la producció nacional segons les seves necessitats per la adopció d'una adecuada política duanera, que pot arribar desde'l proibicionisme fins al lliure-cambi.

Si és un dels primérs devers de l'Estat, el desenrotllo de tots els elements de la vida nacional, ¿quín dubte pot cabre sobre'l seu dret de protegirlos y fomentarlos, per medi de les trabes duaneres, quan aquestes siguin convenients, pera facilitar el naixement y desenrotllo de les diferentes produccions nacionals? Tota nació té un interés indubtable, no sols en aumentar en general la seva riquesa, sinó en adquirir una prosperitat econòmica tal, que pugui considerarse, en lo que és això possible en l'estat actual del món, com independent de totes les demés nacions. Si pera conseguir aquet resultat, necessita imposar drets de duana, més o menys crescuts, a la importació de certs productes estrangers, a fí de que sigui possible el naixement y desenrotllo en el país d'industries noves, emancipantse aixís la nació, ¿còm se pot afirmar que l'Estat està mancat del dret d'aixecar aquelles barreres, encara que's tracti de que arribin a la proibició?

Se podrà afirmar que'ls beneficis que la nació reporti del establiment de certes industries, no compensarà, en determinades circunstancies, els perjudicis de la proibició o dificultats posades a la importació d'aquestos o aquells productes: mes això no pot significar sinó lo que en cada cas concret ha de tenir en compte, una previsora y calculada política econòmica, sense entranyar una condempna del principi general

Digitized by Google

indicat, que per altra banda és el principi al que s'han atès totes les grans nacions industrials d'Europa y Amèrica, que han procurat desenrotllar la seva producció per medi de disposicions marcadament proteccionistes y fins proibicionistes, no adoptant sistemes econòmichs lliberals fins haver conseguit les seves industries una prosperitat tal que podessin sostenir les competencies estrangeres. La meteixa Inglaterra havía practicat el proibicionisme en passats sigles, no haventse mostrat lliure-cambista fins que la seva industria, lluny de témer cap competencia, se va trobar en condicions d'anar a vendre els seus productes als altres países, en competencia ab els nacionals, tornant ara al proteccionisme, al témer que'l seu propi mercat o el de les seves colonies se vegi invadit per la producció estrangera.

Y per això dich que, pera'l regionalisme, la política duanera dels Estats, pot arribar desde'l proibicionisme al lliure-cambi, perque en ocasions pot ser aquet un medi de procurar el major desenrotllo de la producció nacional. Quan la producció d'un país no ha de tenir por de la competencia dels productes de les demés nacions, no solament no té cap interès en mantenir drets elevats que privin la introducció d'aquestos, sinó que li convé la major llibertat possible de comers, per dues raons. En primer lloch li convé pera que la producció nacional, no's pugui refiar del monopoli que de totes maneres exerciría, si disfrutava de la protecció duanera, y no s'aturi en la marxa constant del progrés; l'agulló de la competencia és sempre saludable, quan se tenen forses suficients pera sostenirla; ho és sobre tot, quan se tracta d'industries qual forsa de producció varía constantment, segons

Digitized by Google

els avensos de les ciencies. Y en segón lloch, perque a les nacions que produeixen molt, les hi convé, fins pera *protegir* la seva meteixa producció, un règim adequat de llibertat de comers, per son propi interès de que se li obrin y mantinguin oberts, bons mercats pera els seus productes. El que no obre les seves fronteres, troba dificultats en els demés paísos pera que li obrin les seves: per això, el que per les condicions de la seva producció no ha de tenir por de les competencies estrangeres, té interés en adoptar un règim econòmich lliberal pera invitar aixís a les demés nacions a que li obrin els seus mercats. Aquesta és la política de sempre en els grans paísos productors.

Segons l'estat de la producció nacional, donchs, convé l'un o l'altre règim duaner. Lo essencial, és protegirla sempre; però la protecció pot prestarse en diferentes formes, que en quant se refereix a la llegislació aranzelaria, poden variar desde la prohibició d'entrada de productes estrangers fins al lliure-cambi, passant per la imposició de drets d'importació més o menys crescuts.

Lo que caracterisa al regionalisme en quant a les qüestions econòmiques, és la seva desconfiansa dels principis abstractes y generals, independents de les condicions de vida de cada una de les nacions en que s'haurien d'aplicar: és la seva consideració de la vida econòmica dels pobles, com un dels diferents aspectes de la vida nacional, mereixedora com tots els demés de protecció y d'auxili, pera'l progrés total de la nació; és el seu principi favorable a considerar *com un tot* la producció nacional, qualsevulga que siguin les industries que la formin, *tot* que convé desenrotllar y fomentar en alt grau, perseguint com ideals, la inde-

Digitized by Google

pendencia econòmica interior de les nacions, que no més pot conseguirse per un equilibri de totes les branques de la producció, y la major prosperitat econòmica absoluta, per medi de la florida de les seves produccions y del gran desenrotllo del seu comers.

Digitized by Google

CAPITOL VIII

LES QUESTIONS SOCIALS Y EL REGIONALISME

I

La qüestió social y les qüestions socials.—Importancia de la distinció d'aquets termes.—No cal tornar a discutir la qüestió fonamental de la existencia de la societat.

Les paraules *qüestió social* s'han prestat no poch a grans erros. Es clar que fins a cert punt pot usarse aquet terme, en quant determinades escoles, que en els moments actuals han arribat a constituir forses considerables, combaten els fonaments de la organisació actual de la societat y ataquen vigorosament la seva manera de ser, negant la llegitimitat d'aquells, y proclamant la necessitat de que desapareguin determinades institucions fonamentals, organisantse la societat en conformitat a altres bases complertament diferentes. Aquestes escoles, aquestes agrupacions polítiques, plantegen indubtablement una *qüestió social* total, diguis aixís, tant en son sentir, ja que elles aspiren a cambiar complertament la manera de ser de la societat, com encara tal vegada més, en el concepte dels seus adversaris, que creuen que en la qüestió plantejada s'involucra, no sols la manera actual de ser de la

Digitized by Google

societat, sinó fins la seva meteixa existencia, que no sería possible, prescindint de les seves bases fonamentals y tractant de substituirles pels principis que informen les distintes teoríes socialistes, colectivistes, comunistes o anarquistes.

Mes, al meteix temps que aquesta qüestió fonamental, que no apareix plantejada com una conseqüencia llògica de la evolució social, sinó com equivocacions d'esperits desequilibrats, com erros d'inteligencies mal il·lustrades; junt ab aquet problema de la existencia social, més essencialment científich que pràctich, més qüestió de criteris personals, que de imposició de la naturalesa meteixa de les coses, hi ha una infinitat de qüestions també propiament anomenades socials, que's presenten per tot arreu y generalment ab distints caràcters, tant pràctiques com científiques, y que al presentarse combinades y fins confoses, són les que han proporcionat els principals motius de sentiment als que ab major calor abominen de la organisació actual de les nostres societats.

Aquestes qüestions que tenen tant de econòmiques com de jurídiques, com de morals, poden anomenarse com s'anomenen molt sovint, qüestions socials, mes sense que això vulgui dir que síen les úniques, puix socials són també les qüestions propiament morals, jurídiques o econòmiques.

Si s'anomena qüestions socials a les esmentades, no pot entendres que se les hi concedeixi aquet caràcter com exclusivament seu: potser el veritable motiu de que se les conegui ab aquet nom sigui el participar de tan diferents caràcters y l'haver de demanar la seva solució a tant diferentes ciencies de caràcter social, aixís com el ser de tanta trascendencia pera la vida general de la societat.

Digitized by Google

Cal fer la distinció entre lo que s'entén per qüestió social y lo que s'entén per qüestions socials, perque al parlar del criteri del regionalisme dech referirme al criteri que tingui o deixi de tenir respecte d'aquestes, no respecte d'aquella.

He dit que no crech que's pugui parlar propiament de *qüestió social* més que quan se discuteix la existencia meteixa de la societat. Desde'l moment que's posi a n'aquesta en tela de judici, està bé que la qüestió aixís plantejada se la conegui per antonomasia ab el nom de qüestió social: però mentres no's tracta més que de reformar alguna o algunes de les seves institucions, el problema, encara que's presenta ab caràcter d'unitat, per derivarse les diferentes conclusions d'un determinat principi capital y immutable, és sempre forsosament, susceptible de descomposició.

Quan se tracta, donchs, de si la societat dèu o no existir; de si són o no són llegítimes aquelles institucions fonamentals respecte les quals se pot concebir la possibilitat més o menys profitosa de les més extraordinaries reformes, però no la falta d'existencia, ja pot donarse per descomptat el criteri del regionalisme. Inteligencies extraviades poden negar la existencia de la patria, la existencia de la familia, la existencia de la propietat, sense admetre tan sols cap de les múltiples formes que s'han presentat en el decurs de la historia y en que's concebeix que puguin encara presentarse: mes semblant criteri de negacions no pot ser en cap cas el d'una teoría científica ni el d'un sistema de govern.

Se dèu prescindir, per consegüent, de la qüestió de si ha o no ha d'existir la societat y si han d'existir aquelles institucions fonamentals, lo que no porta més

Digitized by Google

que a discusions inútils, ja que l'home és impossible que visqui més que en societat. La seva organisació pot variar; mes no pot may deixar d'existir, en una o altra forma.

Però en el moment en que s'estudiin aisladament les qüestions que la imperfecció de la societat continuament presenta y presentarà, devegades ab caràcter d'immensa gravetat, o se descomponguin en qüestions diverses les aspiracions generals de determinades escoles que demanen un cambi gairebé total en la organisació de la societat humana, presa en son conjunt, ¿té o pot tenir el regionalisme un criteri general sobre totes elles, o sobre algunes en particular y d'una manera determinada?

Digitized by Google

II

Erro de la afirmació de que tota aspiració social càpiga dintre del regionalisme. — Les aspiracions que neguen els principis fonamentals del regionalisme no poden ser admeses per ell: exemple, l'anarquisme, el colectivisme, etc., que neguen la nacionalitat y la patria.

En realitat, dins del regionalisme hi caben els més oposats criteris. No's pot negar que qualsevol pot ser partidari de la organisació dels Estats, posant en pràctica els principis regionalistes y creure al meteix temps que aquesta meteixa organisació, pot inspirarse en un principi més o menys individualista o socialista, y desenrotllarse les seves institucions, donant la preferencia a uns o altres; y és clar que no's pot negar, quan se concebeix un Estat ja organisat en virtut del principi regionalista, lo meteix ab institucions de tendencies socialistes que ab institucions de marcat caràcter individualista.

Es, no obstant, un erro creure que al regionalisme tot li ha de ser indiferent y que en ell hi cab tota aspiració, absolutament tota organisació social. Sent el regionalisme molt ample d'esperit y prestantse a totes les combinacions, repel·leix, no obstant, tota organisació que contradigui els seus principis fonamentals. El no presentarse en contradicció absoluta ni ab el principi individualista ni ab el principi socialista, no'l priva de ser enemich capital d'un y altre, en tot lo que contradiuen son propi fonament. Y d'això, que no ha de ser difícil compendre, cab deduirne cert criteri molt ample, però al meteix temps forsa clar que's

Digitized by Google

pot atribuir al regionalisme, respecte a les qüestions socials.

Consigna el regionalisme com un fet que considera fòra de tot dubte, la existencia de les nacions, societats polítiques naturals y necessaries, qual existencia, filosòficament, és anterior a la del Estat; posa especialíssim punt en la distinció dels conceptes d'aquet y de nació y senta com principi fonamental el dret de tota nació a la vida, per medi del reconeixement de la seva personalitat política, que no pot obtenir més que constituintse en Estat.

Recordat això, ha de ser gairebé inútil, dir que tota teoría que negui la existencia de les nacions ha de presentarse com antitètica del regionalisme. Sent admisible dins d'aquet, en tesis general, tot principi en quant a la organisació social, no pot serho el principi informador de cap sistema que sols admeti la existencia del individuu, concedint a n'aquet drets ab caràcter absolut y negant la societat, com no ho pot ser cap teoría que admeti solzament com a principi social, la existencia del individuu y de la humanitat, negant dret a la vida a totes les organisacions intermitjes, y proposantse destruirles, com únich medi d'arribar a la perfecció social. Aixís l'individualisme y el socialisme absoluts, o que, sense aparentarho, accepten ab aquet caràcter el principi capital, per més que aparentment l'atenúin, díguinse anarquisme o colectivisme, o qualsevol altre que sigui el nom que agafin, contradiuen el principi en que tot el regionalisme's basa, y per consegüent no's concebeix sisquera que puguin ser admesos per ell, com inspiradors d'una nova organisació social.

La major part, per no dir totes les teoríes anarquis-

Digitized by Google

tes y socialistes que propiament mereixen aquestos noms, no sols en una esfera científica neguen la existencia de tota societat entre l'individuu y l'humanitat, sinó que al concretarse en programes de partit, malgrat la natural dificultat de tota oposició als que al cap y a la fí son sentiments generals, confirmen aquet principi negatiu, al negar l'amor a la patria y proclamar l'internacionalisme més absolut com expressió d'estreta solidaritat entre tots els homes, sense distinció de nacionalitats. Pera'ls socialistes y els anarquistes de les diferentes escoles, no hi ha francesos, ni alemanys, ni italians, y menys encara catalans, ni bascongats, ni gallegos; no hi ha més que homes. Segons ells, el sentiment de patría no és més que una ficció antiquada que no pot ser admesa per l'internacionalisme: les nacions no són més que creacions dels egoísmes particulars: els Estats no més subsisteixen per la tiranía y el despotisme dels governs.

D'aquets principis, sempre individualistes en l'origen per més que després se desenrotllin en tan diverses formes, fins arribar, en ocasions, a la quasi supressió de la vida meteixa individual, se'n dedueix una incompatibilitat manifesta ab les aspiracions generals del regionalisme; incompatibilitat que apareix més patent encara, quan se veu quínes organisacions tenen com a ideal semblants escoles. La idea de nació és una de les de que constantment prescindeixen els teòrichs. Volen organisar la humanitat; les nacions, com societats distintes, ab caràcters y vida propia, no són reconegudes; la seva existencia ni com a possible l'accepten; la utopía de la Monarquía universal té una hereva directa en la de la societat universal, en la de la humanitat entera organisada, prosperant y vivint felissa baix els principis colectivistes.

Digitized by Google

Me sembla que aquestes lleugeres indicacions han de ser suficients pera compendre que'l regionalisme, quals principis fonamentals són tan distints dels falsos principis del socialisme y del anarquisme, per forsa ha d'aparèixer en constant y fonamentada contradicció ab aquestos. Dins del regionalisme, sí, s'hi poden sostenir idees per demés radicals: més encara, en ocasions pot aparèixer y fins apareix aliada la aspiració regionalista ab el desitj vehement de reformes més o menys justes, no solament en l'ordre polítich, sinó en l'econòmich-social; però may pot confóndressel ab aquestes idees que prescindeixen de la existencia de les nacions, ni tan sols és possible que tranzigeixi ab elles, sense incórrer en la més flagrant contradicció ab els seus propis principis.

Digitized by Google

III

Les qüestions socials han de ser resoltes en conformitat a les exigencies del esperit nacional. — Multiplicitat dels elements que s'han de tenir en compte en tot estudi seriós de les qüestions socials. — Necessitat de la diferenciació en els medis de realisar en cada país el progrés social, malgrat el caràcter universal de la aspiració d'aquet.

Però les anteriors indicacions generals no serveixen segurament més que pera establir un criteri negatiu, per dirho aixís, del regionalisme, en quant a les qüestions socials se refereix; y en realitat, sense que's pugui ni s'hagi de fixar com he dit abans una regla general concreta y determinada pera totes les que se suscitin, ab relativa facilitat se pot deduir dels seus meteixos principis, el criteri fonamental, segons el qual deuen ser resoltes.

En efecte, dins dels principis del regionalisme és obvi que les qüestions anomenades socials, han de ser resoltes, com totes les demés, en cada país, en conformitat a les exigencies del esperit nacional. Aquet criteri, suficientment ampli, potser en la apariencia fins massa vagarós y tot, marca ja una senyalada oposició ab l'excessivament doctrinari, que informa tantes sociologíes universals y uniformadores. Ab aquet criteri n'hi ha prou pera fixar una posició concreta del regionalisme en tot lo que's refereix a les qüestions socials; posició complertament contraria a la adoptada pel federalisme sinalagmàtich.

Les qüestions socials, dich, han de ser resoltes en conformitat a les exigencies del esperit nacional; y

Digitized by Google

certament que encara que no fos més que per aquesta sola afirmació, mereixería la doctrina regionalista les simpatíes de tots el que s'interessen pel benestar social. No és possible que fassi profit a cap societat, una reforma que estigui en oposició ab l'esperit general que l'alena y vivifica. Podrà seduir de moment a certes inteligencies ilustrades l'aparell científich de la teoría en que's basi; podrà tal vegada semblar que satisfà en part, necessitats de moment, y fins de molt temps sentides: podrà creures que és just tribut a llegítimes aspiracions... no pot trigar, no obstant, a ser pertorbadora, perjudicant greument a la meteixa societat en benefici de la que aparegués donada.

La transformació general que tan múltiples causes han ocasionat ompla de dificultats la resolució dels problemes socials. Cambiades d'una manera radical, y en un espay tant curt de temps, les condicions generals de la vida econòmica dels pobles, plantejantse qüestions tan noves y tan greus a conseqüencia dels nous aspectes de tots els fenòmens econòmichs; cambiat aixís meteix el que podría anomenarse estat intelectual de totes les nacions per la major extensió de la cultura general, per la lluita constant de diverses y sovint antitètiques idees, pel meteix ordre a que pertanyen la major part dels coneixements més comuns, tan diferent del que constituía el fons comú de coneixements de les generacions anteriors; pertorbat, per tot arreu, potser d'una manera més principal a conseqüencia dels meteixos cambis a que acabo de referirme, l'estat moral de totes les nacions, fins d'aquelles en que s'ha conseguit conservar les forses socials y morals, que ho són de resistencia contra la corrupció general de les costums y de les inteligencies, està clar

Digitized by Google

que han de ser molts y variats els diferents elements que cada país ha de posar a contribució no més pera intentar resoldre les múltiples gravísimes qüestions que en son sí se plantegen.

Mes, considerades d'una manera, elevada sí, però dintre sempre de la realitat de la vida, s'ha de reconèixer que, malgrat el caràcter de generalitat ab que les qüestions socials se presenten, apareixen en cada nació, de diferenta manera, en distintes proporcions y ab caràcters propis, aquets meteixos elements a que acabo de referirme. Fins en moments de benestar o de depressió universal, és diferenta la situació econòmica de les distintes nacions, variant ademés d'una manera considerable, d'unes a altres, la proporcionalitat en la possessió de la riquesa, els medis de producció, el benestar o penuria dels diferents estaments, etcètera. Diferent és també l'estat intelectual, no donantse may el cas de ser el meteix el de dues nacions diferentes, ni en lo tocant a cultura general, ni a lo efectiu dels diferents elements de la seva població. Varía notablement l'estat moral; varía sobre tot, lo més important tal volta en quant a les qüestions socials, que és el concepte de la vida que cada poble té; varía y és aixís meteix importantíssim, l'esperit jurídich de cada societat; varía aquet *quid* inexplicable, factor importantíssim de la vida de la civilisació, que coneixem ab el nom d'esperit nacional; varíen les religions, varíen les costums, varíen les meteixes condicions climatològiques, etnogràfiques, etc.

Tot és varietat en el món, en el que la unitat no existeix, sinó que's concebeix no més, com una idea superior, elevadíssima: no com una realitat de la vida, sinó com una síntesis superior de la vida meteixa. Y

Digitized by Google

si és aixís, y's reconeix que per la meteixa multiplicitat dels elements que intervenen en les qüestions socials, són aquestes en extrem complicades, ¿còm negar que en la seva resolució ha de tenir una influencia marcadíssima aquesta meteixa varietat?

En això, com en tot, no fa més el regionalisme que inspirarse en un clar concepte de la vida real, fugint d'abstraccions, quan no perilloses, inútils. El seu reconeixement del caràcter, en certa manera universal, que revesteixen els problemes socials, no li fa oblidar ses particularitats en cada cas. Més encara: el regionalisme ha pogut compendre que'l caràcter de generalitat de les qüestions socials depèn del fí últim que persegueixen, que és propiament universal, com són universals en últim terme, sols per ser humans, tots els fins que's persegueixen pels homes, al tendir al seu perfeccionament, però que en realitat estàn molt lluny de serho, per la gran diversitat dels seus termes que's manifesten ab la major claretat, al tractar de determinar les seves solucions.

Com és un fí general, universal, el perfeccionament físich del home, y no són, no obstant, les meteixes mides higièniques les que s'han d'adoptar en els diferents países, ni menys encara idèntichs els medicaments que s'ha de proporcionar a tots els malalts del món; com és un fí universal, la perfecció moral del home, y no obstant no són els meteixos, ni molt menys, els medis a que's recorre pera arribar a n'aquesta perfecció, ni sobre tot pera conseguir la desaparició de les més greus de les imperfeccions morals humanes; de la meteixa manera, y ab major raó encara, per ser molt més difícil, y fins presentarse ab menys claretat l'ideal perseguit, de la meteixa manera, dich,

Digitized by Google

sent un fí universal, la perfecció econòmich-social del home, és absurde perseguirla, per tot arreu, ab identitat de medis, prescindint de les diferentes condicions de vida de les diferentes societats.

Digitized by Google

IV

Nova orientació de les ciencies socials.—El respecte a les característiques de cada poble és necessari en una política social constant y prudent. —Varietats d'elements que influeixen en les qüestions socials.—Importancia de les característiques psicològiques dels pobles.—Conceptes diferents de la vida política.—Lo que diuen l'Almirall y Stuart Míll.—Tota qüestió social té de ser resolta segons la manera de ser de cada poble.

Es innegable que en un período relativament curt de temps ha cambiat notablement la orientació científica de les inteligencies mès cultivades en quant a les qüestions socials se refereix, y cada vegada més se prescindeix d'apriorismes, científichs solzament en apariencia, y cauen per la seva base totes les teoríes que's fixen en un punt de vista exclusivista.

Avuy s'obre pas un criteri més expansiu, més humà, més real y per conseqüent més progressiu: y els talents més privilegiats y les personalitats de millor sentit, aixís entre'ls homes de ciencia com entre'ls homes d'Estat, tenen per final objectiu, una paulatina reforma de l'actual organisació social, sense alterar sisquera els seus fonaments, proposant remeys en lo possible a totes les necessitats, y satisfent les més justes aspiracions.

Tothom reconeix que la societat actual és imperfecta, però tothom convé en que molts dels seus mals, conseqüencia necessaria o nó de la seva actual manera de ser, tenen remey possible, y que entre un indiferentisme absolut, tan inhumà com perjudicial en definitiva, y l'absolut radicalisme més o menys revolu-

Digitized by Google

cionari, hi cap la veritable, la cristiana, la sensata política social que consisteix en procurar pera tots el major benestar possible, per medi de la elevació constant de la condició social de tots els homes.

Però aquesta nova política exigeix més que cap el respecte als elements característichs de la vida de cada poble, la atenció més exquisida a totes les seves necessitats y diferentes aspiracions. Donada la tendencia general, en cada país deu ser desenrotllada segons el seu propi caràcter: tot lo que sigui oblidar aquet importantíssim principi, és esterilisar la obra que s'emprengui.

Un notable sociòlech espanyol, el senyor Sanz Escartín, en son llibre «*El individuo y la reforma social*» encara que no ho diu ab el meteix objecte, apoya ab sòlits arguments aquestes meteixes afirmacions. «El » règim econòmich — diu — que en un punt produeix » el benestar, en altre origina la miseria: el règim civil » que aquí s'imposa, allí sería impracticable; els drets » polítichs necessaris en un poble cult, farien impossi- » ble la vida en un poble barbre... En países dotats de » grans iniciatives y d'intensa energía individual, pot » ser un bé el dret d'assistencia; en poblacions indo- » lents, aquet dret convertiría la societat en un imméns » hospici.»

Això és innegable. Ab diferencies més o menys radicals, té cada poble la seva religió, y la seva manera de professarla; té les seves necessitats econòmiques; té la seva propia moral; té'ls seus vicis y les seves virtuts; té les seves costúms; té la seva noció del dret en general, y les seves lleys civils; té la seva administració ab els seus defectes y qualitats; té'ls seus antecedents históríchs, les seves aptituts ètniques, les seves

Digitized by Google

aspiracions pera lo futur... Sí en tota qüestió social ha de ser tot tingut en compte, ¿còm no ha de seguir cada nació una política nacional, y dins de cada nació merèixer el respecte totes les varietats regionals?

Tal nació, de caràcter profondament individualista, requerirà únicament una política-social encaminada a enfortir totes les energíes individuals, y a auxiliar totes les iniciatives sense traspassar may l'Estat determinats límits, com succeeix, per exemple, a Inglaterra. En tal altra nació, en cambi, com Alemanya, ahont l'individuu, no obstant la seva activitat y la seva energía, que'l fan apte pera grans empreses, s'ha acostumat a la acció del Estat, del qual espera molt y en el que té fonamentada confiansa, poden els poders públichs arribar fins a atrevits experiments de socialisme d'Estat, sense cap dany, ans bé en manifest profit de la nació en general. Tal institució, tal lley que a Alemanya será acceptada ab general satisfacció, repugnaría tal vegada al poble inglès; tal altra que en aquet pot donar admirables resultats, a Alemanya els donaría completament xorchs.

Hi ha pobles dotats d'un esperit idealista y generalisador, propensos per lo meteixa aplicar als altres lo que ells creuen com bó, vínguilshi o no de grat. Com diu l'Almirall, (1) «el caràcter imaginatiu ab passió per lo abstracte és eminentment generalisador y la generalisació fa nàixer fatalment el desitj d' absorció y l'afany de predomini. El que generalisa dóna a totes les solucions que imagina la condició de veritats absolutes y quan se creu en possessió de la veritat, se pensa fer un favor als altres al imposárlosla».

(1) *El Catalanisme.*

Digitized by Google

En cambi n'hi ha d'altres qual característica prové més aviat del predomini de la reflexió y del sentit pràctich, refugint les abstraccions y les generalisacions. L'esmentat Almirall estudia les dués característiques en el que podríem dir estat de defecte. Però fins prescindint de les exageracions del un y del altre caràcter és evident que semblants tendencies marcades del esperit nacional tenen una trascendencia inmensa en el conjunt de la vida però molt especialment en la resolució de les qüestions socials.

Cal sobre tot tenirlas molt en compte quan se tracta de pobles que poden influirse mutuament. Un esperit generalisador obrant sobre'ls problemes econòmichs socials plantejats en un país de temperament positivista y particularista, ha de ser forsosament un dels elements de pertorbació més temibles que's poden concebir. El mateix Almirall, en una frase felís, comparant el caràcter castellà ab l'anglo-saxó diu: «Don Quixot y John Bull, no s'han pogut compendre ni's compendràn may: sempre's compadiràn l'un al altre». Però aquesta observació tan justa dóna a compendre encara més la pertorbació que hauría d'ocasionar el portar per exemple, l' esperit de Don Quixot a la solució de les qüestions socials plantejades en la terra de John Bull.

Hi ha aixís meteix una altra característica nacional de trascendencia immensa en tota la vida d'un país, però molt més gran encara quan se tracta de les qüestions socials. Hi ha pobles en els que les energíes privades hi tenen una gran forsa, inspirant sobre tot la fé suficient pera que'ls individuus y les colectivitats s'en refiin: en molts altres en cambi, no hi ha confiansa més que en la acció del Estat, pera la realisació

Digitized by Google

dels fins socials, trobants'hi perdut l'individuu si no pot còmptar ab ella.

Influeix molt en això la educació política de cada poble, però hi té una gran part el temperament nacional.

Ja fa molts anys, Stuart Mill, ho notava en son llibre sobre'l *Govern representatiu*, fentne aplicacions pera deduirne la major o menor aptitut dels pobles pera la seva pràctica.

«Hi ha dues inclinacions — diu — molt diferentes »en sí meteixes, ab quelcom de comú per ahont se »troben sovint en la direcció que donen als esforsos »dels individuus y de les nacions; la primera consis- »teix en el desitj de manar y l'altra en la repugnancia »a sofrir el comanament. El predomini d'una o altra »d'aquestes inclinacions en un poble, és un dels ele- »ments més importants de la seva historia. Hi ha po- »bles en els que la passió de governar a un altre se »sobreposa en tal manera al desitj de la independen- »cia personal, que'ls homes sacrificaràn voluntariament »la substancia de la llibertat a la sola semblansa del »poder. Cada un d'ells, com el simple soldat en un »exèrcit, abdica de bona gana la seva llibertat perso- »nal d'acció en mans del seu general, pera que l'exèr- »cit pugui aparèixer triomfant y victoriós y ell pugui »envanirse de ser membre d'un exèrcit conqueridor, »encara que la idea de la part que li càpiga en la do- »minació exercida en el poble conquerit, sigui una »ilusió. Un govern quals poders y atribucions fossin »estrictament limitats, del qual s'exigís que no's fiqués »en tot, y que deixés anar les coses la major part del »temps, sense encarregarse del paper de tutor o de »director, a un poble aixís, no li agradaría pas. Als

Digitized by Google

»seus ulls, els posseidors de l'autoritat no tenen may »massa extensió de facultats, del moment que tots els »ciutadans poden arribar al poder un día o altre. En »una nació aixís, un home s'estimarà més, en general, »la possibilitat (per llunyana y improbable que sigui) »d'exercir una porció de poder sobre els seus conciu»tadans, a la seguretat pera ell y pera els demés de »que no s'exerceixi sobre ells cap poder inútil.»

«Això és, — segueix dihent — lo que constitueix »un poble de *busca-empleus* (1), un poble en el qual »la política apareix determinada principalment per »l'afany d'empleus o *destinos*, en el que no s'aprecía »més que l'igualtat, sense ferse cas de la llibertat, en »el que les qüestions entre els partits polítichs, no són »més que lluites pera decidir si'l dret de ficarse en tot »pertany a una classe o estament en lloch d'un altre »(potser a un agrupament d'homes públichs en lloch »d'altre), en el que la idea que's té de la democracia »és simplement la idea d'obrir les funcions públiques »a tothom, y no pas solzament a un nombre petit; en »el que, en fí, les institucions són més populars, en »quan donen lloch a un major nombre d'empleus; y »en conseqüencia l'excés de govern exercit per tots »sobre cada un, y per l'executiu, sobre tot, se fa més »monstruós que may.»

Stuart Mill, diu al acabar aquets paragrafs, que no sería just ni generós, presentar aquet *tipo* o un altre semblant, com un retrat exacte del poble francés, oferintnos d'aquesta britànica manera un exemple del *tipo* descrit que més endevant compara ab l'inglès,

(1) La traducció francesa de M. Dupont White, de la que jo'm serveixo pera traduir aquestes ratlles, diu *coureurs de places*.

Digitized by Google

afirmant que significa el *tipo* diametralment oposat. «El poble inglès», diu, «s'aixeca voluntariament contra »tota tentativa feta pera exercir sobre d'ell un poder »que no sancioni una antiga costúm o la seva propia »opinió de dret; però, en general, se capfica molt poch »d'exercir cap poder sobre'ls demés. No tenint per la »seva banda la menor passió pel govern, sabent molt »bé, ademés, per quins interessats motius se busca'l »poder, els inglesos s'estimen més que aquesta funció »sigui exercida per aquells a qui toca naturalment »com una conseqüencia de la seva posició social. Si »els estrangers se fessin càrrech d'això, compendríen »millor certes aparents anomalíes dels inglesos; la »seva facilitat y el seu gust en sofrir la superioritat »política de les classes altes, sense demostrar, no obs»tant, cap sumisió personal a n'aquestes meteixes clas»ses; una passió que no's veu en cap altre país de re»sistir a l'autoritat, quan traspassa'ls límits prescrits, »y la seva ardenta decisió de recordar constantment »als governs, que's vol ser governat sempre a la seva »manera, no de cap altra. Aixís, l'afany d'empleus, és »una mena d'ambició a la que permaneix estranya en »general la nació inglesa. A escepció d'algunes fami»lies, que pot dirse que troben naturalment en son »camí els empleus oficials, les idees dels inglesos so»bre la manera d'enlairarse, prenen una direcció to»talment oposada, preferint la sort en els negocis o en »l'exercici d'una professió. Senten la més viva repug»nancia pels individuus o els partits políticbs que no »fan més que disputarse els empleus; y res els hi ins»pira major antipatía que la multiplicació dels em»pleus públichs, cosa pel contrari, sempre popular en »les nacions del continent, que, empenyades en la

Digitized by Google

»burocracia, s'estimarien més pagar impostos més »crescuts, que disminuir en lo més mínim les proba»bilitats individuals d'obtenir algún empleu. Algunes »vegades els veurèu demanar estalvis, més no pera la »supressió d'empleus, sinó pera la reducció dels sous »assignats a alguns d'ells, massa considerables, pera »que hi pugui aspirar un ciutadà ordinari.»

Tracto de fer veure ab la reproducció d'aquestos hermosos paragrafs, fins a quin punt apareix lligat tot en la vida dels pobles, y com sobre tot l'esperit característich de cada poble ha de ser tingut en compte en la solució de les qüestions socials que per la seva complexitat han de revestir encara més, caràcters diferents en cada país. Stuart Mill senyala aquelles característiques diferentes dels pobles inglès y francès, referintse a les aptituts de l'un y de l'altre pera'l govern representatiu, com l'Almirall fa les comparacions entre'ls pobles castellà y català, en relació ab la manera de concebir el poder y d'organisar la vida política; però en quant el poder tingui d'intervenir o vulgui intervenir en les complicadíssimes qüestions socials, no cal dir si n'han de tenir de trascendencia les diferencies entre'ls conceptes fonamentals del govern y del poder de cada nació.

La eficacia de qualsevol reforma política de les que's tracta de relacionar ab les qüestions socials, dependrà abans que tot d'aquestes especialitats nacionals. Organismes que podràn viure y desenrotllarse en países de llarch temps acostumats al *self-government* y en que les masses s'hi distingeixen per la seva ilustració y, sobre tot, pels seus hàbits polítichs, se convertiràn en organismes inútils, quan no perjudicials, potser en simples oficines burocràtiques en países en

Digitized by Google

que'ls governs y les masses s'hi trobin en altres condicions.

Y lo meteix pot dirse de la part que en la solució de les qüestions socials degui concedirse a les reformes del dret privat. Tingui de ser aquesta tan grossa com suposen alguns, o sigui no més parcial y complementari el concurs de la llegislació civil, en quant a dites qüestions, és evident que la varietat d'esperits jurídichs dels diferents países ha de ser un element d'importancia grossa a ser tingut en compte. Tota modificació de la lley civil dèu subjectarse a la manera especial de ser de cada poble, y sobre tot a la manera de sentirlo: fóra absurde y perillós intentar en un país una innovació en el dret civil en atenció a les qüestions socials prescindint d'aquelles característiques.

Moltes de les reformes que més beneficis reporten a les classes treballadores, beneficis assolits ja en certes nacions, són, sinó impossibles, dificilíssimes en altres, pel seu especial caràcter y manera de ser.

¿Quí podrà negar que, segons sigui el desenrotllo de la industria de cada país, y fins és clar que dins d'ell s'haurà de distingir entre les diferentes produccions y les diferentes comarques, no podràn y deuràn ser distintes les solucions que's donguin a la qüestió de les hores de treball?

Fins contrayentse a una qüestió gairebé de detall y ab prou feines considerada pels agitadors socialistes, ¿no depèn també del avens de cada industria nacional, la major o menor facilitat de dictar justes y radicals disposicions sobre'l treball de les dònes y dels noys? ¿No tenen, ademés d'aquell factor, gran importancia les costums de cada país, en la qüestió del descans domi-

Digitized by Google

nical, com s'ha demostrat derrerament a Espanya, tocantsen els resultats per no haverse volgut donar majors atribucions a les Juntes locals y provincials pera la determinació de les excepcions? Les majors o menors esperances que pot fer concebir la cooperació com medi pacífich y gradual de resoldre els antagonismes socials, aixecant la condició dels treballadors, ¿no dependràn en primer terme de la educació social, de la instrucció, de les costums, del esperit d'aquestos, tant variable segons els diferents paísos? ¿No té en cada nació una importancia distinta el problema de la *borratxera?* ¿No requereix solucions diferentes la qüestió feminista, segons la manera de ser, les idees, la cultura general, fins les meteixes condicions ètniques de cada societat, y molt especialment de les seves dònes? ¿Es possible oblidar que una dosis de socialisme que pot arribar fins a ser beneficiosa a una nació determinada, pot ser deletèrea en altra? ¿No és evident que, segons la idea que del Estat y de la llibertat individual y dels fins d'aquell y del individuu que se tenen en cada nació, ha de dependre la polítìca més o menys individualista o socialista que se segueixi en cada país?

Digitized by Google

V

La unitat del Estat Espanyol suposa'l *pan-castellanisme* polítich.—Inconvenients que té. — Diferencia de caràcters econòmich-socials entre les regions castellanes y altres d'Espanya. — Aplicacions a la vida agrícola y a la industrial. — Les complicacions socials exigeixen diferenciacions en la resolució de les qüestions que's presenten.

Exposat en els paragrafs anteriors, el criteri del regionalisme sobre les qüestions socials, no puch resistir el desitj de corroborar les meves afirmacions, fixantme concretament en lo que succeeix y hauría de succeir a Espanya. He aduit els anteriors arguments, prescindint d'exemples concrets: però a Espanya, tant si s'hi reconeix la existencia de diverses nacionalitats, com si no més s'admet la evidencia de una notable heterogeneitat nacional, la aplicació concreta de les idees del regionalisme en quant a les qüestions socials, ha de acabar de ferles compendre y fins de justificar el seu notable valor científich y pràctich.

Es indubtable que en teoría, no suposa la unitat del Estat espanyol la supremacia poch menys que absoluta de les regions d'origen castellà sobre totes les demés. Teòricament, la unitat del Estat, està clar que suposa una acció comú y proporcionada de totes les regions en el govern del país; mes en la pràctica està molt lluny de ser aixís. Una llarga experiencia ho ha demostrat: en la pràctica, la unitat del Estat representa l'absorció en benefici de la nacionalitat Castellana (1) de tota la vida política del país: porta en sí

(1) Aquí, com sempre, al dir castellana y castellà no s'ha d'entendre

Digitized by Google

la supressió de tota iniciativa, de tota activitat, de tota vida íntima, que contradigui la extensió de la influencia purament castellana; produeix el monopoli del govern d'Espanya, pels elements procedents de regions d'origen castellà, vegentse obligats a castellanisarse els provinents d'altres comarques; significa en fí, el *pan-castellanisme*, sense més límits que les resistencies que oposen les distintes regions en quant conserven un xich d'alè viril.

Ara bé: aquets efectes *pan-castellanistes* de la unificació a Espanya són especialment grans y perjudicials, en quant se refereix a les qüestions socials. Part potser per la especial manera de funcionar del parlamentarisme, part per les poques qualitats de veritables homes d'Estat dels personatges que figuren en primera línia en els partits, però més encara per les condicions de vida y de caràcter del poble que porta en realitat la direcció política del país, y per la organisació anti-natural del Estat, lo cert és que avuy se troba aquet en les pitjors condicions possibles devant de les amenasses anti-socials, en manifest perjudici principalment de les regions en que se presenten les qüestions socials ab tots sos caràcters de complexitat y de gravetat.

No s'ha d'atribuir la responsabilitat de tot senzillament al afany centralisador de Madrid y als vicis dels partits: en realitat, per medi d'aquestos y sent aquell

---

lo merament originari de Castella, sinó de les regions peninsulars d'idioma y d'esperit Castellà, que són en sa major part les que constituíen el Reyalme de Castella. Les provincies vasco-navarres y Galicia, no les considero castellanes y encara menys, és clar, Valencia ni Mallorca, que són catalanes, com ho regoneix entre molts altres, una autoritat científica tan poch parcial com don Benvingut Oliver, en son monumental llibre sobre'l Códich de Tortosa.

Digitized by Google

una de les manifestacions del seu caràcter, és indubtable que, bé o mal representat, qui governa a Espanya mercè al sistema unitari, és el poble castellà. Y ¿pot aquet per ses propies condicions de caràcter, y per la organisació política a que ha arribat, resoldre satisfactoriament les complicades qüestions socials? ¿Pot ferho sobretot, tenint al seu càrrech el govern dels demés pobles peninsulars?

Donats aquets termes del problema, la qüestió no és dubtosa.

En primer lloch, les més importants y complexes d'aquestes qüestions no's poden conèixer més que de referencia per l'Estat unitari, ja que no's presenten en les regions en que ell principalment influeix y que influeixen en ell més directament. Les principals organisacions de la propietat y del treball que en les grans nacions d'Europa y en algunes de les regions de la Península, se presenten en infinita varietat, y que són les que, no diré motiven, però sí que donen lloch al plantejament, no merament especulatiu, sinó pràctich y trascendental de les més greus qüestions socials, són gairebé desconegudes en les regions que exerceixen de fet el govern del país, per més que de dret totes tinguin en ell la meteixa participació.

Aquestes regions viuen una vida gairebé exclusivament agrícola. Ab prou feines se coneix en elles y allí ahont s'hi coneix té ben poca importancia, la industria manufacturera, en ses immenses varietats. La vida propiament industrial, és poch menys que desconeguda al Centre y Sud de la Península: algúns establiments fabrils escampats en poblacions aislades, no arriben a constituir veritables centres industrials y estàn mancats d'influencia donat el caràcter eminent-

Digitized by Google

ment agrícola de la vida econòmica d'aquelles comarques. La vida propiament industrial no existeix a Espanya gairebé més que a Catalunya y a Biskaya y de fa poch a Asturies, y fins en aquestes regions són quelcom distints els seus caràcters, ja que en la primera existeix una immensa varietat d'industries, predominant les textils y en aquestes derreres s'han extès principalment, caracterisant la seva vida econòmica, les industries directament relacionades ab ses explotacions minaires.

Me guardaré molt bé de sostenir que Catalunya y les regions cantàbriques siguin purament industrials. En elles, com en la immensa majoría de les nacions, sols una part relativament reduída de la població viu de la industria propiament dita, sent de l'agricultura que viu la part més nombrosa de la població.

Però això no contradiu que, aixís a Catalunya com a Biskaya y a Asturies, hagin de presentarse els conflictes socials ab caràcters en part propis, en part semblants als dels que's presenten en les grans nacions d'esplendorós desenrotllo industrial, però sempre molt diferents dels que poden aparèixer, tant en la merament burocràtica capital del Estat unitari, com en les regions castellanes, ahont no's té ni tant sols una idea aproximada de les grans explotacions minaires, ni de la gran industria en general.

Els grans conflictes obrers a que pot donar y dóna en efecte lloch, ab llastimosa freqüencia, l'actual organisació del treball industrial en les esmentades regions, no són ni tant sols concebuts a Madrid ni a les regions castellanes. Tots els conflictes obrers que allí's conèixen, queden reduits per regla general a vagues d'oficis, generalment dels de la edificació, qual únich re-

Digitized by Google

mey sol ser la promoció d'obres públiques. Els grans conflictes, les vagues formidables, les organisacions dels obrers, les reivindicacions d'aquestos en les comarques industrials, no's coneixen ahont és tan diferenta la vida econòmica general.

Això per sí sol, té ja la seva importancia en quant a les qüestions obreres se refereix, puix és sabut que aquestes se plantejen gairebé sempre en primer terme a les comarques industrials, y sense grans raonaments s'ha de compendre, que no és lo més racional, ni lo més convenient pera la seva millor solució, que deguin resòldreles les comarques eminent y exclusivament agrícoles.

Però hi ha encara més: fins la vida agrícola apareix ab caràctes diferents en les distintes regions d'Espanya. Considerada d'una manera general la organisació de la propietat y del treball agrícol en cada regió se presenta distinta segons elles, marcantse sobre tot per sas diferencies les regions del Nort y Orient de la península respecte de les del Centre y Mitjdía que són, com se sab, les que exerceixen la direcció política d'Espanya. Considero sobrer acumular datos y citas; però és innegable per comensar, que en unes regions hi apareix la propietat territorial sumament concentrada, mentres que en altres hí apareix forsa dividida, en algunes fins en excés. Baix aquet punt de vista, Galicia y Andalusía se troben als dos extrems: les crisis econòmich socials han de presentarse en abdues regions ab caràcters complertament diferents, y requerir remeys oposats, que difícilment ha de saber trovar un Estat unitari.

La meteixa divisió o concentració de la propietat, no és al fí més que un detall: més trascendentals són

Digitized by Google

encara en quant a les qüestions socials les diferencies respecte a la organisació del treball y de la propietat meteixa. Més o menys clarament admeses en les lleys de les regions castellanes, les variades institucions jurídiques que donen caràcters tant propis a n'algunes de les regions mal anomenades de dret foral, y molt especialment a Catalunya y a Galicia, lo cert és que, constin o no en les seves lleys, no son conegudes en la vida econòmica d'aquelles. El gran desenrotllo conseguit per la enfiteusis a Catalunya, y, en algunes extenses y riquíssimes comarques de la meteixa, la seva especialíssima variant coneguda ab el nom de *rabassa morta*, dóna a la propietat catalana un caràcter peculiar; com el té a la seva manera, per la seva especial organisació, la propietat gallega. En aquestes y fins en algunes altres regions, a causa de les seves necessitats econòmiques y del esperit jurídich que ha anat informant les seves llegislacions en el curs de la historia, hi apareix la propietat territorial en diferentes variadíssimes formes que la fan sumament diferent de la propietat castellana.

Sabut és, en efecte, que aquesta és quasi mono-típica: les poques variants que ofereix no l'acosten al *tipo* de la propietat de cap de les regions progressives d'Espanya. Aixís, al costat del *tipo* dominant de la propietat plena y absoluta per una determinada persona, existeixen en certes comarques castellanes despulles d'un comunisme que a n'alguns els encanta (1): de totes maneres, aquestes variants, entre altres, no signifiquen en tot cas més que una paralisació en el

(1) Lo notable és que entre aquestos hi ha escriptors que volen serho a la moderna y fins se presenten quasi com a revolucionaris.

Digitized by Google

moviment evolutiu de la propietat, una detenció en el camí del progrés econòmich que no té res que veure y més aviat està en contradicció ab les formes especials de la propietat que s'han introduit a Catalunya, per exemple, y que marquen un avens notable en la evolució de la meteixa. Suposa sempre un progrés real, la participació del treball en la propietat, y la facilitat d'aixecar al simple bracer a la condició de propietari y això és lo que tan fàcilment se verifica en la nostra terra, en virtut de la organisació de la propietat territorial.

N'hi ha prou ab tenir en compte la influencia que té la organisació de la propietat en la del treball, pera compendre la influencia immensa que les diferencies regionals poden tenir y tenen en les qüestions socials. Aixís, a Catalunya, s'han presentat en diversos casos graves qüestions de caràcter essencialment econòmich-social, en condicions especialíssimes, ja per raons d'ordre fonamental, ja circunstancialment. En l'un y l'altre cas exigíen de la meteixa manera solucions propies.

Les qüestions suscitades per la existencia a Catalunya de la enfiteussis temporal coneguda ab el nom de rabassa-morta y que tant afectà en moments, per altres raons ja críticbs, a una part considerable de la propietat catalana, poden ser posades per exemple de les primeres. Se tractava d'una institució eminentment catalana (1), solament coneguda en son esperit y des-

(1) Es veritat que'l Còdich Civil espanyol l'ha introduit en la llegislació civil general, regulantlo a continuació de la enfiteussis en l'article 1,656, com una cessió durant el temps de vida dels primers ceps; però és indubtable que no ha arrelat fòra de Catalunya, no entrant en la vida jurídica castellana, per més que subsisteixi en la lletra de la lley.

Digitized by Google

enrotllada en gran extensió en importants comarques de Catalunya, y en elles regida més que per preceptes escrits, per costums seculars, respecte de quals interpretacions se tractà de presentar dubtes al calor de reivindicacions de marcat caràcter socialista. Dintre de Catalunya meteix havíen de trobar solució (com en efecte paulatinament l'anaren trobant) tots aquells conflictes. Hauría sigut deplorable que s'hagués anat a parar a intervencions governamentals, sobre tot llegislatives, que, donada la organisació unitaria del Estat espanyol, segons quines influencies haguessin mitjansat, de la meteixa manera hauríen pogut donar per resultat la prohibició del contracte, que la seva assimilació a un arrendament, que la declaració de la seva perpetuitat ab el dret de redempció, qui sab en quina forma.

La introducció de màquines noves en les fàbriques, les qüestions dels jornals y de les hores de treball y altres semblants, poden ser posades, en cambi, com exemples, de les que circunstancialment, però ab motius sobrats, exigeixen també solucions propies. Sent Catalunya un país eminentment industrial, condició que no té'l restant d'Espanya, ella té de poder apreciar molt millor que aquet, els conflictes que ab motiu d'aquelles qüestions se plantegin. Sigui en l'exercici de les funcions purament consultives dels Instituts del treball, com se diuen en molts países, o de Reformes socials, com a Madrid se'ls ha anomenat; sigui en el de les funcions governatives y llegislatives a que mostra excesiva tendencia la política social intervencionista (que per altre part ja respòn també a un esperit nacional diferent del de Catalunya) és temeraria tota inmixtió en qüestions tant complicades com les

Digitized by Google

dels procediments, durada y remuneració del treball de qui no senti molt bé l'esperit de la vida industrial y se trobi en condicions d'apreciar la immensa trascendencia que actes en apariencia insignificants poden tenir.

Les circunstancies especials en que apareix la vida econòmica de Catalunya ho fan evident. Y és que en això, com en tots els ordres de la vida social, la manera de ser de cada país exigeix una manera diferenta també de dirigirlos y tractarlos. Les característiques nacionals que's marquen en tot, deixen impresa la seva existencia en lo més complicat de la vida dels pobles; y en les qüestions socials que representen la eflorescencia del progrés, com manifestació de les imperfeccions del estat actual de civilisació de cada poble, la influencia d'aquelles característiques traspúa en tot, com gota colorant escampada en cos porós, matisant fins els conflictes que en sos termes fonamentals apareixen ab major caràcter d'universalitat.

No's pot negar que no ofereix cap garantía pera la resolució de les qüestions socials, el que no coneix, ni comprèn, ni sent la organisació econòmich-social que les provoca. Les colossals .diferencies entre la vida agrícola y industrial de les distintes regions d'Espanya, y molt especialment entre les regions castellanes y Catalunya, impliquen a no dubtarho, per sí soles, la necessitat de que siguin orgues governamentals diferents els que donguin o preparin solucions als conflictes de caràcter social que en ellas apareguin. Si ha de ser aixís pera lo que's refereix a la vida agrícola que, encara que's presenti ab caràcters diferents, existeix per tot arreu, ¿còm no ha de ser quan se tracta dels conflictes provinents de la vida industrial, respecte de

Digitized by Google

la que's presenta la diferencia fonamental, la del existir o no existir?

Qui no coneix d'aprop, qui no sent, qui no viu la vida de la industria y del comers, no pot pretendre solucionar els seus conflictes. No és que pera intervenirhi calgui ser fabricant o comerciant; no és que's necessiti forsosament haver respirat molt temps l'aire enrarit de la fàbrica o haverse estat assegut díes y més díes derrera d'un escriptori; però cal sentirne l'esperit de la vida industrial y mercantil pera gosar intervenir en la complexitat de qualsevol de les aparentment més insignificants de les seves incidencies.

Una relativament poch important disminució de les hores de treball, pot posar a una industria en tan dolentes condicions de competencia ab les seves similars del estranger, que tingui de plegar per no poder resistirla. Un aument en els jornals que en certes ocasions pugui fàcilment ser concedit per determinats industrials, se'ls en portarà en altres el guany possible, sense qual esperansa ningú dedica els seus capitals y el seu esfors a l'aleatori y penós exercici d'una industria per comptes d'estalviarse aquet, invertint aquells egoísta y còmodament, en la compra d'efectes públichs.

En molts paísos s'ha posat de moda lo que s'anomena *intervencionisme*, una mena de socialisme més o menys extremat, que condueix d'una manera directa a la resolució dels conflictes entre'l capital el treballs per medi del pes concient o inconscient de l'Estat. Els seus perills, allí aont l'Estat no és una representació efectiva y lleal de la nació, són terribles.

Com diu Mr. Henry George, el notable sociòlech americà, (1) el progrés de la civilisació requereix cons-

(1) *Social problems.*

Digitized by Google

tantment una major inteligencia dedicada als problemes socials. Les societats, al desenrotllarse, han seguit una lley consemblant a la de les especies. En les formes inferiors de la vida animal, hi ha poques diferencies entre les parts; les necessitats y les dificultats són poques y senzilles; els moviments semblen automàtichs. Són tan homogènis aquestos sérs, que fins fets a trossos, va cada tros per sí. Però quan la vida s'aixeca cap a manifestacions més altes, la senzillesa deixa lloch a la complexitat; les parts se desenrotllen en òrguens de funcions separades, però de relacions recíproques; venen noves necessitats y noves facultats y una major inteligencia és necessaria pera satisfer aquelles y fer bon ús d'aquestes. Lo meteix succeeix ab les societats. En un principi, les societats són també molt sencilles y molt homogènies. Però'l progrés les fa complicades y de més difícil direcció. Cada pas endavant requereix una major inteligencia. Quan una societat se desenrotlla, un major grau d'inteligencia és requerit, perque la evident complexitat de la organisació social, dóna naixement a nous perills.

La complexitat y la especialisació exigeixen òrguens y direcció diferents, segons el grau de cada una. Per això l'esperit intervencionista dels Poders públichs en les qüestions socials ha de dependre de la manera de ser de cada societat. Y per això quan, com succeeix a Espanya, viuen de costat societats en diferent grau de complexitat y de necessitats y aspiracions ben distintes, és sumament perillosa una política social qualsevol que les desconegui, midantles a totes ab el meteix raser y desconeixent les seves trascendentals varietats.

En la complexitat de la vida moderna, el progrés

Digitized by Google

proporciona moltes ventatges a l'home, però sempre a costes de gravíssims perills. L'home d'avuy se trasllada d'un extrèm a l'altre del món ab velocitats increíbles; però un riell separat, una locomotora espatllada, un maquinista poch cuidadós, el porta abans d'hora a la eternitat. Els pobles progressen y s'enriqueixen; les industries avensen; el nivell econòmich y social d'una nació puja. Però una lley inoportuna, una intervenció immotivada, un olvit pels Governs de les veritables necessitats del país, maten una industria en florida, acabant ab els capitals invertits y deixant en la miseria als treballadors empleats.

La meteixa complicació que porta en sí el progrés obliga a una major diferenciació en la manera de dirigirlo. Per expert que fos y bona voluntat que tingués, no's confiaría a un majoral de les diligencies d'Hostalrich a Sant Hilari, la conducció de l'exprés de Fransa, ni a un patró d'un llaut dels que'ns porten taronges de Valencia, un trasatlàntich de la carrera de Filipinas. Però menys encara confiaríem al patró, la locomotora de l'exprés, ni al majoral, la màquina del vapor de Manila. Donchs, lo meteix ha de succeir en la direcció dels pobles y en la intervenció dels Estats en les qüestions econòmiques y socials. Els pobles d'energíes privades y de gran desenrotllo industrial no poden pas sér dirigits per homes influits per un medi ambient comunitari, y de vida agrícola y enderrerida. Equivaldría a portarlos a la ruina, conseqüencia indeclinable del olvit del principi elemental de que cada nació proveeixi per sí meteixa a la satisfacció de les necessitats més íntimes de la seva existencia peculiar.

Digitized by Google

VI

Síntesis del criteri del regionalisme sobre les qüestions socials.—Se dedueix de tot lo exposat en els paragrafs anteriors.

Resumint, donchs, dintre de lo que és possible determinar el criteri del regionalisme, considerat com doctrina general en quant a les qüestion socials se refereix, pot dirse que'l regionalisme respecta les institucions fonamentals de la societat actual, qual llegitimitat troba en la necessitat de la existencia d'aquesta, y en les ensenyanses del curs colectiu de dites institucions essencials en el sí de les societats humanes; però com no preté que la actual organisació d'aquestes, sigui lo més perfecta possible, aspira al seu constant millorament, considerant que aquesta ha de ser una de les principals preocupacions dels poders públichs, en totes les nacions civilisades.

Mes que la organisació futura de la societat, respecte a la qual no són possibles més que fantàstiques conjectures, considera important el regionalisme l'estudi de la manera com ha de durse a terme l'esmentada obra de millorament social; y aixís com en els demés ordres de la vida representa la protesta contra totes aquestes teoríes fonamentades en prejudicis no comprobats per la experiencia, en quant a la qüestió social se presenta com antitètich a totes aquestes escoles, que ab nocions propies, però falses de la societat pretenen reorganisarla en conformitat a principis complertament nous, generals y absoluts, y sosté en cambi la necessitat d'empendre aquella obra dirigint la

Digitized by Google

evolució natural de les institucions socials actuals segons aconsellin en cada societat, les necessitats que en les meteixes apareguin y que han de ser detalladament estudiades, y inspirant sempre tota mena de reformes en l'esperit jurídich y el caràcter propi de cada nació ; tot això, per suposat, tenint per objectiu el major benestar possible de tots y cada un dels individuus de la meteixa.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPITOL IX

EL FEDERALISME SINALAGMATICH Y LES QUESTIONS SOCIALS

Caràcter de generalitat que tenen les doctrines socials del federalisme.—Lo que les distingeix de les aspiracions concretes del regionalisme de certs países, fins quan coincideixen.—El manifest federal del 22 de Juny de 1894.—Conclusions en l'ordre social.—No tenen cap caràcter federal, podent ser sostingudes pels partidaris de qualsevol altra doctrina —Donades ses tendencies socialistes, no's comprèn que tinguin res que veure ab que la organisació del Estat sigui federal o unitaria.

Aixís presentades les idees socials del regionalisme, com acabo d'indicar, se presenten molt diferentes de les que sosté el federalisme sinalagmàtich.

Si en algunes nacions el regionalisme se presenta ab solucions concretes, respecte a les qüestions socials en cap se presenta ab un programa general, complert, absolut, com el que després transcriuré, ofert pel partit federal espanyol, y sotscrit pel seu quefe y son autor, el senyor Pí y Margall. Es cert que a Irlanda se presenta el nacionalisme, no sols com una aspiració al reconeixement dels drets polítichs de la patria celta, sinó com un medi de satisfer les vehements aspiracions dels pagesos irlandesos y que, per consegüent, algunes de les conclusions del senyor Pí, en l'ordre social, coincideixen ab les aspiracions dels que dins de l'ac-

Digitized by Google

cepció que vinch donant a la paraula regionalisme, dech anomenar regionalistes d'Irlanda. També és veritat que'l regionalisme se presenta en algunes de les nacionalitats del Imperi austre-húngar, estretament aliat ab el desitj de certes reformes econòmich-socials, y que quelcom semblant pot dirse de molts propagandistes del regionalisme en algunes comarques de Italia y de Fransa; no obstant, per tot arreu ahont el regionalisme se presenta tal com és real y positivament, no com una tendencia mal compresa y pitjor definida, ni com un ressó moridor del federalisme sinalagmàtich poch estudiat, aquestes aspiracions se presenten com conclusions concretes, proclamades com a convenients, en virtut del estudi fet de les necesitats de caràcter social de cada poble, no com regles generals y absolutes a les que s'hagi d'adaptar tot organisme social.

Això té importancia, y no escassa, pera la comparació del criteri social del regionalisme en ses distintes manifestacions y del federalisme sinalagmàtich. Els nacionalistes irlandesos, demanant lleys que facilitin la conversió en propietaris dels arrendataris d'Irlanda, no fan més que proclamar una conclusió concreta, bona o dolenta, però deduída del estudi que ells han fet de les necessitats de caràcter territorial del seu país y en conformitat al esperit general, o que ells creuen que és l'esperit general del meteix, sense pensar gens ni mica en una reorganisació universal de la propietat; en Pí y Margall, en cambi, al solicitar la transformació del contracte d'arrendament en cens redimible a plassos respecte a la terra, no té en compte per res les necessitats de la propietat territorial, tan variables en els diferents países del món, y fins en les

Digitized by Google

díverses regions del actual Estat espanyol, pera el que ho preconisa; se limita a treure conseqüencies de un determinat principi professat sobre el dret de propietat, coincidint en tot cas el seu criteri, en aquet punt concret poch menys que per casualitat, ab el dels nacionalistes irlandesos.

Quelcom semblant podríem dir de les aspiracions de caràcter social de les manifestacions regionalistes d'altres paísos.

En realitat pot dirse que ni el furisme bascongat y navarro, ni el catalanisme, ni el regionalisme gallego, tenen formulats sobre les qüestions socials criteris més concrets que'l que he indicat en les planes anteriors, no havent afirmat conclusions precises y terminants sobre elles, en els seus respectius programes, ni apareguent tampoch en ses aspiracions generals. Això meteix mereix ser tingut en compte, perque contrasta ab la precisió de les conclusions que senta el federalisme sinalagmàtich espanyol.

Sotscrit, com he dit abans, per don Francisco Pí y Margall, el principal federalista sinalagmàtich espanyol, per acort del Concell del partit federal, del que era President, se va publicar en 22 de Juny de 1894, un manifest que segons deya, dirigía a la nació dit Concell del partit. Aquet Manifest, al que per cert no's va pas dedicar tota l'atenció que mereixía, té una gran importancia: dubto molt de que en cap llibre, ni en cap altre document, se puguin trobar tan precisa y clarament afirmades les aspiracions del partit federal sinalagmàtich espanyol.

En ell se va concedir una importancia extraordinaria a la qüestió social: la tercera part del manifest propiament dit s'hi refereix; y encara que no és tan

Digitized by Google

considerable la part o espay dedicat en el Programa que'l segueix a les reformes de caràcter econòmich-social, se veu clarament l'interès especial que'l senyor Pí y Margall va tenir en fer arribar les seves idees propies fins a les classes treballadores.

«La qüestió social preocupa tots els ànims»; aixís comensa el Manifest. Y desseguida, sense enlairarse massa als principis y indicant algunes de les principals reformes, dient que hauría pogut afegirne moltes altres a no haver pres la resolució de limitarles a les que, diu, «estàn o varen ser realisades en algún poble de la terra», exposa la manera de corretgir la desigualtat de condicions en la que creu que radica el mal.

Aquesta declaració y la de que «*crea el treball, el capital y no més el treball el fecondisa*», són sense dubte les úniques verament fonamentals, com revelació dels principis econòmich-socials que'l federalisme aplica y que per lo demés apareixen en el Manifest habilment dissimulats.

Exposa en ell reformes efectivament trascendentals, però que ho són més encara pels principis en que's fonamenten, que per lo que en sí meteixes són.

Moltes d'elles, de ser proclamades, no com necessaries en virtut de principis fixos, sinó simplement com convenients en determinats moments y paísos pera coadjuvar a la obra de perfeccionament social, poden ser objecte de consideració, puix no són pas poques les que poden ser factibles en certes circunstancies de la vida dels pobles; les greus, perilloses, revolucionaries, inacceptables, són les que apareixen com deducció llògica de principis absoluts que's vol aplicar, com dictats de la raó humana, regla suprema de la vida, a tota societat y en tot temps.

Digitized by Google

El Manifest parla com d'un detall de la solució que preconisa a la qüestió social, de la manera de amortisar els capitals. No discuteix la qüestio de la llegitimitat o illegimitat d'aquestos, però, esmentant exemples parcials, pera seduir millor als lectors, parla de « repartir a comunitats obreres tota la terra inculta, » expropiar lo que convingués ahont la desvinculació » no hagués produit els seus fruits esperats, y conver- » tir la locació en cens redimible a plassos,» afegint que si tot això fos poch, s'apressaría molt la solució del problema, « si's reduís la successió intestada, se » gravès ab forts drets les trasmissions de bens a títol » gratuit, se declaressin immobles totes les càrregues, » se fomentés la transformació del salari en partici- » pació de beneficis, se perseguissin l'agi y el joch y » se dictessin regles que dignifiquessin y moralises- » sin les relacions entre'l capital y el treball.»

Es de notar que això ho diu el manifest després de recordar que per medi del sistema d'amortisació dels capitals, va proposarse l'eminent Gladstone fer als *colons* o masovers d'Irlanda, propietaris de la terra que conreuaven, y fa alguns anys se varen emancipar en l'Imperi rús deu milions de *siervos*. Mes ell no senyala pas una notable diferencia entre el regionalisme y el federalisme, que aquet per lo que'l perjudica ha tingut compte de que no's reparés, per medi del hàbil silenci guardat sobre'ls principis; Inglaterra ha pogut proposar y Russia realisar quelcom de lo que en Pí y Margall demana, de la meteixa manera que poden ferho els regionalistes de cert países, mes presuposa una distancia immensa de les idees federals a les den Gladstone, dels homes d'Estat russos y de certs moviments regionalistes, la circunstancia de ser les

Digitized by Google

reformes del senyor Pí (prescindint de la seva extensió) deducció inevitable d'una concepció apriorística determinada del ordre econòmich-social, mentres que aquelles son conclusions concretes, especials pera una determinada societat y en un moment donat de la seva vida, y considerades, encertadament o nó, convenients en virtut d'un estudi especial de les seves necessitats.

Aquesta diferencia immensa no ha de ser perduda de vista, al apreciar les demés aspiracions consignades en el Manifest, y sobre tot les referencies a la llegislació de certs países: de totes maneres, ab la simple enumeració de dites aspiracions, no ja de les a que aludeix en el Manifest, sinó de les que tan decididament consigna en el *Programa* del partit federal que l'acompanya, gairebé n'hi ha prou pera que's comprengui l'abím que en quant a les qüestions d'ordre social se refereix, separa al regionalisme del federalisme sinalagmàtich.

En dit *Programa*, en efecte, en paragrafs separats, se consigna lo que'*ls federals volen* en l'ordre *humà*, *polítich*, *administratiu, econòmich, social y internacional* y per lo que al social se refereix diu textualment que *volen*:

«Subordinat sempre el gaudiment de la terra, com
» propia de tots els homes, als interessos generals;

»Entregades a comunitats obreres les terres públi-
» ques, les que'ls propietaris hagin deixat incultes per
» més de cinch anys y les que ahont convingui s'ex-
» propiin pel sistema que va emplear Russia pera la
» emancipació dels *siervos* y va proposar Gladstone
» pera resoldre la qüestió territorial d'Irlanda;

» Establert el crèdit agrícol principalment pera
» aquestes comunitats;

Digitized by Google

» Transformat en cens redimible a plassos respecte a
» la terra, el contracte d'arrendament; com enfiteussis
» perpetues, redimibles també a plassos, els foros y la
» rabassa-morta;

» Entregats els serveys y les obres públiques a as-
» sociacions obreres, ahont per la seva organisació
» n'hi hagi de capasses de durlos a terme, facilitantse
» a n'aquestes associacions el crédit per Banchs pú-
» blichs;

» En poder del Estat les mines, les aigues y els fe-
» rrocarrils;

» Adoptada desde'l primer moment la jornada de
» vuit hores en els establiments y en les obres del
» Estat, tant si se les fa per administració com per
» contracta; inclosa aquesta condició en totes les con-
» cessions que l'Estat otorgui, encara que no assigni
» als concessionaris altre benefici que'l de la expropia-
» ció per causa d'utilitat pública;

» Extensiva la jornada de vuit hores a les mines;

» Proibit pera els treballs sota-terra de les mines
» l'empleu de les dònes y dels noys menors de dotze
» anys;

»Excloses del taller y de la fàbrica les mares de fa-
»milia y els noys menors de dotze anys que no sàpi-
»guen la lectura, la escriptura y les quatre operacions
»fonamentals de l'aritmètica;

»Subjectes els tallers, les fàbriques y les mines a
»inspeccions nomenades pels meteixos treballadors;

»Establert per una escala de població el mínimum
»dels salaris;

»Estimulada y recompensada pel Fisch la transfor-
»mació del salari en participació de beneficis;

»Indemnisats en ses persones o en les dels seus

Digitized by Google

»hereus els treballadors que s'inutilisin en l'exercici »de les seves professions;

»Bosses y organisacions del treball;

»Escoles professionals en que'ls jornalers aprenguin »teòrica y pràcticament la integritat del art que exer»ceixen;

»Sotmeses a Jurats mixtes les qüestions entre el »treball y el capital;

»Reformat el Còdich Civil, principalment en lo rela»tiu a tuteles, successions, contractes d'obres y ser»veys, prescripció y drets dels fills illegítims.»

Y heusaquí exposat el programa *social* del federalisme sinalagmàtich, programa, no obstant, no definitiu, ja que en ell no s'hi inclouen totes les reformes desitjades, sinó, segons abans he fet notar que deya el manifest, «les que estàn o han estat realisades en algún »poble de la terra».

Quasi n'hi ha d'haver prou ab llegir aquestes conclusions y la manera de presentarles pera compendre si n'hi ha de diferencia entre'l regionalisme y el federalisme en quant a qüestions socials. Tota aquesta part del programa no te res absolutament que veure ab lo que pot fer semblants en determinats punts les dues doctrines. Totes, absolutament, aquestes conclusions poden ser sostingudes per qui no accepti ni remotament cap organisació política federal. El partidari més tossut del unitarisme del Estat, en totes les condicions de vida de les societats polítiques, pot estar d'acort ab el programa exposat si participa dels meteixos radicalismes en ses apreciacions d'aquestes qüestions: y en cambi se pot ser ben partidari d'una organisació federal, y no acceptarne quasi res.

Però, ademés, l'examen meteix d'aquestes qüestions

Digitized by Google

obliga a distincions notables. Algunes de les peticions que'l programa federal formula, són complertament independents del criteri racionalista del federalisme sinalagmàtich, no essent ni sisquera deduccions dels principis d'aquet. Qualsevol partit pot incloureles en son programa de govern en un moment donat. L'establiment de Bosses de treball, y d'Escoles profesionals en que'ls jornalers aprenguin teòrica y pràcticament la integritat del art que exerceixen; la protecció al crèdit agrícola; la sumisió a jurats mixtes de les qüestions entre'l capital y el treball; la reforma de la llegislació en alguns dels punts de que parla'l Manifest y altres de les conclusions o reclamacions d'aquet, no les pot donar com a solament seves cap doctrina política. Qualsevol partit les pot incloure ab la meteixa llògica en el seu programa, y qualsevol govern, sense distinció del sistema polítich que representi, les pot dur a la pràctica.

D'algunes de les que figuren en dit Manifest és en tant aixís, que ab tot y no tenir aquell més que uns dèu anys d'existencia, ja resulta en aquet punt antiquat, per haver realisat governs monàrquichs y unitaris una part del programa social republicà-federal. La adopció de la jornada de vuit hores en els establiments y en les obres del Estat; la regulació del treball de les dònes y de les criatures; la indemnisació, en virtut de la lley, per els accidents del treball, han passat dels programes a la realitat, a Espanya meteix, no com a solucions d'un partit, ni expressions d'una determinada doctrina social, sinó com millores llegislatives de les que la opinió va reclamant y que poch a poch van realisantse per la seva pressió constant. No tenen res absolutament que veure ni ab el federalisme ni ab el regionalisme, ni ab l'unitarisme del Estat.

Digitized by Google

El criteri del partit federal se dedueix menys d'aquelles aspiracions que de la doctrina. Lo que hi ha és que en el propi programa, ab tot y aparèixerhi barrejat lo que és llògica deducció d'aquesta, ab lo que n'és ben independent, no hi ha lloch a dubtes respecte a la part doctrinal. Aquella *subordinació* ab que comensa, *del gaudiment de la terra*, *com propia de tots els homes*, *als interessos generals*, fa prou llum. Es aquesta, no un punt de programa concret, com els paragrafs següents, sinó una afirmació doctrinal: ella posa en clar el criteri colectivista del federalisme sinalagmàtich.

Ab ella se presenten ab son caràcter efectiu les demés reivindicacions radicals: la fixació per l'Estat de les hores de jornal y del salari, les reformes en la propietat territorial, l'apoderament per l'Estat de les mines, de les aigues y dels ferrocarrils, etc., conseqüencia del esperit colectivista que informa el programa, en el que's comensa parlant de que és el treball el que crea el capital, pera deduïrne ben erradament que tot lo del món és de tots els homes, sense distinció de que treballin o no treballin, de que succeeixin o no als que han treballat.

No és del cas en aquet moment entrar en la discusió d'aquestos principis. Interessa no més al objecte de la comparació entre'l federalisme sinalagmàtich y el regionalisme, veure si aquelles idees socials són derivacions del principi del pacte.

En realitat no ho hauríen de ser perque, admès aquet principi, s'hauría d'admetre també que'ls homes poguessin pactar sobre aquestes y altres qüestions lo que millor els hi semblés, y no s'hi veu una necessitat llògica de que precisament tinguin de pactar totes

Digitized by Google

aquelles conclusions del Manifest. Però si s té en compte que en la teoría del federalisme sinalagmàtich, el principi del pacte apareix sempre com condicionat pels *dictats de la raó*, donantse com a sentat que'ls homes no poden pactar sinó lo que la *raó humana* declara, y que pràcticament la *raó humana* no diu altra cosa que lo que representa'l pensament d'aquell que la declara, apareixen ja aquelles aspiracions del Manifest com expressions més llògiques de la teoría federal, no per lo que té de federal, però sí per lo que té de racionalista.

Es en aquet sentit, com he dit abans, que les seves conclusions poden ser acceptades per qualsevol escola política encara que no tingui res que veure ab el federalisme, y en cambi, la seva formulació separa considerablement aquet del regionalisme.

Prou deya'l senyor Pi y Margall en les seves defenses del federalisme que ell facilitaría la solució de les qüestions socials, permetent a les diferentes regions l'acometre'ls problemes que més directament les afecten, podent aixís Catalunya resoldre'ls conflictes derivats de la existencia de la rabassa-morta, Galicia els dels *foros*, Andalusía els dels *latifundios:* però mal se compaginen aquestes manifestacions ab la afirmació d'un criteri doctrinal tancat sobre les qüestions que afecten a la propietat. Acceptat el programa social del Manifest ab son criteri socialista, la organisació federal del Estat queda com a un detall molt secundari: si de totes maneres se tenen d'implantar totes aquelles reformes socialistes en qual exposició no's fa sisquera cap referencia a la possibilitat de solucions variades en cada cas, la veritat és que no's veu una diferencia fonamental, en bona llògica, entre que les realisi un Estat unitari o un Estat federal.

Digitized by Google

Dintre del regionalisme, en cambi, aquesta diferencia se presenta ben fonamental y llògica. La doctrina regionalista, que's refereix principalment a la organisació del Estat, no prejutja en termes generals el criteri més o menys individualista, més o menys favorable a la intervenció del poder públich que's pugui sostenir en la solució de les qüestions socials: queda reservat al estudi y al bon criteri dels que hi tinguin d'intervenir. La afirmació que hi senta, com he dit, es la de que la política social s'haurà d'ajustar als sentiments, a les necessitats, al esperit nacional de cada país: y aquesta sí que és una conclusió ben llógicament nascuda del principi general en que's fonamenta, y també ben llògicament engranada en son sistema general de govern.

De manera que, desde aquet punt de vista, quan en Pi y Margall afirmava les ventatjes del federalisme pera la solució de les qüestions socials de les diferentes regions, estava en lo just, si aplicava'l criteri regionalista: però li mancava llògica, dintre del programa del federalisme sinalagmàtich.

Digitized by Google

CONCLUSIÓ

L'estudi que queda exposat de lo que són y lo que porten en sí les doctrines regionalista y federalista, justifica plenament la distinció d'elles en el terreny científich. Dintre d'aquet, no és pas possible confóndreles: tenen caràcters fonamentals ben marcats, pera que fixantshi resulti fàcil diferenciarles.

El regionalisme y el federalisme del pacte sinalagmàtich, derivantse de conceptes fonamentals completament diferents, se troben en certes conclusions d'organisació política idèntiques o molt semblants en l'un y en l'altre, pera tornar a separarse al solucionar altres interessants qüestions. Se pot dir que formen dos grans archs de cercle en sentit invers, que coincideixen en un punt — en la organisació federativa dels Estats que's troben en determinades circunstancies,— tornantse tot seguit a separar, prosseguint cada un la seva corva, conseqüencia forsosa de són punt d'arrencada y del radi d'aquella.

Per això, impressions superficials pogueren ferles confondre als que no's fixessin més que en els punts de coincidencia: però no als que s'endinzessin fins a l'arrel de les qüestions plantejades.

Lo que hi ha és que en la adopció pràctica de les idees, al acceptarles pera'l sosteniment en la vida política,

Digitized by Google

succeeix sovint que l'home s'enamora d'una doctrina per la part d'ella que respòn directament a lo que ell sentía sense donarsen prou compte, y que troba interpretat per aquells que l'han proclamada y propagada. Això explica que's vegi tant sovint, homes que's sacrifiquen per idees, que sembla que no entenguin; grans partits quals afiliats no tenen concepte ab prou feines de la doctrina perque lluiten, devegades ab forsa entusiasme y esperit de sacrifici. La dificultat de comprensió de la totalitat de la idea, obeeix a n'aquesta meteixa parcialitat del concepte que'ls hi ha fet adoptar instintivament en tot, per respondre al concepte personal en aquella part més íntimament sentida.

Això s'ha vist, d'una manera més intensa potser que en cap més doctrina, en la extensió que un día tingué la federalista. No exposada en un principi en la forma concreta y decidida en que he tractat de posarla de relleu, y predicada ab certa vaguetat, la doctrina federalista pogué ser acceptada ab entusiasme per gent d'opinions diferentes en lo més fonamental de les concepcions políticb-socials, per vèurehi cadascú ab llum més forta, allò que responía més a ses personals aspiracions.

Y aixís, uns s'entusiasmaven ab la doctrina per lo que té de forta reacció contra les tendencies centralisadores y igualitaries, veyenthi com a fonamental la destrucció del unitarisme del Estat; y d'aquestos, molts, sense donarse compte de la falta de base científica de la doctrina, s'hi trobaven portats, per un sentiment fondo d'amor als seus países naturals, qual pervindre de llibertat y d'autonomía, els afalagava. Molts altres en cambi, se sentíen arrossegats cap a la doctrina fe-

Digitized by Google

deralista, per semblàrloshi més *avensada* que les altres, en el sentit de més radicalment revolucionaria; aquestos no hi veyen més que'l racionalisme portat fins a les conseqüencies més exagerades, la negació de tot principi religiós, les aspiracions més atrevides en lo respectiu al ordre social...

Aixís se trobaren un moment acceptant la meteixa doctrina, gent d'arrelades creencies religioses, persones més aviat de tendencies conservadores, en el sentit més elevat de la paraula, y tota una munió de gent a la que li faltava poch pera confondre la federal ab les quatre negacions cèlebres del anarquisme vulgar de trenta anys enrera (1). Es que cadascú en veya ab relleu, no més allò que li anava bé a lo que personalment pensava, prenent lo demés com a circunstancial o discutible.

Això explica la crisis del federalisme, que té d'acabar de precipitar un coneixement més general d'allò que'l distingeix radicalment de les doctrines regionalistes. Els partidaris d'aquell, per son entusiasme per les autonomíes regionals y locals y per la reacció que semblava representar contra l'esperit absorvent del Estat centralisador y uniformista s'han anat refredant y's tenen de refredar cada vegada més d'una teoría que ofereix un fonament científich tan poch sòlit pera basarhi aquelles aspiracions autonòmiques. En cambi, els sostenedors de la doctrina per lo que té de radical, d'anti-religiosa, de reformadora y revolucionaria en quant a les qüestions socials, han passat ab facilitat gran de la doctrina federal a qualsevol altra que hi coincidís en aquestos punts, per ells els més

(1) Ni trono, ni trona, ni matrimoni, ni patrimoni.

Digitized by Google

esencials; que lo propiament federal els hi ha aparegut com un detall de molt menor interès que la forma de govern republicana, o que'l lliure-pensament o que les més exagerades reivindicacions obreres.

D'aquí certs fenòmens que ha presenciat la historia política d'aquestos darrers anys, que si han extranyat, ha sigut per haver passat desapercebut el fons doctrinal del federalisme.

Per això'l seu més complert coneixement, y la seva comparació ab doctrines que un moment pogueren passar com semblants, ha de contribuir a que desapareguin moltes confusions, restituint a la doctrina son escàs valor científich, y restablint son veritable parentiu ab les altres doctrines que's propaguen.

Y aleshores, mal que sigui contra la opinió d'un home al cap y al fí tant respectable com D. Francisco Pí y Margall, se veurà que potser han tret conseqüencies més llògiques de sos propis principis aquells sos antichs deixebles que s'han acullit als programes netament republicans y revolucionaris, fixantse en les conclusions racionalistes engendrades pel principi del pacte, que no pas els que han volgut mantenir la tèsis seductora, però sense base científica, de la major compatibilitat de les seves idees ab una monarquía federal que no pas ab una República unitaria; conclusió d'evidencia perfecta dintre d'una bona doctrina regionalista, però que la llògica ha fet rebatre, girantla al revés, als que prescindint dels detalls del programa federal se n'han anat de dret als seus principis fonamentals.

Sía com vulga, lo interessant desde'l punt de vista de la ciencia política és l'aclariment de lo que uneix y de lo que distingeix les diferentes doctrines. En aquet

Digitized by Google

sentit, tant els partidaris del regionalisme com els del federalisme, han de tenir el meteix interès en que quedin ben patents les seves semblanses y les seves diferencies doctrinals, encara que d'elles se'n degui despendre que en l'estat actual de la ciencia del dret públich, la doctrina del federalisme, fonamentada en el pacte racionalista a la manera explicada per en Pí y Margall, ja no té raó de ser.

FÍ

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

Pàgs.

PRÓLECH *d'Enrich Prat de la Riba.* — L'obra den Duràn en la evolució del pensament polítich català.

Caràcter d'aquet pròlech: no es la presentació de l'autor.— Vida pública den Duràn.—Obra capdal de la generació den Duràn.

I.—Evolució del pensament polítich català.—Provincialisme. —La provincia.—Provincialisme de Catalunya.—La seva fòrmula doctrinal primera.—Unitat y varietat.—Las fòrmulas orgàniques.— Orgue y organisme.— Els cercols concèntrichs.—Regionalisme.—Sistema particularista de l'Almirall.—Falla capital del mateix y de tots els sistemes regionalistes.— Arbitrarietat de la divisió en regions.—Llevat nacionalista.

II.—Gènesis del Nacionalisme.— Romanticisme.—Els poetes, els historiadors, els arqueòlechs.—Sentiment de patria.— La personalitat de Catalunya.—El catalanisme.—Idees y tendencies que s'hi confonen.—El dret català.—La escola històrica.—L'esperit nacional en les obres d'art.—Tradició del pensament català.—Nació y nació catalana.—La nació y l'Estat.

III.—Iniciació y definició del nacionalisme.—El Centre Escolar Catalanista.—Tres discursos.—Proselitisme de la nova fòrmula.—Primers periòdichs que varen acullirla.—Compendi de la Doctrina Catalanista.—Campanyes periodístiques d'esperit nacionalista.—Conferencies al Ateneu sobre la nacionalitat catalana.

IV.—Interpretacions equivocades del nacionalisme.—Deficiencies de la exposició del meteix.—Pseudo nacionalisme.—Necessitat d'una fixació sistemàtica de la doctrina nacionalista.—L'obra den Duràn.—La seva forma externa. —Idea mare del sistèma.—Una observació.—Dugues generacions V

Digitized by Google

Pàgs.

INTRODUCCIÓ 1

CAPÍTOL I. — *Conceptes Fonamentals* 5

I. — La realitat contra la ficció. — Els moviments regionalistes representen la lluita de les societats naturals contra les organisacions artificioses. — La seva justificació per la ciencia 5

II. — Què's pot entendre pel mot *regionalisme*. — Justificació del seu ús. — Federalisme a que's refereix el present llibre. — Explicacions importants pera evitar confusions sobre'l significat d'abdúes paraules 10

III. — El Federalisme, com doctrina complerta. — El Regionalisme ha nascut del sentiment espontani dels pobles. — Aquell apareix com producte d'un determinat sistema polítich-filosòfich. — La ciencia, en cambí, no crea el regionalisme: no fa més que explicarlo y justificarlo . . 18

IV. — Distinció entre'ls conceptes de Nació y d'Estat. — La teoría de les nacionalitats. — Totes les nacions deuríen constituirse en Estats. — Els Estats perfectes científicament han de ser nacionals. — L'Estat, segons Novicow, es un conjunt d'institucions al servey d'una nacionalitat. — Monstruositats sociològiques del olvit del principi dels Estats nacionals. 25

CAPÍTOL II. — *Fonaments Cientifichs del Regionalisme y del Federalisme.*

I. — Tota nació, un Estat; l'Estat ha de ser la nació meteixa en l'exercici de les funcions polítiques. — El progrés exigeix que cada nació obtingui'l reconeixement de la seva vida política. — La lluita de varietats nacionals dintre d'un Estat unitari retarda la obra del progrés. — Les imposicions destrueixen elements de futura civilisació. 39

II. — No sempre les Nacions son homogènees. — El govern y la administració de les nacions han de reflexar la seva homogeneitat o heterogeneitat social. — El lliure desenrotllo dels elements de vida de cada poble és necessari pera que tots contribueixin a l'obra del progrés. — Perills de que la intervenció arbitraria del Estat deturi'l progrés en comptes d'acelerarlo 49

III. — El federalisme sinalagmàtich no arrenca de la existencia d'unitats socials orgàniques, sinó de compostos socials per medi de pactes. — Inconsistencia de la suposició del pacte entre families. — Tot el sistema federalista se funda en el pacte. 56

IV. — El federalisme sinalagmàtich arrenca de la autonomía

Digitized by Google

Pàgs.

del individuu, y de la del municipi, pera arrivar a la organisació del Estat. — El municipi és pera ell, la societat política per excelencia. — Interrupció de la explicació històrica que dóna en Pi, al arrivar a la Edat mitja. — El federalisme's deté en un dels moments de la evolució política 61

V. — Confusions den Pi y Margall sobre'ls conceptes de Nació y d'Estat. 68

VI. — El punt més flach de la doctrina federalista és el que's refercix als Estats intermitjos entre'ls municipis y la Nació. — Tot el sistema resulta fundat en la federació d'unes entitats que deixa sense definir. — Falta de valor científich y practich del principi del pacte. — Admés aquet com únich principi de llegitimitat, s'ha d'admetre la llegitimitat de la negativa al pacte. — Absurdos que enclou. 73

VII. — Accidentalitat de la forma federal, en molts casos. — Quàn, en cambí, s'imposa una organisació federal. — Explicació científica del moviment cap a la unitat. — Reducció als seus veritables termes. — Exemples d'Alemanya, Estats-Units, Suissa, Austria-Hungría, Suecia y Noruega 88

CAPÍTOL III. — *Semblanses del Federalisme y del Regionalisme.*

Importancia del federalisme com a partit polítich espanyol. — Confusió regnant molt temps sobre son veritable caràcter. — El regionalisme y el federalisme s'assemblen, y s'han pogut confondre, per quant en determinats casos coincideixen en son criteri sobre la organisació del Estat. 99

I. — Aspiracions regionalistes que s'assemblen a les federals. — La autonomía regional, conseqüencia d'un principi regionalista, y al meteix temps d'un altre, federal-pactista. — Les nacions, avesades a la comunitat ab altres, no solen llensarse de grat al separatisme: prefereixen la vida en comú però ab el dret de governarse elles meteixes. — El principi de la autonomía política de les nacions no condueix al separatisme: pel contrari és garantía d'unió basada en el mutuu respecte dels drets de cada una. — Afirmacions precises sobre aquet punt interessant. — El principi d'unió de les entitats autònomes és un altre punt de semblansa del regionalisme y el federalisme. 102

Digitized by Google

Págs.

II. — El principi federatiu no és exclusiu del federalisme sinalagmàtich.—En tots els temps han existit federacions y ab institucions polítiques ben diferentes n'hi ha hagut y n'hi ha. — Però no n'hi ha hagut may cap de fundada en el principi del pacte sinalagmàtich. 111

III. — La federació com a medi d'unió d'entitats autònomes, qualsevulga que sigui'l principi de que derivin la seva autonomía. — Formes de federació: l'Estat federal y la Confederació d'Estats. — No sempre és aplicable la forma federal.—Quàn és y quàn no és convenient aquesta.— Autorisada opinió de Freeman 127

IV. — Per què prench per terme de comparació les Bases de Manresa. — Atribucions donades al Poder federal en aquestes, en el llibre del Almirall y en la obra den Pi y Margall. — Coincidencies. — Diversificació de les idees polítiques del federalisme y del regionalisme. 135

V. — El principi de separació de poders. — Diferencies entre'l regionalisme y el federalisme en quant a la forma de govern. — Lo que diuen les Bases de Manresa y lo que afirma en Pí. — La sòbirania del poble y la de la nació. — Opinió den Taine. 158

CAPÍTOL IV. — *El Regionalisme, el Federalisme y les Llengues Nacionals.*

I. — Dret dels pobles al ús de la llengua propia. — Tots els que se senten oprimits lluiten per la conservació dels seus idiomas. — Olvit d'aquesta qüestió per les falses democracies. — El dret a la llengua propia és un dret natural de gran importancia pera tots, y especialment pera les classes més humils 175

II. — El regionalisme concreta son criteri sobre la qüestió de les llengues.—El té ben decidit.—Casos que's poden presentar y solucions que'l regionalisme ofereix . . . 182

III. — La utopia del idioma universal. — El fet de la expansió de certs idiomes y la mort d'altres no dèu portarnos a exagerarne la significació. — Les lleys de la transformació dels idiomes s'oposen a la universalisació de cap d'ells. — Lo que succeí ab el llatí en el mitj-día d'Europa y passa ab el castellà a Amèrica. 186

IV. — ¿Dèu l'Estat exercir son poder a favor de la generalisació de certs idiomes? — Inconvenients de la seva acció artificial, quan no violenta. — El regionalisme no és rutinari: no's proposa la conservació de tots els idiomes, sinó la seva evolució natural, sense imposicions, res-

Digitized by Google

Pàgs

pecte a quals ventatges no hi pot haver garantía. — Els pobles no poden expressar el seu pensament més que en el seu idioma. — La civilisació és una obra general pera la que cal que treballin tots els pobles ab la plenitut dels seus elements de vida: per això no's pot privar à un poble del seu idioma, dificultantli la seva part en la obra de la civilisació. 197

V. — La varietat d'idiomes y el comers. — Importancia no més relativa de la unitat llingüística pera'l desenrotllo d'aquet. — Veritables termes de la qüestió. — La intervenció del Estat no garantisa en aquet punt lo que al comers pot interessar. 207

VI. — Cap nació pot renunciar al seu idioma. — Les funcions de govern s'exerceixen molt millor respectant les varietats llingüístiques. — Els pobles no's poden fer càrrech de que sigui representació seva un Govern que no parli com ells 211

VII. — Els programes federals, no contenen conclusions pràctiques de respecte a la diversitat d'idiomes. — La doctrina federalista no és favorable a la seva subsistencia. 216

CAPÍTOL. V.— *El Regionalisme, el Federalisme y el Dret.*

La autonomía llegislativa en el federalisme y en el regionalisme. — Semblansa aparent 219

I. — El federalisme fonamenta'l dret en la raó individual. — El regionalisme'l té com un producte de la conciencia nacional. — Casos pràctichs. — El regionalisme no vol un dret estacionari: tenintlo per un organisme víu, creu que's transforma constantment com tot lo que té vida.— Ideals llegislatius del regionalisme y del federalisme. 221

II.— El problema de la codificació portava'l del respecte de la existencia de les diferentes llegislacions. — Les raons a favor dels diversos drets nacionals no's deuen aplicar solament al dret civil, sinó a totes les branques del dret 229

III. — Dret nacional y dret racional. — Criteri precís del regionalisme sobre'l dret y la seva expressió. 237

CAPÍTOL. VI. — *El Territori.* — LA DIVISIÓ ADMINISTRATIVA.

El territori és un dels elements de la vida nacional 241

I. — El federalisme y el regionalisme com doctrines de dret internacional. — Absurdes a que pot conduir la teoría del pacte sinalagmàtich en aquet ordre. — Criteri científich del regionalisme 242

II. — El federalisme y les divisions territorials del Estat pe-

Digitized by Google

Pàgs.

ra la organisació interior. — Falta de idees clares sobre lo que son les provincies. — La constitució d'aquestes pel pacte no conducix més que a errors científichs y pràctichs. — Inconseqüencies den Pí al parlar de la organisació de la federació 246

III. — Doctrina precisa del regionalisme sobre les divisions territorials. — Provincies naturals y provincies no més d'existencia *legal* 254

IV. — Necessitat, segons els casos, de subdivisions administratives. — També han de tenir una base territorial natural. — Les comarques històriques en les divisions antigues. — Superioritat del principi lliberal del regionalisme respecte al pseudo-autonòmich del federalisme en quant a les organisacions administratives. 259

CAPÍTOL VIII. — *El Regionalisme, el Federalisme y la Economia Nacional.*

La riquesa econòmica és un altre dels elements de la vida nacional. — Atenció que'l regionalisme li dedica. — Necessitat de son desenrotllo.—Proteccionisme integral.— Idees sobre'l proteccionisme y la llibertat de comers. . . 269

CAPÍTOL VIII. — *Les Qüestions Socials y el Regionalisme.*

I. — La qüestio social y les qüestions socials. — Importancia de la distinció d'aquets termes. — No cal tornar a discutir la qüestió fonamental de la existencia de la societat 277

II. — Erro de la afirmació de que tota aspiració social càpiga dintre del regionalisme. — Les aspiracions que neguen els principis fonamentals del regionalisme no poden ser admeses per ell: exemple, l'anarquisme, el colectivisme, etc., que neguen la nacionalitat y la patria 281

III. — Les qüestions socials han de ser resoltes en conformitat a les exigencies del esperit nacional. — Multiplicitat dels elements que s'ha de tenir en compte en tot estudi seriós de les qüestions socials. — Necessitat de la diferenciació en els medis de realisar en cada país el progrés social, malgrat el caràcter universal de la aspiració a aquet. 285

IV.— Nova orientació de les ciencies socials.—El respecte a les característiques de cada poble és necessari en una política social constant y prudent. — Varietat d'elements que influeixen en les qüestions socials. — Importancia de les característiques psicològiques dels pobles.—Conceptes diferents de la vida política. — Lo que diuen l'Al-

Digitized by Google

Págs.

mirall y Stuart Mill. — Tota qüestió social té de ser resolta segons la manera de ser de cada poble 290

V. — La unitat del Estat Espanyol suposa'l *pan castellanisme* polítich. — Inconvenients que té. — Diferencia de caràcters econòmich-socials entre les regions castellanes y altres d'Espanya. — Aplicacions a la vida agrícola y a la industrial. — Les complicacions socials exigeixen diferenciacions en la resolució de les qüestions que's presenten 300

VI. — Síntesis del criteri del regionalisme sobre les qüestions socials. — Se deducix de tot lo exposat en els paragrafs anteriors 312

CAPÍTOL. IX. — *El Federalisme Sinalagmàtich y les Qüestions Socials.*

Caràcter de generalitat que tenen les doctrines socials del federalisme. — Lo que les distingeix de les aspiracions concretes del regionalisme de certs países, fins quan coincideixen. — El manifest federal del 22 de Juny de 1894. — Conclusions en l'ordre social. — No tenen cap caràcter federal, podent ser sostingudes pels partidaris de qualsevol altra doctrina. — Donades ses tendencies socialistes, no's comprèn que tinguin res que veure ab que la organisació del Estat sigui federal o unitaria. 315

CONCLUSIÓ 327

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Pessetes 5

Digitized by Google

Digitized by Google

DATE DUE

DE21'87			

DEMCO 38-297

Digitized by Google

b89119120327a

Digitized by Google

Digitized by Google

b89119120327a

Digitized by Google

0327a

Digitized by Google

89119120327

b89119120327a

Digitized by Google